

We are Hiring

Company Drivers

For team 60 cents per mile+Safety Bonus.
For Single Driver Run 52 cents per mile.
Call, Goldy Ph: 260-797-1122

BUYING OR SELLING A HOME IN MICHIGAN

734-330-7933
734-459-1010
gary@soldbysingh.com
soldbysingh.com

RE/MAX CLASSIC

7 Offices to better Serve YOU!
Plymouth • Novi • Canton • Farmington Hills
Milford • Commerce Twp • Bloomfield Hills

Gurjeet Singh (Realtor)

BEST REAL ESTATE PACKAGE

Home Buying & Selling in Michigan
Residential & Commercial Loans
Home Improvement & Renovation

Vikram Jit Singh
Loan Officer (NMLS# 1485377)
Solar Mortgage (NMLS# 68437)

Mallika Puri
Real Estate Agent

Loans Available in 26 States
CALL 734.709.9200

Nineteenth Year of Publication **ਮਿਡਵੈਸਟ ਐਡੀਸ਼ਨ** **Price 50¢** **Email: punjabtimes1@gmail.com**
ਸ਼ਿਕਾਗੋ, ਸੈਨ ਫਰਾਂਸਿਸਕੋ ਅਤੇ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਤੋਂ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹਫਤਾਵਾਰ **www.punjabtimesusa.com**

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

Punjab Times, Vol 19, Issue 50, December 15, 2018 20451 N. Plum Grove Rd., Palatine, IL 60074 Ph:847-359-0746, Fax:847-705-9388

ਬਰਗਾੜੀ ਮੋਰਚਾ: ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੇ ਇਨਸਾਫ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮੈਦਾਨ ਛੱਡਿਆ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਅਤੇ ਗੋਲੀਕਾਂਡ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦਿਵਾਉਣ ਲਈ ਲਾਇਆ ਬਰਗਾੜੀ ਇਨਸਾਫ ਮੋਰਚਾ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਉੱਤੇ ਵੱਡੇ ਸਵਾਲ ਉੱਠੇ ਹਨ। ਮੋਰਚੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਈਆਂ ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵੀ ਸਵਾਲ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਕਿ

ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਉੱਤੇ ਆਪਸ ਵਿਚ ਖਹਿਬਤ ਪਏ ਹਨ। ਦਾਦੂਵਾਲ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮੰਡ ਨੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਆਪੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਦਾਦੂਵਾਲ ਨੇ 20 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਇਕੱਤਰਤਾ ਵਿਚ ਵੀ ਜਾਣ ਤੋਂ ਸਾਫ ਨਾਂਹ

ਪੂਰੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਕੈਬਨਿਟ ਮੰਤਰੀ ਸੁਖਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ ਦਾ ਸੰਗਤ ਨੇ ਵਿਰੋਧ ਵੀ ਕੀਤਾ।

ਇਸ ਐਲਾਨ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸੰਗਤਾਂ ਪੰਡਾਲ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਲੱਗੀਆਂ; ਹਾਲਾਂਕਿ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ ਮੰਡ ਵੱਲੋਂ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮੋਰਚਾ ਤਾਂ ਹੀ ਸਮਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਜਦੋਂ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਭੇਜਿਆ ਵਫਦ ਸਾਰੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਮੰਨ ਲਵੇਗਾ ਪਰ ਕੈਪਟਨ ਦੇ ਮੰਤਰੀ ਭਰੋਸਾ ਦੇ ਕੇ ਹੀ ਚੱਲਦੇ ਬਣੇ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਰੋਸ ਫੈਲ ਗਿਆ। ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਰੋਸ ਕਰਕੇ ਹੀ ਬਰਗਾੜੀ ਮੋਰਚਾ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੇ ਮੋਰਚੇ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ

(ਬਾਕੀ ਸਫਾ 6 ਉੱਤੇ)

ਸਰਕਾਰ ਤਾਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇਹੀ ਕਹਿੰਦੀ ਆਈ ਹੈ ਕਿ ਬੇਅਦਬੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਮਿਲੇਗੀ ਪਰ ਅੱਜ ਤੱਕ ਇਸ ਪਾਸੇ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਹੁਣ ਜਥੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਕੀ ਭਰੋਸਾ ਮਿਲ ਗਿਆ ਕਿ ਝੱਟ ਮੋਰਚਾ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋ ਗਏ?

ਸਵਾਲ ਇਹ ਵੀ ਉਠ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇ ਸਰਕਾਰ ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਹੀ ਕਰਨਾ ਸੀ ਤਾਂ ਇੰਨੇ ਲੰਮੇ ਮੋਰਚੇ ਦੀ ਕੀ ਤੁਕ ਬਣਦੀ ਸੀ। ਸਰਕਾਰ ਤਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਆਖ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਹਰ ਮੰਗ ਪੂਰੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਉਧਰ, ਮੁਤਵਾਜ਼ੀ ਜਥੇਦਾਰ ਤੇ ਮੋਰਚੇ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾਦੂਵਾਲ ਅਤੇ ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ ਮੰਡ ਵੀ ਮੋਰਚੇ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ

ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਦੱਸ ਦਈਏ ਕਿ ਮੋਰਚੇ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰ ਰਹੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਦੀਆਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਕਈ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ ਪਰ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਇਸ ਗੱਲ ਉੱਤੇ ਅਤੇ ਰਹੇ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਮੰਗਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰੋ, ਮੋਰਚਾ ਫਿਰ ਹੀ ਖਤਮ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੰਗਾਂ ਵਿਚ ਬਾਦਲਾਂ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੀ ਮੰਗ ਵੀ ਸੀ। ਹੁਣ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਅਚਾਨਕ ਸਮਝੌਤੇ ਪਿੱਛੋਂ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਸੰਗਤ ਨਾਰਾਜ਼ ਹੋ ਕੇ ਪੰਡਾਲ ਵਿਚੋਂ ਗਈ। ਮੋਰਚੇ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਤੋਂ ਐਨ ਪਹਿਲਾਂ ਕੈਪਟਨ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਮੰਤਰੀਆਂ ਦੇ ਵਫਦ ਨੇ ਬਰਗਾੜੀ ਮੋਰਚੇ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਭਰੋਸਾ ਦਿਵਾਇਆ ਕਿ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਮੰਗਾਂ

ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ

ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ 'ਅੱਛੇ ਦਿਨ' ਪਰਤੇ, ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਨਮੋਸ਼ੀ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਪੰਜ ਸੂਬਿਆਂ ਦੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਵੱਡੀ ਨਮੋਸ਼ੀ ਮਿਲੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੋਣਾਂ ਨੂੰ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਸੈਮੀਫਾਈਨਲ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਸੈਮੀਫਾਈਨਲ ਤਕਰੀਬਨ-ਤਕਰੀਬਨ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਨਾਮ ਰਿਹਾ। ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਇਸ ਉਭਾਰ ਨੇ ਅਗਲੇ ਵਰ੍ਹੇ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਜਿੱਤ ਦੇ ਪੱਕੇ ਦਾਅਵੇ ਕਰੀ ਬੈਠੀ ਭਗਵਾ ਧਿਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸੁਪਨੇ ਤੋੜ ਦਿੱਤੇ ਹਨ।

ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਦੋ-ਤਿਹਾਈ ਬਹੁਮਤ ਨਾਲ ਮਿਲੀ ਜਿੱਤ ਦੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਇਸ

ਗੱਲੋਂ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਲੜੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਪਹਿਲਾ ਸੂਬਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਫੈਸਲਾਕੁਨ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਹਰਾ ਕੇ ਜਿੱਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਤੇ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਪਿਛਲੇ ਪੰਦਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਰਾਜ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਥਾਪਤੀ ਵਿਰੋਧੀ ਲਹਿਰ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਵਾਪਸੀ ਕਰਦਿਆਂ ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਦਮ 'ਤੇ ਬਹੁਮਤ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲਿਆ। ਰਾਜਸਥਾਨ ਚੋਣ ਵੀ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਰਹੀ।

(ਬਾਕੀ ਸਫਾ 6 ਉੱਤੇ)

ਭੁੱਲਾਂ ਬਖਸ਼ਾ ਕੇ ਕਸੂਤੇ ਘਿਰੇ ਬਾਦਲ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਖਾਸਕਰ ਬਾਦਲ ਪਰਿਵਾਰ ਤੋਂ ਸਿਆਸੀ ਸੈਕਟ ਟਾਲਣ ਲਈ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜਾ ਕੇ ਭੁੱਲ ਬਖਸ਼ਾਉਣ ਲਈ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਕੀਤੀ ਸੇਵਾ ਨੇ ਨਵੀਂ ਚਰਚਾ ਛੇਤ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਸੇਵਾ ਦੌਰਾਨ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਆਖਦੇ ਰਹੇ ਕਿ 10 ਸਾਲ ਦੀ ਸੱਤਾ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲੋਂ ਅਨੇਕਾਂ ਭੁੱਲਾਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦੇ ਅਰੰਭ ਤੇ ਭੱਗ ਮੌਕੇ ਪਾਠੀ ਸਿੰਘ ਨੇ ਭੁੱਲਾਂ ਬਖਸ਼ਣ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ।

(ਬਾਕੀ ਸਫਾ 6 ਉੱਤੇ)

India Palace Restaurant
And Banquet Hall
Restaurant-Fine Indian Cuisine
4213 Lafayette Road, Indianapolis, IN
(Ph:317-298-0773)
Banquet Hall Available Up to 550 People

Amber Indian Restaurant
Restaurant-Fine Indian Cuisine
12510 N. Meridian St., Carmel, IN
Ph: 317-580-0828
We do private party's & catering at your home or business.

Call, Lakhvir S. Johal
Ph: 317-709-7800
www.indianpalaceindy.com
www.AmberIndianRestaurantCarmel.com

Fall Special Fare
Jan 10th to 31st March, 2019

ਦਿੱਲੀ \$839
ਟੈਕਸ ਸਮੇਤ

734 838 9998

WorldWide Travel
www.fly2world.com
866 66 INDIA
4 6 3 4 2

24 ਘੰਟੇ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਸੇਵਾ

Fares shown are from Detroit and may change without notice, please call our office for more details. Other conditions apply.

Buying/Selling
in Michigan

All types of Residential & Commercial properties. Gas Stations, Liquor Stores, Hotels, Plazas, Truck Terminals etc.
All types of loans.

Raj Shergill
Associate Broker

Landmark Realty
40600 Ann Arbor Rd., Suite# 150, Plymouth, MI 48170
Call: 734-751-4455
rajsshergill@yahoo.com

ਸਲਮਾਨ ਖਾਨ ਸਭ ਤੋਂ ਧਨਾਢ ਫਿਲਮ ਅਦਾਕਾਰ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਬਾਲੀਵੁੱਡ ਸੁਪਰਸਟਾਰ ਸਲਮਾਨ ਖਾਨ ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਸਭ ਤੋਂ ਅਮੀਰ ਹਸਤੀਆਂ 'ਚ ਮੋਹਰੀ ਹਨ। ਫੋਰਬਸ ਇੰਡੀਆ ਦੀ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹਸਤੀਆਂ ਬਾਰੇ ਸੂਚੀ ਮੁਤਾਬਕ ਸਲਮਾਨ ਖਾਨ ਲਗਾਤਾਰ ਤੀਜੇ ਵਰ੍ਹੇ ਪਹਿਲੇ ਸਥਾਨ ਉੱਤੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਾਹਰੁਖ ਖਾਨ ਦਾ ਨਾਮ ਪਹਿਲੀਆਂ 10 ਹਸਤੀਆਂ 'ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

ਹਸਤੀਆਂ ਦੀ ਮਨੋਰੰਜਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਮਾਈ 'ਤੇ ਫੋਰਬਸ ਇੰਡੀਆ ਨੇ 100 ਨਾਮਦਾਰਾਂ ਦੀ ਦਰਜਾਬੰਦੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸਲਮਾਨ ਖਾਨ (52) ਦੀ ਕਮਾਈ 253.25 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਆਂਕੀ ਗਈ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਦੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ 'ਟਾਈਗਰ ਜ਼ਿੰਦਾ ਹੈ' ਅਤੇ 'ਰੇਸ 3' ਦੀ ਸਫਲਤਾ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਸ ਨੇ ਕਈ ਉਤਪਾਦਾਂ ਦੀ ਇਸਤਿਹਾਰਬਾਜ਼ੀ ਵੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਕ੍ਰਿਕਟ ਟੀਮ ਦੇ ਕਪਤਾਨ ਵਿਰਾਟ ਕੋਹਲੀ 289.09 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਕੁੱਲ ਕਮਾਈ ਨਾਲ ਦੂਜੇ ਨੰਬਰ ਉੱਤੇ ਆ ਗਏ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਮਾਈ 'ਚ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਨਾਲੋਂ 116.53 ਫੀਸਦੀ ਦਾ ਵਾਧਾ ਦਰਜ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਤੀਜੇ ਨੰਬਰ 'ਤੇ 185 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ

ਦੀ ਕਮਾਈ ਨਾਲ ਅਕਸ਼ੈ ਕੁਮਾਰ ਆਏ ਹਨ।

ਸਾਲ 2017 'ਚ ਸਾਹਰੁਖ ਖਾਨ ਦੀ ਕੋਈ ਫਿਲਮ ਰਿਲੀਜ਼ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਉਹ ਦੂਜੇ ਨੰਬਰ ਤੋਂ ਬਿਤਕ ਕੇ ਸੂਚੀ 'ਚ 13ਵੇਂ ਨੰਬਰ ਉੱਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਉਸ ਨੇ ਇਸਤਿਹਾਰਾਂ ਨਾਲ 56 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਕਮਾਏ ਸਨ ਅਤੇ ਇਹ ਕਮਾਈ ਪਹਿਲੀ ਅਕਤੂਬਰ 2017 ਤੋਂ 30 ਸਤੰਬਰ 2018 ਦੌਰਾਨ 33 ਫੀਸਦੀ ਘੱਟ ਸੀ। ਹੁਣੇ ਜਿਹੇ ਵਿਆਹੀ ਗਈ ਦੀਪਿਕਾ ਪਾਦੁਕੋਣ ਦਾ ਨਾਮ ਸੂਚੀ 'ਚ ਚੌਥੇ ਨੰਬਰ ਉੱਤੇ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਕੱਲੀ ਮਹਿਲਾ ਹਸਤੀ ਹੈ ਜੋ ਮੋਹਰੀ ਪੰਜ ਕਲਾਕਾਰਾਂ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਕਮਾਈ 112.8 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ

ਦੱਸੀ ਗਈ ਹੈ। ਪੰਜਵੇਂ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧੋਨੀ (101.77 ਕਰੋੜ), ਛੇਵੇਂ ਆਮਿਰ ਖਾਨ (97.50 ਕਰੋੜ), ਸੱਤਵੇਂ ਅਮਿਤਾਭ ਬੱਚਨ (96.17 ਕਰੋੜ), ਅੱਠਵੇਂ ਰਣਵੀਰ ਸਿੰਘ (84.7 ਕਰੋੜ), ਨੌਵੇਂ ਸਚਿਨ ਤੇਂਦੁਲਕਰ (80 ਕਰੋੜ) ਅਤੇ ਅਜੇ ਦੇਵਗਨ (74.50 ਕਰੋੜ) ਦਸਵੇਂ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਰਹੇ ਹਨ।

ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਕੌਰ ਰੰਧਾਵਾ ਨੂੰ ਸੋਸ਼ਲ ਵੈਲਫੇਅਰ ਬੋਰਡ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਚੇਅਰਪਰਸਨ ਲਾਇਆ

ਪਟਿਆਲਾ: ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪਰਿਸ਼ਦ ਪਟਿਆਲਾ ਦੀ ਸਾਬਕਾ ਚੇਅਰਪਰਸਨ ਅਤੇ ਮਹਿਲਾ ਕਾਂਗਰਸ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪਟਿਆਲਾ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਕੌਰ ਰੰਧਾਵਾ ਨੂੰ 'ਸੋਸ਼ਲ ਵੈਲਫੇਅਰ ਬੋਰਡ ਪੰਜਾਬ' ਦੀ ਚੇਅਰਪਰਸਨ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਸ਼ਾਹੀ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਸਮਰਥਕ ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਕੌਰ ਰੰਧਾਵਾ 2002 ਤੋਂ 2008 ਤੱਕ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪਰਿਸ਼ਦ ਪਟਿਆਲਾ ਦੀ ਚੇਅਰਪਰਸਨ ਰਹਿਣ ਸਮੇਤ ਮਹਿਲਾ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਚੇਅਰਪਰਸਨ ਵੀ ਹੈ। ਉਹ ਹਲਕਾ ਸਮਾਣਾ ਤੋਂ

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਹ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕਰਦਿਆਂ ਬੀਬੀ ਰੰਧਾਵਾ ਨੂੰ ਨਿਯੁਕਤੀ ਪੱਤਰ ਵੀ ਸੌਂਪਿਆ। ਸੂਬਾਈ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਚੇਅਰਮੈਨਾਂ ਵਜੋਂ ਦਰਜਨ ਭਰ ਨਿਯੁਕਤੀਆਂ ਹੀ ਹੋਈਆਂ ਹਨ।

ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਟਿਕਟ ਦੇ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਵੀ ਰਹੇ ਹਨ। ਐਤਕੀ ਟਿਕਟ ਨਾ ਮਿਲਣ 'ਤੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੂਬਾਈ ਚੇਅਰਪਰਸਨ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕਰਦਿਆਂ, ਪਾਰਟੀ ਲਈ ਡਟੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਆ ਸੀ।

ਸਾਬਕਾ ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਮਹਾਰਾਣੀ ਪਰਨੀਤ ਕੌਰ ਸਮੇਤ ਕਈ ਹੋਰ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਇਸ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਬੀਬੀ ਰੰਧਾਵਾ ਦੇ ਪਤੀ ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ ਵੀ ਦਹਾਕਾ ਭਰ ਯੂਥ ਕਾਂਗਰਸ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪਟਿਆਲਾ ਦਿਹਾਤੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਵੇਂ ਕਰੀਬ ਦਰਜਨ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਚੇਅਰਮੈਨੀਆਂ ਮਿਲ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਪਟਿਆਲਾ ਵਿਚ ਇਹ ਦੂਜੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਹੈ।

ਕੋਲਗੋਟ: ਸਾਬਕਾ ਕੋਲਾ ਸਕੱਤਰ ਗੁਪਤਾ ਸਮੇਤ ਪੰਜ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਇਕ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਯੂ.ਪੀ.ਏ. ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਕੋਲਾ ਬਲਾਕਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਦੌਰਾਨ ਹੋਏ ਘੁਟਾਲੇ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਸਾਬਕਾ ਕੋਲਾ ਸਕੱਤਰ ਐਚ.ਸੀ. ਗੁਪਤਾ ਤੇ ਦੋ ਹੋਰਨਾਂ ਨੌਕਰਸ਼ਾਹਾਂ ਕੇ.ਐਸ. ਕਰੋਫਾ ਤੇ ਕੇ.ਸੀ.ਸਾਮਰੀਆ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਹੈ।

ਇਹ ਨਹੀਂ, ਤਿੰਨਾਂ ਨੌਕਰਸ਼ਾਹਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਹ-ਪੰਜਾਹ ਹਜ਼ਾਰ ਦਾ ਜੁਰਮਾਨਾ ਵੀ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਉੱਚ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਮਿਆਦ ਚਾਰ ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਮੁਜਰਮਾਂ ਨੂੰ ਮਗਰੋਂ ਜ਼ਮਾਨਤ

ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਭਾਰਤ ਪ੍ਰਾਸ਼ਰ ਨੇ ਕੇਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਰਨਾਂ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਵਿਕਾਸ ਮੈਟਲਜ਼ ਤੇ ਪਾਵਰ ਲਿਮਿਟਡ (ਵੀ.ਐਮ.ਪੀ.ਐਲ.) ਦੇ ਐਮ.ਡੀ. ਵਿਕਾਸ ਪਾਟਨੀ ਤੇ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਸਿਗਨੇਟਰੀ ਆਨੰਦ ਮਲਿਕ ਨੂੰ ਚਾਰ-ਚਾਰ ਸਾਲ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਹੈ। ਪਾਟਨੀ ਨੂੰ 25 ਲੱਖ ਜਦੋਂਕਿ ਮਲਿਕ ਨੂੰ ਦੋ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਾ ਜੁਰਮਾਨਾ ਵੀ ਅਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਐਲਾਨ ਤੋਂ ਫੌਰੀ ਮਗਰੋਂ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਮੈਕਸਿਕੋ ਦੀ ਵੈਨੇਸਾ ਬਣੀ ਵਿਸ਼ਵ ਸੁੰਦਰੀ

ਪੇਈਓਗ: ਮੈਕਸਿਕੋ ਦੀ 26 ਸਾਲਾ ਵੈਨੇਸਾ ਪੌਸੀ ਡੀ ਲਿਓਨ ਨੇ ਚੀਨ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਸਾਨਿਆ ਵਿਚ ਹੋਏ ਸਿਖਰਲੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵ ਸੁੰਦਰੀ 2018 ਦਾ ਖਿਤਾਬ ਜਿੱਤ ਲਿਆ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਦੀ ਅਨੁਕ੍ਰਿਤੀ ਵਾਸ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੀਆਂ ਚੋਟੀ ਦੀਆਂ 30 ਸੁੰਦਰੀਆਂ ਵਿਚ ਥਾਂ ਪਾਉਣ ਤੋਂ ਵੀ ਨਾਕਾਮ ਰਹੀ।

ਥਾਈਲੈਂਡ ਦੀ ਨਿਕੋਲੀਨ ਪਿਚਾਪਾ ਲਿਮਸੁੰਕਨ ਨੂੰ ਉਪ ਜੇਤੂ ਐਲਾਨਿਆ ਗਿਆ। ਸਾਬਕਾ ਮਿਸ ਵਰਲਡ ਮਾਨੁਸ਼ੀ ਛਿੱਲਰ ਨੇ ਨਵੀਂ ਜੇਤੂ ਨੂੰ ਖਿਤਾਬ ਪਹਿਨਾਇਆ। ਇਸ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ 118 ਸੁੰਦਰੀਆਂ ਨੇ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ।

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਕੈਦੀਆਂ ਦੀ ਪੈਰੋਲ ਵਧਾਉਣ 'ਤੇ ਮੋਹਰ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਵਜ਼ਾਰਤ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇ 550ਵੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਸਬੰਧੀ ਸਾਲ ਭਰ ਚੱਲਣ ਵਾਲੇ ਸਮਾਗਮਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਪੰਜਾਬ ਗੁੱਡ ਕੰਡਕਟ ਪ੍ਰਿਜ਼ਨਰਜ਼ (ਟੈਂਪਰੇਰੀ ਰਿਲੀਜ਼) ਐਕਟ, 1962 ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 3 ਦੇ ਸਬ ਸੈਕਸ਼ਨ 2 ਵਿਚ ਸੋਧ ਕਰਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਚੰਗੇ ਵਿਹਾਰ ਵਾਲੇ ਕੈਦੀਆਂ ਦੀ ਪੈਰੋਲ ਤਿੰਨ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਤੋਂ ਵਧਾ ਕੇ ਚਾਰ ਹਫ਼ਤੇ ਅਤੇ ਇਕ ਸਾਲ ਵਿਚ ਪੈਰੋਲ 12 ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਤੋਂ ਵਧਾ ਕੇ 16 ਹਫ਼ਤੇ ਕਰ

ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਕੈਬਨਿਟ ਨੇ ਸ਼ਿਲਾਗ ਹਿੰਸਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਹੋਏ ਨੁਕਸਾਨ ਬਦਲੇ 60 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਮਦਦ ਦੇਣ 'ਤੇ ਵੀ ਮੋਹਰ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਹਿਤ ਖਾਲਸਾ ਮਿਡਲ ਸਕੂਲ ਬੜਾ ਬਾਜ਼ਾਰ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਲਈ ਰਾਸ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਕਿਉਂਕਿ ਪੁਰਾਣੀ ਇਮਾਰਤ ਆਸੁਰੱਖਿਅਤ ਐਲਾਨੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਕਈ ਪੀੜਤਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਆਰਥਿਕ ਸਹਾਇਤਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ ਸਬੰਧੀ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਸੁਣਵਾਈ

ਮੁੰਬਈ: ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਮੁੰਬਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸ ਬਾਰੇ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਦਿਵਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਨੌਵੀਂ ਜਮਾਤ ਦੀ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਵਿੱਚੋਂ ਉਸ ਪਾਠ ਨੂੰ ਹਟਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿਸ ਵਿਚ ਖਾਲਿਸਤਾਨੀ ਲਹਿਰ ਦੇ ਮਰਹੂਮ ਆਗੂ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ ਨੂੰ ਅਤਿਵਾਦੀ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

Health Insurance

Are You Covered?

Open Enrollment Under Affordable Care Act
11-1-2018 to 12-15-2018 Only 45 Days
We Can Help To Choose Right Plan

We ALSO have low cost PPO plans with nations largest network, Medicare Supplement over 65.

Call or Text Now: Rakesh S.
Cell (219) 746-3435
rakeshsansoya@hotmail.com

We are licensed in
Indiana & Illinois.

9605 Cypress Ave., Munster, IN 46321

Rakesh S.

OM Transportation Inc. & Nand Freight Brokerage

Plainfield, IL

Owner Operators & Company Drivers Wanted

Valid CDL Class A License For Local, Regional & OTR Work.

Van & Reefer

omtrans1@yahoo.com

Manminder Heer 630-709-5331

Onkar Heer 630-396-0777

ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਬੀਬੀ ਜਗੀਰ ਕੌਰ ਦਾ ਕੱਦ ਹੋਰ ਉਚਾ ਹੋਇਆ: ਧਾਲੀਵਾਲ

ਸ਼ਿਕਾਗੋ (ਬਿਊਰੋ): “ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਲੋਂ ਇਸਤਰੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬੀਬੀ ਜਗੀਰ ਕੌਰ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੇਟੀ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਸਬੰਧੀ ਚੱਲ ਰਹੇ ਕੇਸ 'ਚੋਂ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿਤੇ ਜਾਣ ਨਾਲ ਜਿੱਥੇ ਭਾਰਤੀ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀ 'ਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੋਰ ਵੀ ਪੱਕਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਥੇ ਬੀਬੀ ਜਗੀਰ ਕੌਰ ਦਾ ਕੱਦ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਵਧ ਉਚਾ ਹੋਇਆ ਹੈ।”

ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਮਿਡਵੈਸਟ (ਅਮਰੀਕਾ) ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜਸਕਰਨ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ ਨੇ ਇਕ ਬਿਆਨ ਵਿਚ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਾਣਯੋਗ ਅਦਾਲਤ ਵਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਅਕਾਲੀ ਵਰਕਰਾਂ ਨੂੰ ਸਕੂਨ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਨੋਬਲ ਵੀ ਵਧਿਆ ਹੈ।

ਸ. ਧਾਲੀਵਾਲ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਪੁੱਤਰਾ ਹੈਪੀ ਹੀਰ, ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਂ, ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਭੋਲਾ, ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਟਿਵਾਣਾ, ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਖਹਿਰਾ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸੰਘਾ, ਰਾਜਾ ਤੱਲਣ,

ਕਾਲਾ ਪੱਡਾ, ਰਾਣਾ ਭੰਡਾਲ, ਮਨਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹੀਰ, ਜੱਗੀ ਬੋਲੀਨਾ, ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸੱਲੂ, ਪਾਲ

ਜਸਕਰਨ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ

ਖਲੀਲ, ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਿੱਲਾ ਤੇ ਗੁਰਨੇਕ ਸਿੰਘ ਸੰਧਰ ਨੇ ਵੀ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਮਾਲਵਿੰਦਰ ਤੇ ਸ਼ਿਵਇੰਦਰ ਹੋਏ ਹੱਥੋਪਾਈ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਫੋਰਟਿਸ ਅਤੇ ਰਨਬੈਕਸੀ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਮੋਟਰ ਮਾਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸ਼ਿਵਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹੁਣ ਗੁੱਬਮ-ਗੁੱਬਾ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਲੜਾਈ ਜਗਜ਼ਾਹਿਰ ਹੋਣ ਮਗਰੋਂ ਛੋਟੇ ਭਰਾ ਸ਼ਿਵਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੁੱਟਮਾਰ ਦੀ ਤਾਜ਼ਾ ਘਟਨਾ ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਮਾਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਇਕੱਠਿਆਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸੰਭਾਵੀ ਰਸਤੇ ਬੰਦ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਮਾਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ 'ਤੇ ਪਾਏ ਵੀਡੀਓ ਵਿਚ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਸ਼ਿਵਇੰਦਰ ਨੇ ਕੁੱਟਿਆ ਹੈ।

ਮਾਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸ਼ਿਵਇੰਦਰ ਗਰੁੱਪ ਕੰਪਨੀ ਪ੍ਰਿਅਸ ਰੀਅਲ ਅਸਟੇਟ ਦੀ ਬੋਰਡ ਮੀਟਿੰਗ 'ਚ ਅਤਿਕਾ ਪਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਗੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੂੰ ਕਰੀਬ ਦੋ ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਸ਼ਿਵਇੰਦਰ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਉਤੇ ਉਂਗਲ ਉਠਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਸ਼ਿਵਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੈਠਕ 'ਚ ਪਹੁੰਚਣ ਉਤੇ ਮਾਲਵਿੰਦਰ ਲੋਹ-ਲਾਖਾ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਗਲਾ ਫੜ ਕੇ ਦੀਵਾਰ ਵੱਲ ਧੱਕ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਬਚਾਅ 'ਚ ਉਸ (ਸ਼ਿਵਇੰਦਰ) ਨੇ ਵੀ ਧੱਕਾ ਮਾਰਿਆ। ਸ਼ਿਵਇੰਦਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਕੋਲ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜੋ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਦਖਲ ਕਾਰਨ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਈ ਗਈ।

ਲੈਨਿੰਗ 'ਚ ਸਾਲਾਨਾ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ 11 ਮਈ ਨੂੰ

ਲੈਨਿੰਗ, ਮਿਸ਼ੀਗਨ (ਬਿਊਰੋ): ਸਥਾਨਕ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਿੱਖ ਸੈਂਟਰ ਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਵਲੋਂ ਹਰ ਸਾਲ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਾਲਸਾ ਸਾਜਨਾ ਦਿਵਸ ਅਤੇ ਵਿਸਾਖੀ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਮਹਾਨ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਅਤੇ ਵਿਸਾਖੀ ਮੇਲਾ ਇਸ ਵਾਰ 11 ਮਈ 2019, ਸਨਿਚਰਵਾਰ ਨੂੰ ਇਥੇ ਡਾਊਨ ਟਾਊਨ ਵਿਚ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦੇ ਭੋਗ ਉਪਰੰਤ ਸੰਗਤਾਂ ਅਡੈਡੇ ਰਿਵਰਫਰੰਟ ਪਾਰਕ (300 ਨਾਰਥ ਗਰੈਂਡ ਐਵੇਨਿਊ) ਵਿਚ ਇਕੱਤਰ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਇਸੇ ਪਾਰਕ ਤੋਂ ਪਰੇਡ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਅਰੰਭ ਹੋਵੇਗੀ। ਪਰੇਡ ਆਪਣੇ ਰੁਟ 'ਤੇ ਹੁੰਦੀ ਹੋਈ ਵਾਪਸ ਇਸੇ ਪਾਰਕ ਵਿਚ ਹੀ ਆ ਕੇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਵੇਗੀ।

ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਹੈਡ ਗ੍ਰੰਥੀ ਭਾਈ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕੋਮਲ ਦੇ ਜਥੇ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪੰਥ ਪ੍ਰਸਿਧ ਕੀਰਤਨੀਏ ਅਤੇ ਕਥਾਵਾਚਕ ਕੀਰਤਨ ਤੇ ਕਥਾ ਵਿਆਖਿਆ ਅਤੇ ਢਾਡੀ ਜਥੇ ਢਾਡੀ ਵਾਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਹਾਲ ਕਰਨਗੇ।

ਪਰੇਡ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਉਪਰੰਤ ਇਕ ਸਭਿਆਚਾਰਕ (517) 204-4171, ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਫੋਨ: ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਏਗਾ। ਹੋਰ (517) 402-1811 ਜਾਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ

ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਫੋਨ: ਫੋਨ: 517-402-4910 ਰਾਹੀਂ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। (517) 272-0231, ਲਾਡੀ ਮੁਲਤਾਨੀ ਫੋਨ:

ਮੂਲ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਕੈਲੰਡਰ ਅਪਨਾਓ

29 ਮੱਘਰ (12 ਦਸੰਬਰ 2018) ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਿਹਾੜਾ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਫਤਹਿ ਸਿੰਘ
8 ਪੋਹ (21 ਦਸੰਬਰ 2018) ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਹਾੜਾ ਵੱਡੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਤੇ ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹੋਰ ਸ਼ਹੀਦ
13 ਪੋਹ (26 ਦਸੰਬਰ 2018) ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਹਾੜਾ ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਤੇ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ
23 ਪੋਹ (5 ਜਨਵਰੀ 2019) ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਿਹਾੜਾ ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਸਮੂਹ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀਆਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਪਾਰਮਕ ਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਦਿਹਾੜੇ ਮਨਾਉਣ ਵਿਚ ਇਕਸਾਰਤਾ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਮੂਲ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਕੈਲੰਡਰ ਨੂੰ ਅਪਨਾਓ

ਉਹੀ ਤਰੀਕ ਹਰ ਸਾਲ, ਠੀਕ ਇਤਿਹਾਸ ਤਰਤੀਬ ਨਾਲ!

Sikh Religious Society

1280 Winnetka St., Palatine IL 60067 Phone: (847) 358-1117
www.srschicago.org e-mail: contactus@srschicago.org

ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ

ਪੰਜਾਬੀ ਢਾਬਾ

Now Open

1480 N State Road 1, Cambridge City, IN 47327.

Diesel/Gas

ਟਰੱਕਾਂ ਵਾਲੇ ਭਰਾਵਾਂ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਿਆ

ਇਥੇ ਮੰਜਿਆਂ ਉਪਰ ਬੈਠਕੇ ਖਾਓ-ਪੀਓ ਅਤੇ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਜਾਵੋ... ਸਵਾਦ ਅਤੇ ਮਾਹੌਲ, ਜਿਵੇਂ ਆਪਣਾ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਘਰ ਦੀ...

ਕੀਮਤਾਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਾਜਬ!

ਸਹੂਲਤਾਂ

ਪੰਜਾਬੀ ਢਾਬਾ

ਸਸਤਾ ਡੀਜ਼ਲ

Liquor, Beer & Wine

truck repair, new showers, scale.

Free Buffet over 100 gallons

open 6am to midnight

Phone: 765-478-6300

Health Insurance

Qualified Health Plans Under Affordable Care Act

Hurry!

Only 45 Days.

Open Enrolment
From 11-01-2018 to 12-15-2018

We also have low cost PPO plans with Nation's Largest Network.

We are licensed in Indiana, Ohio & Texas.

Call or Text Now

Baljinder Singh Saini

Ph: 317-441-1440

E-mail: sainibaljinder13@gmail.com

Office: DeFrantz Insurance
7780 N. Michigan Road, #C
Indianapolis, IN 46268
www.defrantzinsurance.net

Baljinder Singh Saini

ਇਮਰਾਨ ਖਾਨ ਨੇ ਵੀ ਮੁੰਬਈ ਹਮਲੇ 'ਚ ਲਸ਼ਕਰ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਕਬੂਲੀ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਇਮਰਾਨ ਖਾਨ ਨੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ 26/11 ਦੇ ਮੁੰਬਈ ਅਤਿਵਾਦੀ ਹਮਲੇ 'ਚ ਲਸ਼ਕਰ-ਏ-ਤੋਇਬਾ ਦਾ ਹੱਥ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਾਕਿ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਮੀਆਂ ਨਵਾਜ਼ ਸ਼ਰੀਫ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਪ੍ਰਵੇਜ਼ ਮੁਸ਼ਾਰਫ ਸਮੇਤ ਕਈ ਹੋਰ ਨਾਮੀ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਜਨਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਕਿ ਮੁੰਬਈ ਹਮਲਿਆਂ 'ਚ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਅਤਿਵਾਦੀ ਸੰਗਠਨ ਲਸ਼ਕਰ ਦਾ ਹੱਥ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਕਾਰਵਾਈ 'ਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਫੌਜ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਖੁਫ਼ੀਆ ਏਜੰਸੀਆਈ.ਐਸ.ਆਈ. ਵੱਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਸਹਿਯੋਗ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਫਿਲਹਾਲ ਇਮਰਾਨ ਖਾਨ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਇਹ ਸਭ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਮੀਡੀਆ 'ਚ ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ ਪੋਸਟ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਇੱਕ ਇੰਟਰਵਿਊ 'ਚ ਕਬੂਲ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਮੁੰਬਈ ਹਮਲਿਆਂ 'ਚ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਲੋੜੀਂਦੇ ਅਤਿਵਾਦੀ ਅਤੇ ਲਸ਼ਕਰ-ਏ-ਤੋਇਬਾ ਦੇ ਮੁਖੀ ਜ਼ਕੀਉਰ ਰਹਿਮਾਨ ਲਖਵੀ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚੋਂ ਰਿਹਾਅ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਸਬੰਧੀ ਪੁੱਛੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਿਆਂ ਕਹਿ ਕਿ ਉਹ ਖੁਦ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੁੰਬਈ ਹਮਲਿਆਂ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ, ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ 'ਤੇ ਲਗਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਉਸ ਦੋਸ਼ ਦਾ ਵੀ ਖੰਡਨ ਕੀਤਾ ਜਿਸ 'ਚ ਕਿਹਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਕਤ ਹਮਲੇ ਵਿਚ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦਾ ਹੱਥ ਸੀ।

ਫਰਜ਼ੀ ਲਾਇਸੈਂਸ 'ਤੇ ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਭਾਰਤੀ ਨੂੰ ਵਤਨ ਭੇਜਣ ਦੇ ਹੁਕਮ

ਆਕਲੈਂਡ: ਨਿਊਜ਼ੀਲੈਂਡ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਨਕਲੀ ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਲਾਇਸੈਂਸ 'ਤੇ ਗੱਡੀ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਭਾਰਤੀ ਨੂੰ ਵਤਨ ਵਾਪਸ ਭੇਜਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜੋਧਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸਾਲ 2009 'ਚ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨਾਲ ਨਿਊਜ਼ੀਲੈਂਡ ਆਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਬਤੌਰ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਮੈਨੇਜਰ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਉਹ ਉਸ ਵੇਲੇ ਪਾਰਟਨਰਸ਼ਿਪ ਵੀਜ਼ਾ 'ਤੇ ਸੀ ਅਤੇ ਇਕ ਡੋਅਰੀ ਕੰਪਨੀ ਵਿਚ ਫੋਰਕ ਲਿਫਟ ਡਰਾਈਵਰ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਲੰਬੇ ਮਾਰਚ 'ਚ ਵਰਕ ਵੀਜ਼ਾ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਲਾਈ ਗਈ ਤੇ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਭਾਰਤੀ ਲਾਇਸੈਂਸ ਵੀ ਲਾਇਆ ਗਿਆ।

ਨਕਲੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਵਾਪਸ ਭੇਜਣ ਦੇ ਹੁਕਮ ਸੁਣਾਏ ਗਏ ਹਨ।

ਨਿਊਜ਼ੀਲੈਂਡ ਦੇ ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਉਸ ਦਾ ਲਾਇਸੈਂਸ ਤਸਦੀਕ ਕਰਵਾਇਆ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਇਹ ਲਾਇਸੈਂਸ

ਲੰਡਨ: ਬ੍ਰਿਟੇਨ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਵਿਜੇ ਮਾਲਿਆ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਹਵਾਲੇ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। 9 ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਭਾਰਤੀ ਬੈਂਕਿੰਗ ਘੁਟਾਲੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਇਹ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਕਾਰਵਾਈ ਹੈ। ਵਿਜੇ ਮਾਲਿਆ ਨੂੰ ਹਵਾਲਗੀ ਸੰਧੀ ਰਾਹੀਂ ਭਾਰਤ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਧਨ ਦੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਅਤੇ

ਕਟਾਸਰਾਜ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਲਈ 139 ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀਜ਼ੇ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਹਾਈ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸ਼ਿਵ ਮੰਦਰ ਕਟਾਸਰਾਜ ਧਾਮ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਲਈ 139 ਭਾਰਤੀ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨੂੰ ਵੀਜ਼ਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਮੰਦਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਸਥਿਤ ਹੈ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਅਟਾਰੀ-ਵਾਹਗਾ ਸਰਹੱਦ ਰਸਤੇ ਇਹ ਜਥਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਹੈ। ਧਾਰਮਿਕ ਥਾਂਵਾਂ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਲਈ ਇਕ ਦੁਵੱਲੇ ਢਾਂਚੇ ਤਹਿਤ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਿੱਖ ਤੇ ਹਿੰਦੂ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਹਰ ਸਾਲ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਵੀ ਹਰ ਸਾਲ ਭਾਰਤ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਹਾਈ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਭਾਰਤੀ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦੇ ਇਕ ਹੋਰ ਜਥੇ (139 ਵਿਅਕਤੀ) ਨੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਹਾਈ ਕਮਿਸ਼ਨ

ਨੇ ਚਕਵਾਲ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਸਥਿਤ ਸ੍ਰੀ ਕਟਾਸਰਾਜ ਧਾਮ ਦੀ ਨੌਂ ਤੋਂ 15 ਦਸੰਬਰ ਤੱਕ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਲਈ ਵੀਜ਼ਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।' ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਹਾਈ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਸੋਹੇਲ ਮਹਿਮੂਦ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨੂੰ ਹਰ ਸੰਭਵ ਸਹੂਲਤ ਦੇਣ ਲਈ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਪ੍ਰਤੀਬੱਧ ਹੈ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਮਹੀਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ 3800 ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਿੱਖ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨੂੰ ਵੀਜ਼ਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਕੁਝ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨੇ 28 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਲਾਂਘੇ ਦੇ ਨੀਂਹ ਪੱਥਰ ਸਮਾਗਮ 'ਚ ਵੀ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ 'ਚ 220 ਤੋਂ ਵੱਧ ਭਾਰਤੀ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨੂੰ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹਿੰਦੂ ਮੰਦਰ ਸ਼ਦਾਨੀ ਦਰਬਾਰ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਲਈ ਵੀਜ਼ਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਬੱਚੀ ਨਾਲ ਜਬਰ ਜਨਾਹ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਦੂਹਰੀ ਉਮਰ ਕੈਦ

ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ: ਸੱਤ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਦੂਜੀ ਜਮਾਤ 'ਚ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੀ ਬਾਲੀ ਨਾਲ ਜਬਰ ਜਨਾਹ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੋਸ਼ੀ ਰਾਜੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਉਰਫ ਬਿੱਟੂ ਪੁੱਤਰ ਜਨਕ ਰਾਜ ਵਾਸੀ ਮੋਹਨ ਕੇ ਉਤਾਤ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਦੂਹਰੀ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦਾ ਹੁਕਮ ਸੁਣਾਇਆ ਹੈ। ਬਾਣਾ ਗ੍ਰਹਿਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ

ਮੁੱਦਈ ਨੇ ਮਿਤੀ 25 ਅਗਸਤ 2018 ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਵਾਇਰਲ ਵੀ.ਡੀ.ਓ. ਵੇਖੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਵੇਖਣ 'ਤੇ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਪਿੰਡ ਦਾ ਜਾਣਕਾਰ ਦੋਸ਼ੀ ਉਸ ਦੀ ਸੱਤ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਭਾਣਜੀ ਨੂੰ ਹਵਸ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਬਣਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਪਿੰਡ 'ਚ ਕਰਿਆਨੇ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਦੋਸ਼ੀ ਰਾਜੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਉਰਫ ਬਿੱਟੂ ਪੁੱਤਰ ਜਨਕ ਰਾਜ ਵਾਸੀ ਮੋਹਨ ਕੇ ਉਤਾਤ ਬਾਲੀ ਨੂੰ ਦੁਕਾਨ ਪਿੱਛੇ ਲਿਜਾ ਕੇ ਜਬਰ ਜਨਾਹ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕਰ ਕੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਅਗਲੇ ਦਿਨ 26 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਵਿਜੇ ਮਾਲਿਆ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਹਵਾਲੇ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ

9,000 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਬੈਂਕਿੰਗ ਘੁਟਾਲੇ ਵਿਚ ਫਸੇ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਵਿਜੇ ਮਾਲਿਆ ਨੇ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਉੱਤੇ ਲੱਗੇ ਉਸ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਧਨ ਦੀ ਚੋਰੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਮਾਲਿਆ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਭਾਰਤੀ ਬੈਂਕਾਂ ਨੂੰ ਕੀਤੀ ਪੈਸੇ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਝੂਠੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। 17 ਬੈਂਕਾਂ ਦੇ 9,000 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦਾ ਕਰਜ਼ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਤੋਂ ਮੁੱਕਰਦਿਆਂ ਵਿਜੇ ਮਾਲਿਆ ਮਾਰਚ 2016 ਦੌਰਾਨ ਯੂਕੇ ਫਰਾਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲਗਾਤਾਰ ਉਸ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਲਿਆਉਣ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਅਗਸਤ ਵੇਸਟਲੈਂਡ ਘੁਪਲੇ ਦੇ ਮੁਲਜ਼ਮ ਤੇ ਕਬਿਤ ਵਿਚੋਲੇ ਕ੍ਰਿਸਚੀਅਨ ਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਦੁਬਈ ਜੇਲ੍ਹ ਤੋਂ ਭਾਰਤ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਅਗਲੇ ਹੀ ਦਿਨ ਮਾਲਿਆ ਨੇ ਬੈਂਕਾਂ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਦੀ ਹਾਮੀ ਵੀ ਭਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਪਰ ਹੁਣ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮਾਲਿਆ ਦੇ ਭਾਰਤ ਨਾਲ ਲੁਕਣ-ਮੀਟੀ ਦੀ ਖੇਡ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਮਾਲਿਆ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਵਿਰੁੱਧ 40 ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਅਪੀਲ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਦੋ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਹਮਾਇਤੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ

ਮੁੰਬਈ: ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਅਤਿਵਾਦ ਰੋਕੂ ਦਸਤੇ (ਏ.ਟੀ.ਐਸ.) ਨੇ ਦੋ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਹਮਾਇਤੀਆਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਇਕ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਪੂਣੇ ਤੋਂ ਫੜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਰਨਾਟਕ ਦੇ ਵਸਨੀਕ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨਾਗਰਾ ਨੂੰ ਪੂਣੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਚੱਕਾਂ ਤੋਂ 2 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਪੁਲਿਸ ਮੁਤਾਬਕ ਉਹ ਪਾਕਿਸਤਾਨ 'ਚ ਖਾਲਿਸਤਾਨੀਆਂ ਦੇ ਸੰਪਰਕ 'ਚ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਸੂਹ ਉਤੇ ਏ.ਟੀ.ਐਸ. ਨੇ ਪੰਜਾਬ 'ਚੋਂ ਦੂਜੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਖੁਲਾਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਨਾਗਰਾ ਨੂੰ ਮੁੰਬਈ ਅਦਾਲਤ ਨੇ 17 ਦਸੰਬਰ ਤੱਕ ਏ.ਟੀ.ਐਸ. ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ 'ਚ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

SUPER TRAVEL
 847-676-9090, 773-465-5566
 E-mail: supertravel2003@live.com
 Lowest Fares With Excellent Service
 United Airlines, British Airways, Etihad, Air India, KLM, Lufthansa, Delta, Qatar Airlines.
 For Emergency Call anytime at 847-673-3825
EARLY BIRD SALE!!!! Domestic fares available

ਵੇਟਰ, ਤੰਦੂਰੀਏ ਤੇ ਡਿਸ਼ ਵਾਸ਼ਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ
ਮੈਡੀਸਨ, ਵਿਸਕਾਨਸਿਨ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ
ਲਈ ਵੇਟਰ, ਤੰਦੂਰੀਏ ਅਤੇ ਡਿਸ਼ ਵਾਸ਼ਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ
ਮੁਫਤ ਖਾਣਾ ਤੇ ਹੋਰ ਸਹੂਲਤਾਂ
ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: ਮਿਸਟਰ ਸਿੰਘ
ਫੋਨ: 262-391-7666

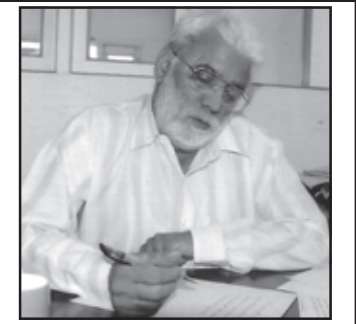
ਵੇਟਰ ਅਤੇ ਹੈਲਪਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ
ਮੈਡੀਸਨ, ਵਿਸਕਾਨਸਿਨ 'ਚ ਭਾਰਤੀ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਲਈ ਵੇਟਰ ਅਤੇ ਹੈਲਪਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।
ਰਿਹਾਇਸ਼ ਫਰੀ, ਚੰਗੀ ਤਨਖਾਹ
ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: ਸੰਨੀ
ਫੋਨ: 608-630-0287

ਮਨੀਲਾ 'ਚ ਪੰਜਾਬੀ ਕੱਪੜਾ ਵਪਾਰੀ ਕਤਲ
ਗੜ੍ਹਸ਼ੰਕਰ: ਪਿੰਡ ਘਾਗੋਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਵਸਨੀਕ ਸੰਜੀਵ ਕੁਮਾਰ ਰਿੱਕਾ (31) ਦੀ ਮਨੀਲਾ ਵਿਚ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਬਦਮਾਸ਼ਾਂ ਨੇ ਗੋਲੀਆਂ ਮਾਰ ਕੇ ਹੱਤਿਆ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਸੰਜੀਵ ਕੁਮਾਰ ਪਿਛਲੇ ਨੌਂ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਮਨੀਲਾ ਦੇ ਮੰਗਾਗਨ ਸ਼ਹਿਰ ਨਜ਼ਦੀਕ ਰਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਥੇ ਉਹ ਕੱਪੜੇ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਫਾਇਨਾਂਸ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਸੰਜੀਵ ਕੁਮਾਰ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹਦੇ ਦੋਵੇਂ ਪੁੱਤਰ ਸੰਜੀਵ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਮਨੀਲਾ ਵਿਚ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਸੰਜੀਵ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਵਾਂਗ ਉਗਰਾਹੀ ਕਰਨ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਉਹ ਕਿਸੇ ਦੁਕਾਨ ਅੱਗੇ ਖੜਾ ਸੀ ਕਿ ਪਿੱਛੋਂ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਬਦਮਾਸ਼ਾਂ ਨੇ ਉਸ 'ਤੇ ਗੋਲੀਆਂ ਚਲਾ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਪਰਿਵਾਰ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਸਾਲ 2011 ਵਿਚ ਪਿੰਡ ਆਇਆ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਕਿਸੇ ਫਿਲਪੀਨੋ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਸੰਜੀਵ ਕੁਮਾਰ ਦੇ ਤਿੰਨ ਤੋਂ ਪੰਜ ਸਾਲ ਦੇ ਦੋ ਛੋਟੇ ਬੱਚੇ ਮਨੀਲਾ ਵਿਚ ਹੀ ਹਨ ਜਦੋਂਕਿ ਪਤਨੀ ਦੁਬਈ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ।

Desi Bazar
 916 E. Main Street #118, Greenwood, IN, 46143
 Tel: 317-888-2040, Fax: 317-887-6116
 We specialize in all kind of Indian Groceries and Sweets
 • FRESH VEGETABLES EVERY THURSDAY
 • FRESH GOAT MEAT
 10% off on all Gurudwara supplies and Religious programs!!
 We Are Open 7 Days a Week
 ਖੁਲ੍ਹਾ ਤੇ ਸਾਫ ਸੁਥਰਾ ਸਟੋਰ, ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਮਾਣ ਦੇਸੀ ਬਾਜ਼ਾਰ

ਹਨੇਰੀ ਨਾਲ ਰੁੱਖ ਪੁੱਟੇ ਜਾਂਦੇ, ਪਰ ਝਿੜੀ ਕਦੇ ਨਹੀਂ

ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਪਿੜ

ਜਤਿੰਦਰ ਪਨੂੰ
ਫੋਨ: 91-98140-68455

ਭਾਰਤ ਉਸ ਚੌਰਾਹੇ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਚੁਕਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅਗਲੇ ਦੌਰ ਲਈ ਇੱਕ ਰਾਹ ਚੁਣਨਾ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਚੋਣ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਵੋਟਾਂ ਪਾ ਕੇ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਫਤਵਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਲੰਬੀ 26 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਇਸ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸਾਥੇ ਚਾਰ ਸਾਲ ਪੂਰੇ ਹੋ ਜਾਣ ਪਿੱਛੋਂ ਆਖਰੀ ਛਿਮਾਰੀ ਚੱਲ ਪਈ ਹੈ ਤਾਂ ਹਰ ਕਿਸੇ ਦਾ ਧਿਆਨ ਅਗਲੀ ਚੋਣ ਵੱਲ ਲੱਗ ਪਿਆ ਹੈ। ਸਿਆਸੀ ਗੱਠਜੋੜ ਬਣਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਹਾਲਾਤ ਦੇ ਉਤਲੇ ਵਹਿਣ ਹੇਠ ਭਾਰਤੀ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਜੋ ਦੱਬੀ ਜਿਹੀ ਲਹਿਰ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਹ ਬਹੁਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਜੇ ਦਿੱਸ ਨਹੀਂ ਰਹੀ। ਇਸ ਹਫਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਰਾਜ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਦੇ ਕਤਲ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਅਣਗੋਲਿਆ ਕਰ ਕੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਤੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਰਹਿਬਰ ਆਪਣੀ ਪੱਕੀ ਲੀਹ ਉਤੇ ਤੁਰੇ ਜਾਣ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਣਗੋਲਿਆ ਕਰਨਾ ਹੀ ਤਾਂ ਖਤਰਨਾਕ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਆਪਰੇਸ਼ਨ ਬਲੂ ਸਟਾਰ ਦੀ ਮੰਦਭਾਗੀ ਘਟਨਾ ਹੋਈ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਦੁਖਦਾਈ ਅਸਰ ਸਾਡੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪਿਆ ਸੀ, ਤੇ ਬਹੁਤਾ ਕਰ ਕੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ ਭੁਗਤਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਪਿੱਛੋਂ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਕਤਲ ਦੀ ਘਟਨਾ ਵਾਪਰੀ ਅਤੇ ਉਸ ਪਿੱਛੋਂ ਦਿੱਲੀ ਤੇ ਹੋਰ ਥਾਈਂ ਸਿੱਖ ਵਿਰੋਧੀ ਹਿੰਸਾ ਹੁੰਦੀ ਵੇਖੀ ਗਈ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਅਸਰ ਵੀ ਬਹੁਤਾ ਕਰ ਕੇ ਉਦੋਂ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਉਤੇ ਪਿਆ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ ਬਾਕੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਮਾਜ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤੀ ਉਤੇ ਉਸ ਦਾ ਜ਼ਿੱਦਾਂ ਦਾ ਅਸਰ ਪਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਲੇ ਸਿਰ ਨੋਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਹਕੀਕਤ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਅਸਰ ਪੈ ਕੇ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਬਹੁ-ਗਿਣਤੀ ਨੂੰ ਉਕਸਾਉਣ ਦੀ ਸਿਆਸੀ ਲਹਿਰ ਚੱਲ ਪਈ ਅਤੇ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਚਲੀ ਗਈ ਕਿ ਅੱਜ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਚੋਣਾਂ ਦਾ ਦੌਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਸੁੱਖ ਮੰਗਣ ਨੂੰ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਦੋਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਬਣੇ ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ, ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਦੇ ਕਤਲ ਦੇ ਬਾਅਦ ਹਿੰਦੂ ਫਿਰਕਾ ਪ੍ਰਸਤੀ ਨੂੰ ਵਰਤਣ ਦਾ ਦਾਅ ਖੇਡਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਲੋਕ ਸਭਾ 'ਚ ਚਾਰ ਸੌ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸੀਟਾਂ ਲੈ ਗਿਆ ਤੇ ਹਿੰਦੂਵਾਦ ਮਾਅਰਕੇ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਪੱਲੇ ਸਿਰਫ ਦੋ ਸੀਟਾਂ ਪਈਆਂ ਸਨ। ਰਾਜੀਵ

ਅਸ਼ੋਕ ਸਿੰਘਲ

ਇਸ ਤੋਂ ਖੁਸ਼ ਸੀ, ਪਰ ਬਾਕੀ ਲੋਕ ਇਸ ਗੱਲੋਂ ਅਵੇਸਲੇ ਸਨ ਕਿ ਇਸ 'ਚੋਂ ਹਿੰਦੂ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਉਕਸਾਉਣ ਦੀ ਮੁਕਾਬਲੇਬਾਜ਼ੀ ਹੋਵੇਗੀ ਤੇ ਉਹ ਉਕਸਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਲੀਹੋਂ ਲਾਹ ਦੇਵੇਗਾ। ਅੱਜ ਇਹ ਕੁਝ ਹੁੰਦਾ ਸਾਫ ਦਿੱਸਦਾ ਹੈ।

ਉਸ ਵਕਤ ਇਹ ਗੱਲ ਭੁਲਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਉਕਸਾਉਣ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਨਾਲ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਕਦੇ ਵੀ ਕਾਮਯਾਬ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਤੇ ਏਦਾਂ ਹੀ ਹਿੰਦੂ ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤੀ ਵਾਲੇ ਮੋਰਚੇ ਉਤੇ ਨਿਰੋਲ ਹਿੰਦੂਵਾਦ ਦੀ ਹਮਾਇਤੀ ਭਾਜਪਾ ਨਾਲ ਕਾਂਗਰਸ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਭਿਤ ਸਕਦੀ। ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਚੋਭਾਂ ਲਾ ਕੇ ਸੀਮਤ

ਜਿਹੀ ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤੀ ਦਾ ਦਾਅ ਖੇਡਦੇ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਲਾਹਾ ਖੱਟਣ ਦਾ ਕੰਮ ਹੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਇਹ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਕਿ ਜੋ ਚੁਆਤੀ ਉਹ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਵਰਤਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅੱਜ ਵੀ ਵਰਤ ਰਹੇ ਹਨ।

ਬਾਬਰੀ ਮਸਜਿਦ ਅਤੇ ਰਾਮ ਮੰਦਿਰ ਵਾਲੇ ਵਿਵਾਦ ਵਿਚ ਜਿਸ ਅਹਾਤੇ ਨੂੰ ਤਾਲਾ ਲੱਗਾ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਹੁੰਦਿਆਂ ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਖੁੱਲ੍ਹਵਾਇਆ ਸੀ, ਉਸ ਥਾਂ ਮਸਜਿਦ ਨੂੰ ਢਾਹੁਣ ਅਤੇ ਫਿਰ ਮੰਦਿਰ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਮੁਹਿੰਮ ਦੀ ਕਮਾਂਡ ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਖੋਹ ਲਈ ਸੀ। ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਗੰਢਾਂ ਦੇਣ ਪਿੱਛੋਂ ਦੰਦਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਖੋਲ੍ਹਣ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਹੇ, ਤੇ ਭੁਗਤਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹਨ। ਹੋਇਆ ਸਗੋਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤੀ ਏਨੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਖੇਡਣ ਲੱਗ ਪਈ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਝਿੜਕ ਵੀ ਨਹੀਂ ਚਹੀ।

ਪੋਤੀ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਤੱਕ ਦੰਗੇ ਤਾਂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਕਦੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸੁਣਿਆ ਕਿ ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤਾਂ ਨੇ ਕਿਸੇ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ ਜਾਂ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਨੂੰ ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੋਚ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਜੇ ਕਾਂਗ ਆਈ ਸੀ, ਉਸ ਵਿਚ ਖੱਬੇ-ਪੱਖੀ ਆਗੂ ਗੋਵਿੰਦ ਪੰਸਾਰੇ, ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਨਰਿੰਦਰ ਦਾਭੋਲਕਰ ਤੇ ਇੱਕ ਸਾਬਕਾ ਵਾਈਸ ਚਾਂਸਲਰ ਕਲਬੁਰਗੀ ਦੇ ਕਤਲ ਪਿੱਛੋਂ ਦਲੀਲ ਨਾਲ ਲਿਖਣ ਵਾਲੀ ਪੱਤਰਕਾਰ ਗੌਰੀ ਲੋਕੇਸ਼ ਦੇ ਕਤਲ ਦੀ ਨੋਬਤ ਵੀ ਆ ਚੁਕੀ ਹੈ। ਜੇ ਲੋਕ ਗੌਰੀ ਲੋਕੇਸ਼ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਤਲਾਂ ਲਈ ਫਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਿੰਟ ਲਿਸਟ ਵਿਚ ਏਦਾਂ ਦੇ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ ਹੋਰ ਵੀ ਲਿਖੇ ਨਿਕਲੇ ਹਨ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਦੋ ਪੰਜਾਬੀ ਹਨ। ਇਹ ਕਦੋਂ ਤੱਕ ਜਿੰਦਾ ਰਹਿਣਗੇ, ਅੱਜ ਵਾਲੇ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ ਕੋਈ ਗਾਰੰਟੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਦੀ।

ਰਾਜ-ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ ਨਾਲ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਕਾਤਲਾਂ ਨੇ ਉਹ ਪੁਲਿਸ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਮੌਜੂਦਾ ਸਰਕਾਰ ਬਣਨ

ਤੋਂ ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਿੱਛੋਂ ਉਸ ਰਾਜ ਦੇ ਇੱਕ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਮਾਰੇ ਗਏ ਅਖਲਾਕ ਖਾਨ ਦੇ ਕੇਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਦੇ ਘਰ ਵਾਲੇ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਕੇਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਉਤੇ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਧਮਕੀਆਂ ਮਿਲ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਤੇ ਜਦੋਂ ਇਸ ਹਫਤੇ ਬੁਲੰਦ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਹੱਤਿਆ ਦੇ ਰੌਲੇ ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਹੋਈ ਤਾਂ ਭੀੜ ਹੱਥੋਂ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਦੱਸ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਰ ਮੁਕਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਾਹਰਾ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਭਤਕੀ ਹੋਈ ਭੀੜ ਨੇ ਕੁੱਟ-ਕੁੱਟ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਪਰ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਗੱਲ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਕਿ ਮੌਤ ਗੋਲੀ ਨਾਲ ਹੋਈ ਹੈ, ਭੀੜ ਤਾਂ ਐਵੇਂ ਉਸ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਨੂੰ ਹੀ ਡਾਂਗਾਂ ਨਾਲ ਕੁੱਟਦੀ ਰਹੀ ਸੀ।

ਗੁੰਡਿਆਂ ਨਾਲ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਦਿਆਂ ਮਾਰੇ ਗਏ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਉਹ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਆਪਣੇ ਬਾਪ ਵਾਂਗ ਆਪਣੇ ਫਰਜ਼ ਤੋਂ ਕੁਰਬਾਨ ਹੋ ਗਿਆ, ਪਰ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਕੋਈ ਪ੍ਰਵਾਹ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਪ੍ਰਵਾਹ ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਸ ਸਮਾਜ ਅਤੇ ਸਿਆਸਤ ਦੇ ਵਹਿਣ ਹੇਠਾਂ ਇੱਕ ਵਹਿਣ ਹੋਰ ਵਗਦਾ ਪਿਆ ਹੈ।

ਵਿਸ਼ਵ ਹਿੰਦੂ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਦਾ ਇੱਕ ਆਗੂ ਅਸ਼ੋਕ ਸਿੰਘਲ ਇਸ ਵੇਲੇ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਕਿਹਾ ਕਰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਆਈ ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਅੱਠ ਸੌ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਗੁਲਾਮੀ ਕੱਟੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਕੁਤਬ-ਉਦ-ਦੀਨ ਐਬਕ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤੀ ਹਾਕਮਾਂ ਦੇ ਰਾਜ ਨੂੰ ਗੁਲਾਮੀ ਮੰਨਦਾ ਸੀ। ਅੱਗੋਂ ਇਸ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਇੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਗੁਜਰਾਲ ਤੱਕ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀਆਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਵੀ ਉਹ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀ ਗੁਲਾਮੀ ਸਮਝਦਾ ਸੀ ਤੇ ਜਦੋਂ ਉਹ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਰਾਜ ਵੇਲੇ ਇਸ ਗੁਲਾਮੀ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਵਾਜਪਾਈ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਉਹ ਏਸੇ ਖਾਤੇ ਵਿਚ ਰੱਖਦਾ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਅਸ਼ੋਕ ਸਿੰਘਲ ਇੱਕੋ ਬੰਦਾ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਭਾਸ਼ਣ ਕਰਦਾ

ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਅੱਜ ਉਹੋ ਜਿਹੀ ਬੋਲੀ ਵਰਤਣ ਵਾਲੇ ਹੋਰ ਕਈ ਏਦਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਨਿਕਲ ਆਏ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਵੀ ਏਦਾਂ ਦੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਮੌਕਾ ਬਹੁਤ ਨਾਜ਼ੁਕ ਹੈ। ਫਿਰਕੂ ਕਾਂਗ ਚੜ੍ਹਦੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਚੜ੍ਹਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਰਾਹ ਰੋਕਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮੱਤਭੇਦ ਏਨੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹਨ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦਰਦ ਵਾਲੀ ਜਿਸ ਕਮੇਟੀ ਵਿਚ ਪੰਜ ਜਣੇ ਬਾਕੀ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀ ਕਰਨੀ, ਪਹਿਲਾਂ ਮੀਟਿੰਗ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਤੋਂ ਸਿੰਗ ਫਸਾਉਣ ਤੱਕ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਹਨੇਰੀ ਵੱਡੀ ਆਵੇ ਤਾਂ ਚੁਗੱਤਿਆਂ ਵੇਲੇ ਲਾਏ ਹੋਏ ਰੁੱਖ ਵੀ ਪੁੱਟੇ ਜਾਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਰੁੱਖਾਂ ਦੀ ਝਿੜੀ ਨਹੀਂ ਪੁੱਟੀ ਜਾਂਦੀ। ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਝਿੜੀ ਵਾਲੇ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਪੱਕੇ ਯਾਰਾਂ ਦੇ ਕੜੰਗਤੀ ਪਾਉਣ ਵਾਂਗ ਫਸੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਆਹ ਵਕਤ ਆਪਸੀ ਮੱਤਭੇਦਾਂ ਦੇ ਫੁੱਕਾਰੇ ਛੱਡਣ ਦਾ ਨਹੀਂ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਲਈ ਸੈਕੂਲਰ ਤਾਕਤਾਂ ਦੇ ਰੁੱਖਾਂ ਦੀ ਝਿੜੀ ਵਾਂਗ ਜੁਤਨ ਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਵਕਤ ਗੁਆ ਬੈਠੇ ਤਾਂ ਸਭ ਨੂੰ ਭੁਗਤਣਾ ਪਵੇਗਾ, ਪੂਰੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਭੁਗਤਣਾ ਪਵੇਗਾ। 'ਮੈਂ ਹੀ ਮੈਂ' ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ 'ਭੂਬੋਗੀ ਕਿਸਤੀ ਤੋਂ ਭੂਬੋਗੇ ਸਾਰੇ, ਨਾ ਤੁਮ ਹੀ ਬਚੋਗੇ, ਨਾ ਸਾਥੀ ਤੁਮਾਰੇ'।

ਦਰਿਆਈ ਪਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਦੀ ਮਾਰ

ਆਧਾਰ ਨੂੰ 'ਨਿਰਆਧਾਰ' ਕਰਨ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਸਮੇਤ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਦੀਆਂ ਨਹਿਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਦੀ ਮਾਰ ਪੈ ਰਹੀ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚਲੀਆਂ ਨਹਿਰਾਂ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ

ਪਾਣੀ ਗਈਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਦੱਖਣ-ਪੂਰਬ ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਨਹਿਰ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਇਹ ਤੱਥ ਵੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਹਨ ਕਿ

ਸਗੋਂ ਸਰਕਾਰੀ ਅਦਾਰੇ ਹੀ ਸੁੱਟ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਖੁਲਾਸਾ ਜਲ ਸਰੋਤ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਅਨੁਮਾਨ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਪੁੱਛੇ ਸਵਾਲ ਦੇ ਜਵਾਬ 'ਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਜਲ ਸਰੋਤ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਇਹ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਵੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਨਹਿਰਾਂ 'ਚ ਗੰਦਾ ਪਾਣੀ ਸੁੱਟਣ ਵਾਲਿਆਂ ਖਿਲਾਫ ਸਖਤੀ ਵਰਤਦਿਆਂ 'ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ.' ਦਰਜ ਕਰਵਾਈ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਅਨੁਮਾਨ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਇਹ ਪੁੱਛਿਆ ਸੀ ਕਿ ਨਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਪੈ ਰਹੇ ਸੀਵਰੇਜ ਦੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ ਕੀ ਉਪਰਾਲੇ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਵਿਭਾਗੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀਆਂ ਨੇ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਅਦਾਰਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਹੀ ਨਹਿਰਾਂ 'ਚ ਗੰਦਾ ਪਾਣੀ ਸੁੱਟਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਚਾਅ ਲਈ ਉਥੇ ਐਸ.ਟੀ.ਪੀ. ਲਾਉਣ ਦੀ 'ਪ੍ਰੋਪੋਜ਼ਲ' ਪਬਲਿਕ ਹੈਲਥ ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਕੰਟਰੋਲ ਬੋਰਡ ਦੀ।

ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਉਥੇ ਤਾਜ਼ਾ ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ 62 ਫੀਸਦੀ ਨਹਿਰਾਂ ਦਾ ਪਾਣੀ ਪੀਣ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ।

ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਨਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਨਿੱਜੀ ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਦੇ ਇਲਾਵਾ ਸੀਵਰੇਜ ਦਾ ਪਾਣੀ ਕੋਈ ਹੋਰ ਨਹੀਂ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਆਧਾਰ ਬਾਰੇ ਦਿੱਤੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਰੱਖਣ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਨਾਗਰਿਕਾਂ 'ਤੇ ਹੀ ਛੱਡਣ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 33(2) ਵਿਚ ਸੋਧ ਨੂੰ ਵੀ ਅੰਤਿਮ ਰੂਪ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜੋ ਕੌਮੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਹਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ ਸੰਯੁਕਤ ਸਕੱਤਰ ਰੈੱਕ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ 'ਤੇ ਬਾਇਓਮੀਟਰਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੰਦੀ ਸੀ।

ਸੂਤਰਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੂਚਨਾ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਆਧਾਰ ਐਕਟ 'ਚ ਸੋਧ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਨੂੰ ਕਰੀਬ-ਕਰੀਬ ਅੰਤਿਮ ਰੂਪ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਬਾਇਓਮੀਟਰਿਕ ਅਤੇ ਯੂਆਈਏਆਈ ਵੱਲੋਂ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਹੋਰ

ਡੇਟਾ ਸਮੇਤ ਨਿਵੇਕਲਾ ਪਛਾਣ ਨੰਬਰ ਵੀ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦਾ ਬਦਲ ਮਿਲ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਸਾਲ ਸਤੰਬਰ 'ਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕੁਝ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨਾਲ ਆਧਾਰ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਰੱਖਿਆ ਸੀ। ਸੀਨੀਅਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੂਰੂ ਵਿਚ ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਨੇ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਬੱਚੇ ਦੇ 18 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦਾ ਹੋਣ 'ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਸਮਾਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਉਹ ਨੰਬਰ ਵਾਪਸ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਤਜਵੀਜ਼ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਨਿਆਂ ਮੰਤਰਾਲੇ ਕੋਲ ਭੇਜੀ ਗਈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸਾਰੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦਾ ਬਦਲ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਜਵੀਜ਼ ਬਾਰੇ ਕੋਬਨਿਟ ਦੀ ਅਗਲੀ ਬੈਠਕ 'ਚ ਵਿਚਾਰਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਪੈਨ ਕਾਰਡ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨਾਲ ਜੁੜਨਾ ਪਵੇਗਾ।

ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਸਤਿਆਂ ਨੇ ਇਸ ਸਾਲ 230 ਅਤਿਵਾਦੀ ਮਾਰੇ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਸਤਿਆਂ ਨੇ ਇਸ ਸਾਲ ਹੁਣ ਤੱਕ 230 ਅਤਿਵਾਦੀ ਮਾਰ ਸੁੱਟੇ ਹਨ ਜਦਕਿ ਪੱਥਰਬਾਜ਼ੀ ਦੀਆਂ ਵਾਰਦਾਤਾਂ ਵਿਚ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਵੀ ਕਮੀ ਆਈ ਹੈ। ਇਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ 25 ਜੂਨ ਤੋਂ 14 ਸਤੰਬਰ ਤੱਕ 80 ਦਿਨਾਂ ਦੌਰਾਨ 51 ਅਤਿਵਾਦੀ ਮਾਰੇ ਗਏ ਜਦਕਿ 15 ਸਤੰਬਰ ਤੋਂ 5 ਦਸੰਬਰ ਤੱਕ 85 ਅਤਿਵਾਦੀ ਮਾਰੇ ਗਏ ਹਨ।

ਇਸ ਸਾਲ ਹੁਣ ਤੱਕ ਕੁੱਲ 232 ਅਤਿਵਾਦੀ ਮਾਰੇ ਗਏ ਹਨ ਜਦਕਿ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਾਦੀ ਵਿਚ ਕੁਝ ਵਿਦੇਸ਼ੀਆਂ ਸਣੇ 240 ਅਤਿਵਾਦੀ ਸਰਗਰਮ ਹਨ। 25 ਜੂਨ ਤੋਂ 14 ਸਤੰਬਰ ਤੱਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਸਤਿਆਂ ਸਣੇ ਅੱਠ ਜਣੇ ਮਾਰੇ ਗਏ ਜਦਕਿ 216 ਵਿਅਕਤੀ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋਏ ਹਨ। 5 ਸਤੰਬਰ ਤੋਂ 5 ਦਸੰਬਰ ਤੱਕ ਮਗਰਲੇ 80 ਦਿਨਾਂ ਦੌਰਾਨ ਦੋ ਵਿਅਕਤੀ ਹਲਾਕ ਤੇ ਪੱਥਰਬਾਜ਼ੀ ਦੌਰਾਨ 170 ਜਣੇ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਕ ਹੋਰ ਅਫਸਰ

ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ 19 ਜੂਨ ਨੂੰ ਰਾਜ ਵਿਚ ਗਵਰਨਰੀ ਰਾਜ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਾਦੀ ਵਿਚ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਚੋਖਾ ਸੁਧਾਰ ਆਇਆ ਹੈ।

ਦਿੱਲੀ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਬੱਸ ਸੇਵਾ ਬਹਾਲ

ਜਲੰਧਰ: ਦਿੱਲੀ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਨੂੰ ਬੰਦ ਹੋਈ ਸਰਕਾਰੀ ਬੱਸ ਸੇਵਾ ਮੁੜ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਅਥਾਰਿਟੀ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਮਹੀਨੇ ਪੰਜਾਬ ਰੋਡਵੇਜ਼ ਅਤੇ ਪੀ.ਆਰ.ਟੀ.ਸੀ. ਦੀਆਂ ਪੰਜ ਬੱਸਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਜੁਰਮਾਨਾ ਦੇ ਕੇ ਬੱਸਾਂ ਛੁਡਾਉਣੀਆਂ ਪਈਆਂ ਸਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਬਦਲਾਂ ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਵਾਲੀਆਂ ਇੰਡੋ-ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਬੱਸਾਂ ਕੋਲ ਸਟੇਜ ਕੈਰੀਜ਼ ਪਰਮਿਟ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਹ ਬੇਰੋਕ-ਟੋਕ ਦਿੱਲੀ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਨੂੰ ਚੱਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਨੇ ਲਈ 12.4 ਲੱਖ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜਾਨ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਤੰਬਾਕੂ ਦੇ ਇਸਤੇਮਾਲ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਹਵਾ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਨਾਲ ਜ਼ਿਆਦਾ ਲੋਕ ਬਿਮਾਰ ਹੋਏ ਤੇ ਇਸ ਕਾਰਨ ਪ੍ਰਤੀ 8 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਗਵਾਈ। ਇਕ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਖੋਜ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹਵਾ ਦੇ ਸੂਖਮ ਕਣਾਂ ਪੀਐਮ 2.5 ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਲੋਕ ਸੰਪਰਕ ਵਿਚ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਅਦ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਦਾ ਨੰਬਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ 2017 ਵਿਚ 12.4 ਲੱਖ ਮੌਤਾਂ ਸਿਰਫ ਹਵਾ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਦੀ ਵਜ੍ਹਾ ਕਰ ਕੇ ਹੋਈਆਂ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਮੌਤਾਂ ਪਿੱਛੇ ਹਵਾ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਖਤਰਾ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਰਿਪੋਰਟ ਮੁਤਾਬਕ ਜੇ ਹਵਾ ਦੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਦਾ ਪੱਧਰ ਸਿਹਤ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦੇ ਪੱਧਰ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਜ਼ਿਉਣ ਦੀ ਦਰ 1.7 ਗੁਣਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋਣੀ ਸੀ। ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਵਿਚ ਹਵਾ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਕਾਰਨ 18 ਫੀਸਦੀ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਗਵਾਈ ਜਾਂ ਫਿਰ ਉਹ ਬਿਮਾਰ ਪੈ ਗਏ। ਇਸ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਦਾ ਅੰਕੜਾ 26 ਫੀਸਦੀ ਰਿਹਾ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਹਵਾ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਕਾਰਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 12.4 ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਅੱਧੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਉਮਰ 70 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਘੱਟ ਸੀ।

ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਨਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਲਗਾਤਾਰ ਵਧ ਰਹੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਦੇ ਚਲਦੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਆਕਸੀਜਨ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਵੀ ਲਗਾਤਾਰ ਘੱਟ ਹੁੰਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਕੇਂਦਰੀ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਕਾਬੂ ਬੋਰਡ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 521 ਨਦੀਆਂ ਦੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਮਾਨੀਟਰਿੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ 323 ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਿਤ ਦੱਸੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ 198 ਨਦੀਆਂ ਸਵੱਛ

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

ਸਨਿਚਰਵਾਰ, 15 ਦਸੰਬਰ 2018

ਭੁੱਲਾਂ ਬਖਸ਼ਾਉਣ ਦੀ ਸਿਆਸਤ

ਇਹ ਮਹਿਜ਼ ਇਤਫਾਕ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਰਗਾੜੀ ਇਨਸਾਫ ਮੋਰਚੇ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਦੀਆਂ ਭੁੱਲਾਂ ਬਖਸ਼ਾਉਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਨਾਲ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਭੁੱਲਾਂ ਬਖਸ਼ਾਉਣ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਬਾਦਲਾਂ ਨੇ ਜੋ ਕੁਝ ਕੀਤਾ, ਉਸ ਦੀ ਬੜੀ ਤਿੱਖੀ ਨੁਕਤਾਚੀਨੀ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਬਹੁਤਿਆਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਨਿਰਾ ਪਖੰਡ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਸਵਾਲ ਵੀ ਦਾਗੇ ਹਨ ਕਿ ਕੀਤੀਆਂ ਭੁੱਲਾਂ ਬਾਰੇ ਵੀ ਵਿਸਥਾਰ ਸਹਿਤ ਦੱਸਿਆ ਜਾਵੇ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਵਾਲਾਂ ਦਾ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਕੋਲ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬੇਅਦਬੀ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ 'ਤੇ ਬਾਦਲਾਂ ਖਿਲਾਫ ਇਹ ਮੰਗ ਉਠਦੀ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਉਤੇ ਤਲਬ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਪਰ ਇਸ ਮੰਗ ਵੱਲ ਕਿਸੇ ਨੇ ਉਕਾ ਹੀ ਗੌਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦਾ ਜਥੇਦਾਰ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਸਮੁੱਚਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਤਾਂ ਬਾਦਲਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਹੀ ਸੀ। ਇਸ ਟਾਲ-ਮਟੋਲ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੁਣ ਇਹ ਨਿਕਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਭੁੱਲਾਂ ਬਖਸ਼ਾਉਣ ਦਾ ਅੱਕ ਚੱਬਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸੰਗਤ ਦਾ ਰੋਸ ਸ਼ਾਂਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ। ਉਧਰ, ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਨੂੰ ਟਕਸਾਲੀ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਜੋ ਵੰਗਾਰ ਪਾਈ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਮੂੰਹ-ਮੱਥਾ ਬਣਨਾ ਵੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵਿਚ ਅਜਿਹੀ ਟੁੱਟ-ਭੱਜ ਭਾਵੇਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਹੋਈ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਟੁੱਟ-ਭੱਜ ਦਾ ਅੰਤਿਮ ਨਤੀਜਾ ਬਾਦਲਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਹੀ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਐਤਕੀਂ ਸ਼ਾਇਦ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਹੈ ਕਿ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਹੇਠੋਂ ਜ਼ਮੀਨ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਿਸਕੀ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਚੁਫੇਰਿਓਂ ਹਮਲੇ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਉੱਜ, ਹੁਣ ਸਭ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਢੀਂਡਸਾ ਉਤੇ ਹਨ। ਅਸਤੀਫਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਭਾਵੇਂ ਅਜੇ ਤਕ ਤਕਰੀਬਨ ਖਾਮੋਸ਼ ਹੀ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੁਝ ਮੌਕਿਆਂ ਉਤੇ ਬਾਗੀ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਪਾਲੇ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹਨ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਜਾਪਦਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਮੌਕੇ ਦੀ ਉਡੀਕ ਵਿਚ ਹਨ। ਫਿਲਹਾਲ ਤਾਂ ਟਕਸਾਲੀ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਬਗ਼ਾਵਤ ਦਾ ਬਹੁਤਾ ਅਸਰ ਮਾਝੇ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਖੰਡ ਫੈਲਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਬਰਗਾੜੀ ਵਿਚ ਇਨਸਾਫ ਮੋਰਚਾ ਜੂਨ ਤੋਂ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ ਪਰ ਜਿਉਂ ਹੀ ਇਹ ਮੋਰਚਾ ਚੁੱਕੇ ਜਾਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਹੋਇਆ, ਕਈ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਘੁਸਰ-ਮੁਸਰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ। ਇਹ ਗੱਲ ਵੀ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਗਈ ਕਿ ਕੁਝ ਆਗੂ ਇਸ ਮੋਰਚੇ ਦੀ ਆੜ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਸਿਆਸਤ ਵੀ ਚਲਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਦਿਨਾਂ ਦੌਰਾਨ ਪੰਥਕ ਧਿਰਾਂ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਉਤੇ ਸਭ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਟਿਕੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਤੋਂ ਬਾਗੀ ਹੋ ਕੇ ਸਿਆਸੀ ਸਰਗਰਮੀ ਚਲਾ ਰਹੇ ਸੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ ਖਹਿਰਾ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੇ ਬੈਂਸ ਭਰਾਵਾਂ ਦੀ ਸਿਆਸੀ ਲਾਮਬੰਦੀ ਦਾ ਨਿਤਾਰਾ ਵੀ ਹੁਣ ਹੀ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵੀ ਸਿਰ 'ਤੇ ਹਨ। ਹੁਣੇ ਹੁਣੇ ਪੰਜ ਸੂਬਿਆਂ ਦੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਤਿੰਨ ਸੂਬਿਆਂ-ਫਤਿਹਗੜ੍ਹ, ਰਾਜਸਥਾਨ ਤੇ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਸੱਤਾ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੋਣਾਂ ਨੂੰ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੈਮੀਫਾਈਨਲ ਮੈਚ ਵਾਂਗ ਲਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਇਸ ਹਾਰ ਦਾ ਅਸਰ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਉਤੇ ਪੈਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵੀ ਇਸ ਤੋਂ ਅਛੋਹ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕੇਗਾ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਭਾਈਵਾਲੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨਾਲ ਹੈ ਅਤੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦਾ ਇਸ ਵੇਲੇ ਜੋ ਹਾਲ ਹੈ, ਉਹ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਲੁਕਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਉੱਜ, ਹਾਲ ਦੀ ਘੜੀ ਤੱਥ ਇਹ ਹਨ ਕਿ ਨਾ ਤਾਂ ਦੇਸ਼ ਪੱਧਰ 'ਤੇ, ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਰੋਹ ਨੂੰ ਖਾਸ ਮੋੜਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਕੋਈ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਦਿਸ ਰਹੀ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਪੱਧਰ ਉਤੇ ਮਹਾ ਗੱਠਜੋੜ ਅਜੇ ਬਣਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਗੱਠਜੋੜ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਲਈ ਕਾਂਗਰਸ ਚਿਰਾਂ ਦੀ ਖੰਡ ਤੋਲ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਅੰਦਰ ਕ੍ਰਿਸਮਣੀ ਸਿਆਸਤ ਜੋਗਾ ਤਾਣ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਹਾਲ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਮਾੜਾ ਹੈ। ਪਿਛਲੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਸੂਬੇ ਅੰਦਰ ਤੀਜੇ ਮੋਰਚੇ ਦਾ ਮੂੰਹ-ਮੱਥਾ ਐਨ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਸਿਆਸੀ ਮਾਹਿਰਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਤੀਜੇ ਮੋਰਚੇ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਬਣਨ ਬਾਰੇ ਕਿਆਸਆਰਾਈਆਂ ਵੀ ਲਾ ਲਈਆਂ ਸਨ ਪਰ ਐਨ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਪਾਸੇ ਪਲਟ ਗਏ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਅੰਦਰ ਜੋ ਕੁਝ ਹੋਇਆ, ਉਸ ਤੋਂ ਤੀਜੇ ਮੋਰਚੇ ਦੀ ਕਾਇਮੀ ਚਾਹੁਣ ਵਾਲੇ ਅੰਤਾਂ ਦੇ ਨਿਰਾਸ਼ ਹੋਏ। ਹੁਣ ਤੱਕ ਇਸ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਨਵੀਂ ਪਹਿਲਕਦਮੀ ਕਿਸੇ ਪਾਸਿਓਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੀ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਤੋਂ ਲੋਕ ਅੱਕੇ ਪਏ ਹਨ ਅਤੇ ਫਿਲਹਾਲ ਇਸ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਛੋਟ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਡੇਢ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਵੀ ਕੋਈ ਜਲਵਾ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾ ਸਕੀ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰ ਰਹੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਲਾਂਘੇ ਬਾਰੇ ਬਿਆਨ ਦੇ ਕੇ ਸਿਆਸੀ ਪਿੜ ਵਿਚ ਹਲਚਲ ਮਚਾਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਹ ਬਿਆਨਬਾਜ਼ੀ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖ ਕੇ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਇਸ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਵਾਲਾ ਮਸਲਾ ਵੀ ਚਰਚਾ ਵਿਚ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਨਵਜੋਤ ਸਿੱਧੂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਕਤਾਰ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਕਿਸ ਰੁਖ ਕਰਵਾਏ ਲਵੇਗੀ, ਇਹ ਤਾਂ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਸਮਾਂ ਹੀ ਦੱਸੇਗਾ ਪਰ ਇਕ ਗੱਲ ਸਾਫ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਾਰ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਨਤੀਜੇ ਹੈਰਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਆ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਬੁਲੰਦਸ਼ਹਿਰ ਕਾਂਡ ਖਤਰਨਾਕ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਦਾ ਸੰਕੇਤ

ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਯੂ.ਪੀ. ਦੇ ਬੁਲੰਦਸ਼ਹਿਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਸਿਆਨਾ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਜੋ ਵਾਪਰਿਆ, ਉਸ ਨਾਲ ਸੰਘ ਪਰਿਵਾਰ ਵਲੋਂ ਪੂਰੇ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਫਿਰਕੂ ਫਸਾਦਾਂ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦੇਣ ਦੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਦੀ ਨਵੀਂ ਕਤੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਹੈ। ਬੁਲੰਦ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਬਾਹਰ 'ਤਬਲੀਗੀ ਇਤਜੀਮਾ' (ਮੁਸਲਿਮ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦਾ ਤਿੰਨ ਰੋਜ਼ਾ ਧਾਰਮਿਕ ਇਕੱਠ) ਮੌਕੇ ਗਊ ਦੇ ਕਰੰਗ ਅਤੇ ਟੁਕੜੇ ਸੁੱਟ ਕੇ ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਪ੍ਰਚਾਰੀ ਗਈ ਕਿ ਇਥੇ ਗਊ ਹੱਤਿਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਸਦਾ ਫਿਰਕੂ ਸਦਭਾਵਨਾ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਥੇ ਬਾਬਰੀ ਮਸਜਿਦ ਢਾਹੇ ਜਾਣ ਜਾਂ ਹੋਰ ਵੱਡੇ ਕਾਂਡਾਂ ਸਮੇਂ ਵੀ ਕਦੇ ਫਿਰਕੂ ਤਣਾਓਂ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਹਿੰਦੂ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਲੋਂ ਮੁਸਲਿਮ ਪੰਜਾਹ ਹਜ਼ਾਰ ਅਕੀਦਤਮੰਦਾਂ ਲਈ

ਉਹ ਬਜਰੰਗ ਦਲ ਦਾ ਹਮਾਇਤੀ ਸੀ। ਪੁਲਿਸ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਸੁਬੋਧ ਕੁਮਾਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮਾਰੇ ਜਾਣ ਨਾਲ ਹਿੰਦੂਤਵ ਬ੍ਰਿਗੇਡ ਕਸੂਤੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਘਿਰ ਗਿਆ ਹੈ। ਵੀਡੀਓ ਸਬੂਤ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਥਿਤ ਗੋਲੀ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੇ 'ਜੀਤੂ ਫੌਜੀ' ਨਾਂ ਦੇ ਸ਼ਖਸ ਨੂੰ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚੋਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਉਹ ਡਿਊਟੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਾਰਦਾਤ ਸਮੇਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਛੁੱਟੀ ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਸੰਚਮੁੱਚ ਉਸੇ ਨੇ ਗੋਲੀ ਚਲਾਈ, ਇਸ ਦੀ ਤਸਦੀਕ ਤਾਂ ਅਜੇ ਹੋਣੀ ਬਾਕੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਹੁਕਮਰਾਨ ਧਿਰ ਦੇ ਰਾਜਸੀ ਦਬਾਓ ਹੇਠ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਅਸਲ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਤੋਂ ਧਿਆਨ ਹਟਾਉਣ ਦੀ ਚਾਲ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ; ਲੇਕਿਨ ਜੇ ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਖਤਰਨਾਕ ਹਾਲਤ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਇਹ ਕਿ ਫੌਜ ਵਰਗੀਆਂ ਅਹਿਮ ਰਾਜਕੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਹਿੰਦੂਤਵ ਦੀ ਜ਼ਹਿਰੀਲੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਤੋਂ ਕਿੰਨਾ ਡੂੰਘੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹਨ।

ਗੰਜਾਇਸ਼ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਕਿ ਅਦਿਤਿਆਨਾਥ ਨੂੰ ਫਿਰਕੂ ਫਸਾਦ ਕਰਾਉਣ ਦੇ ਆਪਣੇ ਤੈਅਸੁਦਾ ਏਜੰਡੇ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਨਹਾਇਤ ਬੇਸ਼ਰਮੀ ਨਾਲ ਭਗਵੇਂ ਦਹਿਸ਼ਤੀ ਗਰੋਹਾਂ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਆਮ ਪੁਸ਼ਤਪਨਾਹੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਕੋਈ ਹਿਚਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਯੂ.ਪੀ. ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸੰਘ ਬ੍ਰਿਗੇਡ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਹਿਸ਼ਤੀ ਗਰੋਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਅਣਡਿੱਠ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਜੇ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰੀ ਮਾਹੌਲ ਨੂੰ ਵਿਗੜਨ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਸੰਜੀਦਗੀ ਨਾਲ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੇਗਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਸੁਬੋਧ ਕੁਮਾਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਨ ਤੋਂ ਹੱਥ ਧੋਣੇ ਪੈ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਆਮ ਹੀ ਚਰਚਾ ਹੈ ਕਿ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਗਿਣ-ਮਿਥ ਕੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਦਾਦਰੀ ਕਾਂਡ ਵਿਚ ਮੁੱਢਲਾ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਅਖਲਾਕ ਦੇ ਕਤਲ ਕਾਂਡ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਕੇ ਕਥਿਤ ਗਊ ਹੱਤਿਆ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਸੱਚ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਂਦਾ ਸੀ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਜਾਂਚ ਉਸ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਇਕ ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਸੰਘੀ ਦਹਿਸ਼ਤੀ ਸਰਗਨੇ ਉਸ ਤੋਂ ਖਫਾ ਸਨ।

ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ
ਫੋਨ: +91-94634-74342

ਖਾਣੇ ਦੇ ਉਚੇਚਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਹਿੰਦੂ ਅਤੇ ਮੁਸਲਿਮ ਭਾਈਚਾਰੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਤਿਉਹਾਰਾਂ ਮੌਕੇ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਲਈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੁਸ਼ੀ ਖੁਸ਼ੀ ਲੰਗਰ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਅਕਸਰ ਹੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਮੰਦਰ ਵਿਚ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਨਮਾਜ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਜਗ੍ਹਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਦੀ ਆਹਲਾ ਮਿਸਾਲ ਵੀ ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਲਿਹਾਜ਼ਾ ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਨੂੰ ਭੜਕਾਹਟ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

'ਗਊ ਹੱਤਿਆ' ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰਤਾ ਬਜਰੰਗ ਦਲ ਦਾ ਆਗੂ ਯੋਗੇਸ਼ ਰਾਜ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਸਵੇਰ ਦੀ ਸੈਰ ਕਰਦੇ ਵਕਤ ਗਊ ਹੱਤਿਆ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਾ। ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਸੁਬੋਧ ਕੁਮਾਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਮੁਲਜ਼ਮ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਵੀਡੀਓ ਕਲਿੱਪ ਜਾਰੀ ਕਰਕੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਬਿਆਨ ਤੋਂ ਮੁੱਕ ਗਿਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਉਹ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੇ ਸੂਚਨਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਕਿ ਫਲਾਣੀ ਥਾਂ ਗਊ ਦੇ ਕਰੰਗ ਅਤੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਪਏ ਹਨ।

ਸਥਾਨਕ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਵੱਖਰੀ ਕਹਾਣੀ ਦੱਸੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਇਹ ਫਿਰਕੂ ਝਗੜਾ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਤੈਅਸੁਦਾ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਬਾਹਰਲੇ ਲੋਕ ਉਥੇ ਕਿਵੇਂ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਜੋ ਸੜਕ ਦੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ? ਤੱਥ ਵੀ ਇਸ ਦੀ ਤਸਦੀਕ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਸ ਦਿਨ ਖੇਤ ਦੇ ਮਾਲਕ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਚੌਧਰੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਖੇਤ ਵਿਚ ਮਰੇ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੇ ਕੁਝ ਕਰੰਗ ਦੇਖੇ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਗਊ ਹੱਤਿਆ ਦੇ ਨਾਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਗਜ਼ਮੀ ਹਿੰਸਾ ਦੇ ਡਰ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਖੁਦ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਇਤਲਾਹ ਦਿੱਤੀ। ਸਥਾਨਕ ਲੋਕ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਫਨਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਇਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰੇ। ਲੇਕਿਨ ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਇਹ ਖਬਰ ਬਜਰੰਗ ਦਲ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਹਰਲੇ ਹੁੱਲਤਬਾਜ਼ਾਂ ਨੇ ਉਥੇ ਆ ਕੇ ਹੰਗਾਮਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਿੰਜਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਟੁਕੜੇ ਟਰਾਲੀ ਵਿਚ ਲੱਦ ਕੇ ਥਾਣੇ ਲਿਜਾਣ ਦੀ ਜ਼ਿਦ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਸੜਕ ਉਪਰ ਜਾਮ ਲਗਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਥੇ ਜੁੜੇ ਹਿੰਦੂ ਗਜ਼ਮੀ ਨੂੰ 'ਤਬਲੀਗੀ ਇਤਜੀਮਾ' ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਆ ਰਹੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਉਪਰ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਉਕਸਾਇਆ। ਇਹ ਗਿਣੀ-ਮਿਥੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਸੀ। ਉਸ ਵਕਤ ਧਾਰਮਿਕ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਲੱਖਾਂ ਦੀ ਤਾਦਾਦ ਵਿਚ ਜੁੜੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਮਾਮੂਲੀ ਤਕਰਾਰ ਨੂੰ ਸੌਖਿਆਂ ਹੀ ਵੱਡੇ ਫਿਰਕੂ ਫਸਾਦ ਵਿਚ ਬਦਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਦੀ ਤਸਦੀਕ ਮਰਹੂਮ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਨਾਲ ਡਿਊਟੀ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਪੁਲਿਸ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਜੇ ਗੋਲੀਆਂ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਬਜਰੰਗ ਦਲ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਹਿੰਦੂਤਵ ਬੌਸਾਂ ਦੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਨੰਗੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਰਫਾ-ਦਫਾ ਕਰਨ ਲਈ ਪੁਲਿਸ ਮੁਖੀ ਵਲੋਂ ਇਸ ਪਿੱਛੇ 'ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼' ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਪਰੋਸੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਆਲੋ-ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸੱਤ ਮੁਸਲਮਾਨ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਬਜਰੰਗ ਦਲ ਦੇ ਦਬਾਓ ਹੇਠ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕਰਕੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਦੋ ਨਾਬਾਲਗ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗਊ ਹੱਤਿਆ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਦਕਿ ਮੀਡੀਆ ਦੇ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀ ਨਿਰਪੱਖ ਛਾਣਬੀਣ ਤੋਂ ਇਹ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰੇ ਉਸ ਵਕਤ ਧਾਰਮਿਕ ਸਮਾਗਮ

ਇਸ ਕਾਂਡ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਦੋ ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹਨ। ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਦਲਿਤ ਪਿੱਛੋਕੜ ਵਾਲੀ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਸਾਵਿਤਰੀ ਬਾਈ ਫੂਲੇ ਨੇ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜੋ ਮਹੱਤਵ ਅਦਿਤਿਆਨਾਥ ਵਜ਼ਾਰਤ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਤੋਂ ਨਿਰਾਸ਼ ਸੀ। 8 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਯੋਗੀ ਦੇ ਕੈਬਨਿਟ ਮੰਤਰੀ ਓਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਾਜਭਰ ਨੇ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਵਿਤਰੀ ਬਾਈ ਫੂਲੇ ਦਾ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇਣਾ ਸਹੀ ਫੈਸਲਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਮੰਤਰੀਆਂ, ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਸੁਣਵਾਈ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਹੀ ਅਤੇ ਅਦਿਤਿਆਨਾਥ ਮਨਮਾਨੀਆਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਾ ਅਗਲਾ ਹਿੱਸਾ ਵਧੇਰੇ ਗੌਰਤਲਬ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਸਾਫ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਬੁਲੰਦ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਤਾਜ਼ਾ ਹਿੰਸਾ ਭਾਜਪਾ ਵੱਲੋਂ 2019 ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਜਿੱਤਣ ਲਈ ਵੋਟ ਬੈਂਕ ਦੇ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਇਕ ਵਜ਼ੀਰ ਦਾ ਐਨਾ ਬੇਬਾਕ ਬਿਆਨ ਮਹਿਜ਼ ਨਿੱਜੀ ਕਾਰਨਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਹੁਕਮਰਾਨ ਧਿਰ ਦੇ ਖਤਰਨਾਕ ਮਨਸੂਬਿਆਂ ਨਾਲ ਅਸਹਿਮਤੀ ਵੀ ਇਸ ਵਿਚ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਵੈਸੇ ਵੀ ਸੰਘ ਬ੍ਰਿਗੇਡ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਕੁਝ ਆਗੂ ਮੋਦੀ-ਅਮਿਤ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਇੰਤਹਾ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਅਸਹਿਮਤੀ ਜ਼ਾਹਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਗੁਜਰਾਤ ਵਿਚ ਮੋਦੀ ਦੀ ਵਜ਼ਾਰਤ ਸਮੇਂ ਹਿੰਦੂਤਵ ਕੈਂਪ ਵੱਲੋਂ ਮੁਸਲਿਮ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਨਸਲਕੁਸ਼ੀ ਤੋਂ ਸਾਬਕਾ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਹਰੇਨ ਪਾਂਡਿਆ ਨੇ ਨਾ ਕੇਵਲ ਨਾਖੁਸ਼ੀ ਜ਼ਾਹਰ ਕੀਤੀ ਸੀ ਸਗੋਂ ਜਾਂਚ ਕਮਿਸ਼ਨਾਂ ਅੱਗੇ ਆਪਣਾ ਨਾਂ ਗੁਪਤ ਰੱਖਣ ਦੀ ਸ਼ਰਤ 'ਤੇ ਗਵਾਹੀ ਵੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਇਹ ਭੇਤ ਖੁੱਲ੍ਹਣ 'ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਹੱਤਿਆ ਦੇ ਸਬੂਤ ਮਿਟਾਉਣ ਲਈ ਹੀ ਮੋਦੀ-ਅਮਿਤ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਡੀ.ਜੀ. ਵੰਜਾਰਾ, ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਪਾਂਡਿਆਨ ਵਲੋਂ ਮਾਮੂਲੀ ਮੁਜਰਿਮ ਸੋਹਰਾਬੁਦੀਨ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਥੀ ਤੁਲਸੀਰਾਮ ਪਰਜਾਪਤੀ ਨੂੰ ਬੱਸ ਵਿਚੋਂ ਅਗਵਾ ਕਰਕੇ ਫਰਜ਼ੀ ਪੁਲਿਸ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਕਤਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਸਬੂਤ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਸੋਹਰਾਬੁਦੀਨ ਦੇ ਨਾਲ ਅਗਵਾ ਕੀਤੀ ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਖਪਾਈ ਗਈ। ਇਸ ਸਿਲਸਿਲੇ ਦੀਆਂ ਤੰਦਾਂ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮਹਰੂਮ ਜਸਟਿਸ ਲੋਇਆ ਦੀ ਸ਼ੱਕੀ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਹੋਈ ਮੌਤ ਨਾਲ ਜਾ ਜੁੜਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਆਪਣੇ ਮਨਸੂਬਿਆਂ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦੇਣ ਲਈ ਫਾਸੀਵਾਦੀ ਸੋਚ ਵਾਲੇ ਹੁਕਮਰਾਨ ਦੇ ਇੰਤਹਾ ਤਰੀਕਿਆਂ ਦੀਆਂ ਚੰਦ ਮਿਸਾਲਾਂ ਹਨ।

2014 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੋਦੀ ਰਾਜ ਵਿਚ ਅਤੇ ਭਾਜਪਾ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵਾਲੇ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਲਗਾਤਾਰ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਜ਼ੂਮ ਕਤਲਾਂ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲੈ ਕੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਲੋਂ ਪਿੱਛੇ ਜਹੇ ਹਜ਼ੂਮੀ ਹਿੰਸਾ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਠੋਸ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਬੁਲੰਦ ਸ਼ਹਿਰ ਕਾਂਡ ਇਸ ਦਾ ਗਵਾਹ ਹੈ ਕਿ ਭਗਵੇਂ ਹੁਕਮਰਾਨ ਕਿਵੇਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਧੱਜੀਆਂ ਉਡਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਵਿਚ ਗਏ ਹੋਏ ਸਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਨਹੀਂ ਹੋ ਅਤੇ ਦੋ ਤਾਂ ਰੋਟੀ-ਰੋਜ਼ੀ ਲਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਮੁੰਬਈ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਚ ਰਹਿ ਰਹੇ ਹਨ।

2014 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੋਦੀ ਰਾਜ ਵਿਚ ਅਤੇ ਭਾਜਪਾ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵਾਲੇ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਲਗਾਤਾਰ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਜ਼ੂਮ ਕਤਲਾਂ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲੈ ਕੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਲੋਂ ਪਿੱਛੇ ਜਹੇ ਹਜ਼ੂਮੀ ਹਿੰਸਾ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਠੋਸ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਬੁਲੰਦ ਸ਼ਹਿਰ ਕਾਂਡ ਇਸ ਦਾ ਗਵਾਹ ਹੈ ਕਿ ਭਗਵੇਂ ਹੁਕਮਰਾਨ ਕਿਵੇਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਧੱਜੀਆਂ ਉਡਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਪੁਲਿਸ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਦਾ ਮਾਰੇ ਜਾਣਾ ਬਾਰੇ ਖਾਮੋਸ਼ ਹਨ। ਲੰਮੀ ਖਾਮੋਸ਼ੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਹੱਤਵ ਅਦਿਤਿਆਨਾਥ ਨੇ ਜੋ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ, ਉਸ ਤੋਂ ਯੂ.ਪੀ. ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਮਨਸ਼ੇ ਸਾਫ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਸਨ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਤੱਥਾਂ ਦਾ ਮਜ਼ਾਕ ਉਡਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਬੇਸ਼ਰਮੀ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਅਤੇ ਇਕ ਨੌਜਵਾਨ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਗਜ਼ਮੀ ਕਤਲ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਮਹਿਜ਼ ਸਾਧਾਰਨ ਘਟਨਾ ਸੀ। ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਉਸ ਨੇ ਹਿੱਕ ਠੋਕ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ 'ਗਊ ਹੱਤਿਆਰਿਆਂ' ਨੂੰ ਸਖਤ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਚਾਰ ਚੁਫੇਰਿਓਂ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਫਿਟਕਾਰਾਂ ਕਾਰਨ ਉਸ ਨੇ ਮਾਰੇ ਗਏ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਅਤੇ ਇਨਸਾਫ ਦੇਣ ਦਾ ਨਾਟਕ ਜ਼ਰੂਰ ਕੀਤਾ, ਲੇਕਿਨ ਸਮੁੱਚੇ ਰਾਜਕੀ ਵਤੀਰੇ ਤੋਂ ਸੱਕ ਦੀ ਕੋਈ

ਇਨ੍ਹਾਂ ਖਤਰਨਾਕ ਹਾਲਾਤ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮਰਹੂਮ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਦੇ ਬੇਟੇ ਨੇ ਬੇਓਰ ਗਮਗੀਨ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਫਿਰਕੂ ਸਦਭਾਵਨਾ ਅਤੇ ਮਾਹੌਲ ਨੂੰ ਫਿਰਕੂ ਰੰਗਤ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜੋ ਸੁਖਾਵਾਂ ਸੰਕੇਤ ਹੈ ਕਿ ਫਿਰਕੂ ਤਾਕਤਾਂ ਲਈ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਅੰਦਰਲੀ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨਾ ਐਨਾ ਸੌਖਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅੱਜ ਇਸ ਸੰਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪੁਰਜ਼ੋਰ ਮੁਹਿੰਮ ਵਿਚ ਬਦਲਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ 2019 ਦੀਆਂ ਆਮ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਂਡ ਕਰਵਾਏ ਜਾਣ ਦਾ ਵੱਡਾ ਖਦਸ਼ਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

★ **ਠਾਹ-ਸੋਟਾ** -ਚਾਚਾ ਬੇਲਿਹਾਜ਼ ★

ਸੇਵਾ ਤੇ ਮਾਫੀਆਂ?
ਰਹੇ 'ਤਲਬ' ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਜੋ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ, ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਦੀਆਂ 'ਚੋਕੀਆਂ' ਭਰਨ ਲੱਗੇ। ਜਾਣ ਗਿਆ ਏ ਪੰਥ ਹੁਣ ਖਸਲਤਾਂ ਨੂੰ, ਪੈਣੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ 'ਭਲਿਆਂ' ਤੋਂ ਭਰਨ ਲੱਗੇ। ਕਰਿਆ ਰੱਜ ਕੇ ਘਾਣ ਸੀ ਫਲਸਫੇ ਦਾ, ਪਾਠ 'ਜਾਣੇ-ਅਣਜਾਣੇ' ਦਾ ਪੜ੍ਹਨ ਲੱਗੇ। ਲਹਿ ਚੁਕੇ ਨੇ ਦਿਲਾਂ 'ਚੋਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ, 'ਪੌੜੀ' ਧਰਮ ਦੀ ਵਰਤ ਕੇ ਚੜ੍ਹਨ ਲੱਗੇ। ਲੋਕੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਨੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੋਏ ਸਾਡੇ, ਹੋਇਆ 'ਹਸ਼ਰ' ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਗੱਦਾਫੀਆਂ ਦਾ। ਨਫਰਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਵਧੀ ਐ ਹੋਰ ਯਾਰੋ, ਨਾਟਕ ਦੇਖ ਕੇ 'ਸੇਵਾ ਤੇ ਮਾਫੀਆਂ' ਦਾ!

ਚੁਰਾਸੀ ਦੇ ਜ਼ਖਮ ਭਰਨੇ ਸੌਖੇ ਨਹੀਂ

1984 ਵਿਚ ਪੂਰਬੀ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਤ੍ਰਿਲੋਕਪੁਰੀ ਕਲੋਨੀ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਕਤਲੇਆਮ ਹੋਇਆ। ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਵਿਚ ਵਾਪਰੇ ਇਸ ਅਤਿ ਘਿਨਾਉਣੇ ਅਪਰਾਧ ਨੇ ਪੂਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਝੰਜੋੜ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਕਾਂਡ ਨੂੰ ਵਾਪਰਿਆਂ ਜਦੋਂ ਦੋ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਲੰਬੇ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਹੁਣ ਕਿਤੇ ਜਾ ਕੇ ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਸ ਕਤਲੇਆਮ ਲਈ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਵਲੋਂ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਗਏ 88 ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਦੋ ਭੀੜੀਆਂ ਤੇ ਇੰਟਾਂ ਦੀ ਬਿਸਤ ਵਾਲੀਆਂ ਗਲੀਆਂ ਵਾਲੀ ਇਸ ਜਮਨਾ ਪਾਰ ਕਲੋਨੀ ਵਿਚ 350 ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੇ ਘਾਟ ਉਤਾਰਨ ਤੋਂ ਕਰੀਬ 34 ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਪੂਰ ਚੜ੍ਹੀ ਇਸ ਅਦਾਲਤੀ

ਰਾਹੁਲ ਬੇਦੀ

ਕਾਰਵਾਈ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਜ਼ਿੰਦਾ ਬਚਣ ਵਾਲਿਆਂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਕੇ ਸਬੰਧੀਆਂ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਦੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਸਮੇਟਣ ਦੀ ਰਸਮ ਵੀ ਪੂਰੀ ਹੁੰਦੀ ਨਹੀਂ ਦਿਸਦੀ।

ਇਸ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਮਜ਼ਾਕ ਹੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋ ਸਿੱਖ ਅੰਗ ਰੱਖਿਆ ਵਲੋਂ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਤੋਂ ਇਕ ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਪਹਿਲੀ ਨਵੰਬਰ 1984 ਤੋਂ 48 ਘੰਟਿਆਂ ਵਿਚ ਤ੍ਰਿਲੋਕਪੁਰੀ ਦੇ ਬਲਾਕ-32 ਵਿਚ ਸੈਂਕੜੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਕਤਲੇਆਮ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਪੰਜ ਪੰਜ ਸਾਲ ਦੀ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ। ਕਤਲੇਆਮ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਇੰਨਾ ਲੰਮਾ ਸੀ ਕਿ ਕਾਤਲਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਛੱਡ ਕੇ ਰੋਟੀ ਪਾਣੀ ਛਕਣਾ ਪਿਆ ਤੇ ਫਿਰ ਆ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਲਿਤ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਕਲੋਨੀ ਵਿਚ ਵਗਿਸਤ ਦਾ ਤਾਂਡਵ ਰਚਾਇਆ ਜਿਥੇ ਦੋ ਬਾਜ਼ਿੰਦੇ ਮੰਜੇ ਬੁਣ ਕੇ ਗੁਜਰ-ਬਸਰ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਦਿੱਲੀ ਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਕਈ ਹੋਰ ਛੋਟੇ ਵੱਡੇ ਕਸਬਿਆਂ ਵਿਚ ਵਗਿਸਤ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਬਣਨ ਵਾਲੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਹੋਰਨਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗੁਨਾਹ ਸਿਰਫ ਇੰਨਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਸਿੱਖ ਸਨ।

ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਖੂਨ ਵਹਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕਾਤਲਾਂ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਜਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦਾ ਰੱਤੀ ਭਰ ਵੀ ਡਰ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਕਤਲੇਆਮ ਦੀ ਜਿਸ ਮੁਹਿੰਮ

'ਤੇ ਚੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਉਸ ਦਾ ਪੂਰਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਵੈਟਰ ਸੂਚੀਆਂ ਸਹਿਤ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦਾ ਨਾਂ-ਨਿਸ਼ਾਨ ਮਿਟਾਉਣ ਲਈ ਵਾਪਰੇ ਉਸ ਸਾਕੇ 'ਚੋਂ ਜ਼ਿੰਦਾ ਬਚੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਲੋਥਾਂ, ਲਹੂ-ਲਹਾਣ ਅਤੇ ਕੋਸਾਂ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਨਾਲ ਲਬਰੇਜ਼ ਤ੍ਰਿਲੋਕਪੁਰੀ ਦੀਆਂ ਗਲੀਆਂ ਦੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਭੁਲਾ ਸਕਣਾ ਕਦੇ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੇਗਾ। ਅੱਜ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਲੀਆਂ 'ਚੋਂ ਸਹਿਜ ਭਾਅ ਨਹੀਂ ਲੰਬ ਸਕਣਾ ਅਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਸੀ, ਮਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੈਰ ਕਿਸੇ ਲੋਥ ਜਾਂ ਵੱਢੇ ਹੋਏ ਅੰਗ 'ਤੇ ਨਾ ਜਾ ਪਵੇ। ਇਹ ਹੌਲਨਾਕ ਵਾਕਿਆ ਉਦੋਂ ਸਾਡੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਵਾਪਰਿਆ ਜਦੋਂ ਨਵੰਬਰ ਦੇ ਸਰਦ ਦਿਨ ਸਨ ਤੇ ਜੋ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸੀ, ਉਹ ਅੰਤਾਂ ਦਾ ਡਰਾਉਣਾ/ਵਿਕਰਾਲ ਸੀ। ਜਿੰਮੇ ਹੋਏ ਖੂਨ ਦੀ ਮੈਲ 'ਤੇ ਮੱਖੀਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਿਰਮ ਭਿਣਭਿਣਾਉਣ ਲੱਗ ਪਏ ਸਨ।

ਕਤਲੇਆਮ ਜਦੋਂ ਜ਼ੋਰ 'ਤੇ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਪੋਲੀਓ ਦੀ ਮਾਰੀ ਇਕ ਮੁਟਿਆਰ ਮਾਂ ਘਰ ਦੇ ਦਰ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਬੱਚੀ ਨੂੰ ਗੋਦ ਵਿਚ ਲਈ ਸਿੱਲ ਪੱਥਰ ਬਣੀ ਬੈਠੀ ਹੋਈ ਹੈ; ਉਸ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਲਗਭਗ ਸਾਰੇ ਮਰਦ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀਆਂ ਲੋਥਾਂ ਉਸ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ ਖਿੱਡੀਆਂ ਪਈਆਂ ਹਨ। ਅਖਬਾਰਾਂ ਦੇ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਦੀ ਟੋਲੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਖੁਦ ਮੈਂ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਾਂ, ਨੇ ਜਦੋਂ ਕਲੋਨੀ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਕਤਲੇਆਮ ਦਾ ਮੰਜਰ ਤੱਕਿਆ ਤੇ ਬਦਹਵਾਸੀ ਦੇ ਆਲਮ ਵਿਚ ਉਹ ਟੋਲੀ ਉਸ ਔਰਤ ਦੇ ਨੇੜੇ ਚੁੱਕੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਬਿਨਾਂ ਕੁਝ ਬੋਲੇ ਆਪਣੀ ਬੱਚੀ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦੇਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇਵਾਂ ਨੂੰ ਸਹਾਰਾ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਥੇ ਹੁਣੇ ਹੁਣੇ ਪੁੱਜੇ ਕੁਝ ਪੁਲਿਸ ਕਰਮੀਆਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕੀਤਾ ਪਰ ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਵੇਖਿਆ। ਲਾਗੇ ਹੀ ਤਿੰਨ ਕੁ ਸਾਲ ਦੀ ਬੱਚੀ ਸੀ ਜੋ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਤੇ ਤਿੰਨ ਭਰਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਤੇ ਨਾਲ ਦੀ ਗਲੀ ਵਿਚ ਬਿਖਰੀਆਂ ਪਈਆਂ ਕਿੰਨੀਆਂ ਹੀ ਲਾਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਉਲੰਘ ਕੇ ਸਾਡੇ ਇਕ ਸਾਥੀ ਨਾਲ ਚਿੱਬੜ ਗਈ ਤੇ ਮਦਦ ਲਈ ਪੁਕਾਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਹ ਆਪਣੇ

ਘਰ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਘਰ ਦੇ ਬਾਹਰ ਇੰਨਾ ਕੁਝ ਵਾਪਰਿਆ ਸੀ ਕਿ ਲੋਥਾਂ ਦੇ ਅੰਬਰ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਘਰ ਵਿਚ ਹੀ ਖੜ੍ਹੀ ਸੀ ਪਰ ਘਰ ਦਾ ਨਕਸ਼ਾ ਬਦਲ ਚੁੱਕਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਘਰ ਲਾਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਇਸ ਕਤਲੇਆਮ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਸੁੰਨ ਕਰ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਪਹਿਲੂ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ

ਪਸਰੀ ਚੁੱਪ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਕਤਲੇਆਮ ਵਾਪਰਿਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਸੇ ਪਾਸੇ ਘੁੱਗ ਵਸਦੇ ਇਲਾਕੇ ਸਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕਈ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਕਾਤਲ ਦੀਆਂ ਧਾੜਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਕਾਹਲੀ ਨਾਲ ਜਗਾਈਆਂ ਕੁਝ ਰੋਸ਼ਨੀਆਂ ਨੇ ਜਦੋਂ ਕਤਲੇਆਮ ਦੇ ਦਿਲ ਦਹਿਲਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਮੰਜਰ 'ਤੇ ਝਾਤ ਪਵਾਈ ਤਾਂ ਹਜ਼ੂਮ ਦੇ ਲਬ 'ਤੇ ਉਫ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਖੂਨ ਦੀਆਂ ਤਿਹਾਈਆਂ ਉਹ ਅੱਖਾਂ ਉਦੋਂ ਸਾਡੇ ਹਰ ਕਦਮ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਤੇ ਅੱਜ 34 ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਉਸ ਖੌਫ ਦੀ ਤੀਬਰਤਾ ਕਾਇਮ ਹੈ। ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਹੋਏ ਕਤਲੇਆਮ ਜਿਸ ਨੂੰ ਦੰਗਿਆਂ ਦਾ ਨਾਂ ਦਿੱਤਾ

ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਵਿਚ ਸਰਕਾਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੌਤਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 2730 ਸੀ। ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਵਲੋਂ ਵਧੇਰੇ ਹਕੀਕੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਮੁਤਾਬਕ ਮੌਤਾਂ ਦੀ ਸੰਖਿਆ ਸਰਕਾਰੀ ਅੰਕੜਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਦੁੱਗਣੀ ਬਣਦੀ ਸੀ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਲੱਗ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਹ ਕੀ ਭਾਣਾ ਵਰਤ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਯੋਜਨਾਬੱਧ

ਢੰਗ ਨਾਲ ਕਤਲੇਆਮ ਰਚਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇੰਜ ਬਦਲਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਾਕਈ ਕੋਈ ਅਹਿਸਾਸ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਵੱਡਾ ਦਰੱਖਤ ਡਿੱਗਣ ਨਾਲ ਧਰਤੀ ਕੰਬ ਗਈ ਸੀ। ਫਿਰ ਕਤਲੇਆਮ ਦਾ ਦੌਰ ਮੱਠਾ ਪਿਆ ਤੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਜਾਨ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਲੋਕੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਡਰੇ ਸਹਿਮੇ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਤੇ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਅਹਾਤਿਆਂ ਵਿਚ ਕਾਹਲੀ ਕਾਹਲੀ ਕਾਇਮ ਕੀਤੇ ਰਾਹਤ ਕੈਂਪਾਂ ਵੱਲ ਆਉਣ ਲੱਗੇ। ਗਮਜ਼ਦਾ ਸਿੱਖ ਜਦੋਂ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਹਾਂ ਦੇ ਅੰਤਿਮ ਸੰਸਕਾਰ ਤੇ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਝੰਜੋੜੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਮੁੜ ਲੀਹ 'ਤੇ ਲਿਆਉਣ ਦੇ ਕਾਰਜ ਵਿਚ

ਸ਼ਾਮਿਲ ਸਨ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਕੋਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਕਤਲੇਆਮ ਤਿੰਨ ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਅੰਤਮ ਯਾਤਰਾ ਨਾਲ ਖਤਮ ਹੋਇਆ।

ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਾਰਤੀ ਫੌਜ ਦੀਆਂ ਟੁਕੜੀਆਂ ਪੂਰੀ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਉਘੜ-ਦੁਘੜ ਢੰਗ ਨਾਲ ਤਾਇਨਾਤ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਤੇ ਆਖਰਕਾਰ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਕਤਲੇਆਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਜ਼ੂਮਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਹੇਠ ਰੱਖਣ ਲਈ ਦੇਖਦਿਆਂ ਹੀ ਗੋਲੀ ਮਾਰਨ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਭਾਰਤੀ ਰਾਜ ਦੇ ਹਾਲੀਆ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠਲਾ ਰਾਜਕੀ-ਤੰਤਰ ਗਿਣ-ਮਿਥ ਕੇ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਖੂਨੀ ਬਦਲੇ ਦੇ ਕਾਰਜ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਇਆ ਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਕਤਲ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਚੁਣਾਵੀ ਮੁੱਦਾ ਬਣਾ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਖਾਤਰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਚੁਣਾਵੀ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਜਿੱਤ ਦਰਜ ਕਰਵਾਈ।

ਇਸ ਲੰਮੇ ਅਰਸੇ ਦੌਰਾਨ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਨੌਂ ਜਾਂਚ ਕਮਿਸ਼ਨ, ਰੁਕ ਰੁਕ ਕੇ ਹੋਈਆਂ ਅਦਾਲਤੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਅਤੇ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਨਿਆਇਕ ਨਿਗਰਾਨੀ ਹੇਠ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਂਚ ਟੀਮਾਂ ਦਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤੇ ਫਿਰ ਅੰਤ ਨੂੰ ਮਰੀਅਲ ਜਿਹਾ ਫੈਸਲਾ ਦੇ ਕੇ 1984 ਦੇ ਸਾਕੇ ਨੂੰ ਸਮੇਟਣ ਦਾ ਪੁੱਤਲ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਪੁਲਿਸ ਜਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਕਿਸੇ ਸੀਨੀਅਰ ਅਫਸਰ, ਸਿਆਸਤਦਾਨ ਜਾਂ ਇਸ ਕਤਲੇਆਮ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ। ਕਤਲੇਆਮ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਹੁਣ ਤੱਕ ਫੌਜ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਸੰਜਣ ਕੁਮਾਰ ਤੇ ਜਗਦੀਸ਼ ਟਾਈਟਲਰ ਖਿਲਾਫ ਸਿੱਖ ਕਤਲੇਆਮ ਵਿਚ ਨਿਭਾਈ ਭੂਮਿਕਾ ਮੁੱਤਲਕ ਅੰਤਹੀਣ ਪੜਤਾਲੀਆਂ ਤੇ ਨਿਆਇਕ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਬੰਨੇ ਲਗਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਅਗਸਤ ਮਹੀਨੇ ਕਾਂਗਰਸ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਲੰਡਨ ਵਿਚ ਇਕ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਸ਼ਿਰਕਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਆਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਰਟੀ 1984 ਦੇ ਇਸ ਕਤਲੇਆਮ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਕੁਝ ਵਰ੍ਹੇ ਲੰਘਣ ਬਾਅਦ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਇਹ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਵੀ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦੇਵੇ ਕਿ ਇਹ ਕਤਲੇਆਮ ਹੋਇਆ ਵੀ ਸੀ।

1984 ਦੀ ਹਜ਼ੂਮੀ ਹਿੰਸਾ ਅਤੇ ਨਿਆਂ ਵੱਲ ਪੇਸ਼ਕਦਮੀ

ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੀੜਤ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ ਵਿਚ ਨਿਆਂ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ, ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਅਤੇ ਕੇਸ ਲੜਨ ਵਾਲੇ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਸਹਿਯੋਗ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਜਦੋਂ 1984 ਦੇ ਸਿੱਖ ਕਤਲੇਆਮ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਵਾਰੀ ਆਈ, ਕਿਤੇ ਨਾ ਕਿਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਬਦਲ ਗਈ। ਇਸ ਵਲੋਂ ਨਿਭਾਈ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ, ਭਾਵ ਸਬੂਤ ਜੁਟਾਉਣਾ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ ਵਿਚ ਇਨਸਾਫ ਮਿਲਣਾ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਪੀੜਤਾਂ

ਐਚ. ਐਸ. ਫੁਲਕਾ

ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੇ ਮੌਜੂਦਗੀ ਉਪਰ ਪਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਕੀ ਸਿੱਖ ਕਤਲੇਆਮ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦਿਵਾਉਣ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ, ਸਮਾਜ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ?

ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਜਸਟਿਸ ਆਰ.ਕੇ. ਗਾਬਾ ਨੇ 1984 ਦੀ ਹਜ਼ੂਮੀ ਹਿੰਸਾ ਲਈ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਵਲੋਂ 88 ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਐਲਾਨੀ ਹੋਈ ਪੰਜ ਪੰਜ ਸਾਲ ਦੀ ਕੈਦ ਸਜ਼ਾ ਹੁਣੇ ਜਿਹੇ ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਦੀਆਂ ਅਪੀਲਾਂ ਖਾਰਜ ਕਰਦਿਆਂ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖੀ ਹੈ। ਜੱਜ ਨੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, “ਅਜਿਹਾ ਮੁੜ ਨਾ ਵਾਪਰਨ ਬਾਰੇ ਇਕ ਨਜ਼ਰੀਆ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੁਲਕ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਕਾਲੇ ਅਧਿਆਏ ਜਿਹੜੇ ਸਦਾ ਸਾਡੇ ਸਾਹਵੇਂ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਸਿਵਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਵਿਚ ਵੀ ਆਮ ਕਰਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਸਾਡੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਵਿਚੋਂ ਮੇਸਟੇ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦੇ ਤਾਂਕਿ ਸਾਨੂੰ ਗਲੇ-ਸੜੇ ਨਿਜ਼ਾਮ ਦਾ ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਦਿਸਦਾ ਰਹੇ।” ਇਹ ਚਿਤਾਵਨੀ ਸਾਡੇ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵ ਰੱਖਦੀ ਹੈ ਜਿਥੇ 1984 ਵਿਚ ਨਿਰਦੋਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਹੱਤਿਆਵਾਂ ਕਰਨ ਦੇ ਨਵੇਂ

ਰੁਝਾਨ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਹੋਈ; ਫਿਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਚੋਣਾਂ ਜਿੱਤਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਗਈ; ਤੇ ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਨੂੰ ਉਚ ਅਹੁਦੇ ਬਖਸ਼ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਨਾਮ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਪਰ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਨਾਹਗਾਰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸ਼ਿਕੰਜੇ ਤੋਂ ਬਚ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ।

ਮੇਰੀ ਪੁਸਤਕ 'ਵੈਨ ਏ ਟ੍ਰੀ ਸ਼ੁੱਕ ਦਿੱਲੀ' 2007 ਵਿਚ ਰਿਲੀਜ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸ 'ਤੇ ਉਦੋਂ ਹੋਈ ਵਿਚਾਰ-ਚਰਚਾ 'ਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਂਦਿਆਂ ਸਾਬਕਾ ਕਾਨੂੰਨ ਮੰਤਰੀ ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਕੌਮੀ ਨੇਤਾ ਸਲਮਾਨ ਖੁਰਸ਼ੀਦ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਉਨ੍ਹਾਂ, ਜੋ ਅਜਿਹੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਨੂੰ ਸੁਚੇਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਦੇ ਵੀ ਬਚ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ਅਤੇ ਆਖਰਕਾਰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਹੱਥ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਧੌਣ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਜਾਣਗੇ। ਹਾਲੀਆ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਚਿਤਾਵਨੀ ਹਨ ਜੋ 1984 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੁਣ ਤੱਕ ਸਿਸਟਮ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਅਨੁਸਾਰ ਤੋੜਨ-ਮਰੋੜਨ ਵਿਚ ਮਸਰੂਫ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਸਮਝਦੇ ਰਹੇ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਤਾਕਤ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਬਚ ਜਾਣਗੇ।

ਦਿੱਲੀ ਕਤਲੇਆਮ ਦੌਰਾਨ ਮਹਿਪਾਲਪੁਰ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਹੱਤਿਆਵਾਂ ਲਈ ਦੋ ਹੋਟਲ ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਵਧੀਕ ਸੈਸ਼ਨਜ਼ ਜੱਜ ਅਜੈ ਪਾਂਡੇ ਨੇ ਸਖ਼ਤ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਅਤੇ ਦੂਸਰੇ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਦੋ-ਮੈਂਬਰੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਂਚ ਟੀਮ (ਸਿੱਟ) ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ ਸੀ ਤਾਂ ਕਿ ਬੰਦ ਕੀਤੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਮੁੜ ਤਫ਼ਤੀਸ਼ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਨੇ ਸਮੁੱਚੀ ਪਹੁੰਚ ਬਦਲ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਇਹ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਹਾਲ ਨਿਆਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਕਿੰਨੀ ਵੀ ਦੇਰ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੋਵੇ। ਹੁਣ ਹੋਈਆਂ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਦੂਜੇ ਕੇਸਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਫੈਸਲੇ ਜਲਦੀ ਹੋਣ ਦੀ ਆਸ ਹੈ। ਕੇਸਾਂ ਦੇ ਮੁੜ ਖੋਲ੍ਹੇ ਜਾਣ

ਨਾਲ ਆਸ ਬੱਝੀ ਹੈ ਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕੇਸਾਂ ਦੇ ਤਾਜ਼ਾ ਮੁਕੱਦਮੇ ਚੱਲਣਗੇ।

ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ 88 ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਪੰਜ ਪੰਜ ਸਾਲ ਕੈਦ ਸਜ਼ਾ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖੀ ਹੈ ਜਦੋਂਕਿ 2 ਨਵੰਬਰ 1984 ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਨੇ 107 ਦੰਗੇਫ਼ਤੇ ਫੜੇ ਸਨ ਪਰ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਜਾਣ-ਬੁੱਝ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਰੁਧ ਕੇਵਲ ਦੰਗੇ ਕਰਨ ਦੀ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਹੱਤਿਆ ਕਰਨ ਦੀ ਨਹੀਂ; ਹਾਲਾਂਕਿ ਕਰੀਬ ਸੌ ਲਾਸ਼ਾਂ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਚੁੱਕੀਆਂ ਸਨ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ 95 ਲਾਸ਼ਾਂ ਵਿਚੋਂ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਗਈਆਂ 22 ਅਣਪਛਾਤੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਸਬੰਧੀ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ।

ਹਰ ਕੋਈ ਹੈਰਾਨ ਹੈ ਕਿ ਕੇਵਲ ਤ੍ਰਿਲੋਕਪੁਰੀ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਉਸ ਸਮੇਂ 95 ਲਾਸ਼ਾਂ ਕਿਵੇਂ ਬਰਾਮਦ ਹੋ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਮੌਕੇ ਉਪਰ ਹੀ 107 ਮੁਲਜ਼ਮ ਕਾਬੂ ਕਰ ਲਏ ਗਏ। ਬਾਕੀ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਅਜਿਹੀ ਕਾਰਵਾਈ ਹੋਣ ਦੀ ਕੋਈ ਰਿਪੋਰਟ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਚੰਗੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਇਆ ਸਗੋਂ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ, ਪੁਲਿਸ ਉਸ ਸਮੇਂ ਹੱਤਿਆਰਿਆਂ ਦੀ ਭਾਈਵਾਲ ਬਣੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਤ੍ਰਿਲੋਕਪੁਰੀ ਦੀ ਇਹ ਤੁਰੰਤ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਸਦਕਾ ਹੋਈ ਸੀ। ਬਲਾਕ ਨੰਬਰ 30 ਅਤੇ 32 ਵਿਚ ਲੁਬਾਣਾ ਸਿੱਖ ਵੱਸਦੇ ਸਨ ਜਿਹੜੇ ਅਲਵਰ (ਰਾਜਸਥਾਨ) ਤੋਂ ਆਏ ਸਨ। ਪਹਿਲੀ ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਕਾਂਗਰਸ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੇ ਹਜ਼ੂਮ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਸਿੱਖ ਕਿਰਪਾਨਾਂ ਲੈ ਕੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਆਏ ਤਾਂ ਹਜ਼ੂਮ ਪਰਤ ਗਿਆ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਐਸ.ਐਚ.ਓ. ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਪੁਲਿਸ ਟੀਮ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਆਈ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਪਰਤਣ ਲਈ ਇਹ ਭਰੋਸਾ ਦੇ ਕੇ ਮਨਾ ਲਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ

ਹਰ ਹਾਲਤ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਹਜ਼ੂਮ ਫਿਰ ਪਰਤ ਆਇਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕੱਲੇ ਇਕੱਲੇ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਕੱਢ ਕੇ ਮਾਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਥੇ ਦੋ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ 400 ਸਿੱਖ ਮਾਰੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਸਿੱਖ ਭੱਜ ਕੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਵੱਸਿਆ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਕੈਂਚੀ ਲੈ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਾਲ ਕੱਟੇ ਅਤੇ ਰਾਤ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਗੁਜ਼ਾਰੀ।

ਅਗਲੀ ਸਵੇਰ ਉਹ ਪੁਲਿਸ ਹੈੱਡਕੁਆਰਟਰ ਵਿਚ ਮਦਦ ਲੈਣ ਲਈ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। ਪੁਲਿਸ ਹੈੱਡਕੁਆਰਟਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੀ ਇੰਡੀਅਨ ਐਕਸਪ੍ਰੈਸ ਅਖਬਾਰ ਦਾ ਦਫਤਰ ਸੀ ਜਿਥੇ ਉਸ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨ ਦਾ ਦੋਸਤ ਕੈਂਟੀਨ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਆਪ ਬੀਤੀ ਸੁਣਾਈ ਤਾਂ ਦੋ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਰਾਹੁਲ ਬੇਦੀ ਅਤੇ ਜੇਮੇਫ ਮਲਕੀਅਨ ਨੇ ਤ੍ਰਿਲੋਕਪੁਰੀ ਜਾਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਾਲੋਨੀ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਉਹ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਗਏ ਜਿਥੇ ਡਿਊਟੀ ਅਫਸਰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਤ੍ਰਿਲੋਕਪੁਰੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ਾਂਤ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਪਰਤਣ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਕੋਨੇ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹੇ ਟਰੱਕ ਉਪਰ ਪਈ ਜਿਸ ਉਪਰ ਮੱਖੀਆਂ ਉਡ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਪੈ ਗਿਆ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਸ ਅੰਦਰ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰੀ ਤਾਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਲਾਸ਼ਾਂ ਭਰੀਆਂ ਪਈਆਂ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਇਕ ਸਿੱਖ ਦੀ ਚੀਕ ਸੁਣਾਈ ਦਿੱਤੀ। ਸ਼ਾਇਦ ਉਹੀ ਇਕੱਲਾ ਬਚਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਤ੍ਰਿਲੋਕਪੁਰੀ ਤੋਂ ਹੈ ਅਤੇ ਉਥੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਕਤਲੇਆਮ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਦੋਵੇਂ ਪੱਤਰਕਾਰ ਫਿਰ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਗਏ ਅਤੇ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਹਸਪਤਾਲ ਲਿਜਾਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਡਿਊਟੀ ਅਫਸਰ ਨੇ ਇਹ

ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਉਹ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ, ਡੀ.ਸੀ.ਪੀ. ਹੀ ਕਰੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਡੀ.ਸੀ.ਪੀ. ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜੋ ਸਫਲ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਉਹ ਪੁਲਿਸ ਹੈੱਡਕੁਆਰਟਰ ਗਏ ਅਤੇ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਦੀ ਮਦਦ ਲਈ ਵਾਸਤਾ ਪਾਇਆ ਜਿਸ ਬਾਅਦ ਏ.ਸੀ.ਪੀ. ਨੇ ਡੀ.ਸੀ.ਪੀ. ਨੂੰ ਤ੍ਰਿਲੋਕਪੁਰੀ ਜਾਣ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ ਫਿਰ ਤ੍ਰਿਲੋਕਪੁਰੀ ਗਏ ਜਿਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਾਲੋਨੀ ਅੰਦਰ ਜਾਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਮਿਲ ਗਈ। ਗਲੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਭਰੀਆਂ ਪਈਆਂ ਸਨ। ਲੁੱਟਮਾਰ ਜਾਰੀ ਸੀ। ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਲਾਸ਼ਾਂ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਲਈ ਲਿਜਾਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹੋਣਾ ਪਿਆ। ਜੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਕਤਲਗਾਰਤ ਅਤੇ ਲੁੱਟਮਾਰ ਵਿਚ ਮਸਰੂਫ ਸਨ, ਉਹ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ।

ਦੋਵੇਂ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਜਸਟਿਸ ਮਿਸ਼ਰਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਅੱਗੇ ਹਲਫੀਆ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤੇ ਪਰ ਅਜੇ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ 88 ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਸਿਕੰਜਾ ਕੱਸਣ ਵਿਚ 35 ਸਾਲ ਲੱਗ ਗਏ। ਇਹ ਦੁੱਖ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਕਤਲੇਆਮ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਜਿੰਨੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਬਣੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਭੁੱਲਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਜਿੰਨੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਤੱਕ ਸਜ਼ਾ ਹੋਈ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਮਿਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨਾਲੋਂ ਘੱਟ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਪੀੜਤਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਵਾਜਬ ਹਨ ਕਿ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਵੀ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਨਾਲ ਪਰ ਜਿਥੇ ਤੱਕ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਕੀਮਤ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਮੈਂ 1984 ਦੇ ਕੇਸ ਲੜਨ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚ ਵਿਰੋਧੀ ਪਿਰ ਦੇ ਨੇਤਾ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ; ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਇਹ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਆਖਰਕਾਰ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੀਤੇ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਮਿਲਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।

ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਦਾ ਲਾਂਘਾ ਅਤੇ ਬਰਲਿਨ ਦੀ ਕੰਧ

ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਲਾਂਘੇ ਦੇ ਨੀਂਹ ਪੱਥਰ ਸਮੇਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਇਮਰਾਨ ਖਾਨ ਵਲੋਂ ਵਧਾਇਆ ਦੋਸਤੀ ਦਾ ਹੱਥ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਵਲੋਂ ਦੋ ਛੋਟੇ ਮੰਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਭੇਜਣਾ ਚਰਚਾ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕੈਬਨਿਟ ਮੰਤਰੀ ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਇਮਰਾਨ ਖਾਨ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਸੱਦੇ ਪ੍ਰਤੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਠੰਢਾ ਹੁੰਗਾਰਾ ਵੀ ਘੱਟ ਠੰਢਾ ਨਹੀਂ। ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਲੋਂ ਰਚਾਏ ਨਾਰੋਵਾਲ ਜ਼ਿਲੇ ਵਿੱਚ ਪੈਦੇ ਉਦਘਾਟਨੀ ਸਮਾਗਮ ਤੇ ਏਧਰਲੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਵਿੱਚ ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਵਾਲੇ ਨੀਂਹ ਪੱਥਰ ਸਮਾਗਮ ਨੇ ਸੱਤ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਚਲੇ ਆ ਰਹੇ ਭਾਰਤ-ਪਾਕਿ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੇ ਜਮਾਦ ਨੂੰ ਤੋੜਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਉਪਜੇ ਚਾਨਣ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈ ਕੇ ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿੱਚ ਮਹਿਬੂਬਾ ਮੁਫਤੀ ਨੇ ਹੀ ਸਾਰਧਾ ਪੀਠ ਲਈ ਲਾਂਘੇ ਦੀ ਮੰਗ ਨਹੀਂ ਉਠਾਈ, ਉਥੇ ਨੇਤਾ ਸ਼ੇਖ ਅਬਦੁੱਲਾ ਨੇ ਵੀ ਭਾਰਤ-ਪਾਕਿ ਸਬੰਧਾਂ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਦੀ ਆਸ ਲਾਈ ਹੈ। ਏਧਰਲੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਮੋਹਰੀ ਰੋਲ ਅਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਦਾ ਕੱਦ ਏਨਾ ਉੱਚਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕਈ ਮੰਤਰੀਆਂ ਦੇ ਬੋਲਾਂ ਵਿੱਚ ਰਸ਼ਕ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਪ੍ਰਤੱਖ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਮਿਲ ਕੇ ਸਿੱਧੂ ਦੇ ਕੱਦ ਨੂੰ ਨੀਵਾਂ ਕਰਨ ਲਈ ਪੂਰੀ ਟਿੱਲ ਲਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।

ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਦੋਹਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਵਸਨੀਕ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਗੰਧਲੀ ਰਾਜਨੀਤੀ

ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਦਿੰਦੀ। ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰੀ ਸੁਸ਼ਮਾ ਸਵਰਾਜ ਵਲੋਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਹਮਰੁਤਬਾ ਮੰਤਰੀ ਕੁਰੈਸ਼ੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਫਿਰਕੂ ਰੰਗਤ ਦੇ ਕੇ ਦੋਹਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਭੜਕਾਉਣਾ ਵੀ ਗੰਧਲੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੀ ਸਿਖਰ

ਖਿਡਾਰੀ-ਭਾਵਨਾ ਦੀ ਉਤਮਤਾ ਦਾ ਨਾਂ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਵਰਤਾਰੇ ਦਾ ਬਰਲਿਨ ਦੀ ਕੰਧ ਨਾਲ ਜੁੜਨਾ ਵੀ ਇਸ ਦੇ ਮਹੱਤਵ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। 1961 ਵਿੱਚ ਉਸਰੀ ਇਸ ਕੰਧ ਨੇ ਦੋਹਾਂ

ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਸੋਚ ਨੇ ਹੀ ਮਰਹੂਮ ਨੇਤਾ ਅਟਲ ਬਿਹਾਰੀ ਵਾਜਪਾਈ ਦੇ ਸੀਮਾ-ਸੁਧਾਰ ਯਤਨਾਂ ਨੂੰ ਬੂਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪੈਣ ਦਿੱਤਾ। ਇਮਰਾਨ ਖਾਨ ਤੋਂ ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਦੇ ਵਰਤਾਰੇ ਨੇ ਸਪੋਰਟਸਮੈਨਸਿੱਧ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਉਤੇ ਮੋਹਰ ਲਾਈ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਾਂ ਖੇਡ-

ਪਾਸਿਆਂ ਦੇ ਵਸਨੀਕਾਂ ਦਾ ਮਿਲਣਾ-ਮਿਲਾਉਣਾ ਤਾਂ ਕੀ, ਵੇਖਣਾ-ਵਿਖਾਉਣਾ ਵੀ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਮੈਂ 1989 ਵਿੱਚ ਇਸ ਕੰਧ ਦੇ ਵੱਠਣ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਪੂਰਬੀ ਤੇ ਪੱਛਮੀ ਜਰਮਨੀ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਤਿੰਨ ਦਹਾਕੇ ਦੇ ਵਿਛੋੜੇ ਨੇ ਦੋਹਾਂ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਬੇਮੁਖ ਕਰ ਛੱਡਿਆ

ਸੀ। ਪੱਛਮੀ ਜਰਮਨੀ ਵਾਲਾ ਮੇਰਾ ਜਾਣੂ ਵੁਲਫਗਾਂਗ ਮੇਰੀ ਫੇਰੀ ਸਮੇਂ ਪੂਰਬੀ ਜਰਮਨੀ ਵਾਲੇ ਮੇਰੇ ਮਿੱਤਰ ਅਸਦ ਉਲਾ ਖਾਂ ਵਲੋਂ ਕੀਤੇ ਪੱਛਮ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਇਨ ਨੂੰ ਪੂਰਬੀ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਹਾਣ ਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮੰਨ ਰਿਹਾ। ਜੇ ਤਿੰਨ ਦਹਾਕਿਆਂ ਦਾ ਪਾਤਾ ਏਨਾ ਵਿਤਕਰਾ ਪੈਦਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸੱਤ ਦਹਾਕੇ ਦੀਆਂ ਰੋਕਾਂ ਕਿਸ ਦੇ ਪਾਣੀਗਾਰ ਹਨ। ਸੁਸ਼ਮਾ ਸਵਰਾਜ ਦਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰੀ ਜਨਾਬ ਕੁਰੈਸ਼ੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦ 'ਗੁਗਲੀ' ਉਤੇ ਰਾਜਨੀਤੀ ਕਰਨਾ ਏਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਵੇਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਮੇਰੀ ਉਮਰ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ 1947 ਵਿੱਚ ਏਧਰਲੇ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਓਧਰਲੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕਾਫਲਿਆਂ ਦਾ ਕਤਲੇਆਮ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਤੇ ਉਧਰਲੇ ਹਿੰਦੂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਏਧਰ ਨੂੰ ਹੋ ਰਹੀ ਹਿਜਰਤ ਸਮੇਂ ਹੋਈ ਵੱਢ-ਟੁੱਕ ਦੇ ਕਿੱਸੇ ਵੀ ਸੁਣੇ ਹਨ। ਸਮਾਂ ਲੰਘਣ ਨਾਲ ਦੋਵੇਂ ਧਿਰਾਂ ਏਧਰ ਓਧਰ ਦੇ ਪ੍ਰਾਹੁਣਿਆਂ ਨੂੰ ਹੱਥੀ ਛਾਂਵਾਂ ਕਰਦੀਆਂ ਵੀ ਖੂਬ ਤੱਕੀਆਂ ਹਨ। ਮੇਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਪਰਦੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਰਹੇ ਪੰਜਾਬੀ ਤਾਂ ਏਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਪੱਬਾਂ ਭਾਰ ਹਨ ਕਿ ਲਾਂਘੇ ਉਤੇ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਸਾਰਾ ਖਰਚਾ ਚੁੱਕ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਆਪਾਂ ਨੂੰ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਦੀ ਮਿਲਣੀ ਦਾ ਭਰਵਾਂ ਸਵਾਗਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਮੈਂ ਮੈਂ ਵੀ ਸੁਣਾਂਗੇ, ਜੇ ਇਹ ਆਪਣੀ ਮੌਤ ਆਪ ਹੀ ਨਾ ਮਰ ਗਈ ਤਾਂ।

ਨਿੱਕ ਸੁੱਕ

ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ
Sandhugulzar@yahoo.com

ਮਰਹੂਮ ਕਵੀ ਮਿੱਤਰ ਪਾਸ਼ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ: ਬੀਤੇ ਹਫ਼ਤੇ ਦੀ ਇੱਕ ਚੰਗੀ ਖਬਰ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਸਬੱਬ ਨਾਲ ਮੇਰੀ ਪਾਸ਼ ਦੇ ਭਣਵੱਈਏ ਹਰਜ਼ਰਨ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਹੋ ਗਈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਧੀਦੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਧੀਦੇ ਵੁੱਡੀਕੇ ਦਾ ਜੰਮਪਲ ਹੈ ਤੇ ਅੱਜ ਕੱਲ ਬੇਕਰਜ਼ਫੀਲਡ, ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਪਾਸ਼ ਦੀ ਬੀਟੀ ਰਾਜਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਬੇਟੀ ਫਰੀਮਾਟ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਪਾਸ਼ ਦੀ ਬੇਟੀ ਦੇ ਦੋ ਬੱਚੇ ਹਨ-ਅਰਮਾਨ ਤੇ ਗੁੱਡੀ।

ਮੈਨੂੰ ਧੀਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲਣੀ ਏਦਾਂ ਲੱਗੀ ਜਿਵੇਂ ਮੇਰਾ ਪਾਸ਼ ਦੀ ਰੂਹ ਨਾਲ ਮੇਲ ਹੋ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਮੇਰੇ ਲਈ ਤਾਂ ਇਹ ਗੱਲ ਵੀ ਤਸੱਲੀ ਵਾਲੀ ਸੀ ਕਿ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਉਰਫ ਪਾਸ਼ ਵਾਂਗ ਰਾਜਵਿੰਦਰ ਉਰਫ ਰਾਣੀ ਵੀ ਸੰਧੂਆਂ ਦੀ ਧੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਏਨੇ ਵਰ੍ਹੇ ਪਹਿਲਾਂ ਰਸਮਾਂ ਰੀਤਾਂ ਦੇ ਬੰਧਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮੰਨੇ। ਆਮੀਨ!

ਅੰਤਿਕਾ: ਮਿਰਜ਼ਾ ਗਾਲਿਬ
ਚਾਹੀਏ ਅੱਡੋਂ ਕੋ ਜਿਤਨਾ ਚਾਹੀਏ
ਯੋਹ ਅਗਰ ਚਾਹੋਂ ਤੋ ਫਿਰ ਕਿਆ ਚਾਹੀਏ।

ਸਿਆਸਤ ਦੀ ਗੂਗਲੀ 'ਚ ਨਵਜੋਤ ਸਿੱਧੂ

ਇਨ੍ਹੀਂ ਦਿਨੀਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਦੀ ਗੂਗਲੀ ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮ ਰਹੀ ਹੈ। ਗੱਲ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਲਾਂਘੇ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਕੇ ਕੈਪਟਨ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਨੇਤਾ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਮੁਨਕਰ ਹੋਣ ਤੱਕ ਆ ਗਈ ਹੈ। ਬਿਨਾ ਸ਼ੱਕ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਲਾਂਘੇ ਬਾਰੇ ਸਿੱਧੂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਸੀ। ਇਹ ਦੋਹਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀਆਂ

'ਮੈਂ' ਨੂੰ ਮਿਟਾਉਣ ਦੀ ਗੱਲ ਹੀ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ। ਚਲੇ ਜੋ ਵੀ ਹੋਇਆ, ਲਾਂਘਾ ਖੁੱਲ੍ਹਣ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਹਰੇਕ ਪੰਜਾਬੀ ਲਈ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਲੈ ਕੇ ਆਈ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਇਸ ਦਾ ਉਦਘਾਟਨ ਹੋਣ ਸਮੇਂ ਧੁਰ ਵਿਰੋਧੀ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹਰਸਿਮਰਤ ਕੌਰ ਬਾਦਲ ਅਤੇ ਨਵਜੋਤ ਸਿੱਧੂ ਦਾ ਧਾਰਮਕ ਕਾਰਜ ਲਈ ਇੱਕਠੇ ਖੜੇ ਦਿਸਣਾ ਸਕੂਨ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਸੀ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਇਹ ਕੀ! ਪੰਜਾਬ ਆਉਂਦੇ ਹੀ ਤੁਫਾਨ ਮੱਚ ਗਿਆ ਕਿ ਸਿੱਧੂ ਨੇ ਖਾਲਿਸਤਾਨੀ ਅਤਿਵਾਦੀ ਨਾਲ ਫੋਟੋਆਂ ਖਿੱਚਵਾਈਆਂ, ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ

ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਲੌਂਗੋਵਾਲ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਵੀ ਉਸ ਸ਼ਖਸ ਨਾਲ ਬੈਠਿਆਂ ਦੀ ਆ ਗਈ ਤਾਂ ਵਿਵਾਦ ਕੁਝ ਸਾਵਾਂ ਹੋ ਗਿਆ। ਸਿੱਧੂ ਨੇ ਵੀ ਇਹ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਨਾਲ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਲੋਕ ਫੋਟੋ ਖਿਚਵਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਕੀ ਪਤਾ ਕਿ ਕੌਣ ਸੀ? ਸਿੱਧੂ ਦਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਮੀਡੀਆ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਇੱਕ ਬਿਆਨ ਵੀ ਚਰਚਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਣਿਆ ਰਿਹਾ ਕਿ 'ਜਰਨੈਲ ਨੂੰ ਜੱਫੀ ਹੀ ਤਾਂ ਪਾਈ ਸੀ, ਰਾਫੈਲ ਡੀਲ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ।' ਇਹ ਬਿਆਨ ਉਸ ਦੇ ਬੜਬੋਲੇਪਨ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਬਿਗਾਨੇ ਮੁਲਕ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਅੰਦਰੂਨੀ

ਮਸਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਸੋਚ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਸਿੱਧੂ ਜਿਹਾ ਜ਼ਹੀਨ ਸ਼ਖਸ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਰੱਬ ਨੇ ਕਾਫੀ ਕਾਬਲੀਅਤ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਸਿਰਫ ਆਪਣੀ ਜ਼ੁਬਾਨ ਕਾਰਨ ਵਿਵਾਦਾਂ ਵਿੱਚ ਫਸ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਬਿਆਨ ਦੀ ਅੱਗ ਅਜੇ ਮੱਠੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਈ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਵਿਖੇ ਦਿੱਤਾ ਤਾਜ਼ਾ ਬਿਆਨ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਗਿਆ, 'ਕੌਣ ਕੈਪਟਨ? ਮੇਰੇ ਕੈਪਟਨ ਤਾਂ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਹਨ।' ਬਹੁਤ ਹੀ ਹਾਸੇਰੀਣਾ ਸੀ। ਕੀ ਸਿੱਧੂ ਉਸ ਕੈਪਟਨ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ, ਜਿਸ ਅਧੀਨ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸੇ ਕੈਪਟਨ ਦੇ ਨਾਅਰੇ 'ਤੇ ਚੋਣਾਂ

ਲੜੀਆਂ ਸਨ ਕਿ 'ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪੰਜਾਬ, ਕੈਪਟਨ ਦੀ ਸਰਕਾਰ।' ਸਿੱਧੂ ਦੀ ਜ਼ੁਬਾਨ ਵਿੱਚ ਕੈਪਟਨ ਪ੍ਰਤੀ ਰੰਜਿਸ਼ ਸਾਫ ਜਾਹਰ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਇੰਜ ਜਾਪਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਇੱਕ ਮਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਦੋ ਤਲਵਾਰਾਂ ਫਿੱਟ ਕੀਤੀਆਂ ਹੋਣ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇੱਕਠੇ ਰਹਿਣਾ ਔਖਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਨਾਮੁਮਕਿਨ ਵੀ ਜਾਪ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਗਾਹੇ-ਬਗਾਹੇ ਸਿੱਧੂ ਫੈਮਿਲੀ ਅਤੇ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬਿਆਨ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੀ ਕਾਟ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਅਜੇ ਕੈਪਟਨ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਸਮਾਂ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਹੋਰ ਪਿਆ ਹੈ, ਜੇ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਖਿੱਚੋਤਾਣ ਹੀ ਚੱਲਦੀ ਰਹੀ ਤਾਂ ਲੋਕ ਭਲਾਈ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਏ ਜਾਣਗੇ? ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜਨਤਾ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਗੂਗਲੀਆਂ ਵਿੱਚ ਫਸੀ ਹੋਈ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ।

ਬਬੀਤਾ ਨਾਭਾ
babitamarkanda@gmail.com

ਬਾਤ ਨਿਕਲੇਗੀ ਤੇ ਦੂਰ ਤਲਕ ਜਾਏਗੀ

ਗੱਲ ਥੋੜੇ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਈ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੀ ਕਨਵੋਕੇਸ਼ਨ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਦੀ ਹੈ। ਹਰੇਕ ਸਰਕਾਰੀ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦਾ ਇਸ ਦਿਨ ਪੀਐਚ.ਡੀ. ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਆਪਣੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋਸੈਸ਼ਨ (ਜਲੂਸ) ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਲਈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਮਾਰੋਹ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅੰਦਾਜ਼ ਨਾਲ ਸ਼ਿਰਕਤ ਕਰਨ ਦਾ ਇਹ ਪਹਿਲਾ ਮੌਕਾ ਸੀ।

ਸਾਡੇ ਇਸ ਪ੍ਰੋਸੈਸ਼ਨ ਨੇ ਬੈਂਡ ਦੀਆਂ ਧੁਨਾਂ ਨਾਲ ਤਿਰੰਗੇ ਝੰਡੇ ਦੀ

ਸਕਰੀਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਚਮੁੱਚ ਹੀ ਬਹੁਤ ਦਿਲਕਸ਼ ਲਗ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਤਿਰੰਗੇ ਨੂੰ ਝੁਲਦਿਆਂ ਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਰੁਸ਼ਨਾਏ ਚਿਹਰਿਆਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਖੁਦ ਨੂੰ ਵੀ ਇੱਕ ਅਜ਼ਬ ਜਿਹੇ ਭਾਵ ਨਾਲ ਕੀਲ ਲਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਭਾਵ ਕੁਝ ਨਜ਼ੇ ਵਾਲਾ ਸੀ ਜਾਂ ਕੁਝ ਕਰ ਜਾਣ ਦੇ ਜਾਗੇ ਜੰਨੂੰਨ ਵਾਲਾ, ਕੁਝ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪਰ ਏਨਾ ਜ਼ਰੂਰ ਸੀ ਕਿ ਪ੍ਰੋਸੈਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਚਲਦਿਆਂ ਮੈਂ ਖੁਦ ਨੂੰ ਇੱਕ ਐਸੇ ਸਮੇਂ ਤੇ ਮਾਹੌਲ ਵਿੱਚ ਕਿਆਸ ਰਹੀ ਸਾਂ, ਜੋ ਸਮਾਜਕ, ਧਾਰਮਕ ਅਤੇ ਨੈਤਿਕ ਹੋਂਦ ਤੋਂ ਪਰੇ ਇੱਕ ਸਿੱਖਿਅਤ ਸਮਾਜ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਪਰ ਮੇਰੇ ਕਿਆਸੇ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਟੁਟਦਿਆਂ ਤੇ ਟੁੱਟ ਕੇ ਬਿਖਰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਚਿਰ ਨਾ ਲੱਗਾ।

ਹੋਇਆ ਇੰਜ ਕਿ ਕਨਵੋਕੇਸ਼ਨ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਉਪਰੰਤ ਗਾਉਣ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਲਈ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਅਧਿਆਪਕ ਗਾਉਣ ਤਹਿ ਕਰ ਰਹੇ ਸਾਂ। ਆਪਣੇ ਵਲੋਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਲੀਕੇ ਨਾਲ ਤਹਿ ਕੀਤੇ ਗਾਉਣ ਦੀ ਤਾਰੀਫ ਕਰਦਿਆਂ ਮੇਰੇ ਮੂੰਹੋਂ ਅਚਨਚੇਤੀ ਬੋਲ ਨਿਕਲ ਗਏ, "ਇਹ ਦੇਖੋ, ਮੇਰਾ ਗਾਉਣ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿੰਨੀ ਸੁਖਤ ਸੁਆਣੀ ਆਂ।" ਮੇਰੇ ਇਹ ਬੋਲ ਸੁਣ ਕੇ ਗਾਉਣ ਨੂੰ ਤਹਿ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਉਲਝੇ ਮੇਰੇ ਇੱਕ ਜਾਣੂ ਸਰ ਯਕਦਮ ਬੋਲ ਪਏ, "ਰਹਿਣ ਦਿਓ ਮੈਡਮ ਜੀ, ਮੈਂ ਜਾਣਦਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਸੁਖਤਪੁਣੇ ਨੂੰ। ਆਪ ਤੁਸੀਂ ਇਥੇ ਰਹਿੰਦੇ ਓ, ਘਰ ਵਾਲਾ ਤੁਹਾਡਾ ਕਿਤੇ ਰਹਿੰਦਾ ਏ ਤੇ ਬੇਟੀ ਤੁਹਾਡੀ ਕਿਤੇ ਰਹਿੰਦੀ ਏ।"

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਉਥੇ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਖੜ੍ਹੀ ਦੀਆਂ ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬਸ ਹੁੰਝੂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਟਪਕੇ, ਉਂਜ ਦਿਲ ਭੁਝਾਂ ਮਾਰ-ਮਾਰ ਰੋਇਆ। ਮੇਰੇ ਲਈ ਹੈਰਤ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਸਰ ਨੂੰ ਮੈਂ ਕਾਫੀ ਅਰਸੇ ਤੋਂ ਜਾਣਦੀ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਜਾਣੁਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਅਗਾਂਹਵਧੂ ਸੋਚ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਸਾਵੀਂ ਵੰਡ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਤੋਂ ਮੈਂ ਅਕਸਰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਈ ਹਾਂ। ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਬਰਾਬਰੀ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਥਮ ਇੱਛਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਬਨੀ ਵਿੱਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਕਰਨੀ ਵਿੱਚੋਂ ਵੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਜੀਵਨ ਤੋਂ ਹੀ ਦੇਖੀ ਹੈ। ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਮੈਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬੋਲ ਹਾਸੇ ਮਜ਼ਾਕ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਇੱਕ ਵਾਕ ਹੀ ਲੱਗਾ ਪਰ ਜਿੰਨਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੋਲਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਬੇਚੈਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਉਸ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਇਹ ਮਹਿਜ਼ ਇੱਕ ਵਾਕ ਨਾ ਰਿਹਾ। ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਬੋਲ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਚਲੀ ਆ ਰਹੀ ਉਸ ਸੋਚ ਦਾ ਅਵਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਤਹਿਤ ਮੈਂ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਔਰਤ ਹਾਂ ਤੇ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਮੇਰਾ ਸਨਮਾਨ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਰਹਿਣ ਨਾਲ ਹੀ ਹੈ।

ਰੜਕਦੀ ਗੱਲ

ਵਾਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਰਦੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਵੱਸਣ ਲਈ ਵਧ ਰਹੇ ਰੁਝਾਨ ਪਿੱਛੇ ਇੱਕ ਕਾਰਨ ਇਹ ਵੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਥੇ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵਸੀਲੇ ਨਾਂ-ਮਾਤਰ ਹੀ ਹਨ। ਖੈਰ, ਕੁਝ ਐਵੇਂ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਅਤੇ ਆਰਥਕ ਖੁੜ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਘਰ ਤੋਂ ਦੂਰ ਨੌਕਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਬੇਬਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਆਪਣੀਆਂ ਪਰਿਵਾਰਕ ਜਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਸਮਝਦਿਆਂ ਮੈਂ ਸਵੇਰੇ ਦੇ ਹਨੇਰੇ ਤੋਂ ਰਾਤ ਦੇ ਹਨੇਰੇ ਤੱਕ ਦੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਸਫਰ ਨੂੰ ਹੀ ਪਹਿਲ ਦਿੱਤੀ। ਪਰ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਦੇ ਸਫਰ ਨਾਲ ਥਕਾਵਟ ਕਰਕੇ ਸਰੀਰਕ ਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਤਣਾਅ ਤਾਂ ਰਹਿੰਦਾ ਹੀ, ਨਾਲ ਹੀ ਇਸ ਨੌਕਰੀ ਲਈ ਖਾਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਹਿਰਾਵਾ ਪਹਿਨਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਪਿੰਡ ਵਾਲੀ ਬਸ ਦੀਆਂ ਸਵਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸਵਾਲੀਆਂ ਅਤੇ ਘਿਨਾਉਣੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਕਰਕੇ ਸਾਹ ਵੀ ਘੁੱਟਿਆ ਰਹਿੰਦਾ। ਪਰਿਵਾਰ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿਣ ਦਾ ਅੱਕ ਚੱਢਿਆ ਤਾਂ ਅਲੱਗ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਵਾਲਾਂ ਨਾਲ ਘਿਰ ਗਈ।

ਮੈਂ ਹਰ ਉਸ ਸ਼ਖਸ ਤੋਂ ਕੰਨੀ ਕਤਰਾਉਣ ਲੱਗੀ, ਜੋ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਅਜੀਬ ਜਿਹੇ ਭਾਵ ਲਿਆ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਸਵਾਲ ਕਰਦਾ, "ਤੁਹਾਡੀ ਬੇਟੀ ਤੁਹਾਡੇ ਬਗੈਰ ਰਹਿ ਲੈਂਦੀ ਹੈ? ਹਾਏ, ਤੁਹਾਡਾ ਹੌਂਸਲਾ ਪੈ ਗਿਆ ਇੰਨੀ ਨਿੱਕੀ ਜਿਹੀ ਨੂੰ ਛੱਡਣ ਦਾ? ਤੁਹਾਡਾ ਦਿਲ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਬੇਟੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾ? ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ?" ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਸਾਰੇ ਸਵਾਲ ਇੱਕ ਗੁਨਾਹਗਾਰ ਹੋਣ ਦੇ ਅਹਿਸਾਸ ਵੱਲ ਖੱਕਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਅਜਿਹੇ ਸਵਾਲ

ਅਗਵਾਈ ਹੋਣ ਸਮਾਰੋਹ ਵਾਲੇ ਹਾਲ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਰਕਤ ਕਰਨੀ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਹਾਲ ਅੰਦਰ ਦਾਖਲ ਹੋਏ ਤਾਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਤਾਦਾਦ ਵਿੱਚ ਡਿਗਰੀ ਲੈਣ ਆਏ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸਨਮਾਨ ਵਜੋਂ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਕੈਮਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਸ਼ਿਰਕਤ ਨੂੰ ਕੈਦ ਕਰਨ ਲਈ ਉਮਤ ਪਏ। ਕਾਲੇ ਰੰਗ ਦੇ ਗਾਉਣ ਵਿੱਚ ਬੈਠੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨਾਲ ਖਰਾਬ ਭਰੇ ਹਾਲ ਵਿੱਚੋਂ ਲਾਲ ਰੰਗ ਦੇ ਗਾਉਣ ਪਾਈ ਲੰਘ ਰਿਹਾ ਪ੍ਰੋਸੈਸ਼ਨ ਥਾਂ-ਥਾਂ 'ਤੇ ਲਗੀਆਂ

ਡਾ. ਯਾਦਵਿੰਦਰ ਕੌਰ*
ਫੋਨ: 91-99158-59993

*ਸਹਾਇਕ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ, ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਭਾਗ ਲਵਲੀ ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨਲ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਫਗਵਾੜਾ।

ਭੰਡਿ ਜੰਮੀਐ ਭੰਡਿ ਨਿੰਮੀਐ ਭੰਡਿ ਮੰਗਣ ਵੀਆਹ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਵਿਚ ਰਚਿਆ ਇਹ ਸਲੋਕ ਹੈ, ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪੰਨਾ 473 'ਤੇ ਦਰਜ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਜਨਮ, ਜਾਤ ਜਾਂ ਇਸਤਰੀ/ਪੁਰਸ਼ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਰੁਤਬੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਵਿਚ ਉਸ ਇੱਕ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਜੋਤਿ ਵਿਆਪਕ ਹੈ। ਉਸੇ ਇੱਕ ਰੱਬੀ ਸੋਮੇ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖ ਬਰਾਬਰ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਕਰਕੇ ਅਜਿਹੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਛੋਟਾ ਜਾਂ ਵੱਡਾ, ਉਚਾ ਜਾਂ ਨੀਵਾਂ ਨਹੀਂ

ਡਾ. ਗੁਰਨਾਮ ਕੌਰ, ਕੈਨੇਡਾ

ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਜੀਣ ਅਤੇ ਬੀਣ ਦਾ ਇੱਕੋ ਜਿਹਾ ਹੱਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ। ਪਰ ਭਾਰਤ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਦੇਸ਼ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਜਾਤ-ਜਨਮ

ਅਤੇ ਇਸਤਰੀ-ਪੁਰਸ਼ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਭ ਨੂੰ ਰੱਬੀ ਜੋਤਿ ਨਾਲ ਵਰੋਸਾਏ ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਸਮਾਜਕ ਰੁਤਬੇ ਵਾਲੇ ਮਨੁੱਖ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਇੱਕੀਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਦੋ ਦਹਾਕੇ ਬੀਤਣ ਵਾਲੇ ਹਨ ਪਰ ਅੱਜ ਵੀ ਇਹ ਵੰਡ ਉਦੋਂ ਦੀ ਉਦੋਂ ਨਾ ਸਿਰਫ ਕਾਇਮ ਹੈ ਸਗੋਂ ਮੌਜੂਦਾ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਰਾਜ-ਕਾਲ ਵਿਚ ਅਜਿਹੀ ਵੰਡ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਭਾਰਤੀ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਇਹ ਵੰਡੀਆਂ ਹੋਰ ਡੂੰਘੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਭਾਵੇਂ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਸਭ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਦੇ ਹੱਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ।

ਇਸ ਸਲੋਕ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਇਸ ਸੱਚਾਈ ਤੋਂ ਵੀ ਪਾਰ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਮਨੁੱਖੀ ਹੋਂਦ ਦੇ ਇਸ ਤੱਥ 'ਤੇ ਚਾਨਣਾ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਔਰਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮਨੁੱਖ ਦੀ, ਮਨੁੱਖੀ ਸਮਾਜ ਦੀ ਹੋਂਦ ਹੀ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਔਰਤ ਤੋਂ ਹੀ ਮਨੁੱਖ ਜਨਮ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਔਰਤ ਦੇ ਸਰੀਰ ਅੰਦਰ ਹੀ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਸਰੀਰ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਵਿਆਹ ਜਾਂ ਸ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਮਨੁੱਖੀ ਸਮਾਜ ਦੀ ਨੀਂਹ ਬੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਮੰਗਣਾ-ਵਿਆਹ ਔਰਤ ਨਾਲ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਔਰਤ ਨਾਲ ਹੀ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਸਮਾਜ ਦੇ ਹੋਰ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਜੁੜਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਔਰਤ ਤੋਂ ਹੀ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਦਾ ਰਸਤਾ ਤੁਰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਇੱਕ ਔਰਤ ਮਰ ਜਾਏ ਤਾਂ ਜੀਵਨ ਸਾਬਣ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੋਰ ਇਸਤਰੀ ਦੀ ਭਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਔਰਤ ਤੋਂ ਹੀ ਹੋਰ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰੀ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਔਰਤ ਤੋਂ ਹੀ ਔਰਤ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਤੋਰਦੀ ਹੈ। ਔਰਤ ਇਸ ਜਗਤ ਦੀ ਜਨਨੀ ਹੈ, ਰਾਜੇ ਮਹਾਰਾਜੇ, ਰਿਸ਼ੀ-ਮੁਨੀ ਯੋਗੀ ਕਹਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸਭ ਇਸਤਰੀ ਤੋਂ ਹੀ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਫਿਰ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਛੁਟਿਆਇਆ ਕਿਵੇਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਨੀਵਾਂ ਜਾਂ ਮੰਦਾ ਕਿਵੇਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਇਸਤਰੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਹੋਂਦ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੋਂ ਹੈ, ਜੋ ਇਸਤਰੀ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਪਿਛਲੇ ਲੇਖ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਦੇਰ ਤੋਂ ਲਮਕ ਰਹੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਪੂਰੇ ਮੁਲਕ ਵਿਚੋਂ ਇੱਕੋ ਝੰਡੇ ਹੇਠ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਕਿਸਾਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਰੋਸ ਮਾਰਚ ਕਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਿਸਾਨ ਇਸਤਰੀਆਂ ਦੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਵੱਲ ਵੀ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਟੀ. ਵੀ. ਐੱਕਰ ਇਸਤਰੀ ਕਿਸਾਨਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਨੁਮਾਇੰਦਾ ਇਸਤਰੀ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਚਾਨਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਸ਼ਾਇਦ ਉਤਰੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਵਾਸਤੇ ਨਵੀਂ ਗੱਲ ਹੋਵੇ। ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਨਾਂਦੇੜ ਤੋਂ ਟਰੇਨ ਵਿਚ ਸਫਰ ਕਰਦਿਆਂ ਮੈਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਆਦਮੀਆਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਹੱਲ

ਵਾਹੁੰਦੇ ਦੇਖਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ 31-32 ਸਾਲ ਪੁਰਾਣੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਮੈਂ ਸੋਚ ਰਹੀ ਸਾਂ ਕਿ ਹੁਣ ਜ਼ਮਾਨੇ ਦੇ ਬਦਲਣ ਨਾਲ ਸ਼ਾਇਦ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਔਰਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਏਨੀ ਕਰਤੀ ਅਤੇ ਜਾਨਮਾਰੂ ਮਿਹਨਤ ਕਰਨ ਵਿਚ ਵੀ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਆ ਗਈ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਔਰਤ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨਾਲ ਹੋ ਰਹੀ ਗੱਲਬਾਤ ਤੋਂ ਜੋ ਗੱਲਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈਆਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਈ ਪੱਖ ਹਨ, ਜੋ ਸੁਣ ਕੇ ਕਾਫੀ ਹੈਰਾਨੀ ਵੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਵੀ ਹੋਈ। ਕਿਸਾਨ ਮੋਰਚੇ ਵਿਚ ਆਈਆਂ ਔਰਤਾਂ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਉਤੀਸਾ ਤੋਂ ਆਈਆਂ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਜਾਪ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਤੀਸਾ ਤੋਂ ਆਏ ਸਭ ਕਿਸਾਨਾਂ, ਸਮੇਤ ਇਸਤਰੀਆਂ ਦੇ, ਸਭ ਨੇ ਸਿਰਾਂ ਤੇ ਪੀਲੇ ਰੰਗ ਦੇ ਰੁਮਾਲ ਬੰਨੇ ਹੋਏ ਸਨ ਅਤੇ ਇਉਂ ਜਾਪਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਥਾਂ 'ਤੇ ਜਿਵੇਂ ਚਾਰ-ਚੁਫੇਰੇ ਸਰੋਂ ਦਾ ਪੀਲਾ ਖੇਤ ਖਿੱਤਿਆ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਬਸੰਤ ਰੁੱਤ ਆ ਗਈ ਹੋਵੇ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਉਤੀਸਾ ਦੀ ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦਾ ਰੰਗ ਹੋਵੇ। ਪਰ ਇਹ ਕੋਈ ਬਸੰਤ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਕੋਈ ਸਰੋਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਖਿੱਤੀ ਹੋਈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਤੀਸਾ ਤਾਂ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦਾ ਉਹ ਸੂਬਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਸ਼ਾਇਦ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸੋਕਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਲੋਕ ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਪਾਣੀ ਲਈ ਵੀ ਤਰਸ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਫਸਲਾਂ ਸੋਕੇ ਦੀ ਮਾਰ ਹੇਠ ਆ ਕੇ ਬਹੁਤੀ ਵਾਰ ਸੜ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਔਰਤਾਂ ਨਾਲ ਟੀ. ਵੀ. ਐੱਕਰ ਦੀ ਹੋ ਰਹੀ ਗੱਲਬਾਤ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਾਂਤਾਂ ਵਿਚ 70% ਔਰਤਾਂ ਖੇਤੀ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਇਹ ਔਰਤਾਂ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿਚ ਵੀ ਬਹੁ ਗਿਣਤੀ ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਰੋਜ਼ੀ ਰੋਟੀ ਦਾ ਸਾਧਨ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦਾ ਕਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਬਹੁਤੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਕਿੱਤਾ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਹੈ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸਾਨ ਦਾ ਦਰਜਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ, ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਤੇ ਫੌਰੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਸਰਾ ਇਹ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਸਾਰੇ ਟੱਬਰ ਦਾ ਪੇਟ ਭਰਨ ਲਈ ਔਰਤ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਸਖਤ ਮਿਹਨਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਾਂਤਾਂ ਵਿਚ ਔਰਤ ਕੋਲ ਜਮੀਨ ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਦਾ ਹੱਕ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸਾਨ ਹੋਣ ਦਾ ਦਰਜਾ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਸਾਰੀਆਂ ਸਕੀਮਾਂ ਤੋਂ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਲਾਹਾ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਮਸਲਨ ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸਾਨ ਦਾ ਦਰਜਾ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕ੍ਰੈਡਿਟ ਕਾਰਡ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਉਹ ਬਾਕੀ ਸਹੂਲਤਾਂ ਵੀ ਲੈ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਚੀਜ਼ਾਂ 'ਤੇ ਸਬਸਿਡੀ ਅਤੇ ਕਰਜ਼ੇ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਆਦਿ ਦੀ

ਉਹ ਮਿਲ ਰਹੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਦਾ ਵੀ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦੀ। ਫਸਲ ਮਰ ਜਾਣ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ।

ਦੂਸਰਾ ਮੁੱਦਾ ਜਮੀਨ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਦਾ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਾਂਤਾਂ ਵਿਚ ਖੇਤੀ ਦਾ ਕੰਮ ਔਰਤਾਂ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਉਹ ਜਮੀਨ ਦੀਆਂ ਮਾਲਕ ਨਹੀਂ ਹਨ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਕੀਮ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ ਉਠਾ ਸਕਦੀਆਂ ਕਿਉਂਕਿ ਸਰਕਾਰ

ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਕੀਮ ਦੀ ਲਾਭ-ਪਾਤਰ ਨਹੀਂ ਬਣਦੀ। ਇੱਕ ਹੋਰ ਮਸਲਾ ਸਹੂਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਵੀ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਪਤੀ ਦੀ ਮੌਤ ਪਿਛੋਂ ਸਹੂਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਜਮੀਨ ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਔਰਤ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਇੱਕ ਔਰਤ ਦੱਸ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਦੋ ਕੁ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਦੇ ਪਤੀ ਨੇ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਕਰ ਲਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਮੌਤ ਪਿਛੋਂ ਸਹੂਰੇ ਘਰ ਦਾ ਸਾਰਾ ਭਾਰ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਉਹ ਖੇਤੀ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਭਾਵ ਸਾਰਾ ਟੱਬਰ ਉਸ ਦੀ ਕਮਾਈ

ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ 10 ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਫਸਲ ਮੰਡੀਆਂ ਵਿਚ ਰੁਲਣ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਵਾਤ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪੁੱਛੀ ਸਗੋਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਵੱਲੋਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਵਰਗੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਰਾਹੀਂ ਉਲਝਾਇਆ ਗਿਆ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਮਾਲਵਾ ਪੱਟੀ ਵਿਚ ਵਾਪਰੀਆਂ, ਜੋ ਬੀਬੀ ਹਰਸਿਮਰਤ ਕੌਰ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਹੂਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਚੋਣ ਖੇਤਰ ਹੈ।

ਬੀਬੀ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਖੁਦ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਮੰਤਰੀ ਬਣਿਆਂ 5 ਸਾਲ ਪੂਰੇ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਸਵਾਲ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਮਸਲੇ ਕਿਉਂ ਉਦੋਂ ਦੇ ਉਦੋਂ ਖੜ੍ਹੇ ਹਨ? ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕਿਉਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਨੱਲੂ ਨਹੀਂ ਪਈ? ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਤਾਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸਮੱਸਿਆ ਆਉਣੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚਾਹੀਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਸੂਬੇ ਦੀ ਸਰਕਾਰ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਟੱਬਰ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਸੀ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਾਈਵਾਲ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਸੀ। ਇਹ ਵੀ ਸਭ ਜਾਣਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਮੋਦੀ ਦੀਆਂ ਫਸਲ ਬੀਮਾ ਯੋਜਨਾ, ਨੋਟਬੰਦੀ, ਅਤੇ ਮੰਡੀਆਂ ਦੇ ਡਿਫ਼ੀਟਲ ਹੋਣ ਵਗੇਰਾ ਦਾ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਹੋਣ ਦੀ ਥਾਂ ਨੁਕਸਾਨ ਹੀ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਕੀਮਾਂ ਦਾ ਲਾਭ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਆਮ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਜਨਤਾ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਹੱਥੋਂ ਲੁੱਟੀ-ਪੁੱਟੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਕਿਸਾਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ 70% ਸਿਸਟਮ ਬੇਗਸ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਡੇਅਰੀ ਫਾਰਮਿੰਗ ਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੂਰਾ ਦੁੱਧ ਵਿਕਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇ ਵਿਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿਸਾਨ ਵੱਲੋਂ ਵੇਚਿਆ ਜਾਂਦਾ ਦੁੱਧ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਵੀ ਸਸਤਾ ਹੈ। ਹਿਮਾਚਲ ਤੋਂ ਆਇਆ ਇੱਕ ਕਿਸਾਨ ਦੱਸ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਦੀ ਡੇਅਰੀ ਵਿਚ ਦੁੱਧ 23 ਰੁਪਏ ਕਿੱਲੋ ਵਿਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਸ਼ਿਮਲੇ ਆ ਕੇ ਉਹ ਉਹੀ ਦੁੱਧ 24 ਰੁਪਏ ਦਾ ਅੱਧਾ ਕਿੱਲੋ ਭਾਵ 48 ਰੁਪਏ ਕਿੱਲੋ ਖਰੀਦਦਾ ਹੈ।

ਬੀਬੀ ਹਰਸਿਮਰਤ ਕੌਰ ਨੂੰ ਫੂਡ ਪ੍ਰੋਸੈਸਿੰਗ ਮੰਤਰੀ ਹੁੰਦਿਆਂ ਜੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਲਗਾਓ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਉਹ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਦਰਦ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੀ। ਜੇ ਉਸ ਨੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਿਆ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਕਿ ਕਿਸਾਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਦਿੱਲੀ ਵੱਲ ਮਾਰਚ ਅਤੇ ਰੈਲੀਆਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਰਤਮਾਨ ਸਰਕਾਰ ਵੇਲੇ ਕਰਨੀਆਂ ਪਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿ ਬੀ. ਜੇ. ਪੀ. ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਵਾਲੇ ਰਾਜਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕਿਸਾਨ ਰੈਲੀ ਵਿਚ ਆਏ ਹੋਏ ਸਨ, ਜਿਸ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਹਿਮਾਚਲ, ਹਰਿਆਣਾ ਅਤੇ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਆਦਿ ਹਨ। ਬੀਬੀ ਦੇ ਬਾਗ ਵਿਚੋਂ ਤਾਂ 16,000 ਦੇ ਕੀਨੂੰ ਚੋਰੀ ਹੋਣ 'ਤੇ ਹੀ ਹਰਿਆਣਾ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਸਾਹ ਸੂਤੇ ਗਏ।

ਵੱਲੋਂ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਕੀਮਾਂ ਜਮੀਨ ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਖੇਤੀ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ 55% ਸਕੀਮਾਂ ਦਾ ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ ਹੈ ਪਰ ਖੇਤੀ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਵਾਸਤੇ ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ ਸਿਰਫ 14% ਹੀ ਹੈ। ਹੁਣੇ ਜਿਹੇ ਸੋਸ਼ਿਉ-ਇਕਨਾਮਿਕ ਸਰਵੇ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਔਰਤਾਂ ਲਈ ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ 30% ਹੈ ਪਰ ਅਸਲੀਅਤ ਵਿਚ ਇਹ 14% ਹੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਹੋਰ ਔਰਤ ਦੱਸ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ

ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਹੀ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਸਹੂਰੇ ਉਸ ਦੇ ਪਤੀ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਜਮੀਨ ਉਸ ਦੇ ਨਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਖੇਤੀ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਸਕੀਮਾਂ ਦਾ ਉਹ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਜਮੀਨ ਦੀ ਮਾਲਕ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਖਬਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕੇਂਦਰੀ ਫੂਡ ਪ੍ਰੋਸੈਸਿੰਗ ਮੰਤਰੀ ਬੀਬੀ ਹਰਸਿਮਰਤ ਕੌਰ ਬਾਦਲ ਨੇ ਇੱਕ ਬਿਆਨ ਵਿਚ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਨੇ ਖੇਤੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਦੇ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਸਮਰਥਨ ਮੁੱਲ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਆਮਦਨੀ ਵਧਾਉਣ ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕਦਮ ਉਠਾਏ ਹਨ ਅਤੇ ਹੁਣ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਬਣਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ, ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਬਣਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਮੰਡੀਆਂ ਵਿਚ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਫਸਲ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ।

ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਰੈਲੀ ਸਬੰਧੀ ਪੁੱਛੇ ਗਏ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜੁਆਬ ਵਿਚ ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਮੰਦੀ ਹਾਲਤ ਲਈ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਮੁਲਕ 'ਤੇ 70 ਸਾਲ ਰਾਜ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਸਮਰਥਨ ਮੁੱਲ ਵਧਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸਾਨ ਦੀ ਫਸਲ ਮੰਡੀ ਵਿਚ ਨਾ ਰੁਲੇ।

ਇੱਥੇ ਇਹ ਦੱਸ ਦੇਣਾ ਵੀ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ 2017 ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 10 ਸਾਲ ਤੱਕ ਬੀਬੀ ਵਾਲੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਉਸ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਰਾਜ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਸਹੂਰਾ ਸ. ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ, ਉਸ ਦਾ ਪਤੀ ਸ. ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ, ਉਸ ਦਾ ਭਰਾ ਬਿਕਰਮ ਸਿੰਘ ਮਜੀਠੀਆ ਕੈਬਨਿਟ ਮੰਤਰੀ, ਉਸ ਦਾ ਨਣਦੇਈਆ ਤੇਜ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਕੈਬਨਿਟ ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੋਰ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਵੀ ਕੈਬਨਿਟ ਮੰਤਰੀਆਂ ਦੇ

ਕਿਸਾਨ ਰੈਲੀ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਜੁਆਨ ਲੜਕੇ ਵੀ ਆਏ ਹੋਏ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵੈਸੇ ਤਾਂ ਇਹ ਉਮਰ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਹੈ ਪਰ ਕਿਸਾਨ-ਪੁੱਤਰ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਈ ਛੱਡ ਕੇ ਖੇਤੀ ਵਿਚ ਉਲਝਣਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਲੜਕੇ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਈ ਇਸ ਲਈ ਛੱਡਣੀ ਪਈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਕਰ ਲਈ, ਜਿਸ ਦਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕੋਈ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ, ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਮਦਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਆਪਣੇ ਟੱਬਰ ਦਾ ਪੇਟ ਪਾਲਣ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਈ ਵਿਚੋਂ ਛੱਡਣੀ ਪਈ। ਇੱਕ ਹੋਰ ਲੜਕੇ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਅੱਠਵੀਂ ਤੱਕ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਫੀਸ ਨਹੀਂ ਲਗਦੀ ਪਰ ਅਗਲੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਲਈ ਸਿਰਫ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਸਕੂਲ ਜਾਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਫੀਸ ਕਿਸਾਨ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੇ। ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਈ ਵਿਚੋਂ ਛੱਡਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੱਸ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸਾਨ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਹੈ, ਨੈੱਟ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਪੀਐਚ. ਡੀ. ਕਰਨ ਲਈ, ਪਰ ਦਿੱਲੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪੀਐਚ. ਡੀ. ਦੀ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਲਈ ਕੋਈ ਦਾਖਲਾ ਜਾਂ ਇੰਟਰਵਿਊ ਨਹੀਂ ਰੱਖ ਰਹੀ।

ਬੀਬੀ ਹਰਸਿਮਰਤ ਕੌਰ ਨੂੰ ਫੂਡ ਪ੍ਰੋਸੈਸਿੰਗ ਮੰਤਰੀ ਹੁੰਦਿਆਂ ਜੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਲਗਾਓ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਉਹ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਦਰਦ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੀ। ਜੇ ਉਸ ਨੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਿਆ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਕਿ ਕਿਸਾਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਦਿੱਲੀ ਵੱਲ ਮਾਰਚ ਅਤੇ ਰੈਲੀਆਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਰਤਮਾਨ ਸਰਕਾਰ ਵੇਲੇ ਕਰਨੀਆਂ ਪਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿ ਬੀ. ਜੇ. ਪੀ. ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਵਾਲੇ ਰਾਜਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕਿਸਾਨ ਰੈਲੀ ਵਿਚ ਆਏ ਹੋਏ ਸਨ, ਜਿਸ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਹਿਮਾਚਲ, ਹਰਿਆਣਾ ਅਤੇ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਆਦਿ ਹਨ। ਬੀਬੀ ਦੇ ਬਾਗ ਵਿਚੋਂ ਤਾਂ 16,000 ਦੇ ਕੀਨੂੰ ਚੋਰੀ ਹੋਣ 'ਤੇ ਹੀ ਹਰਿਆਣਾ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਸਾਹ ਸੂਤੇ ਗਏ।

ਧਰਨੇ 'ਤੇ ਬੈਠੀਆਂ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਦੀਆਂ ਕਿਸਾਨ ਔਰਤਾਂ

ਸਹੂਲਤ। ਕਿਸਾਨ ਨਾ ਹੋਣ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਰਜ਼ਾ ਸ਼ਾਹੂਕਾਰ ਕੋਲੋਂ ਲੈਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਿਆਜ ਦੇਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੰਗੇ ਬੀਜ, ਖਾਦਾਂ ਜਾਂ ਹੋਰ ਅਜਿਹੇ ਕੁੱਝ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਤੋਂ ਵੀ ਹੱਥ ਧੋੜੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ।

ਇੱਕ ਔਰਤ ਦੱਸ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਆਪਣੀ ਜਮੀਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਕਿਰਾਏ ਦੀ ਖੇਤੀ ਅਰਥਾਤ ਵਟਾਈ 'ਤੇ ਜਮੀਨ ਲੈ ਕੇ ਖੇਤੀ ਕਰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਕਿਸਾਨ ਦਾ ਦਰਜਾ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ

ਆਪਣੇ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਲਈ ਵਟਾਈ 'ਤੇ ਜਮੀਨ ਲੈ ਕੇ ਵਾਹੀ ਕਰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਹੂਲਤ ਦਾ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਕੋਲ ਖੇਤੀ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਿਸਾਨ ਹੋਣ ਦਾ ਦਰਜਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਕਿਸਾਨ ਵੱਲੋਂ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਕਰ ਲੈਣ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਬਹੁਤੀਆਂ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਜਮੀਨ ਉਸ ਦੀ ਵਿਧਵਾ ਪਤਨੀ ਦੇ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦੀ ਜਦ ਕਿ ਖੇਤੀ ਦਾ ਸਾਰਾ ਕੰਮ ਉਹ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਉਹ

ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਲਾਂਘੇ ਨੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਦੱਸ ਕੇ ਘਿਰਿਆ ਕੈਪਟਨ

ਜਲੰਧਰ: ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਲਾਂਘੇ ਨੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਫੌਜ ਦੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਦੱਸਣ ਵਾਲੇ ਬਿਆਨ ਉਤੇ ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਸਮੇਤ ਸਿਆਸੀ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚ ਗੁੱਸੇ ਦੀ ਲਹਿਰ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹੀ

ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਇਸ ਬਿਆਨ ਦੀ ਨਿਖੇਧੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਨਾਰਥ ਅਮਰੀਕਨ ਪੰਜਾਬੀ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ (ਨਾਪਾ) ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਚਾਹਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਬਿਆਨ ਨਾਲ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਲਾਂਘੇ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹਣ ਲਈ ਚੱਲ ਰਹੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਧੱਕਾ ਲੱਗ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕੈਨੇਡਾ ਤੋਂ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਭੱਟੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਖਾੜਕੂ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਮੁੜ ਖੜ੍ਹੀ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵਿਚ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਸਰਕਾਰੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਨਜਿੱਠਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ ਦੇ ਸਹਿਰ ਸਿਡਨੀ ਤੋਂ ਸੁਖਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਇਸ ਬਿਆਨ ਦੀ ਨਿਖੇਧੀ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੌਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਬੋਲੀ ਬੋਲ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਰਾਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਖਾਲਸਾ ਦਲ ਯੂਕੇ ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਲਵਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਡੱਲੇਵਾਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੇਂਦਰ ਦੀ ਸਹਿ 'ਤੇ ਬਿਆਨਬਾਜ਼ੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਇਮਰਾਨ ਖਾਨ ਨੇ ਦੋਸਤੀ ਦੀ ਪਹਿਲਕਦਮੀ ਕਰਕੇ ਭਾਜਪਾ ਦਾ ਏਜੰਡਾ ਫੇਲ੍ਹ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 2019 ਦੀਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਵਰਤਣਾ ਸੀ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਅਤਿਵਾਦੀ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਵਜੋਂ ਉਭਾਰ ਕੇ ਭਾਜਪਾ ਹਿੰਦੂ ਵੋਟਾਂ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆ ਤੋਂ ਬਲਦੇਵ

ਸਿੰਘ ਲਿੱਤਰਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬਿਆਨ ਨੇ ਸਿੱਖ ਸਰਧਾਲੂਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਲੈ ਆਂਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਸੰਤਾਪ ਭੋਗਿਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਫਿਰ ਅਜਿਹੀ ਬਿਆਨਬਾਜ਼ੀ ਨਾਲ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਬਦਨਾਮ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਝੀ ਚਾਲ ਚੱਲੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਵਿਧਾਇਕ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੀ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ 'ਤੇ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਇਸ ਬਿਆਨ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਾਧਾ ਸਰਹੱਦ ਤੋਂ ਵੀ ਸਿੱਖ ਤੇ ਹਿੰਦੂ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਲੋਕ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਗੁਰਧਾਮਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਲਾਂਘਾ ਖੋਲ੍ਹਣ ਨਾਲ ਅਤਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦਾ।

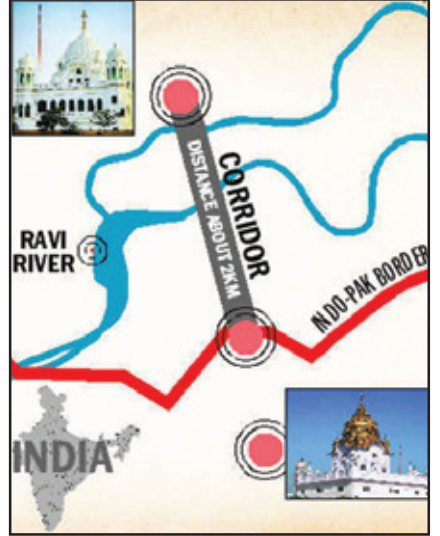
ਲਾਂਘੇ ਨੂੰ ਸਿਆਸੀ ਰੰਗਤ ਚਾੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨਰਾਜ਼

ਇਸਲਾਮਾਬਾਦ: ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਇਮਰਾਨ ਖਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਲਾਂਘਾ ਖੋਲ੍ਹਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਹਿਲਕਦਮੀ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਸਿਆਸੀ ਰੰਗਤ ਚਾੜ੍ਹਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਫਸੋਸਨਾਕ ਹੈ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਮਹੀਨੇ ਭਾਰਤੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀਦਾਰ ਲਈ ਵੀਜ਼ਾ ਮੁਕਤ ਲਾਂਘਾ ਦੇਣ ਲਈ ਨੀਂਹ ਪੱਥਰ ਰੱਖਿਆ ਸੀ। ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮੁੱਕਦਸ ਸਥਾਨ ਹੈ ਜਿਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਆਖਰੀ 18 ਸਾਲ ਬਿਤਾਏ ਸਨ ਤੇ ਖੇਤੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਡਾਅਨ ਅਖ਼ਬਾਰ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਖਾਨ ਨੇ ਕੈਬਨਿਟ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਆਖਿਆ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਮੀਡੀਆ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਸਿਆਸੀ ਰੰਗਤ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦਾ ਸਿਆਸੀ ਫਾਇਦਾ ਲੈਣ ਲਈ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਹ ਤਾਂ ਕੀਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤਹਿਰੀਕ-ਏ-ਇਨਸਾਫ਼ ਦੇ ਮੈਨੀਫੈਸਟੋ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸੀ। ਜਨਾਬ ਖਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੇ ਲਾਂਘਾ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਭਰਵਾਂ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਦਾ ਉਹੀ ਮੁਕਾਮ ਹੈ ਜੋ ਸਾਡੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਲਈ ਮਦੀਨਾ ਹੈ।

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਲਾਂਘੇ ਦੀ ਉਸਾਰੀ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਸ਼੍ਰੀ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਸਾਂਝੇ ਲਾਂਘੇ ਲਈ ਭਾਰਤ ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰਾਲਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਅਜੇ ਤੱਕ ਆਪਸ ਵਿਚ 'ਮੈਮੋਰੈਂਡਮ ਆਫ ਅੰਡਰਸਟੈਂਡਿੰਗ' ਭਾਵ ਆਪਸੀ ਲਿਖਤੀ ਸਮਝੌਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪਹਿਲਕਦਮੀ ਕਰਦਿਆਂ ਲਾਂਘੇ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਆਰੰਭ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਚੱਲਦਿਆਂ ਉਸਾਰੀ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਕੰਪਨੀ ਵੱਲੋਂ ਭਾਰੀ ਮਸ਼ੀਨਾਂ, ਸਰੀਆ, ਬਜਰੀ, ਰੋੜ, ਸੀਮੈਂਟ ਭਾਰੀ ਮਾਤਰਾ 'ਚ ਸ਼੍ਰੀ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਕਤ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤਰਫੋਂ ਸ਼੍ਰੀ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ-ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਸਾਂਝੇ ਲਾਂਘੇ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਦਾ ਕੰਮ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਚ ਖਤਮ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

629 ਮੀਟਰ ਚੌੜੇ ਦਰਿਆ ਰਾਵੀ 'ਤੇ ਪੁਲ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸ਼੍ਰੀ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ 'ਚ ਪਾਕਿ

ਲਾਂਘੇ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਲਈ ਪਹਿਲੇ ਪੜਾਅ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰਦਿਆਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸ਼੍ਰੀ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਦਰਸ਼ਨੀ ਸਥਲ ਤੱਕ ਆਉਂਦੇ ਲਗਭਗ 4.5 ਕਿੱਲੋਮੀਟਰ ਲੰਬੇ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਪੱਕੀ ਸੜਕ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕੱਚੇ ਰਸਤੇ ਉਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਇਸ ਰਸਤੇ ਦੇ ਵੱਡੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਪੱਧਰਾ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਵੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਲਈ ਝੰਡੀਆਂ ਅਤੇ ਆਰਜ਼ੀ ਗੇਟ ਬਣਾ ਲਏ ਗਏ ਹਨ। ਪਹਿਲੇ ਪੜਾਅ 'ਚ ਹੀ ਸਰਹੱਦੀ ਟਰਮੀਨਲ ਅਤੇ

ਪਹੁੰਚਣ ਵਾਲੇ ਸਰਧਾਲੂਆਂ ਦੇ ਲਈ ਸਰਾਂ, ਉਡੀਕ-ਘਰ, ਗੈਲਰੀ, ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਤੇ ਸਿਹਤ ਸੇਵਾਵਾਂ ਕੇਂਦਰ ਵੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਾਰੀ ਦੇ ਦੂਜੇ ਪੜਾਅ 'ਚ ਸਰਧਾਲੂਆਂ ਲਈ ਹੋਟਲ ਤੇ ਸਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਚੁਫੇਰੇ ਉੱਚੀ ਦੀਵਾਰ ਬਣਾਈ ਜਾਵੇਗੀ।

550ਵਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ: ਜਨਵਰੀ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਹੋਵੇਗੀ ਸਮਾਗਮਾਂ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇ 550 ਸਾਲਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਸਜਾਉਣ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਉਲੀਕਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਅਤੇ ਰੂਪ-ਰੇਖਾ ਸਬੰਧੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਮੁੱਢਲੇ ਤੌਰ ਉਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਆਰੰਭੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਤਹਿਤ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਧਾਨ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਲੌਂਗੋਵਾਲ ਨੇ ਕਮੇਟੀ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਆਗੂਆਂ, ਹਲਕਾ ਇੰਚਾਰਜਾਂ ਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰਾ ਕੀਤਾ।

ਜਿਥੋਂ 8 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਲਈ ਰਵਾਨਾ ਹੋਵੇਗਾ। 9 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਤੋਂ ਪਹੁੰਚਿੰਡ, 10 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚਿੰਡ ਤੋਂ ਕੈਰੋ, 11 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਕੈਰੋ ਤੋਂ ਆਰਫਕੋ (ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ) ਅਤੇ 12 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਆਰਫਕੋ ਤੋਂ ਚੱਲ ਕੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਜ਼ੀਦਪੁਰ ਵਿਖੇ ਰਾਤ ਦਾ ਵਿਸ਼ਰਾਮ ਹੋਵੇਗਾ।

ਇਸ ਬਾਰੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਲੌਂਗੋਵਾਲ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇ 550ਵੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਸਬੰਧੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਪੂਰਾ ਸਾਲ ਚੱਲਣ ਵਾਲੇ ਸਮਾਗਮਾਂ ਦੀ ਆਰੰਭਤਾ 23 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਲੋਧੀ ਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸੇ ਦੀ ਨਿਰੰਤਰਤਾ ਵਿਚ ਹੁਣ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਸਜਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ 7 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬੋਰ ਸਾਹਿਬ, ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਲੋਧੀ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਨਾਲ ਸੰਗਤ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸ਼ਸਤਰਾਂ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀਆਂ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਵਾਲੀ ਬੱਸ ਵੀ ਚੱਲੇਗੀ।

ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ ਦੇ ਹਾਈ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੇ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ ਦੇ ਹਾਈ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਸਈਦ ਮੁਅੱਜਮਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਸਮੇਤ ਸਚਖੰਡ ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਸ਼੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਸੂਚਨਾ ਕੇਂਦਰ ਵਿਖੇ ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੇ ਕੇ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਹਾਈ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਸਈਦ ਮੁਅੱਜਮਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਸਰਬ ਸਾਂਝੇ ਅਸਥਾਨ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਤਮਿਕ ਸਕੂਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਗੁਰਧਾਮਾਂ ਦੀ ਦੇਖ ਭਾਲ ਬਹੁਤ ਬਿਹਤਰੀਨ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬੰਗਲਾ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ ਕਈ ਟੀਮਾਂ ਦਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਅਵਾਰਾ ਕੁੱਤਿਆਂ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਹੋਈ ਗੰਭੀਰ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਅਵਾਰਾ ਕੁੱਤਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵੱਢੇ ਜਾਣ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਦਿਨੋ-ਦਿਨ ਵਾਧਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਜਲੰਧਰ ਵਿਚ ਅਵਾਰਾ ਕੁੱਤੇ ਨੇ 5 ਸਾਲ ਦੀ ਇਕ ਬੱਚੀ ਨੂੰ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨੋਚ ਦਿੱਤਾ, ਦੂਜੀ ਘਟਨਾ ਵਿਚ ਸਕੂਲ ਦੇ ਮੈਨੇਜਰ ਨੂੰ 10-12 ਅਵਾਰਾ ਕੁੱਤਿਆਂ ਦੇ ਇਕ ਝੁੰਡ ਨੇ ਘੇਰ ਲਿਆ ਪਰ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀ ਕਾਰ ਵਿਚ ਵੜ ਕੇ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਬਚਾਈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹੋਰ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਅਕਸਰ ਹੁੰਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਕੁੱਤਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਇਕ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਨੋਚ ਖਾਣ ਦੀ ਘਟਨਾ

ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਅਦਾਲਤ ਤੱਕ ਵੀ ਪਹੁੰਚਿਆ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਖੁਦ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਵਾਰਾ ਕੁੱਤਿਆਂ ਨੇ ਲੰਬੇ 2 ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਸਮੇਤ ਲਗਭਗ 38 ਹਜ਼ਾਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਇਕ ਅਣਅਧਿਕਾਰਤ ਅੰਦਾਜ਼ੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੂਬੇ 'ਚ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਕੁੱਤਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਵੱਢੇ ਜਾਣ ਦੀਆਂ 50 ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਘਟਨਾਵਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਪੂਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਅਵਾਰਾ ਕੁੱਤਿਆਂ ਦੇ ਵੱਢਣ ਨਾਲ 20 ਹਜ਼ਾਰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਰਨ ਦੀ ਵੀ ਖਬਰ ਹੈ। ਕੁੱਤੇ ਦੇ ਵੱਢਣ ਨਾਲ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਰੋਗੀਂਜ਼ ਰੋਗ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਪਾਲਤੂ ਕੁੱਤਿਆਂ ਸਬੰਧੀ ਵੀ ਉਨੀ ਹੀ ਗੰਭੀਰ

ਹੈ, ਜਿਨੀ ਅਵਾਰਾ ਕੁੱਤਿਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਤਿੰਨ ਗੁਣਾ ਵਧੀਆਂ ਹਨ। ਕੁੱਤਿਆਂ ਦੀ ਵਧਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਕੁੱਤਿਆਂ ਦੀ ਨਸਬੰਦੀ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਵਿਚ ਲਗਾਤਾਰ ਦੇਰੀ ਹੋਣ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੁੱਤਿਆਂ ਦੀ ਨਸਬੰਦੀ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਕੋਈ ਨਵੀਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿ ਇਸ ਸਮੱਸਿਆ ਸਬੰਧੀ ਨਗਰ ਪਾਲਿਕਾ ਅਤੇ ਨਗਰ ਨਿਗਮ ਪੱਧਰ ਤੱਕ ਕਈ ਵਾਰ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਬਣਦੀਆਂ ਅਤੇ ਵਿਗੜਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਕੇਂਦਰ ਅਤੇ ਸੂਬਿਆਂ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੁੰਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਦਲਿਤ ਵਸੋਂ ਨੂੰ ਮਹਿਜ਼ ਵੋਟ ਬੈਂਕ ਵਜੋਂ ਵੇਖਦੀਆਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਸਿਆਸੀ ਧਿਰਾਂ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸੱਤਾ ਉਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਹੁੰਦੀਆਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਲਈ ਦਲਿਤ ਵਸੋਂ ਮਹਿਜ਼ ਵੋਟ ਬੈਂਕ ਹੈ। ਸਰਕਾਰੀ ਤੌਰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਭਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਦਲਿਤਾਂ 'ਤੇ ਅਤਿਆਚਾਰ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਿਨ ਪ੍ਰਤੀ ਦਿਨ ਵਧ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਦਲਿਤ ਜਾਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਜਾਤੀ ਸੂਚਕ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਸੱਦਣਾ ਤਾਂ ਆਮ ਵਰਤਾਰਾ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਧੱਕੇਸ਼ਾਹੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਬਾਣਿਆਂ ਵਿਚ ਸੁਣਵਾਈ ਨਾ ਹੋਣ ਦੀਆਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਵੀ ਵੱਧ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂਆਂ ਨੇ ਭਾਵੇਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜਾਤ ਪਾਤ ਦੀਆਂ ਵਲਗਣਾਂ ਤੋਂ ਉਪਰ ਉਠ ਕੇ ਵਿਚਰਨ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਜੋ ਅਸਰਦਾਰ ਦਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਿਹਾ। ਪੰਜਾਬ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਸੂਬਾ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਦਲਿਤ ਵਸੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਤੌਰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦਲਿਤਾਂ ਦੀਆਂ ਵੋਟਾਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਜਾਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਸਮੇਂ ਸਾਰੀਆਂ ਹੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਲਈ ਅਸਰਦਾਰ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਆਪਣੇ ਹੱਕਾਂ ਲਈ ਹਾਕਮ ਪਾਰਟੀਆਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਵਰਗਾਂ ਦੀ ਧੱਕੇਸ਼ਾਹੀ ਦਾ ਲਗਾਤਾਰ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਦਲਿਤਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਅਤੇ ਜ਼ਿਆਦਤੀਆਂ ਦਾ ਇਨਸਾਫ਼ ਦਿਵਾਉਣ ਲਈ ਐਸ.ਸੀ. ਕਮਿਸ਼ਨ ਕਾਇਮ ਕੀਤਾ। ਕਮਿਸ਼ਨ ਕੋਲ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਦਲਿਤਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਅੱਧ ਵਿਚਾਲੇ ਹੀ ਲਟਕ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਚੇਅਰਪਰਸਨ ਤੇਜਿੰਦਰ ਕੌਰ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਪੁਲਿਸ ਖਿਲਾਫ਼ ਹੀ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਪੀੜਤ ਦਲਿਤਾਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਨ ਤੋਂ ਟਾਲਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਵੱਟਦੀ ਸਗੋਂ ਝੂਠੇ ਕੇਸ ਵੀ ਗਰੀਬਾਂ 'ਤੇ ਹੀ ਦਰਜ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਰਵੱਈਆ ਬਦਲਣ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ

ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਡੀ.ਜੀ.ਪੀ. ਨੂੰ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਹੇਠਲੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਸਖਤ ਹਦਾਇਤਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਣ। ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਦਲਿਤਾਂ ਉਪਰ ਅਤਿਆਚਾਰ

ਵਧਣ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਸਰਕਾਰੀ ਰਿਕਾਰਡ ਵੀ ਭਰਦਾ ਹੈ। ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੁਤਾਬਕ ਸਾਲ 2004 ਤੋਂ 31 ਮਾਰਚ 2018 ਤੱਕ ਦਲਿਤਾਂ 'ਤੇ ਅਤਿਆਚਾਰ ਦੇ 19,547 ਮਾਮਲੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸੰਗੀਨ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਇਹ ਤੌਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਐਸ.ਸੀ. ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿਚ ਦਰਜ ਹਨ। ਦਲਿਤਾਂ ਨਾਲ ਵਿਤਕਰਾ ਜਾਂ ਹੋਰ ਜ਼ਿਆਦਤੀਆਂ ਹੋਣ ਦੀਆਂ ਹੋਰ 5 ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਹਰ ਸਾਲ ਵਾਧਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਦਲਿਤਾਂ ਖਿਲਾਫ਼ ਅਤਿਆਚਾਰ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੇ ਜੋ ਵੇਰਵੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਕੋਲ ਦਰਜ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੱਧੇ ਹੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਮਾਮਲੇ ਉਹ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਬੰਧੀ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕਰ ਲਈ ਜਾਂ ਫਿਰ ਮੀਡੀਆ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉਤੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਨੋਟਿਸ ਲੈ ਲਿਆ। ਐਸ.ਸੀ. ਕਮਿਸ਼ਨ ਮੁਤਾਬਕ ਸਾਲ 2004 ਵਿਚ ਦਲਿਤਾਂ 'ਤੇ ਅਤਿਆਚਾਰ ਦੀਆਂ 354 ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਾਪਰੀਆਂ। ਸਾਲ 2005 ਵਿਚ 565, ਸਾਲ 2006 ਵਿਚ 1014, ਸਾਲ 2006 ਵਿਚ

651, ਸਾਲ 2008 ਵਿਚ 508, ਸਾਲ 2009 ਵਿਚ 517, 2010 ਵਿਚ 788, 2011 ਵਿਚ 745, 2012 ਤੋਂ ਦਲਿਤਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪਰਾਧਾਂ 'ਚ ਇਕ ਦਮ ਵਾਧਾ ਹੋਣ ਲੱਗਿਆ। ਸਾਲ 2012 ਵਿਚ 1055, 2013 ਵਿਚ 2805, 2014 ਵਿਚ 1942 ਤੇ ਸਾਲ 2015 ਵਿਚ 1982 ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਾਪਰੀਆਂ।

ਐਸ.ਸੀ. ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਲ 2016 'ਚ 1900, 2017 ਵਿਚ 2435 ਅਤੇ ਇਸ ਸਾਲ ਪਹਿਲੇ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਹੀ 441 ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਪਹੁੰਚੀਆਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਦਲਿਤਾਂ ਖਿਲਾਫ਼ ਅਤਿਆਚਾਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵੱਧ ਰਹੇ ਹਨ। ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਿਆਦਤੀਆਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਲੋਕ ਪੁਲੀਸ ਜਾਂ ਆਰਥਿਕ ਪੱਖੋਂ ਮਜ਼ਬੂਤ ਬੰਦਿਆਂ ਦੇ ਦਬਾਅ ਕਾਰਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿਚ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ।

ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ 'ਚ ਘਿਰੇ ਜੀ. ਕੇ. ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਤੋਂ ਦਿੱਤਾ ਅਸਤੀਫਾ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਘਿਰੇ ਦਿੱਲੀ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ. ਕੇ. ਨੇ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਜਕਾਰਨੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਕਰਾਉਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਿਰਸਾ ਸਮੇਤ ਬਾਦਲ ਧੜੇ ਦੇ 14 ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਅਸਤੀਫੇ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿੱਤੇ। ਇਹ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮ ਉਸ ਸਮੇਂ ਵਾਪਰਿਆ ਜਦੋਂ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ 'ਤੇ ਸਿਰਸਾ ਨੇ ਕਾਰਜਕਾਰਨੀ ਬੋਰਡ ਦੀ ਬੈਠਕ ਸੱਦੀ ਸੀ। ਦਿੱਲੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਕਾਨਫਰੰਸ ਹਾਲ ਵਿਖੇ ਬੈਠਕ ਦੌਰਾਨ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਤਿੱਖੀ ਬਹਿਸ ਵੀ ਹੋਈ। ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਬਾਦਲ) ਦੀ ਦਿੱਲੀ ਇਕਾਈ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ. ਕੇ. ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਉਪਰ ਲੱਗੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋਣ ਤੱਕ ਕਮੇਟੀ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅਹੁਦਾ ਨਹੀਂ ਲੈਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਐਲਾਨ

ਕੀਤਾ ਕਿ ਕਾਰਜਕਾਰਨੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਤੈਅ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 27-29 ਦਸੰਬਰ ਜਾਂ ਦਿੱਲੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਚੋਣ ਬੋਰਡ ਵੱਲੋਂ ਨਿਰਧਾਰਤ

ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਤਰੀਕ ਨੂੰ ਕਰਵਾਈਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਚੋਣ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਉੱਜ ਮੌਜੂਦਾ ਕਾਰਜਕਾਰਨੀ ਦੀ ਮਿਆਦ 29 ਮਾਰਚ 2019 ਤੱਕ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਿਰਸਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਮੇਟੀ ਵਿਚ ਤਾਕਤਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਜੀ. ਕੇ. ਨਾਲ ਕੋਈ ਟਕਰਾਅ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਗਹਿਮਾ-ਗਹਿਮੀ ਦੌਰਾਨ ਗੀਤਾ ਕਾਲੋਨੀ ਤੋਂ ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰ ਹਰਿਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬੈਠਕ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਈਕਾਟ ਕਰ ਕੇ ਬਾਹਰ ਚਲੇ ਗਏ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਹਰ ਆ ਕੇ ਆਪਣਾ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸ੍ਰੀ ਸਿਰਸਾ, ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਬਾਠ ਤੇ ਹੋਰ ਆਗੂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਨਾ ਕੇ ਮੀਟਿੰਗ ਹਾਲ ਵਿਚ ਲੈ ਗਏ।

ਗਰੀਨਲੈਂਡ 'ਚ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਪਿਘਲ ਰਹੀ ਹੈ ਬਰਫ

ਲੰਡਨ: ਯੂਰਪੀਅਨ ਸਪੇਸ ਏਜੰਸੀ ਵੱਲੋਂ 25 ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਸੈਟੇਲਾਈਟ ਅੰਕੜਿਆਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਧਿਐਨ ਮੁਤਾਬਕ ਗਰੀਨਲੈਂਡ ਵਿਚ ਬਰਫ ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਪਿਘਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਨਰਲ 'ਅਰਥ ਐਂਡ ਪਲੈਨੇਟਰੀ ਸਾਇੰਸ ਲੈਟਰਜ਼' ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਇਕ ਖੋਜ ਪੱਤਰ ਲਈ ਯੂਰਪੀਅਨ ਰਿਮੋਟ ਸੈਂਸਿੰਗ ਸੈਟੇਲਾਈਟ, ਐਨਵਿਸਾਟ ਅਤੇ ਕਰਿਓਸੈਟ ਮਿਸ਼ਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਗਰੀਨਲੈਂਡ ਦੀ ਬਰਫ ਦਾ ਆਲਮੀ ਵਾਤਾਵਰਨ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿਚ ਅਹਿਮ ਸਥਾਨ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਉੱਤਰੀ ਐਟਲਾਂਟਿਕ ਵਿਚ ਸਮੁੰਦਰੀ ਪਾਣੀ ਦੇ ਵਹਾਅ 'ਤੇ ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਨਵੇਂ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਬੋਰਡ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਲਈ ਸਥਿਤੀ ਸਪਸ਼ਟ ਨਹੀਂ

ਸਿੱਖ ਸਿਆਸਤ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਕੁਝ ਮਾਹਿਰਾਂ ਮੁਤਾਬਕ 27 ਜਾਂ 29 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਬੋਰਡ ਲਈ ਚੋਣਾਂ ਕਰਵਾਉਣੀਆਂ ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਵੀ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੀਆਂ ਕਿਉਂਕਿ ਦਿੱਲੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਬੋਰਡ ਦੀ ਮਿਆਦ 29 ਮਾਰਚ 2019 ਤੱਕ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਵੱਲੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਿਭਾਗ ਕੋਲ ਭੇਜ ਕੇ ਇਹ ਸਲਾਹ ਮੰਗੀ ਜਾਵੇਗੀ ਕਿ, ਪਿਛਲੇ ਬੋਰਡ ਦੀ ਮਿਆਦ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਨਵੇਂ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਬੋਰਡ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਵਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ? ਜੇਕਰ ਕਰਵਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਤਾਂ, ਕੀ ਨਵੇਂ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਬੋਰਡ ਅਗਲੇ 2 ਸਾਲ ਲਈ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਰਹੇਗਾ ਜਾਂ ਪਿਛਲੇ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਬੋਰਡ ਦੇ ਬਾਕੀ ਬਚੇ 3 ਮਹੀਨੇ ਲਈ ਹੀ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕੇਗਾ। ਫਿਰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਡਾਇਰੈਕਟੋਰੇਟ ਵੱਲੋਂ ਮੰਗੀ ਸਲਾਹ ਬਾਰੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਿਭਾਗ ਕਦੇ ਜਵਾਬ ਦੇਵੇਗਾ, ਇਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਪਿਛਲੀਆਂ ਆਮ ਚੋਣਾਂ 26 ਫਰਵਰੀ 2017 ਨੂੰ ਹੋਈਆਂ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਬਾਦਲ) ਨੇ ਜਿੱਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਨਵੀਂ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਗਠਨ ਲਈ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਜਨਰਲ ਇਜਲਾਸ 24 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਸੱਦਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ. ਕੇ. ਨੂੰ ਪ੍ਰੋਟੈਮ ਸਪੀਕਰ (ਆਰਜੀ ਚੇਅਰਮੈਨ) ਚੁਣਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਿੱਲੀ ਫਤਿਹ ਦਿਵਸ ਸਮਾਗਮਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਜਨਰਲ ਹਾਊਸ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾ ਸਿੱਖ ਬਣਿਆ ਮੈਡੀਕਲ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ 'ਚ ਸਹਾਇਕ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ

ਇਸਲਾਮਾਬਾਦ: ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟੇ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਿੱਚੋਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸ੍ਰੀ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜੰਮਪਲ ਡਾ. ਮਿਮਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਸ ਨਿਯੁਕਤੀ ਬਾਰੇ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਡਾ. ਮਿਮਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਾਹੌਰ ਦੀ ਕਿੰਗ ਐਡਵਰਡ ਮੈਡੀਕਲ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਕਿਸੇ ਮੈਡੀਕਲ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ 'ਚ ਸਹਾਇਕ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਦੇ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਨਿਯੁਕਤ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਡਾ. ਮਿਮਪਾਲ ਸਿੰਘ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਸਿੱਖ ਡਾਕਟਰ ਹਨ। ਉਹ ਐਮ. ਬੀ. ਬੀ. ਐਸ. ਕਰਨ ਬਾਅਦ ਸਰਵਿਸ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਆਫ ਮੈਡੀਕਲ ਸਾਇੰਸ ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਡੀ.ਸੀ.ਐਚ. (ਡਿਪਲੋਮਾ ਇਨ ਚਾਈਲਡ ਹੈਲਥ) ਵਿਚ ਪੂਰੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ 'ਚੋਂ ਪਹਿਲੇ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਆ ਕੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਨਮਾਨ ਦਿਵਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਕਿੰਗ ਐਡਵਰਡ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਡਾਕਟਰੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਪਿਛੋਂ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਐਮ.ਏ.ਓ. ਸਰਕਾਰੀ ਹਸਪਤਾਲ 'ਚ ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਰਹੇ ਡਾ. ਮਿਮਪਾਲ ਸਿੰਘ ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਲਾਹੌਰ ਦੀ ਸ਼ਾਬਕਾਗ ਆਬਾਦੀ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਨਿੱਜੀ 'ਸਰਦਾਰ ਜੀ ਹੈਲਥ ਕਲੀਨਿਕ' ਵੀ ਚਲਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਸਪੈਸ਼ੀਲਾਈਜ਼ਡ ਹੈਲਥ ਕੇਅਰ ਐਂਡ ਮੈਡੀਕਲ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਦੇ ਬਾਲ ਚਿਕਿਤਸਾ ਵਿਭਾਗ 'ਚ ਸਹਾਇਕ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਦੇ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪੀ.ਪੀ.ਐਸ.ਸੀ. ਵੱਲੋਂ

ਪਾਕਿਸਤਾਨ 'ਚ ਸਿਗਰਟ ਉਤੇ 'ਪਾਪ ਟੈਕਸ' ਲੱਗੇਗਾ

ਇਸਲਾਮਾਬਾਦ: ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਿਹਤ ਬਜਟ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਸਿਗਰਟਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਰਬਤਾਂ 'ਤੇ ਜਲਦੀ ਹੀ 'ਪਾਪ ਟੈਕਸ' ਲਾਉਣ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਿਹਤ ਮੰਤਰੀ ਆਮਰ ਮਹਿਮੂਦ ਕਿਆਨੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤਹਿਰੀਕ-ਏ-ਇਨਸਾਫ ਸਰਕਾਰ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੁੱਲ ਘਰੇਲੂ ਉਤਪਾਦ ਦੇ ਪੰਜ ਫੀਸਦੀ ਵਾਲਾ ਸਿਹਤ ਬਜਟ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਖਾਤਰ ਆਮਦਨ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਪਾਅ ਅਮਲ ਵਿਚ ਲਿਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਮਲਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹੀ ਇਕ ਹੈ ਤੰਬਾਕੂ

ਤੇ ਸ਼ਰਬਤ 'ਤੇ 'ਪਾਪ ਟੈਕਸ' ਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਜੋ ਆਮਦਨ ਹੋਵੇਗੀ ਉਸ ਨੂੰ ਸਿਹਤ ਬਜਟ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਹੁਣ ਸਰਕਾਰ ਜੀ.ਡੀ.ਪੀ. ਦਾ ਸਿਰਫ .6 ਹੀ ਖਰਚ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਟੈਕਸ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਕਈ ਵਾਰੀ ਲਾਉਣ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਹੁਣ ਅਮਲ 'ਚ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਕ ਰਿਪੋਰਟ 'ਚ ਸਿਹਤ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਨਰਲ ਡਾ. ਅਸਦ ਹਫੀਜ਼ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਟੈਕਸ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਕਰੀਬ 45 ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਵਸੂਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

Sistar Mortgage

Minimizing Cost, Maximizing Investment
www.SistarMortgage.com

Balbir (Bill) Grewal, Loan Officer (NMLS 353442)
Residential & Commercial Loans

(734) 330-8859 Mobile
(586) 802-7385 Fax
Balbir.Grewal@SistarMortgage.com

Loans Available In Most States!

***Refinance up to 125% value of the house.**

- Residential Loans (Purchase, Refinance & Cash Out Refinance).
- Self Employed and H1 Visa
- Jumbo loans
- Commercial Property With Business or Business Only.
- Business Equity Line of Credit.
- Multi Unit Investment Property.

ਅਮਰ ਕਾਰਪੈਟਸ

ਘਰਾਂ/ਦਫਤਰਾਂ ਅਤੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਕਾਨਾਂ ਵਿਚ ਵਧੀਆ ਕੁਆਲਟੀ ਦਾ ਕਾਰਪੈਟ ਸਸਤੇ ਭਾਅ ਪੁਆਉ

ਦੀਵਾਨ ਐਵਨਿਊ, ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਵਿਚ ਕਾਰਪੈਟਸ ਦਾ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਸਟੋਰ ਜਿੱਥੋਂ ਤੁਸੀਂ ਖਰੀਦ ਸਕਦੇ ਹੋ ਬਿਲਕੁਲ ਨਵੇਂ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਦੇ ਰੱਗ ਹਰ ਇਕ ਕਵਾਲਿਟੀ ਵਿਚ, ਕੀਮਤਾਂ ਇਨੀਆਂ ਘੱਟ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸੋਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ! ਆਓ! ਦੇਖੋ ਅਮਰ ਕਾਰਪੈਟਸ ਦਾ ਬੇਹਤਰੀਨ ਚੋਣ ਭਰਪੂਰ ਸ਼ੋਅਰੂਮ

ਹਾਰਡਵੁੱਡ ਫਲੋਰ, ਕਿਚਨ ਕੈਬਨਿਟ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫਲੋਰ ਉਪਲਬਧ

ਫਰੀ ਐਸਟੀਮੇਟ, ਆਰਡਰ ਕਰਨ ਦੇ ਅਗਲੇ ਹੀ ਦਿਨ ਕਾਰਪੈਟ ਪਾਵਾਂਗੇ

Same day service in Chicago and suburbs

ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ

Michigan Truck Driving School

6405 Middlebelt Road, Romulus, MI 48174

ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ! ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ!!
ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ!!!
ਹੁਣ 48 ਸਟੇਟਾਂ ਵਿਚ ਮਨਜ਼ੂਰਸ਼ੁਦਾ

*ਆਪਣੀ ਸਟੇਟ ਤੋਂ ਲਰਨਿੰਗ ਪਰਮਿਟ ਲੈ ਕੇ ਆਓ ਤੇ ਉਸੇ ਸਟੇਟ ਦਾ ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਲਾਇਸੈਂਸ ਲਓ

*3-4 ਹਫਤਿਆਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨਲ ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਰ ਬਣੋ

Raj Jamarai Cell:734-644-1010 Office:734-747-4298

Amar Carpets Inc

ਵੈਸਟਰਨ ਐਵਨਿਊ ਤੋਂ ਅਧਾ ਬਲਾਕ ਵੈਸਟ, 2423 W Devon Ave. Chicago IL 60659

ਕਾਲ ਕਰੋ : ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ

Ph: 773-508-5253, 773-507-8043, Fax: 773-508-5249

ਕੈਪਟਨ ਸਰਕਾਰ ਵੇਲੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਘਾਣ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਕੈਪਟਨ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਠੇਕਾ, ਆਊਟਸੋਰਸ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਰੈਗੂਲਰ ਭਰਤੀ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਘਾਣ ਕਰਨ ਅਤੇ ਵਿੱਤੀ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਪਿਛਲੀ ਬਾਦਲਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਪਿੱਛੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਰਾਜ ਦੇ 6 ਲੱਖ ਦੇ ਕਰੀਬ ਰੈਗੂਲਰ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਅਤੇ ਪੈਨਸ਼ਨਰਾਂ ਦੀਆਂ ਡੀਏ ਦੀਆਂ 6 ਕਿਸ਼ਤਾਂ ਵੀ ਦੱਬ ਕੇ ਰੱਖੀਆਂ ਹਨ। ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਲ 2016 ਤੋਂ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੀਆਂ ਤਨਖਾਹਾਂ ਅਤੇ ਪੈਨਸ਼ਨਾਂ ਨਾ ਸੋਧ ਕੇ ਲੱਖਾਂ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦਾ ਵਿੱਤੀ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਦਰਅਸਲ ਕੈਪਟਨ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਾਲ 2002-07 ਦੇ ਰਾਜਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਦੇ ਸੇਵਾ ਮੁਕਤ ਤੇ ਪਦਉਨਤ ਹੋਣ ਜਾਂ ਫਿਰ ਮੌਤ ਹੋਣ ਆਦਿ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਕੇਡਰ ਦੀਆਂ ਖਾਲੀ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਫੀਡਬੈਕ ਅਸਾਮੀਆਂ (ਸਭ ਤੋਂ ਹੇਠਲੀਆਂ ਭਰਤੀਯੋਗ ਅਸਾਮੀਆਂ) ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਜਾਰੀ ਕਰ ਕੇ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਦੀ ਕਤਾਰ ਨੂੰ ਲੰਮੀ ਕਰਨ ਦਾ ਸਿਲਸਲਾ ਚਲਾ ਕੇ 'ਠੇਕਾ' ਤੇ 'ਆਊਟਸੋਰਸ' ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦਾ ਮੁੱਢ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਤੇ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਵੀ ਆਪਣੇ 10 ਸਾਲ ਦੇ ਰਾਜ ਦੌਰਾਨ ਪਿਛਲੀ ਕੈਪਟਨ

ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਪਾਈ ਇਸ ਪਿਰਤ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਦੀ ਆਈ ਸੀ ਅਤੇ ਹੁਣ ਮੁੜ ਕੈਪਟਨ ਸਰਕਾਰ ਉਸੇ ਲੀਹ 'ਤੇ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਭਾਵੇਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਅਕਾਲੀਆਂ ਜਾਂ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਹੋਵੇ, ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਣਾ ਤੈਅ ਹੈ। ਇਹੋ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ

'ਬਰਾਬਰ ਕੰਮ ਤੇ ਬਰਾਬਰ ਤਨਖਾਹ' ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਅਜਿਹੇ ਵਿਚ ਕੱਚੇ ਤੇ ਪੱਕੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਤਨਖਾਹ ਦਾ ਪਾਤਾ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਤਾਜ਼ਾ ਮਿਸਾਲ ਐਸ.ਐਸ.ਏ. ਤੇ ਰਮਸਾ ਆਦਿ ਵਰਗਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ 8734 ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਦੀਆਂ 42,300 ਰੁਪਏ ਤਨਖਾਹਾਂ ਉਪਰ ਕੱਚੀ ਫੇਰ ਕੇ ਪਹਿਲੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਮਹਿਜ਼ 15,000 ਰੁਪਏ ਤਨਖਾਹਾਂ ਦੇਣ ਦੀ ਸ਼ਰਤ 'ਤੇ ਰੈਗੂਲਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਪਿਛਲੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਾਲ 2016 ਵਿਚ ਸੁਵਿਧਾ ਕੇਂਦਰ ਦੇ 1100 ਦੇ ਕਰੀਬ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਰੋਜ਼ੀ ਰੋਟੀ ਖੋਹ ਕੇ ਕੇਂਦਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਹੁਣ ਕੈਪਟਨ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਵੀ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਵਾਅਦੇ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੋਟੀ ਦੇ ਜੁਗਤ ਲਈ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਤਕਨੀਕੀ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਭਾਗ ਵਿਚ ਭਰਤੀ ਕੀਤੇ ਲੈਕਚਰਾਰਾਂ

ਨੂੰ ਪਹਿਲੇ ਦੋ ਸਾਲ ਮਹਿਜ਼ 15 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਵਿਚ ਭਰਤੀ ਕਰਕੇ ਵਿੱਤੀ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਕਰਨ ਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਰਾਹ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਵੇਂ ਰੈਗੂਲਰ ਭਰਤੀ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਢਲੀਆਂ ਤਨਖਾਹਾਂ 'ਤੇ ਭਰਤੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਾਲ 2007 ਤੋਂ

ਵਿਚ ਭਰਤੀ ਕੀਤੇ 1400 ਦਫਤਰੀ ਤੇ ਫੀਲਡ ਦੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਮਹਿਜ਼ 12 ਤੋਂ 20 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਤਨਖਾਹ ਦੇ ਕੇ 11 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਫੋਟੀਆਂ ਬਚਤਾਂ ਵਿਭਾਗ ਵਿਚ 18 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਭਰਤੀ ਕੀਤੇ 10 ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕੇਵਲ 15 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਤਨਖਾਹ ਨਸੀਬ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਜੰਗਲਾਤ ਵਿਭਾਗ ਵਿਚ 2005 ਵਿਚ ਭਰਤੀ ਕੀਤੇ 28 ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਅੱਜ ਵੀ 15 ਹਜ਼ਾਰ ਤਨਖਾਹ 'ਤੇ ਹੀ ਅਟਕੇ ਪਏ ਹਨ। ਪਸ਼ੂ ਪਾਲਣ ਵਿਭਾਗ ਵਿਚ ਸਾਲ 2006 ਵਿਚ ਭਰਤੀ ਕੀਤੇ 531 ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ 12 ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਵੀ 4000 ਰੁਪਏ ਤਨਖਾਹ 'ਤੇ ਹੀ ਸਬਰ ਕਰਨਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਲ ਸਪਲਾਈ ਤੇ ਸੈਨੀਟੇਸ਼ਨ ਵਿਭਾਗ ਵਿਚ

ਸਾਲ 2008 ਵਿਚ ਭਰਤੀ ਕੀਤੇ 300 ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ 10 ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਵੀ 10 ਤੋਂ 40 ਹਜ਼ਾਰ ਤਨਖਾਹ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਸਿਹਤ ਵਿਭਾਗ ਵਿਚ ਸਾਲ 2008 ਵਿਚ ਭਰਤੀ ਕੀਤੇ 8500 ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ 10 ਤੋਂ 15 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਤੱਕ ਹੀ ਤਨਖਾਹ ਜੁੜ ਰਹੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਰੋਡਵੇਜ਼ ਵਿਚ ਸਾਲ 2006 ਵਿਚ ਭਰਤੀ ਕੀਤੇ 9000 ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਮਹਿਜ਼ 8200 ਰੁਪਏ ਤਨਖਾਹ ਨਸੀਬ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦਾ ਤਰਕ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਜਿਉਣ ਜੋਗੀਆਂ ਤਨਖਾਹਾਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਿੱਤ ਦਿਨ ਵਿੱਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਰੂਪ ਵਿਚ 'ਮਰਨਾ' ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਬਾਦਲਾਂ ਤੇ ਮਜੀਠੀਆ ਖਿਲਾਫ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ

ਬਠਿੰਡਾ: ਖਜ਼ਾਨਾ ਮੰਤਰੀ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਜੈਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੋਹਲ ਉਰਫ ਜੋਜੋ ਨੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ, ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਹਰਸਿਮਰਤ ਕੌਰ ਬਾਦਲ, ਬਿਕਰਮ ਸਿੰਘ ਮਜੀਠੀਆ, ਡਾ. ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੀਮਾ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਖਿਲਾਫ ਕਾਨੂੰਨੀ ਲੜਾਈ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੀਨੀਅਰ ਅਕਾਲੀ ਲੀਡਰਾਂ ਖਿਲਾਫ ਬਠਿੰਡਾ ਦੀ ਅਦਾਲਤ 'ਚ ਫੌਜਦਾਰੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ।

ਅਕਾਲੀ ਨੇਤਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਰਿਫਾਇਨਰੀ ਦੇ 'ਗੁੰਡਾ ਟੈਕਸ' ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਉਛਾਲੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਉਹ ਖੁਫਾ ਸਨ। ਚੀਫ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਬਠਿੰਡਾ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ 25 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਅਗਲੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਬਾਦਲ ਤਰਫੋਂ ਹਰੀ ਝੰਡੀ ਮਿਲਣ ਮਗਰੋਂ ਹੀ ਜੈਜੀਤ ਜੋਹਲ, ਬਾਦਲਾਂ ਤੇ ਮਜੀਠੀਆ ਖਿਲਾਫ ਨਿੱਤਰੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼ਰੀਕਾਂ ਵਿਚ ਸਿਆਸੀ ਜੰਗ ਚੱਲ ਰਹੀ ਸੀ ਜਦੋਂ

ਕਿ ਹੁਣ ਕਾਨੂੰਨੀ ਲੜਾਈ ਵੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਦਾਲਤੀ ਕੰਪਲੈਕਸ ਵਿਚ ਜੈਜੀਤ ਜੋਹਲ ਕਾਂਗਰਸੀ ਨੇਤਾਵਾਂ ਨਾਲ ਆਏ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਐਡਵੋਕੇਟ ਸੰਦੀਪ ਬਾਘਲਾ ਨੇ ਇਸਤਰਾਸਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ। ਫੌਜਦਾਰੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ, ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਹਰਸਿਮਰਤ ਕੌਰ ਬਾਦਲ, ਵਿਧਾਇਕ ਬਿਕਰਮ ਸਿੰਘ ਮਜੀਠੀਆ, ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਬੁਲਾਰੇ ਡਾ. ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੀਮਾ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਨਿਊਜ਼ ਚੈਨਲ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਖਿਲਾਫ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਜੈਜੀਤ ਜੋਹਲ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਉਹ ਮਾਣਹਾਨੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ 10 ਕਰੋੜ ਦੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਲਈ ਵੱਖਰਾ ਕੇਸ ਦਾਇਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਜੋਜੋ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਕੇਸ ਵਾਸਤੇ ਕਾਗਜ਼ਾਤ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਕੁਝ ਅਰਜਾ ਬਾਹਰ ਰਹਿਣ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੇਸ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਵਿਚ ਦੇਰੀ ਹੋ ਗਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਉਹ ਬਾਦਲਾਂ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਨ ਨਾਲੋਂ ਪਿੱਛ 'ਚ ਖੇਤੀ ਕਰਨ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦੇਣਗੇ।

ਭਾਰਤ ਵੱਲੋਂ ਅਗਨੀ 5 ਮਿਜ਼ਾਈਲ ਦੀ ਸਫਲ ਅਜ਼ਮਾਇਸ਼

ਬਾਲਾਸੌਰ (ਉੜੀਸਾ): ਭਾਰਤ ਨੇ ਪਰਮਾਣੂ ਸਮਰੱਥਾ ਵਾਲੀ ਬੈਲਿਸਟਿਕ ਮਿਜ਼ਾਈਲ ਅਗਨੀ-5 ਦੀ ਸਫਲ ਅਜ਼ਮਾਇਸ਼ ਕੀਤੀ।

ਉੜੀਸਾ ਦੇ ਸਾਹਿਲ 'ਤੇ ਡਾ. ਅਬਦੁਲ ਕਲਾਮ ਟਾਪੂ ਤੋਂ ਛੱਡੀ ਇਹ ਮਿਜ਼ਾਈਲ 5 ਹਜ਼ਾਰ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੀ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਫੁੰਡਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੈ। ਰੱਖਿਆ ਸੂਤਰਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਨਿਰਮਿਤ ਜ਼ਮੀਨ ਤੋਂ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਮਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਮਿਜ਼ਾਈਲ ਦਾ ਇਹ ਸੱਤਵਾਂ ਟਰਾਇਲ ਸੀ।

ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਅਤੇ ਚਮਕੌਰ ਦੀ ਗੜ੍ਹੀ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀ ਲਾਸਾਨੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਨੂੰ ਨਤਮਸਤਕ ਹੁੰਦਿਆਂ

ਸ਼ਹੀਦੀ ਸਮਾਗਮ

ਰਾਗੀ ਜਥਾ ਸੰਤ ਅਨੂਪ ਸਿੰਘ (ਉਨਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ)

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪੈਲਾਟਾਈਨ ਵਿਚ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਅਤੇ ਚਮਕੌਰ ਦੀ ਗੜ੍ਹੀ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ 22 ਦਸੰਬਰ, ਸਨਿਚਰਵਾਰ ਦੀ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਸੰਤ ਅਨੂਪ ਸਿੰਘ ਉਨਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਵੈਰਾਗਮਈ ਕੀਰਤਨ ਕਰਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਜੋੜਨਗੇ।

22 ਦਸੰਬਰ 2018 ਸਮਾਂ ਸ਼ਾਮ 7 ਵਜੇ ਤੋਂ 8:45

ਰਾਗੀ ਜਥਾ: ਸੰਤ ਅਨੂਪ ਸਿੰਘ (ਉਨਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ)

SIKH Religious Society
PALATINE GURDWARA

Sikh Religious Society

1280 Winnetka St., Palatine IL 60067 Phone: (847) 358-1117
www.srschicago.org e-mail:contactus@srschicago.org

‘ਸਰਹੱਦ ਨਾਲੋਂ ਟੋਇਆਂ ਕਾਰਨ ਸੜਕਾਂ ’ਤੇ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ ਵੱਧ ਮੌਤਾਂ’

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਪਿਛਲੇ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਟੋਇਆਂ ਕਰ ਕੇ ਸੜਕੀ ਹਾਦਸਿਆਂ ਵਿਚ 14,926 ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ‘ਤੇ ਫਿਕਰਮੰਦੀ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕਰਦਿਆਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਇੰਨੀ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ‘ਚ ਮੌਤਾਂ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ‘ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ’ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਸਿਖਰਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇੰਨੀਆਂ ਮੌਤਾਂ ਤਾਂ ਸਰਹੱਦ ‘ਤੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ। ਜਸਟਿਸ ਮਦਨ ਬੀ. ਲੋਕੁਰ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੇ ਬੈਂਚ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੂਰੇ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਸੜਕੀ ਟੋਇਆਂ ਕਾਰਨ ਹੁੰਦੀਆਂ ਮੌਤਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ, ਸ਼ਾਇਦ ਸਰਹੱਦ ਉਤੇ ਹੁੰਦੀਆਂ ਮੌਤਾਂ ਜਾਂ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦਾਂ ਹੱਥੋਂ ਮਾਰੇ ਜਾਂਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਨਾਲੋਂ ਕਿਤੇ ਵਧ ਹੈ।

ਸੜਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਬਾਰੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਸੜਕੀ ਟੋਇਆਂ ਕਰਕੇ ਹੋਈ ਮੌਤਾਂ ਸਬੰਧੀ ਦਾਇਰ ਰਿਪੋਰਟ ਬਾਬਤ ਕੇਂਦਰ ਤੋਂ ਜਵਾਬ ਮੰਗਿਆ ਹੈ। ਕਾਬਲੇਗੌਰ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਾਲ 20 ਜੁਲਾਈ

ਨੂੰ ਵੀ ਸਿਖਰਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸੜਕ ਹਾਦਸਿਆਂ ਵਿਚ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਮੌਤਾਂ ‘ਤੇ ਫਿਕਰਮੰਦੀ ਜਤਾਈ ਸੀ। ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਖੋਫ਼ਨਾਕ ਦੱਸਦਿਆਂ ਸਿਖਰਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸੜਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਬਾਰੇ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਪੜਤਾਲ ਕਰਨ ਲਈ

ਕਿਹਾ ਸੀ। ਪਿਛਲੇ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਸੜਕਾਂ ‘ਚ ਪਏ ਟੋਇਆਂ ਕਰਕੇ 14,926 ਮੌਤਾਂ ਹੋਈਆਂ। 2017 ਵਿਚ 3597 ਮੌਤਾਂ ਹੋਈਆਂ ਜਿਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਦਸਿਆਂ ਵਿਚ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਲਗਪਗ ਦਸ ਲੋਕ ਮਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਚਿੰਤਾ ਜਤਾਉਂਦਿਆਂ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਢੁਕਵਾਂ ਹੱਲ ਲੱਭਿਆ ਜਾਣੇ। ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਟੋਏ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮੌਤ ਨੂੰ ਬੁਲਾਵਾ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸ਼ਖਸ, ਜੋ ਸੜਕੀ ਨਿਯਮਾਂ ਦਾ ਪੂਰਾ ਪਾਲਣ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲਪੇਟ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਰਗੀ ਉੱਚਤਮ ਸੰਸਥਾ ਲਵੇ, ਸਰਕਾਰੀ ਨਾਅਹਿਲੀਅਤ ਦਾ ਮੁਜ਼ਾਹਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਸਰਕਾਰ ਆਪਣੇ ਸ਼ਹਿਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ, ਬਿਜਲੀ, ਸੜਕਾਂ ਤੇ ਮੁੱਢਲੀ ਵਿੱਦਿਆ ਵੀ ਮੁਹੱਈਆ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾ ਸਕਦੀ ਤਾਂ ਵਿਕਾਸ ਤੇ ਤਰੱਕੀ ਦੇ ਦਮਗਜ਼ੇ ਮਾਰਨਾ ‘ਬੁੱਕੀ ਵਤੇ ਪਕਾਉਣ’ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ

ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਹਾਦਸਿਆਂ ਵਿਚ ਪੀੜਤ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਰਾਹਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੇ। ਰਾਹਤ ਤਾਂ ਦਿੱਤੀ ਹੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਏਜੰਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਠੋਕੇਦਾਰ, ਜਿਸ ਨੇ ਨਿਮਨ ਦਰਜੇ ਦਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ, ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਣ। ਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਦਸਿਆਂ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਵੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ 2017 ਵਿਚ 4.64 ਲੱਖ ਸੜਕ ਹਾਦਸੇ ਹੋਏ ਜਿਹਦੇ ਵਿਚ ਲਗਭਗ 1.5 ਲੱਖ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਜਾਨਾਂ ਗਈਆਂ ਤੇ 4.5 ਲੱਖ ਦੇ ਕਰੀਬ ਲੋਕ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋਏ। ਏਨੀ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਹੁੰਦੇ ਹਾਦਸੇ ਇਕ ਗੱਲ ਦਾ ਸੂਚਕ ਹਨ ਕਿ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਇਨਸਾਨੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਕੋਈ ਕੀਮਤ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੜਕੀ ਹਾਦਸਿਆਂ ਕਾਰਨ ਹਰ ਘੰਟੇ ਵਿਚ 16 ਮੌਤਾਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ 53 ਲੋਕ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਨਸਾਨੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਆਉਂਦੀ ਮਾਨਸਿਕ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਤੇ ਆਰਥਿਕ ਨੁਕਸਾਨ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਲਾਇਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਸਮਾਜਿਕ ਸਮੱਸਿਆ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਮੁੜ ਛਾਪੇਗੀ ਪੁਰਾਤਨ ਪੁਸਤਕਾਂ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ 550 ਸਾਲਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਪ੍ਰੋ. ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ‘ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ’ ਅਤੇ

ਪੰਨੇ’, ਜਿਸ ਦੇ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਛਾਪਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਏ ਸਨ, ਬਾਰੇ ਲੇਖਕ ਵੱਲੋਂ ਹੁਣ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਮੁੜ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇਣ ਲਈ ਪੱਤਰ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਨੂੰ ਹੁਣ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਮੁੜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਸ੍ਰੀ ਭੰਵਰ ਦੀ ਸਿਹਤ ਠੀਕ ਨਾ ਰਹਿਣ ਕਰਕੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦੇਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਕ ਹੋਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਫੈਸਲੇ ਤਹਿਤ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ, ਗੁਰਬਾਣੀ, ਗੁਰਮਤਿ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਰਵਉੱਚ ਪੁਸਤਕਾਂ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਉਚੇਚੇ ਇਨਾਮ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ।

ਯਾਦਗਾਰੀ ਸਿੱਖ ਡਾਇਰੀ ਛਾਪਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਲੌਂਗੋਵਾਲ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਰੀਸਰਚ ਬੋਰਡ ਦੀ ਹੋਈ ਮੀਟਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਸ੍ਰੀ ਲੌਂਗੋਵਾਲ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਰੀਸਰਚ ਬੋਰਡ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ‘ਚ 550 ਸਾਲਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਨੂੰ ਸਮਰਪਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਬੈਂਚ (ਬਿੱਲੇ) ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਏ ਜਾਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਾਤਨ ਪੁਸਤਕਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਛਪਵਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਇਸ ਤਹਿਤ ਮੁਢਲੇ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਕੁਝ ਪੁਸਤਕਾਂ ਛਪਵਾਈਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਨਵੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵੀ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਕਾਰਜ ਲਈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਿੱਖ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਪਾਸੋਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਲੇਖ ਮੰਗਵਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸ ਲੜੀ ਤਹਿਤ ‘ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਤ੍ਰੈਕਾਲੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ’ ਇਕ ਪੁਸਤਕ ਲਗਪਗ ਤਿਆਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਗਲੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਸੰਗਤ ਅਰਪਣ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੱਤਰਕਾਰ ਹਰਬੀਰ ਸਿੰਘ ਭੰਵਰ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ‘ਡਾਇਰੀ ਦੇ

ਇਸ ਤਹਿਤ ਸਾਲ ਵਿਚ ਇਕ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਰਬੋਤਮ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਲੇਖਕ ਅਤੇ ਇਕ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਗੁਰਮਤਿ ਸਬੰਧੀ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਲੇਖਕ ਨੂੰ 51-51 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਜਗਨਨਾਥ ਪੁਰੀ ਤੱਕ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਰੇਲ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ 550 ਸਾਲਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਜਗਨਨਾਥ ਪੁਰੀ ਸਮੇਤ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਅਸਥਾਨਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜਨ ਵਾਲੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੇਲ ਗੱਡੀ ਚਲਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਲੌਂਗੋਵਾਲ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ‘ਚ ਹੋਈ ਮੀਟਿੰਗ ‘ਚ ਲਏ ਇਸ ਅਹਿਮ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਸਮਾਗਮਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਸਮਰਪਿਤ 13 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਭਰ ‘ਚ ਇਕ ਵਿਸ਼ਾਲ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਸਜਾਏ ਜਾਣ ਦਾ ਵੀ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਦਾ ਅਰੰਭ ਸ੍ਰੀ ਮੁਕਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਹੋਵੇਗਾ।

ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਦੇ ਹੱਕ ‘ਚ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਵੱਡਾ ਫੈਸਲਾ

ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ: ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਡੋਨਲਡ ਟਰੰਪ ਨੂੰ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਝਟਕਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਟਰੰਪ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸ਼ਰਨਾਰਥੀਆਂ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਦਾਖਲੇ ‘ਤੇ ਰੋਕ ਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਦਰਅਸਲ, ਟਰੰਪ ਨੇ ਮੈਕਸੀਕੋ ਸਰਹੱਦ ਰਾਹੀਂ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ ਉਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ‘ਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ਰਨਾਰਥੀਆਂ ‘ਤੇ ਰੋਕ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਟਰੰਪ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਸ਼ਰਨਾਰਥੀਆਂ ਉਤੇ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਬੰਦੀ ਨਹੀਂ ਲਾ ਸਕਦਾ। ਟਰੰਪ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਮਹੀਨੇ ਮੱਧ ਅਮਰੀਕੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਸ਼ਰਨ ਲੈਣ ਲਈ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ

ਮੈਕਸੀਕੋ ਸਰਹੱਦ ‘ਤੇ ਹੀ ਰੋਕਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਟਰੰਪ ਦੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ‘ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਇਸ ਤੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦਫ਼ਤਰ ਵੀ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਲਿਆ ਕੇ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਮਰੀਕੀ ਸੰਸਦ ਨੇ ਸ਼ਰਨਾਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ‘ਚ ਆਉਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਅਮਰੀਕੀ ਸਰਕਾਰ ਕੋਰਟ ਆਫ ਅਪੀਲਜ਼ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੋ ਪਾਬੰਦੀ ਟਰੰਪ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵੱਲੋਂ ਲਾਈ ਗਈ ਹੈ ਉਹ ਅਮਰੀਕੀ ਕਾਨੂੰਨ ਤਹਿਤ ਨਾ ਮੰਨਣਯੋਗ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਸੰਘੀ ਅਦਾਲਤ ਵੀ ਟਰੰਪ ਦੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਨਕਾਰ ਚੁੱਕੀ ਹੈ।

The Law Firm Of Fatima Johnson

3737 N. Meridian St., Ste 106, Indianapolis, IN 46208

vitalvisa THE LAW FIRM OF FATIMA JOHNSON

ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ ਲਈ ਬਹੁਤ ਅਹਿਮ ਹੋ

Are you planning on going to your immigration interview or court alone? Don't do it!

ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਇੱਕੱਲੇ ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਇੰਟਰਵਿਊ ਜਾਂ ਅਦਾਲਤ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ? ਇੰਜ ਨਾ ਕਰੋ!

Did you enter the U.S. without a visa?

ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਸਟੇਟ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਵੀਜ਼ੇ ਦੇ ਬਿਨਾਂ ਦਾਖਲ ਹੋਏ ਹੋ?

Do you have family members outside the U.S.?

ਕੀ ਤੁਹਾਡੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਅਮਰੀਕਾ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹਨ?

Does your application keep getting denied?

ਕੀ ਤੁਹਾਡੀ ਦਰਖਾਸਤ ਵਾਰ ਵਾਰ ਰੱਦ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ?

We are experienced in.

- Deportation Defense
- VAWA
- Asylum
- Work Permit
- Family and Marriage Based
- Investor Visa (H1B, E-2, EB-5)
- SIJS (Special Immigration Juvenile Status)

Come talk to an experienced immigration attorney. Call to schedule an appointment today

ਦਿੱਕ ਤਜਰਬੇਕਾਰ ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਅਟਾਰਨੀ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰੋ। ਅੱਜ ਇਕ ਮੁਲਾਕਾਤ ਤੈਅ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਲ ਕਰੋ

Languages Spoken

- English •Hindi •Punjabi •Urdu •Spanish •French •Arabic •Chinese

ਅਸੀਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ, ਹਿੰਦੀ, ਪੰਜਾਬੀ, ਉਰਦੂ, ਸਪੈਨਿਸ਼, ਫਰੈਂਚ, ਅਰਬੀ ਤੇ ਚੀਨੀ ਬੋਲਦੇ ਹਾਂ

Ph: 317-252-0013

info@vitalvisa.com

This is an attorney advertisement

Want to Buy/Sell Homes, THs, Condos!

Call Madan Khatri
Ph: 847-530-1550

www.PropertyZoo.com

CALL TO BUY / SELL HOME TODAY!

Top Producer at the office in 2011-2013-2014
*****A Broker who can work with you from Beginning to End, Call Now!!!*****

BHHS American Heritage
1010 Rohwing Road, Elk Grove Village, IL

ਸਰਕਾਰੀ ਨਾਲਾਇਕੀ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਏ ਗੰਨਾ ਉਤਪਾਦਕ

ਜਲੰਧਰ: ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਖੰਡ ਮਿੱਲ ਮਾਲਕਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਹੋਏ ਸਮਝੌਤੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀ ਕਵਿੰਟਲ 25 ਰੁਪਏ ਸਿੱਧੇ ਅਦਾ ਕਰਨ ਬਾਅਦ ਨਿੱਜੀ ਖੰਡ ਮਿੱਲਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪਿਤਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਗੰਨਾ ਉਤਪਾਦਕਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸੁਖ ਦਾ ਸਾਹ ਤਾਂ ਮਿਲਿਆ

ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਮੰਡੀ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਖੰਡ 2 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਕਵਿੰਟਲ ਤੱਕ ਭਾਅ ਡਿੱਗ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸੂਗਰਫੈਕਟ ਦੇ ਐਮ.ਡੀ. ਰਹੇ ਸ. ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਠੋਕਾ ਉੱਚਾ ਹੈ, ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਵੱਧ ਹੈ ਤੇ ਖਾਦ ਤੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ

125 ਲੱਖ ਕਵਿੰਟਲ ਦੇ ਕਰੀਬ ਹਰ ਸਾਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਲੋੜ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਹਰ ਸਾਲ 45-50 ਲੱਖ ਕਵਿੰਟਲ ਖੰਡ ਬਾਹਰੋਂ ਮੰਗਵਾਉਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਹਕੀਕਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ

ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਮੁੱਕਣ ਵਾਲੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬ ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਸੂਬਾ ਹੈ ਜਿਥੋਂ ਗੰਨੇ 'ਚ ਲਾਗਤ ਕੀਮਤ ਵੱਧ ਹੈ, ਪਰ ਖੰਡ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਖਪਤ ਨਾਲੋਂ ਕਾਫੀ ਘੱਟ ਹੈ ਪਰ ਦੂਸਰੇ ਸੂਬਿਆਂ ਖਾਸਕਰ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਤੇ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਮੁਕਾਬਲਤਨ ਖੰਡ ਘੱਟ ਭਾਅ ਉੱਪਰ ਆਉਣ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਖੰਡ ਮਿੱਲਾਂ ਦੇ ਭੰਡਾਰ ਵੱਧ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਜਦ ਧਿਰਾਂ ਦੀ ਖੰਡ ਨਹੀਂ ਵਿਕਦੀ ਤਾਂ ਮਿੱਲਾਂ ਵਾਲੇ ਅੱਗੋਂ ਗੰਨੇ ਦੀ ਕੀਮਤ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਅਦਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬੇਵੱਸ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪਿਛਲੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਗੰਨਾ ਉਤਪਾਦਕ ਤੇ ਮਿੱਲਾਂ ਵਾਲੇ ਇਸੇ ਸੰਕਟ 'ਚ ਫਸੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਗੰਨਾ ਕਾਸ਼ਤ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਮਾਹਿਰਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਵਿਚ ਜੀਵਨਸ਼ੈਲੀ 'ਚ ਆ ਰਹੇ ਬਦਲਾਅ ਕਾਰਨ ਖੰਡ ਦੀ ਵਰਤੋਂ 'ਚ ਲਗਾਤਾਰ ਕਮੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ 10 ਕਵਿੰਟਲ ਗੰਨੇ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕ ਕਵਿੰਟਲ ਦੇ ਕਰੀਬ ਖੰਡ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਅਸਰ ਹੈ ਕਿ 3100 ਰੁਪਏ ਨੂੰ ਇਕ ਕਵਿੰਟਲ ਖੰਡ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਜਦਕਿ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਮੰਡੀ 'ਚ ਇਸ ਸਮੇਂ ਕਵਿੰਟਲ ਖੰਡ 2500 ਰੁਪਏ ਨੂੰ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।

ਵੱਧ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਿਸਾਨ ਗੰਨੇ ਦਾ ਮੁੱਢ ਵੀ ਹਰ ਦੋ ਸਾਲ ਬਦਲਣ ਦੇ ਆਦੀ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਗੰਨੇ ਦੀ ਲਾਗਤ ਕੀਮਤ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਤੇ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਵਧੇਰੇ ਹੈ। ਦੂਜਾ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਚ ਗੰਨੇ ਤੋਂ ਖੰਡ 11 ਫ਼ੀਸਦੀ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ 9 ਫ਼ੀਸਦੀ ਹੀ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਖੰਡ ਮਿੱਲਾਂ ਦੇ ਹਲਕਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਇਸ ਵੇਲੇ ਢਾਈ ਲੱਖ ਏਕੜ ਰਕਬੇ ਵਿਚ ਗੰਨੇ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਸਾਢੇ 8 ਲੱਖ ਕਰੋੜ ਦੇ ਕਰੀਬ ਗੰਨੇ ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ ਹੋਵੇਗਾ ਤੇ ਗੰਨੇ ਤੋਂ 80 ਲੱਖ ਕਵਿੰਟਲ ਦੇ ਕਰੀਬ ਖੰਡ ਤਿਆਰ ਹੋਵੇਗੀ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਖੰਡ ਦੀ ਖਪਤ

ਤੋਂ ਖੰਡ ਏਨੀ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਮਿੱਲਾਂ ਦੀ ਖੰਡ ਵਿਕਣੋਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਦ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਮਿੱਲਾਂ ਦੀ ਖੰਡ ਨਹੀਂ ਵਿਕਦੀ ਤਾਂ ਫਿਰ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਗੰਨੇ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਰੁਕ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਰਕਾਰੀ ਅੰਕੜਿਆਂ ਮੁਤਾਬਿਕ ਇਸ ਵੇਲੇ ਦੇਸ਼ 'ਚ 10 ਲੱਖ ਟਨ ਖੰਡ ਦਾ ਭੰਡਾਰ ਹੈ ਤੇ 330 ਲੱਖ ਟਨ ਦੇ ਕਰੀਬ ਨਵੀਂ ਖੰਡ ਪੈਦਾ ਹੋਣੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ 430 ਲੱਖ ਟਨ ਖੰਡ ਬਣ ਜਾਵੇਗੀ ਜਦਕਿ ਪੂਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਸਾਲਾਨਾ ਖੰਡ ਦੀ ਖਪਤ 250 ਲੱਖ ਟਨ ਦੇ ਕਰੀਬ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਗਲੇ ਸਾਲ 'ਚ ਖੰਡ ਦਾ ਵਾਧੂ ਭੰਡਾਰ 100 ਤੋਂ ਵਧ ਕੇ 180 ਲੱਖ ਟਨ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਖੰਡ ਮਿੱਲ ਮਾਹਿਰਾਂ

ਗੰਨਾ ਕਾਸ਼ਤਕਾਰਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਬੇਰੁਖੀ ਕੈਪਟਨ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਪਈ ਮਹਿੰਗੀ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਜੇਕਰ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਵੇਲੇ ਸਿਰ ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਖੰਡ ਮਿੱਲ ਮਾਲਕਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰ ਕੇ ਮਸਲਾ ਨਿਬੇੜਿਆ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਸੜਕਾਂ ਜਾਮ ਕਰਨ ਦੀ ਨੌਬਤ ਨਾ ਆਉਂਦੀ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਖੰਡ ਮਿੱਲ ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ 25 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਕੁਇੰਟਲ ਭਾਅ ਦੀ ਛੋਟ ਨਹੀਂ ਦੇਣੀ ਪੈਣੀ ਸੀ ਤੇ ਮਾਮਲਾ 15 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਕੁਇੰਟਲ ਦੇਣ ਨਾਲ ਹੀ ਹੱਲ ਹੋਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਸੀ। ਇਸ ਨਾਲ ਵਿੱਤੀ ਸੰਕਟ ਵਿਚ ਘਿਰੀ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕਰੀਬ 65 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਬਚ ਸਕਦੇ ਸਨ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ, ਸਹਿਕਾਰਤਾ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਵਧੀਕ ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਤੇ ਗੰਨਾ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨਾਲ ਦੋ ਵਾਰ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਕੀਤੀਆਂ, ਪਰ ਕੋਈ ਨਤੀਜਾ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਿਆ। ਕਿਸਾਨ ਆਗੂਆਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਨਿੱਜੀ ਖੰਡ ਮਿੱਲਾਂ ਨੇ ਇਸ ਸਾਲ 6 ਮਈ ਨੂੰ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦੇ ਕੇ ਸਾਫ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ 275 ਰੁਪਏ ਕੁਇੰਟਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਭਾਅ 'ਤੇ ਗੰਨਾ ਨਹੀਂ ਖਰੀਦਣਗੇ ਤੇ ਉਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਮਿੱਲਾਂ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਕਦਮ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਚੁੱਕਿਆ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਖੰਡ ਮਿੱਲ ਮਾਲਕਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਈ ਕਈ ਵਾਰ ਸਮਾਂ ਮੰਗਿਆ ਸੀ। ਸਰਕਾਰ ਕਿਸਾਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸੜਕਾਂ ਜਾਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਜਾਗੀ। ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਨਿੱਜੀ ਮਿੱਲ ਮਾਲਕਾਂ ਨੇ ਲਾਹਾ ਲਿਆ ਤੇ 15 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਕੁਇੰਟਲ ਦੀ ਥਾਂ 25 ਰੁਪਏ ਤੱਕ ਦੀ ਛੋਟ ਲੈਣ ਅਤੇ ਸਾਲ 2015:16 ਵਿਚ ਲਏ ਕਰਜ਼ੇ ਦਾ 65 ਕਰੋੜ ਵਿਆਜ ਦੀ ਛੋਟ ਲੈਣ ਵਿਚ ਸਫਲ ਹੋ ਗਏ। ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਇਕ ਸੀਨੀਅਰ ਵਿਧਾਇਕ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਮਹੀਨਾ ਪਹਿਲਾਂ ਗੱਲ ਕਰ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਤਾਂ ਮਿੱਲ ਮਾਲਕਾਂ ਨੇ 15 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਕੁਇੰਟਲ ਦੀ ਛੋਟ ਲੈ ਕੇ ਮੰਨ ਜਾਣਾ ਸੀ।

ਵੋਆ-ਵੁਆਈ ਤੇ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਗੁਦਾਮ ਆਦਿ ਦੇ ਖਰਚੇ ਪਾ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਇਸ ਵੇਲੇ ਖੰਡ 3700 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਕੁਇੰਟਲ ਪੈ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਮਿੱਲਾਂ ਦੇ ਭੰਡਾਰ ਤੇ ਪਈ ਖੰਡ ਦਾ ਭਾਅ ਇਸ ਵਕਤ 2900 ਤੋਂ 3000 ਰੁਪਏ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਹੈ। ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਖੰਡ ਬਾਹਰੋਂ ਮੰਗਵਾਉਣ 'ਤੇ ਲਾਈ ਪਾਬੰਦੀ ਅਤੇ ਖੰਡ ਮਿੱਲਾਂ ਦਾ ਲੈਣੀ ਕੋਟਾ ਵਧਾਏ ਜਾਣ ਨਾਲ ਖੰਡ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਵਿਚ ਕੁਝ ਸਥਿਰਤਾ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮਿੱਲਾਂ

ਪਟਿਆਲਾ: ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਢਾਈ ਏਕੜ ਤੱਕ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਵਾਲੇ 1,09,730 ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਵਪਾਰਕ ਬੈਂਕਾਂ ਤੋਂ ਲਏ 1771 ਕਰੋੜ ਦੇ ਕਰਜ਼ੇ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ ਦਿਵਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਅਗਲੇ ਪਤਾ 'ਚ ਢਾਈ ਤੋਂ 5 ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਵਾਲੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਸਮੇਤ ਬੇਜ਼ਮੀਨੇ ਕਾਮਿਆਂ ਦਾ ਵੀ ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਆਫ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਐਲਾਨ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਓਮੈਕਸ ਸਿਟੀ ਵਿਚ ਹੋਏ ਸੂਬਾਈ ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਕਰਜ਼ਾ ਰਾਹਤ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਸੌਂਪਣ ਮੌਕੇ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਮੁਆਫੀ ਦੇ ਲੱਖ ਤੱਕ ਦੇ ਕਰਜ਼ੇ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਹੁਣ ਤੱਕ ਤਕਰੀਬਨ 4.28 ਲੱਖ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦਾ 3586 ਕਰੋੜ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਆਫ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ 3.18 ਲੱਖ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦਾ ਸਹਿਕਾਰੀ

ਬੈਂਕਾਂ ਦਾ 1815 ਕਰੋੜ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮੁਆਫ ਕੀਤਾ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਤੀਜੇ ਤੇ ਚੌਥੇ ਪਤਾ ਵਿਚ ਸਹਿਕਾਰੀ ਬੈਂਕਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ 2.15 ਲੱਖ ਅਤੇ ਵਪਾਰਕ ਬੈਂਕਾਂ ਦੇ 50752 ਛੋਟੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਵੀ ਮੁਆਫ ਹੋਵੇਗਾ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਲਿਖ ਕੇ ਕੇਂਦਰੀ ਏਸ਼ੀਆਈ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਬਰਾਮਦਗੀ ਲਈ ਖੰਡ ਅਤੇ ਆਲੂ ਦੀ ਫਸਲ ਨੂੰ ਵੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੂਚੀ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਲਈ ਆਖਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸੂਬੇ ਦੇ ਗੰਨਾ ਕਾਸ਼ਤਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਆਲੂ ਉਤਪਾਦਕਾਂ ਨੂੰ ਵੱਡਾ ਲਾਭ ਮਿਲੇਗਾ। ਕੈਪਟਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਅਤੇ ਪੀ.ਏ.ਯੂ. ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੇ ਮਾਹਿਰਾਂ ਦੀ ਭਾਈਵਾਲੀ ਨਾਲ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਜਲ ਸੰਭਾਲ 'ਤੇ ਵੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਤਾਂ ਜੋ ਇਸ ਵਡਮੁੱਲੇ ਸਰੋਤ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਿਆ ਜਾ ਸਕੇ।

ਇਤਿਹਾਸਕ ਯਾਦਗਾਰਾਂ ਸਰਕਾਰੀ ਬੇਰੁਖੀ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦਪੁਰ ਇਤਿਹਾਸਕ ਨਗਰ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਇਸ ਦੀ ਪਛਾਣ ਅਲੱਗ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਹ ਸ਼ਹਿਰ ਦੂਜੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਮੁਕਾਬਲੇ ਕਾਫੀ ਪਛੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਵੱਲੋਂ ਵਸਾਏ ਨਗਰਾਂ

ਕੋਈ ਧਿਆਨ ਨਾ ਦੇਣ ਕਰ ਕੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚਲੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਯਾਦਗਾਰਾਂ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਅਲੱਖ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦਪੁਰ ਨੂੰ ਵਸਾਉਣ ਵੇਲੇ ਇਸ ਸ਼ਹਿਰ

ਗੁਰਦੁਆਰੇ, ਮੰਦਰਾਂ ਤੇ ਮਸੀਤਾਂ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕਰਵਾਇਆ ਸੀ। ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਪਾਣੀ ਪੀਣ ਲਈ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਲਗਭਗ 40 ਖੂਹ ਪੁਟਵਾਏ ਸਨ। ਯਾਤਰੀਆਂ ਲਈ ਧਰਮਸਾਲਾ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਅੱਜ ਚਾਰ ਦਿਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਲਗਏ ਦਰਵਾਜ਼ਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਸਿਰਫ ਇਕ ਹੀ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਜੋ ਲਾਹੌਰੀ ਗੇਟ ਨਾਲ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਢਿੱਕੇ-ਢਿੱਕੇ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਲਾਹੌਰੀ ਗੇਟ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵੀ ਤਰਸਯੋਗ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਲੱਕੜ ਦੇ ਬਣੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਨਗਰ ਕੌਂਸਲ ਨੇ ਉਤਾਰ ਲਏ ਹਨ ਅਤੇ ਡਿਉਢੀ ਦੀ ਛੱਤ ਟੁੱਟ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਇਹ ਡਿਉਢੀ ਤੇ ਡਿਉਢੀ 'ਤੇ ਲੱਗਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਵੀ ਅਲੱਖ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮਸੀਤ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਇਤਿਹਾਸਕ ਇਮਾਰਤ ਵੱਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੇ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਇਸ ਇਤਿਹਾਸਕ ਇਮਾਰਤ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਪਹਿਲਾਂ ਵਰਗੇ ਬਣਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਪੁਟਵਾਏ ਗਏ ਲਗਭਗ ਸਾਰੇ ਹੀ ਖੂਹ ਬੰਦ ਪਏ ਹਨ ਤੇ ਕਈ ਖੂਹਾਂ 'ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਕਬਜ਼ੇ ਕਰਕੇ ਇਮਾਰਤਾਂ ਉਸਾਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਕਈ ਖੂਹ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਪੂਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਕਈ ਖੂਹ ਅਜਿਹੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਮੂਲੀ ਦੇਖ ਭਾਲ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਚਾਲੂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਯਾਦਗਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸ਼ਹਿਰ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਂ ਉੱਪਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ

ਦੀ ਕਿਲ੍ਹਾਬੰਦੀ ਕਰ ਕੇ ਚਾਰ ਦਿਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਡਿਉਢੀਆਂ ਬਣਾ ਕੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਲਗਾਏ ਗਏ ਸਨ। ਇਥੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਹਰ ਧਰਮ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ

ਹਲਕਾ ਵਾਸੀਆਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਵਸਾਈ ਇਸ ਨਗਰੀ ਨੂੰ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਗੁਰੂ ਕੀ ਮਸੀਤ, ਇਤਿਹਾਸਕ ਖੂਹਾਂ, ਚਾਰ ਡਿਉਢੀਆਂ, ਧਰਮਸਾਲਾ ਤੇ ਹੋਰ ਯਾਦਗਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਸੁਰਜੀਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਆਏ ਸੇਬਾਂ 'ਚੋਂ ਮਿਲਿਆ ਸਾਢੇ 32 ਕਿਲੋ ਸੋਨਾ

ਆਟਾਰੀ: ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਰਸਤੇ ਆਏ ਸੇਬਾਂ ਦੀਆਂ ਪੈਟੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਕਸਟਮ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਆਟਾਰੀ ਆਈ.ਸੀ.ਪੀ. ਤੋਂ 32 ਕਿਲੋ 654 ਗਰਾਮ ਸੋਨਾ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੈਟੀਆਂ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਢੰਗ ਨਾਲ ਲੁਕਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਸੇਬ ਦਾ ਇਹ ਮਾਲ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਇਕ ਵਪਾਰੀ ਵੱਲੋਂ ਮੰਗਵਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਸੋਨੇ ਦੇ ਵੱਡੇ 27 ਬਿਸਕੁਟ ਸੇਬਾਂ ਦੀਆਂ 11 ਪੈਟੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਮਿਲੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਜ਼ਨ 32 ਕਿਲੋ 654 ਗਰਾਮ ਹੈ। ਸੇਬਾਂ ਦੀਆਂ ਇਹ ਪੈਟੀਆਂ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਭੇਜੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਸੇਬ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਇਕ ਵਪਾਰੀ ਵੱਲੋਂ ਮੰਗਵਾਏ ਗਏ ਸਨ ਪਰ ਜਿਸ ਟਰੱਕ ਵਿਚ ਇਹ ਸੇਬ ਦੀਆਂ ਪੈਟੀਆਂ ਲੱਦ ਕੇ ਇਥੇ ਪੁੱਜੀਆਂ ਹਨ, ਇਹ ਵਾਹਨ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਟਰੱਕ ਪਹਿਲਾਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਮਾਲ ਲੱਦ ਕੇ ਵਾਪਸ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਰਸਤੇ ਭਾਰਤ ਪੁੱਜਾ ਸੀ। ਇਸ ਦਾ ਚਾਲਕ ਵੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

‘ਕੋਣੇ ਦੇ ਸੂਰਜ’ ਦੀ ਲੋਅ ‘ਚ ਵਿਚਰਦਿਆਂ...

ਪੁਸਤਕ ਪੜਚੋਲ

ਮੋਹਨਜੀਤ ਦੀ ਕਾਵਿ-ਪੁਸਤਕ ‘ਕੋਣੇ ਦੇ ਸੂਰਜ’ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਇਕ ਵਾਰ ਤਾਂ ਸੁਰਤੀ ਉਤੀਸਾ ਦੇ ‘ਸੂਰਜ ਮੰਦਿਰ’ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਕਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਮੰਜਰਕਸੀ ਏਨੀ ਕਮਾਲ ਹੈ ਕਿ ਮੰਦਿਰ ਦੇ ਅਕਸ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਸੀਸਿਆਂ ‘ਚ ਲਿਸ਼ਕਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੇ ਨੇ। ਕਵੀ ਏਨੀ ਕਾਰੀਗਰੀ ਨਾਲ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸੂਰਜ ਮੰਦਿਰ ਦੀ ਹੋ ਰਹੀ ਉਸਾਰੀ ਸਾਕਾਰ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਭਾਰੇ-ਭਾਰੇ ਪੱਥਰ ਚੁੱਕੀ ਆਉਂਦੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦਾ ਪਸੀਨਾ ਕਿਤਾਬ ਦੇ ਵਰਕੇ ਬੱਲਦੇ ਪਾਠਕ ਦੇ ਪੈਂਟੇ ਭਿਉਂਦਾ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਣ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਮੂਰਤੀਆਂ ਘੜਦੀਆਂ ਛੇਟੀਆਂ ‘ਤੇ ਵੱਜਦੇ ਹਥੋੜਿਆਂ ਦਾ ਨਾਦ ਕੰਨਾਂ ‘ਚ ਗੂੰਜਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਕਵੀ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਆਪਣੇ ਹੁਨਰ ਨਾਲ ਮਹਿਜ਼ ਮੰਜਰਕਸੀ ਕਰਕੇ

ਸੁਰਿੰਦਰ ਸੇਹਲ

ਪਾਠਕ ਜਾਂ ਸਰੋਤੇ ਨੂੰ ਸੰਮੋਹਿਤ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ, ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੈ। ਰਾਜੇ-ਮਹਾਰਾਜੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਭਵਨਾਂ, ਸਮਾਰਕਾਂ, ਸ਼ਿਲਾਲੇਖਾਂ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਕਰਵਾ ਕੇ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਤਾਂ ਕਰਦੇ ਹੀ ਸਨ, ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਲਾ ਕ੍ਰਿਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅਮਰ ਵੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਇਸੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਉਹ ਅੰਨੀ ਦੌਲਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ‘ਤੇ ਲਾਉਂਦੇ ਸਨ,

ਬਿਨਾ ਸੱਕ, ਰਾਜੇ
ਮੰਦਿਰ ਨਿਰਮਾਤਾ ਸਨ
ਭਵਨ ਨਿਰਮਾਤਾ
ਵੈਭਵ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ
ਸੱਤਾ ਦਾ ਗੌਰਵ ਸੀ
ਹਉਮੈ ਦਾ, ਕੀਰਤੀ ਦਾ
ਦੌਲਤ ਦਾ। (ਪੰਨਾ 25)

ਅੱਜ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਉਸ ਮਹਾਨ ਕਲਾ ਦੇ ਮਹਾਨ ਨਮੂਨੇ (ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਖੰਡਰਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵੀ) ਤਾਂ ਹਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਸਾਰਨ ਵਾਲੇ ਕਾਮਿਆਂ ਤੇ ਸ਼ਿਲਪਕਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਪੀੜਾਂ, ਹੌਕੇ, ਮਜ਼ਬੂਰੀਆਂ ਅਤੇ ਦੁੱਖ ਬਿਆਨਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਕੋਈ ਜਾਣਦਾ ਹੋਵੇਗਾ ਪਰ ਇਹ ਸ਼ਾਹਕਾਰ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੱਥਾਂ ‘ਚੋਂ ਚੌਂਦਾ ਲਹੂ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਖੰਡਰਾਂ ‘ਚ ਕਿਤੇ ਰੁਲ-ਖੁਲ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਾਇਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਿਲਪਕਾਰਾਂ ਤੇ ਕਾਮਿਆਂ ਦੀ ਮਨੋ ਅਵਸਥਾ ਸੂਰਜੀਤ ਪਾਤਰ ਦੇ ਸ਼ਿਅਰ ਰਾਹੀਂ ਬਾਧੂਬੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ,

ਇਤਨਾ ਹੀ ਬਹੁਤ ਹੈ ਕਿ
ਮੇਰੇ ਖੂਨ ਨੇ ਰੁੱਖ ਸਿੰਜਿਆ,
ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੋ ਪੱਤਿਆਂ ‘ਤੇ
ਮੇਰਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਹੈ।
ਮੋਹਨਜੀਤ ਨੇ ਇਸ ਲੰਬੀ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਇਸੇ ਪੱਖ ‘ਤੇ ਵੱਧ ਫੋਕਸ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਅਜੁਬ ਬਣਾਉਣ ਵੇਲੇ ਸ਼ਿਲਪਕਾਰਾਂ ਦਾ ਖੂਨ ਕਿਵੇਂ ਪਸੀਨਾ ਬਣ-ਬਣ ਡੁੱਲਦਾ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸੱਧਰਾਂ ਕਿਵੇਂ ਪੱਥਰਾਂ ਹੋਣ ਆ ਕੇ ਮਿੱਥੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੁਪਨੇ ਕਿਵੇਂ ਛੇਟੀਆਂ ਨਾਲ ਰੇਜ਼ਾ-ਰੇਜ਼ਾ ਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ-

ਨਾਦ ਕਿਵੇਂ ਹਥੋੜਿਆਂ ਦੀ ਠੱਕ-ਠੱਕ ਵਿਚ ਬੇਰਸਾ ਤੇ ਬੇਸੁਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਆਦਿ ਵੇਰਵੇ ਇਸ ਕਾਵਿ-ਸੰਗ੍ਰਿਹ ਦੇ ਸਫਿਆਂ ‘ਤੇ ਵਿਛੋ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਸ਼ਿਲਪਕਾਰਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਭਾਵੇਂ ਦੇਵਦਾਸੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀਰੂਪਾਂ ‘ਚ ਮੌਜੂਦ ਸਨ, ਪਰ ਸ਼ਿਲਪਕਾਰਾਂ ਆਖਰ ਓਹੀ ਘੜਿਆ, ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦੱਬਿਆ ਪਿਆ ਸੀ,

ਸੈਂਕੜੇ ਦੇਵਦਾਸੀਆਂ ਸਨ
ਪ੍ਰਤੀਰੂਪ ਲਈ
ਪਰ ਜੋ ਰੂਪ ਸ਼ਿਲਪੀ ਦੀ
ਕਲਪਨਾ ‘ਚ ਸੀ
ਅੰਤ ਵਿਚ ਉਹੀ ਉਘੜਦਾ ਸੀ
ਬਾਕੀ ਤਾਂ ਮੁਦਰਾਵਾਂ ਈ ਸਨ
ਅੰਦਾਜ਼ ਸਨ
ਅੰਗ ਜੋ ਬੇਤਾਬ ਸਨ
ਸੰਜੋਗ ਲਈ
ਭੋਗ ਲਈ
ਆਖਿਰ ਓਹੀ ਬਣਦਾ ਰਿਹਾ
ਜੋ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਦੇ
ਮਨ ਦੀ ਆਰਜ਼ੂ ਸੀ। (ਪੰਨਾ 21)

ਕਵੀ ਥਾਂ-ਥਾਂ ਸੁੱਚਮ ਕੀ ਹੈ? ਕਾਮ ਕੀ ਹੈ? ਨਗਨਤਾ ਕੀ ਹੈ? ਪਿਆਰ ਕੀ ਹੈ? ਵਿਯੋਗ ਕੀ ਹੈ? ਮਰਿਆਦਾ ਕੀ ਹੈ? ਦਾਨ-ਪੁੰਨ ਕੀ ਹੈ? ਰਾਜ-ਸੱਤਾ ਦਾ ਜਬਰ ਕੀ ਹੈ? ਆਮ ਬੰਦੇ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਕੀ ਹੈ? ਸਮਾਜ ‘ਚ ਔਰਤ ਦੀ ਦਸ਼ਾ ਕੀ ਹੈ? ਆਦਿ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਸਨਮੁਖ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਰਾਜਾ ਨਰ ਸਿੰਹ ਦੇਵ ਇਕ ਕਲਾ-ਸਮਾਰਕ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਵਾਸਤੇ ਬਾਰਾਂ ਸਾਲ ਦਾ ਸਮਾਂ ਮਿਥਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਮੰਦਿਰ ਉਸਾਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਔਰਤ-ਮਰਦ ਨੇ ਸੰਗ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਤਾਂ ਕਿ ਮੰਦਿਰ ਦੀ ‘ਸੁੱਚਮਤਾ’ ਕਾਇਮ ਰਹਿ ਸਕੇ। ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਵਿਛੋਬਨਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੰਦਿਰ ਵਿਚ ਨਗਨ ਤੇ ਮੈਥਨ ਕਰਦੀਆਂ ਮੂਰਤੀਆਂ ਘੜੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਰੂਪ (ਮਾਡਲ) ਦੇਵ-ਦਾਸੀਆਂ ਬਣਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਹ ਦੇਵ-ਦਾਸੀਆਂ ਕੌਣ ਹਨ,

ਨਿਰਧਨਾਂ, ਦਲਿਤਾਂ ਦੀਆਂ ਜਾਈਆਂ
ਕੁਝ ਕੁ ਧਨ ਜਾਂ
ਭੋਇ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਲਈ
ਮੰਦਿਰਾਂ ਨੂੰ ਅਰਪੀਆਂ
ਨਾਜ਼ੁਕ, ਮਲੂਕ ਕੰਜਕਾਂ
ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤਕ ਸੁੱਖਾਂ ਤੋਂ ਪਰੇ
ਝੂਠੀ ਧਰਮ-ਪ੍ਰਤਿਸ਼ਠਾ ਲਈ
ਬਣਾਈਆਂ ਦਾਸੀਆਂ
ਪੱਥਰ ਦੇ ਦੇਵਾਂ ਨੂੰ ਰਿਝਾਉਂਦੀਆਂ
ਤਿਲ-ਤਿਲ ਮਰਦੀਆਂ।

ਕਾਮਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ‘ਚ ਵੀ ਸੀ
ਪਰ ਮਜ਼ਬੂਰ ਸਨ
ਮੰਦਿਰ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਸਨ
ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਦੀ ਹਿਰਸ ਦਾ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸ਼ਿਕਾਰ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਭੱਦਰਾਂ ਦੀ ਵਾਸਨਾ ਦਾ ਜੋ ਮੱਠਾਂ-ਮੰਦਿਰਾਂ ਦੀ ਮਰਿਆਦਾ ਲਈ ਦਾਨ ਦਿੰਦੇ ਤੇ ਹੋਰ ਸੁਖ-ਸਹੂਲਤਾਂ।
(ਪੰਨਾ 27)

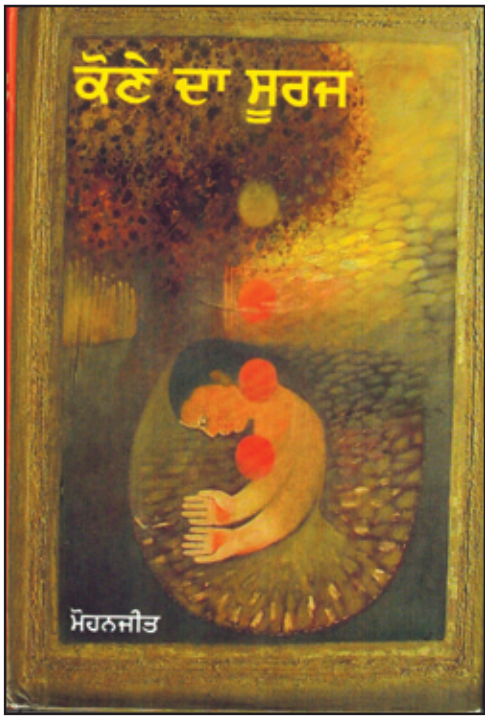
ਕਵੀ ਸਵਾਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਔਰਤ-ਮਰਦ

ਦਾ ਸੰਗ ਤਾਂ ਮੰਦਿਰ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਔਰਤ ਨੂੰ ਦਾਸੀ ਬਣਾ ਕੇ ਉਸ ‘ਤੇ ਵਾਹਿਆ ਗਿਆ ਜ਼ੁਲਮ ਕਿਧਰਲੀ ‘ਸੁੱਚਮਤਾ’ ਅਤੇ ਇਖਲਾਕ ਹੈ?

‘ਕੋਣੇ ਦਾ ਸੂਰਜ’ ਇਕ ਲੰਬੀ ਕਵਿਤਾ ਹੈ,

ਮੋਹਨਜੀਤ

ਜਿਸ ਦੇ ਦੋ ਹਿੱਸੇ ਹਨ। ਕਵੀ ਨੇ ਲੋਕ-ਮਨ ‘ਚ ਵਸੀਆਂ ਦੇ ਦੰਤ-ਕਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਕਹਿਣ ਦਾ ਜ਼ਰੀਆ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਪਹਿਲੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚ ਸ਼ਿਲਪਕਾਰ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਣਾ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਦੀ ਕਥਾ ਹੈ। ਪਤਨੀ ਗਰਭਵਤੀ ਹੈ। ਰਾਜੇ ਨਰ ਸਿੰਹ ਦੇਵ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਕਲਾ-ਸਮਾਰਕ ਸੂਰਜ ਮੰਦਿਰ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਸ਼ਿਲਪੀ ਚੰਦਰਭਾਗਾ ਨਦੀ ਕਿਨਾਰੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਣ। ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਵਸ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਨੂੰ ਵੀ ਜਾਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਵਿਛੋੜੇ ਦਾ ਸੱਲ ਹੈ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ

ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਦਿਖਾਉਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੁਬਿਧਾ ‘ਚੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਪੀੜ ਨੂੰ ਮੋਹਨਜੀਤ ਨੇ ਬੇਹੱਦ ਮਹੀਨ ਵੇਰਵਿਆਂ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਦੇ ਘਰ ਮੁੰਡਾ ਜਨਮ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਧਮਪਦ। ਉਹ ਵੀ ਬਾਪ ਦੇ ਮਗਰ ਹੀ ਸੂਰਜ ਮੰਦਿਰ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ‘ਚ ਹਿੱਸਾ ਪਾਉਣ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਧਮਪਦ ਸੂਰਜ ਮੰਦਿਰ ਵਿਚ ਪਰਵੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਵੀ ਨੇ ਏਨੀ ਬਾਰੀਕ ਮੰਜਰਕਸੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਕਲਾ ਦੇ ਨਮੂਨੇ ਦੇਖਦੇ ਧਮਪਦ ਵਾਂਗ ਪਾਠਕ ਵੀ ਵਿਸਮਿਤ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ,

ਜੰਗ ਬਾਰੇ ਇਕ ਹੋਰ ਸ਼ਿਲਾ-ਮੂਰਤੀ ਸੈਨਿਕ ਤੇ ਸੈਨਿਕ ਦੀ ਪਤਨੀ ਦੀ ਸੈਨਿਕ ਯੁੱਧ ਲਈ ਤੁਰਿਆ ਪਤਨੀ ਦੀ ਗੋਦੀ ਵਿਚ ਬਾਲ ਚਿਹਰਿਆਂ ਉਤੇ ਡੂੰਘੀ ਚੁੱਪ ਜੰਗ ਮਨ ਵਿਚ ਵੀ ਤਾਂ ਹੁੰਦੀ।
(ਪੰਨਾ 44)

ਭੋਗ ਮੰਡਪ ਦੇ ਮੱਥੇ ਦੇ ਲਘੂ ਮੰਡਪਾਂ ‘ਚ ਸੁੰਦਰ ਔਰਤਾਂ ਤੇ ਕਾਮ-ਰਤ ਜੁਗਲ ਮੂਰਤੀਆਂ ਦਾ ਜਲੌਅ ਔਰਤਾਂ ਦੀਆਂ ਅਨਿਕ ਮੁਦਰਾਵਾਂ ਉਪਰ ਉੱਠੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਟਹਿਣੀ ਫੜੀ ਪਾਲਤੂ ਪੰਖੀ ਨੂੰ ਪਿਆਰਦੀ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਲਫਾਉਂਦੀ ਮੂਰਤੀ ਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਨਚੋੜਦੀ ਸੁੰਦਰੀ ਤੇ ਤੁਪਕੇ ਬੋਚਦਾ ਹੰਸ। (ਪੰਨਾ 54)

ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੂਰਤੀਆਂ ਬਾਣੀ ਸ਼ਿਲਪਕਾਰਾਂ ਨੇ ਜਿਵੇਂ ਆਪਣੀਆਂ ਕੁੰਠਿਤ ਕਾਮਨਾਵਾਂ ਹੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੀ ਤਾਂਘ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਮੂਰਤੀ ਬੱਚਾ ਲਫਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਪਤਨੀ ਸੰਗ ਨੂੰ ਤਰਸਦਾ ਸ਼ਿਲਪਕਾਰ ਹੀ ਤਾਂ ਹੰਸ ਹੈ, ਜੋ ਤਰਸੇਵੇਂ ਦੇ ਤੁਪਕੇ ਬੋਚ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਇੱਛਾ-ਮੁਕਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਰਾਜ-ਪਾਟ ਦਾ ਮਾਲਕ ਰਾਜਾ ਵੀ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਨੂੰ ਇੱਛਾ-ਮੁਕਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ, ਰਾਜੇ ਦੀ ਸੋਚ ਵੀ ਇੱਛਾ-ਯੁਕਤ ਹੈ ਮੰਦਿਰ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਇੱਛਾ-ਰਹਿਤ ਨਹੀਂ ਸੂਰਜ ਅਰਾਧ ਕੇ ਰਾਜਾ ਅਮਰਤਵ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਇਸੇ ਲਈ ਮੰਦਿਰ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਵਡ-ਭਵਨ ਨਿਰਮਾਣ

ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਵਿਖਾਵਾ। (ਪੰਨਾ 83)
ਮੰਦਿਰ ਦੇ ਸਿਰ ‘ਤੇ ਗੁੰਬਦ ਨਹੀਂ ਟਿਕਦਾ। ਰਾਜੇ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ, ਜੇ ਮਿਥੇ ਦਿਨ ਤੱਕ ਗੁੰਬਦ ਨਾ ਟਿਕਿਆ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਸ਼ਿਲਪਕਾਰਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਕੱਟ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ, ਰਾਜੇ ਕਲਮ ਕਰਨਾ ਹੀ ਜਾਣਦੇ ਘੜਨਾ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਉਸਾਰਨਾ, ਬਣਾਉਣਾ ਅਹਿਸਾਸ ਦੇ ਘੇਰੇ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਸੰਵੇਦਨਾ, ਕਲਾ ਦਾ ਮੂਲ ਹੈ ਆਦੇਸ਼ ਤੇ ਕਲਾ ਦਾ

ਮੁੱਢੋਂ ਵਿਰੋਧ ਹੈ। (ਪੰਨਾ 61)

ਬਾਪ ਤੇ ਪੁੱਤਰ ਨੇ ਇਹ ਗੁੱਥੀ ਵੀ ਸੁਲਝਾਈ ਪਲ ਭਰ ਇਹ ਵੀ ਸੋਚਿਆ ਕਲਾ ਦਾ ਉਮਰ ਨਾਲ ਕੀ ਵਾਸਤਾ! ਇਹ ਤਾਂ ਰੋਸ਼ਨੀ ਹੈ ਅੰਦਰ ਦਾ ਚਾਨਣ

ਚੇਤਨ ਤੇ ਅਵਚੇਤਨ ਦੀ ਲੋਅ (ਪੰਨਾ 63)
ਧਮਪਦ ਨੇ ਗੁੰਬਦ ਤਾਂ ਮੰਦਿਰ ਦੇ ਸਿਖਰ ‘ਤੇ ਟਿਕਾ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਬਾਪ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਦੇ ਗੌਰਵ ਦਾ ਖਿਆਲ ਕਰ ਕੇ ਚੰਦਰਭਾਗਾ ‘ਚ ਫਾਲ ਮਾਰ ਕੇ ਜਲ-ਸਮਾਧੀ ਲੈ ਲਈ।

ਦੂਜੀ ਕਥਾ ਸ਼ਿਲਪਕਾਰ ਕਮਲ ਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਚੰਦਰਭਾਗਾ ਨਾਂ ਦੀ ਕੁੜੀ ਨਾਲ ਤਿੰਨ ਦਿਨਾਂ ਨੂੰ ਵਿਆਹ ਹੈ ਪਰ ਰਾਜੇ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਸੂਰਜ ਮੰਦਿਰ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਲਈ ਪਹੁੰਚੇ। ਕੁਆਰੇ ਚਾਅ ਰਾਜੇ ਦੇ ਆਦੇਸ਼-ਪੱਥਰ ਹੇਠ ਦੱਬ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਛੋੜਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਨ੍ਰਿਤ-ਗੁਰੂ ਦੀ ਧੀ ਸ਼ਿਲਪਾ ਕਮਲ ‘ਤੇ ਮੋਹਿਤ ਹੋ ਗਈ। ਉਸ ਮੁਹਰੇ ਪ੍ਰਤੀਰੂਪ (ਮਾਡਲ) ਬਣ ਕੇ ਮੂਰਤਾਂ ਬਣਵਾਉਂਦੀ ਰਹੀ। ਕਮਲ ਸ਼ਿਲਪਾ ‘ਚੋਂ ਆਪਣੀ ਮੰਗੋਤਰ ਚੰਦਰਭਾਗਾ ਦੇ ਨਕਸ਼ ਤਲਾਸ਼ਦਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਮੂਰਤੀਆਂ ਤਰਾਸ਼ਦਾ ਰਿਹਾ। ਸੂਰਜ ਮੰਦਿਰ ਬਣ ਗਿਆ। ਨਰ ਸਿੰਹ ਦੇਵ ਸ਼ਿਲਪਕਾਰਾਂ ਦੇ ਸਾਹਕਾਰ ਦੇਖ ਦੇਖ ‘ਵਾਹ ਵਾਹ’ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਉਸ ਦੀ ‘ਵਾਹ ਵਾਹ’ ਹੇਠ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸ਼ਿਲਪਕਾਰਾਂ ਦੇ ਹੌਕਿਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਬਾਨ ਦੇ ਕੇ ਅਗਰਭੂਮੀ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣਾ ਇਸ ਕਾਵਿ-ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ।

ਮੂਰਤੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਨ੍ਰਿਤ-ਗੁਰੂ ਆਪਣੀ ਧੀ ਸ਼ਿਲਪਾ ਦੇ ਨਕਸ਼ ਪਛਾਣ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਿਲਪਾ ਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਦੇਵਦਾਸੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਰਾਜ-ਨਿਯਮਾਂ ਦਾ ਉਲੰਘਣ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਨ੍ਰਿਤ-ਗੁਰੂ ਉਸ ਨੂੰ ਘਰੋਂ ਕੱਢ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਜਿਸ ਬੇੜੀ ‘ਚ ਸਵਾਰ ਹੋ ਕੇ ਸ਼ਹਿਰ ਛੱਡਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਤੁਫਾਨ ਦੀ ਜ਼ੋਰ ‘ਚ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਕੁਆਰੀ ਸ਼ਿਲਪਾ ਵੀ ਧਮਪਦ ਵਾਂਗ ਜਲ-ਸਮਾਧੀ ਲੈ ਕੇ ਬਲੀਦਾਨ ਦੇ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਕਮਲ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੇ ਚੰਦਰਭਾਗਾ ਦੇ ਮਰਨ ਦੀ ਅਫਵਾਹ ਫੈਲਾਈ ਸੀ। ਸੂਰਜ ਮੰਦਿਰ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਪੂਰੀ ਹੋਣ ‘ਤੇ ਨਿਕਲੇ ਜਲੂਸ ‘ਚੋਂ ਉਹ ਚੰਦਰਭਾਗਾ ਦੇ ਨਕਸ਼ ਤਾਂ ਪਛਾਣ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ‘ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੰਦਰੋਂ ਜਿੰਨਾ ਕੁਝ ਮਰ-ਮੁਕ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਕਿਸ ਨੇ ਕਰਨਾ ਹੈ!

ਕਲਾ ਦਾ ਇਹ ਮਹਾਨ ਸਮਾਰਕ ਕੋਟਾਰਕ, ਸੂਰਜ ਮੰਦਿਰ, ਅਰਕਦੇਵ, ਕੋਨਾਦਿੱਤਿਆ ਆਦਿ ਕਈ ਨਾਂਵਾਂ ਨਾਲ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਰਕ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ, ਸੂਰਜ। ਇਉਂ ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਕੋਣੇ ਦਾ ਸੂਰਜ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਮੋਹਨਜੀਤ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਇਹ ਕੋਣੇ ਬਾਣੀ ਉਗਿਆ ਸੂਰਜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਥਿਤੀਆਂ, ਸ਼ਿਲਪਕਾਰਾਂ, ਮਿਹਨਤਕਸ਼ਾਂ, ਮਜ਼ਬੂਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਨਾਲ ਵਰਤਮਾਨ ਦੇ ਚਿਤਰਪਟ ‘ਤੇ ਚਮਕਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਾਸੀਏ ‘ਤੇ ਧੱਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੱਧਕਾਲ ਦੀ ਇਸ ਵਾਰਤਾ ਨੂੰ ਜੇ ਵਰਤਮਾਨ ਸਥਿਤੀ ‘ਚ ਰੱਖ ਕੇ ਦੇਖੀਏ ਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਅਰਥ ਹੋਰ ਵੀ ਗਹਿਰੇ ਤੇ ਗੂੜ੍ਹੇ ਹੋ ਕੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਮੋਹਨਜੀਤ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਕਵਿਤਾਵਾਂ

ਨਦੀਏ ਨੀ ਤੇਰਾ ਨੀਰ ਡੋਲਦਾ

ਨਦੀਏ ਨੀ ਤੇਰਾ ਨੀਰ ਡੋਲਦਾ
ਅੱਖੀਏ ਨੇ ਤਾਰ ਪਾਣੀ
ਰੂਹੇ ਨੀ ਤੇਰੀ ਵੇਦਨ ਜਾਗੇ
ਮਨ ਦੀਆਂ ਵਿਰਲਾਂ ਬਾਣੀਂ।

ਲੱਖ ਚਲਿੱਤਰ ਕੀਤੇ
ਫਿਰ ਵੀ ਕਾਮਨ ਸਬਰ ਨਾ ਆਇਆ
ਅੱਗ ਦੇ ਖੱਪਰ ਪੀਤੇ
ਕੁਝ ਸਾਹਾਂ ਦੀ ਲਾਜ ਬਚੀ ਹੈ
ਜੋ ਨਿਭ ਸਕੀ ਨਿਮਾਣੀ
ਨਦੀਏ ਨੀ ਤੇਰਾ ਨੀਰ ਡੋਲਦਾ।

ਭਰਿਆ ਬੱਦਲ ਆ ਕੇ ਤੁਰ ਗਿਆ
ਸਾਉਣ ਦਾ ਝੌਲਾ ਪਾ ਕੇ
ਪੌਣੇ ਨੀ ਕੁਝ ਨਮੀ ਲਿਆ ਦੇ
ਸਾਗਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਣਾ ਕੇ
ਜਾਂ ਮੇਰੀ ਅੱਖ ਦਾ ਅੱਥਰੂ ਲੈ ਜਾ
ਉਮਰ ਦਾ ਰੁਕਿਆ ਪਾਣੀ
ਨਦੀਏ ਨੀ ਤੇਰਾ ਨੀਰ ਡੋਲਦਾ।

ਅਨਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰੰਗਾਂ ਵਾਲੇ
ਮਨ ਨੇ ਨਕਸ਼ ਚਿਤਾਰੇ
ਕੁਝ ਰਾਤਾਂ ਨੂੰ ਚੰਨ ਮਿਲ ਗਏ
ਕੁਝ ਦੁਪਹਿਰਾਂ ਤਾਰੇ
ਕਿਸੇ ਨਾ ਧਰਤੀ ਕਾਗਦੁ ਲਿਖਿਆ
ਅੰਤਰ ਪੀੜ ਪਛਾਣੀ
ਨਦੀਏ ਨੀ ਤੇਰਾ ਨੀਰ ਡੋਲਦਾ।

ਦਿਲ ਨੇ ਕਿੰਨੇ ਭਰਮ ਭੁਲਾਵੇ

ਭਰ ਉਮਰਾ ਦਾ ਬਿਰਹਾ ਦਿੱਤਾ
ਸਣ ਬਿਰਹਾ ਦਾ ਚੇਤਾ
ਸਗਲੇ ਪਹਿਰੇ ਜਗੇ ਉਣੀਂਦੇ
ਕੈਸਾ ਨਿਹੂੰ ਦਾ ਲੇਖਾ
ਅੰਤਮ ਪਹਿਰੇ ਸਿਮਰਤੀਆਂ ਦਾ
ਹਵਾ ਪਿਆਜ਼ੀ ਪਾਣੀ
ਨਦੀਏ ਨੀ ਤੇਰਾ ਨੀਰ ਡੋਲਦਾ।

ਪਿੱਛੋਂ ਰੂਹ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ, ਪਹਿਲਾਂ
ਜਿਸਮ ‘ਤੇ ਮੁੱਕੀਆਂ ਗੱਲਾਂ
ਕੁਝ ਇੱਛਾਵਾਂ ਬਲ ਵਿਚ ਸਤੀਆਂ
ਕੁਝ ਰੁੜ੍ਹੀਆਂ ਵਿਚ ਛੱਲਾਂ
ਜੰਡ ਹੋਣਾਂ ਜਾਂ ਜੰਗਲ ਬੋਲੇ
ਚਾਹਤ ਕਰੇ ਕਹਾਣੀ
ਨਦੀਏ ਨੀ ਤੇਰਾ ਨੀਰ ਡੋਲਦਾ।

ਪਹਿਲੇ ਪਹਿਰੇ ਬਿਰਤੀ ਜਾਗੇ
ਦੁੱਜੇ ਪਹਿਰੇ ਸੁਰਤੀ

ਤੀਜੇ ਪਹਿਰੇ ਚਿੰਤਨ ਜਾਗੇ
ਦੋਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਤੀ
ਚੌਥੇ ਪਹਿਰੇ ਸਿਰਜਣ ਜਾਗੇ
ਧੁਰ ਅੰਦਰ ਦੀ ਵਾਣੀ
ਨਦੀਏ ਨੀ ਤੇਰਾ ਨੀਰ ਡੋਲਦਾ।

ਚੰਦਰੀ ਇਹ ਸ਼ਾਮ ਨਾ ਢਲੇ

ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਦਿਨ ਇਹ ਢਲੇ
ਮੇਰਿਆ ਮਹਿਰਮਾ...
ਤਿਉਂ ਤਿਉਂ ਤਨ ਇਹ ਤਪੇ
ਤਪੇ ਵੇ ਮੇਰੇ ਮਹਿਰਮਾ।

ਦੀਵਾ ਇਕ ਬਾਲ ਕੇ
ਬਨੇਰੇ ਉਤੇ ਰੱਖਦੀ ਆਂ
ਇਕ ਧੁਰ ਅੰਦਰ ਬਲੇ
ਬਲੇ ਵੇ ਮੇਰਿਆ ਮਹਿਰਮਾ।

ਸੁਬਹ ਲੰਘ ਜਾਂਦੀ ਆ

ਦੁਪਹਿਰ ਢਲ ਜਾਂਦੀ ਆ
ਚੰਦਰੀ ਇਹ ਸ਼ਾਮ ਨਾ ਢਲੇ
ਢਲੇ ਵੇ ਮੇਰੇ ਮਹਿਰਮਾ।

ਇਕ ਦੇਰੀ ਕੱਚ ਦੀ
ਤੇ ਦੂਜੀ ਦੇਰੀ ਸੱਚ ਦੀ
ਵਾਰ ਵਾਰ ਰੂਹ ਨੂੰ ਢਲੇ
ਢਲੇ ਵੇ ਮੇਰੇ ਮਹਿਰਮਾ।

ਜਸ ਸਾਰਾ ਛੱਡਿਆ
ਕੁਜਸ ਕੋਲ ਰੱਖਿਆ
ਫੋਰ ਵੀ ਇਹ ਰੀਝ ਨਾ ਢਲੇ
ਢਲੇ ਵੇ ਮੇਰੇ ਮਹਿਰਮਾ।

ਏਸ ਪਾਸੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ
ਤੇ ਓਸ ਪਾਸੇ ਬੰਦਗੀ
ਵਿਚ ਨਦੀ ਅੱਗ ਦੀ ਵਗੋ
ਵਗੋ ਵੇ ਮੇਰੇ ਮਹਿਰਮਾ।

ਤੇਰੇ ਟਿੱਲੇ ਤੋਂ ਬਣੀ...

ਮਹਿਬੂਬ ਗਾਇਕ ਕੁਲਦੀਪ ਮਾਣਕ

ਨਾਮੀ ਗਾਇਕੀ ਕੁਲਦੀਪ ਮਾਣਕ ਬਾਰੇ ਨਵੰਬਰ ਮਹੀਨਾ ਵੱਖਰੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਵਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਵੀ ਅਤੇ ਗਮੀ ਦਾ ਵੀ, ਕਿਉਂਕਿ 1951 ਦੇ ਇਸੇ ਮਹੀਨੇ ਦੀ 15 ਤਰੀਕ ਨੂੰ ਉਸ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਕਿਲਕਾਰੀ ਮਾਰੀ ਸੀ ਅਤੇ 2011 'ਚ ਇਸੇ ਮਹੀਨੇ ਦੀ 30 ਤਰੀਕ ਨੂੰ ਉਹ ਸਦਾ ਲਈ ਚੁੱਪ ਹੋ ਗਿਆ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਭਾਜ਼ਾ ਵਿਭਾਗ ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਯਾਦ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ 'ਜਨ ਸਾਹਿਤ' ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅੰਕ ਕੱਢਿਆ। ਮਾਣਕ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਸ਼ਰਯਾਂਜਲੀ ਇਹ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਨਵੇਂ ਗਾਇਕ, ਸੱਚਾ ਸੁੱਚਾ ਗਾਉਣ, ਗੀਤਕਾਰ ਸੱਚਾ ਸੁੱਚਾ

ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ ਆਵਾਜ਼ ਲੋਕ ਗਾਥਾਵਾਂ ਲਈ ਬੇਹੱਦ ਢੁਕਵੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਮਾਣਕ ਨੂੰ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ, ਜੇ ਮਾਣਕ ਨੇ ਮੰਨ ਲਈ। ਦੇਵ ਦੀਆਂ ਲਿਖੀਆਂ ਲੋਕ ਗਾਥਾਵਾਂ ਮਾਣਕ ਗਾਉਣ ਲੱਗਾ। ਐਚ. ਐਮ. ਵੀ. ਨੇ 1973 ਵਿਚ ਉਸ ਦੀਆਂ ਗਾਈਆਂ ਲੋਕ ਗਾਥਾਵਾਂ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ ਓਡੀਅਨ ਲੇਬਲ ਹੇਠ ਕੱਢਿਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਦੁੱਲਾ, ਜੈਮਲ ਫੁੱਤਾ, ਪੂਰਨ ਤੇ ਰਸਾਲੂ ਦੀਆਂ ਗਾਥਾਵਾਂ ਸਨ। 'ਦੁੱਲਿਆ ਦੇ ਟੋਕਰਾ ਚੁਕਾਈ ਆਣ ਕੇ', 'ਆਖੇ ਅਕਬਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸੱਦ ਜੈਮਲ ਨੂੰ ਦਰਬਾਰ' ਦੇ ਬੋਲ ਬੱਚੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਜ਼ੁਬਾਨ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਗਏ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮਾਣਕ ਦਾ ਨਾਂ ਵੀ। ਅਗਲੇ

ਸਿੰਘ ਨੌਰਥ, ਚੰਨ ਗੁਰਾਇਆਂ ਵਾਲਾ, ਪਾਲੀ ਦੇਤਵਾਲੀਆ, ਬਲਬੀਰ ਲਹਿਰਾ, ਕੇਵਲ ਸਿੰਘ ਜਲਾਲ, ਜੀਤ ਗੋਲੇਵਾਲੀਆ, ਚਮਕੌਰ ਚਮਕ, ਅਲਬੋਲ ਬਰਾੜ, ਬਚਨ ਬੇਦਿਲ, ਦੇਬੀ ਮਖਸੂਸਪੁਰੀ, ਦਲੀਪ ਸਿੰਘੂ, ਜੱਗਾ ਗਿੱਲ, ਜਲੋਰ ਸਿੰਘ ਸਿੰਘੂ, ਮੇਵਾ ਸਿੰਘ ਨੌਰਥ, ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਕਣਕਵਾਲ, ਸੀਤਾ ਸੇਲੇਵਾਲਾ ਆਦਿ ਦੇ ਲਿਖੇ ਗੀਤ ਵੀ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਵਾਏ ਹਨ।

ਮਾਣਕ ਨੇ 1979 ਤੋਂ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਦੋਰੇ ਅਰੰਭ ਕੀਤੇ। ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ ਮਾਨਾਂ ਸਨਮਾਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਪੌਡਾਂ ਤੇ ਡਾਲਰਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਨਿਹਾਲ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਨੇ ਇੰਗਲੈਂਡ, ਅਮਰੀਕਾ, ਕੈਨੇਡਾ, ਬਹਿਰੀਨ, ਦੁਬਈ, ਮਸਕਟ, ਨਾਰਵੇ ਆਦਿ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਕਈ ਵਾਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕੀਤੇ। ਰੇਡੀਓ 'ਤੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਮਾਣਕ ਨੇ 1973 ਵਿਚ ਗਾਇਆ। ਦੂਰਦਰਸ਼ਨ ਜਲੰਧਰ ਨੇ 1981 ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਰੋਤਿਆਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਕੀਤਾ। ਦੂਰਦਰਸ਼ਨ ਤੋਂ ਉਸ ਨੇ ਪਹਿਲਾ ਗੀਤ 'ਗੱਡੀ ਵਿਚ ਜਾਣ ਵਾਲੀਏ, ਸਾਡੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਜਾ ਮੁਟਿਆਰੇ' ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ।

ਦੇਵ ਬਰੀਕਿਆਂ ਵਾਲੇ ਨਾਲ ਮੇਲ ਜੋਲ ਵਧਣ 'ਤੇ ਮਾਣਕ ਨੇ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਬਰੀਕੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਹੀ ਕਰ ਲਈ। ਇਥੇ ਹੀ 1975 ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਵਿਆਹ ਹੋਇਆ। ਉਸ ਦੀ ਜੀਵਨ ਸਾਥਣ ਸਰਵਜੀਤ ਦੇਰਾਹੇ ਦੇ ਨੇੜਲੇ ਪਿੰਡ ਰਾਜਗੜ੍ਹ ਦੇ ਸੁਬੀਆ ਖਾਨ ਦੀ ਧੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਬੱਚੇ ਇਕ ਪੁੱਤਰ ਅਤੇ ਇਕ ਧੀ ਹੈ। 1985 ਵਿਚ ਮਾਣਕ ਬਰੀਕਿਆਂ ਤੋਂ ਲੁਧਿਆਣੇ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਨਗਰ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਲੱਗਾ।

ਮਾਣ ਸਨਮਾਨਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਵੀ ਕੁਲਦੀਪ ਮਾਣਕ ਕਿਸੇ ਗੱਲੋਂ ਪਿੱਛੇ ਨਹੀਂ। ਉਸ ਨੂੰ ਅਨੇਕਾਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੇ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਸਨਮਾਨਾਂ ਨਾਲ ਨਿਵਾਜਿਆ। ਉਸ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਮਾਣ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਪਿਆਰ ਸੀ। 18 ਸਤੰਬਰ 1993 ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਉਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਜਲਾਲ ਵਿਖੇ ਕਾਰ ਅਤੇ ਨਗਦ ਰਾਸ਼ੀ ਦੇ ਕੇ ਸਨਮਾਨਿਆ ਗਿਆ।

ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੀ ਚਕਾਚੌਂਧ ਨੇ ਇਕ ਵਾਰੀ ਮਾਣਕ ਨੂੰ ਵੀ ਚੁੰਘਿਆਇਆ ਸੀ। ਉਹ ਐਮ. ਪੀ. ਬਣਨ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਦੇਖਣ ਲੱਗਾ। ਆਪਣੇ ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਬਣਿਡਾ ਰਿਜ਼ਰਵ ਸੰਸਦੀ ਸੀਟ ਤੋਂ ਉਹ ਚੋਣ ਲੜਿਆ। ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਮੁਹਿੰਮ ਦੌਰਾਨ ਜਦੋਂ ਉਹ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਵੋਟਾਂ ਮੰਗਦਾ ਤਾਂ ਲੋਕ ਉਸ ਨੂੰ ਕਲੀਆਂ ਸੁਣਾਉਣ ਲਈ ਕਹਿੰਦੇ। ਭਰ ਗਰਮੀ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਉਹ ਕਲੀਆਂ ਸੁਣਾ ਸੁਣਾ ਕੇ ਹੱਥ ਗਿਆ, ਪਰ ਵੋਟਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਸੰਦੂਕੜੀਆਂ ਖਾਲੀ ਹੀ ਰਹੀਆਂ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਵੀ ਨਾ ਬਚਾ ਸਕਿਆ। ਗਰਮੀ ਕਾਰਨ ਅਜਿਹਾ ਬਿਮਾਰ ਪਿਆ ਕਿ ਕਾਫੀ ਸਮਾਂ ਤਾਬ ਨਾ ਆਇਆ। ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਮਾਣਕ ਨੇ ਰਾਜਨੀਤੀ ਤੋਂ ਤੌਬਾ ਕਰ ਲਈ।

ਮਾਣਕ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਯੁੱਧਵੀਰ ਮਾਣਕ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿੱਛੇ ਵਾਲੀ ਲਾਈਨ ਹੀ ਫੜੀ। ਉਸ ਨੇ ਬਾਲ ਗਾਇਕੀ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰਕੇ ਜਲਦੀ ਹੀ ਇਸ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਅੱਗੇ ਪੁਲਾਘਾ ਪੁੱਟਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਆਪਣਾ ਗਰੁੱਪ ਬਣਾ ਕੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਪੰਜਾਬੀ ਸਰੋਤਿਆਂ ਨੇ ਵੀ ਉਸ ਦੀ ਗਾਇਕੀ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਹੁੰਗਾਰਾ ਦਿੱਤਾ, ਪਰ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਉਹ ਨਾਮੁਰਾਦ ਬਿਮਾਰੀ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਦਿਮਾਗੀ ਪ੍ਰੈਸ਼ਨੀ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ। ਲੰਬੇ ਇਲਾਜ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਉਸ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਸੁਧਾਰ ਨਾ ਹੋ ਸਕਿਆ। ਇਸ ਸਦਮੇ ਕਾਰਨ ਮਾਣਕ ਵੀ ਪ੍ਰੈਸ਼ਨੀ ਰਹਿਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰੈਸ਼ਨੀ ਲਾ-ਇਲਾਜ ਬਿਮਾਰੀ ਵਿਚ ਬਦਲ ਗਈ। ਅਖੀਰ 30 ਨਵੰਬਰ, 2011 ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਮਹਿਬੂਬ ਗਾਇਕ ਇਸ ਜਹਾਨ ਨੂੰ ਸਦਾ ਲਈ ਅਲਵਿਦਾ ਕਹਿ ਗਿਆ।

ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਧੂਹੀ

ਲਿਖਣ ਤੇ ਸਰੋਤੋਂ ਸੱਚਾ ਸੁੱਚਾ ਸੁਣਨ। ਮਾਣਕ ਦਾ ਜਨਮ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਬਠਿੰਡਾ ਦੇ ਪਿੰਡ ਜਲਾਲ ਵਿਖੇ ਪਿਤਾ ਨਿੰਕਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਮਾਤਾ ਬਚਨ ਕੌਰ ਦੇ ਘਰ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਅਸਲੀ ਨਾਂ ਮੁਹੰਮਦ ਲਤੀਫ ਸੀ। ਗਾਇਕੀ ਉਸ ਨੂੰ ਵਿਰਸੇ ਵਿੱਚੋਂ ਮਿਲੀ। ਤਾਇਆ ਸੂਬਾ ਸਿੰਘ ਪਿੰਡ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ 'ਚ ਹਜ਼ੂਰੀ ਰਾਗੀ ਸਨ, ਪਿਤਾ ਵੀ ਕੀਰਤਨ ਸਮੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਥ ਦਿੰਦੇ। ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕੀਰਤਨ, ਪਾਠ, ਅਨੰਦ ਕਾਰਜ ਆਦਿ 'ਚ ਮਾਣਕ ਵੀ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਲੱਗਾ। ਸਕੂਲ 'ਚ ਹੁੰਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਪਿੱਛੇ ਨਾ ਰਹਿੰਦਾ। ਮਾਸਟਰ ਕਸ਼ਮੀਰ ਸਿੰਘ ਵਲਟੋਹਾ ਨੇ ਵਧੀਆ ਆਵਾਜ਼ ਦੇਖ ਕੇ ਹੌਸਲਾ ਅਫਜ਼ਾਈ ਕੀਤੀ। ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਜਮਾਤਾਂ ਚੜ੍ਹਦਾ ਗਿਆ, ਗਾਇਕੀ ਵੱਲ ਰੁਝਾਨ ਵੱਧ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਪੜ੍ਹਾਈ 'ਚ ਪਛੜਦਾ ਗਿਆ ਤੇ ਬਹੁਤਾ ਪੜ੍ਹਾ ਨਾ ਸਕਿਆ।

ਆਪਣੀ ਕਲਾ ਨੂੰ ਪਰਪੱਕ ਕਰਨ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਚੰਗੇ ਮੁਰਸ਼ਦ ਦੀ ਲੋੜ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਈ। ਸੋ ਉਹ ਸ੍ਰੀ ਖੁਸ਼ੀ ਮੁਹੰਮਦ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਚਰਨੀਂ ਜਾ ਲੱਗਾ ਤੇ ਸੰਗੀਤ ਦੀਆਂ ਬਾਰੀਕੀਆਂ ਜਾਣੀਆਂ। ਮਿਹਨਤ ਤੇ ਲਗਨ ਅਤੇ ਉਸਤਾਦ ਦੀਆਂ ਰਹਿਮਤਾਂ ਸਦਕਾ ਉਸ ਦੀਆਂ ਝੋਲੀਆਂ ਭਰ ਗਈਆਂ। ਹਾਲੇ ਉਹ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਹੀ ਪੜ੍ਹਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਕ ਵਾਰੀ ਪਿੰਡ ਦੇ ਖੇਡ ਮੇਲੇ 'ਤੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਕੈਰੋਂ (ਤਤਕਾਲੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ) ਆਏ। ਕੁਲਦੀਪ ਨੇ ਗੀਤ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬੇਹੱਦ ਖੁਸ਼ ਹੋਏ। ਚਾਲੀ ਰੁਪਏ ਇਨਾਮ ਦੇ ਕੇ ਪਿੱਠ ਬਾਝੜਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦਾ 'ਮਾਣਕ' ਹੈ। ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਕੁਲਦੀਪ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਮਾਣਕ ਜੁੜ ਗਿਆ।

ਕਿਸਮਤ ਅਜਮਾਉਣ ਲਈ ਚੜ੍ਹਦੀ ਉਮਰ ਹੀ ਮਾਣਕ ਗਾਇਕਾਂ ਦੇ ਮੱਕੇ ਲੁਧਿਆਣੇ ਆ ਗਿਆ। ਉਥੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਚੋਟੀ ਦੇ ਗਾਇਕ ਹਰਚਰਨ ਗਰੇਵਾਲ ਦੇ ਗਰੁੱਪ 'ਚ ਬੜੇ ਵੱਡੇ ਮਾਸਟਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਪੈਰ ਜਮਾਉਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਸੰਘਰਸ਼ ਕੀਤਾ, ਭਾਂਡੇ ਮਾਂਜਣੇ ਪਏ, ਭੁੰਜੇ ਸੌਣਾ ਪਿਆ, ਫਾਕੇ ਕੱਟਣੇ ਪਏ ਤੇ ਨੀਦਾਂ ਝਾਗਣੀਆਂ ਪਈਆਂ। ਅਖੀਰ ਮਿਹਨਤ ਰੰਗ ਲਿਆਈ। ਹਰਚਰਨ ਗਰੇਵਾਲ ਅਤੇ ਸੀਮਾ ਦੀ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਸੀ। ਮਾਣਕ ਸਣੇ ਸਾਰਾ ਗਰੁੱਪ ਐਚ. ਐਮ. ਵੀ. ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਦਫਤਰ ਦਿੱਲੀ ਪੁੱਜਾ। ਲਾਅਨ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਧੁਨ ਵਿਚ ਮਸਤ ਮਾਣਕ ਕੋਈ ਗੀਤ ਗਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜੇ ਕੋਲੋਂ ਲੰਘਦੇ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਅਫਸਰ ਨੇ ਸੁਣ ਲਿਆ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਣਕ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸੀਮਾ ਨਾਲ ਕੋਲੰਬੀਆ ਲੇਬਲ ਹੇਠ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਈ। ਗੀਤ ਦੇ ਬੋਲ ਸਨ 'ਲੋਕ ਕਰਾ ਮਿੱਤਰਾ, ਮਛਲੀ ਪਾਉਣਗੇ ਮਾਧੇ' ਅਤੇ 'ਜੀਜਾ ਅੱਖੀਆਂ ਨਾ ਮਾਰ ਵੇ ਮੇਂ ਕੱਲ੍ਹ ਦੀ ਕੁੜੀ'। ਇਹ 1968 ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਕੁਝ ਚਿਰ ਪਿੱਛੋਂ ਉਸ ਨੇ ਸਤਿੰਦਰ ਬੀਬਾ ਨਾਲ ਜੁੱਟ ਬਣਾ ਕੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕਰਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ।

ਗੀਤਕਾਰ ਹਰਦੇਵ ਦਿਲਗੀਰ (ਦੇਵ ਬਰੀਕਿਆਂ ਵਾਲਾ) ਦਾ ਲੁਧਿਆਣੇ ਦੇ 'ਗੋਂਡ ਬਾਜ਼ਾਰ' ਵਿਚ ਆਮ ਹੀ ਆਉਣ ਜਾਣ ਸੀ। ਮਾਣਕ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਮਹਿਸੂਸ

ਵਰ੍ਹੇ 'ਤੇਰੇ ਟਿੱਲੇ ਤੋਂ ਸੂਰਤ ਦੀਂ ਹਦੀ ਆ ਹੀਰ ਦੀ' ਐਲ.ਪੀ. ਨੇ ਤਾਂ ਮਾਣਕ ਨੂੰ ਅਸਮਾਨੀ ਚੜ੍ਹਾ ਦਿੱਤਾ। ਲੋਕ ਗਾਥਾਵਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਮਾਣਕ ਦੇ ਕਈ ਹੋਰ ਸੋਲੇ ਗੀਤ ਵੀ ਰਿਕਾਰਡ ਹੋਏ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਦੋਗਾਣਿਆਂ ਵੱਲ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਓਧਰ ਵੀ ਧੰਨ ਧੰਨ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤੀ। ਸਤਿੰਦਰ ਬੀਬਾ ਨਾਲ ਈ.ਪੀ. ਤਵੇ ਵਿਚ 'ਕਾਲੀ ਗਾਨੀ ਮਿੱਤਰਾਂ ਦੀ' ਮਾਣਕ ਦੀ ਗਾਇਕੀ ਦਾ ਸਿਖਰ ਹੋ ਨਿਬੜੀ। ਕੈਪਕੋ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਕੰਪਨੀ ਦਿੱਲੀ ਨੇ ਮਾਣਕ ਅਤੇ ਗੁਲਸ਼ਨ ਕੋਮਲ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਵਿਚਲੇ ਦੋਗਾਣੇ 'ਘਰੋਂ ਚੱਲ ਕੱਢੂੰ ਰਤਕਾਂ', 'ਜੱਟੀਏ ਜੇ ਹੋ ਗੀ ਸਾਧਣੀ' ਨੇ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਰਿਕਾਰਡ ਹੀ ਤੋੜ ਦਿੱਤੇ। ਪਿੱਛੋਂ ਐਚ. ਐਮ. ਵੀ. ਨੇ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੀਤਾਂ ਦਾ ਇਕ ਐਲ.ਪੀ. ਰਿਲੀਜ਼ ਕੀਤਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮਾਣਕ ਦੇ ਅਮਰਜੋਤ, ਪਰਮਿੰਦਰ ਸੰਧੂ, ਕੁਲਦੀਪ ਕੌਰ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਨਾਲ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਦੋਗਾਣੇ ਰਿਕਾਰਡ ਹੋਏ। ਮਾਣਕ ਨੇ ਗੁਲਸ਼ਨ ਕੋਮਲ, ਸਤਿੰਦਰ ਬੀਬਾ, ਅਮਰਜੋਤ, ਕੁਲਦੀਪ ਕੌਰ, ਪਰਮਿੰਦਰ ਸੰਧੂ ਤੇ ਸੁਚੇਤ ਬਾਲਾ ਨਾਲ ਵੀ ਗਾਇਆ।

ਮਾਣਕ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਗਾਇਕੀ ਪੰਜ ਹਿੱਸਿਆਂ 'ਚ ਵੰਡੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ: ਲੋਕ ਗਾਥਾਵਾਂ, ਸੋਲੇ ਗੀਤ, ਦੋਗਾਣੇ, ਧਾਰਮਿਕ ਅਤੇ ਫਿਲਮੀ ਗੀਤ। ਲੋਕ ਗਾਥਾਵਾਂ ਨਵਾਂ ਤਜਰਬਾ ਜੀ ਜੇ ਸਫਲ ਰਿਹਾ। ਉਸ ਨੇ ਢਾਡੀਆਂ, ਗਵੰਤਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਗਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਲੋਕ ਗਾਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪੁਨਰਸਜੀਵ ਕੀਤਾ। ਵੱਡੇ ਸਾਰੰਗੀ ਨਾਲ ਗਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਗਾਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਤੂੰਬੀ ਢੋਲਕੀ ਨਾਲ ਨਵੇਂ ਰੰਗ ਵਿਚ ਗਾਇਆ। ਲੋਕ ਗਾਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਭਾਵੇਂ ਹੋਰ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨੇ ਵੀ ਗਾਇਆ ਪਰ ਜੇ ਝੰਡੇ ਮਾਣਕ ਨੇ ਗੱਡੇ, ਉਥੇ ਤਕ ਕੋਈ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕਿਆ। ਸੋਲੇ ਗੀਤਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਮਾਣਕ ਦਾ ਕੋਈ ਸਾਨੀ ਨਹੀਂ। ਦੋਗਾਣਿਆਂ ਦੀ ਵੰਨਗੀ ਵਿਚ ਵੀ ਮਾਣਕ ਚੋਟੀ ਦੇ ਗਾਇਕਾਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਪੁੱਜਾ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਕਈਆਂ ਤੋਂ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਹੱਥ ਉਤੇ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਧਾਰਮਿਕ ਗੀਤਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਉਹ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ। ਉਸ ਦੀ ਗਾਈ ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਦੀ ਵਾਰ 'ਲੈ ਕੇ ਕਲਗੀਧਰ ਤੋਂ ਬਾਝਾ' ਸੁਣਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਲੂੰ ਕੰਡੇ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਕੁਲਦੀਪ ਮਾਣਕ ਨੇ ਵੱਧ ਗੀਤ ਤਾਂ ਦੇਵ ਬਰੀਕਿਆਂ ਵਾਲੇ ਦੇ ਹੀ ਲਿਖੇ ਗਾਏ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਗੁਰਮੁਖ ਗਿੱਲ, ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਨ, ਸਨਮੁੱਖ ਸਿੰਘ ਅਜ਼ਾਦ, ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ, ਸੇਵਾ

ਆਖ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬੋਲਦੀਆਂ

ਕਾਲਮ 'ਆਖ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬੋਲਦੀਆਂ' ਨੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਅੰਦਰ ਬੈਠੇ ਸ਼ਾਇਰ ਨੂੰ ਖੂਬ ਹਲੂਣਿਆ ਹੈ। ਤਸਵੀਰ ਦੇਖ ਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਵਿਚ ਜੋ ਵਲਵਲੇ ਉਠਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਕਵਿਤਾ ਦੀਆਂ ਦੋ ਤੋਂ ਚਾਰ ਸਤਰਾਂ 'ਚ ਸਾਨੂੰ ਤਸਵੀਰ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭੇਜੇ। ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ, ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਫੋਟੋ ਨਾਲ ਕਾਵਿ ਟੋਟਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਰ ਕੈਪਸ਼ਨ ਭੇਜਣ ਲਈ ਆਖਰੀ ਤਾਰੀਖ 22 ਦਸੰਬਰ 2018 ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਕੈਪਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲਾ-356

ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਕੇਂਦੀ ਵੇ ਸੱਜਣਾ ਪਰਾਂਦੀ, ਸਾਡੀ ਪੇਸ਼ ਕੋਈ ਨਾ ਜਾਂਦੀ। ਦਿਲ ਦੀਆਂ ਦਿਲ 'ਚ ਰਹਿ ਗਈਆਂ, ਤੈਥੋਂ ਬਾਤ ਬੁੱਝੀ ਨਾ ਜਾਂਦੀ।

ਕੈਪਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲਾ-354

ਤਵੀ 'ਤੇ ਪਰਸਾਦੇ ਪਕਾਵਣ ਮਾਈਆਂ। ਨਾ ਨਾਮ, ਨਾ ਭਾਲਣ ਨਾਮ ਆਪਣਾ ਫਰਜ਼ ਨਿਭਾਵਣ ਮਾਈਆਂ। ਸਬਰ, ਸੰਤੋਖ ਨਾਲ ਰੱਜੀਆਂ ਰੁਹਾਂ ਸਭ ਨੂੰ ਇਹ ਰਜਾਵਣ ਮਾਈਆਂ। -ਦਵਿੰਦਰ ਕੌਰ

ਇੱਕ ਅੱਧ ਫੁਲਕਾ ਵੇਲ ਕੇ ਲੀਡਰ ਅਖਬਾਰੀ-ਸੁਰਖੀ ਝੱਟ ਬਣਾਵਣ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਦਿਨ ਰਾਤ ਬੀਬੀਆਂ ਅਸਲੀ ਸੇਵਾ ਕਰ ਦਿਖਲਾਵਣ। ਲੰਗਰ-ਪੁਥਾ 'ਤੇ ਦੇ ਕੇ ਪਹਿਰਾ ਵਿਚ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਕਮਾਵਣ।

ਸਮਾਂ ਹੁੰਦਾ ਏ ਕੁਝ ਖਾਸ ਕੁਝ ਬੀਬੀਆਂ ਕਰਦੀਆਂ ਸੇਵਾ ਕੁਝ ਕਰਦੀਆਂ ਟਾਈਮ ਪਾਸ। ਸੇਵਾ ਭਾਵਨਾ ਦਿਲ ਵਿਚ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕਾਰਜ ਹੁੰਦੇ ਸੱਭੇ ਰਾਸ। ਚੁਗਲੀਆਂ ਛੱਡ, ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹੀਏ ਘਰ ਵਿਚ ਪੈਦੀ ਬਰਕਤ ਦੁਈ। ਬੁੱਢੇ ਮਾਪੇ ਜੇ ਘਰ ਵਿਚ ਭੁੱਖੇ ਦਿਖਾਵੇ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੰਮ ਨਾ ਆਉਣੀ। -ਗੋਰਾ ਪ੍ਰਜਾਪਤ, ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਫੋਨ: 718-690-8403

-ਜਗਮੀਤ ਸਿੰਘ ਪੰਧੋਰ ਫੋਨ: 91-98783-37222

ਦੁੱਖ ਸੁੱਖ ਦੀ ਹਰ ਘੜੀ ਵਿਚ ਇੱਕ ਬਾਂ ਹੋਵੇ ਲੰਗਰ ਤਿਆਰ। ਵਿਚ ਭੋਜਨ ਦੇ ਰਸ ਘੋਲਦਾ ਸਾਝਾਂ ਦਾ ਇਹ ਮੋਹ ਪਿਆਰ। ਵਿਚ ਏਕੇ ਦੇ ਬਰਕਤ ਪੈਦੀ ਯੁੱਗਾਂ ਯੁੱਗਾਂ ਦਾ ਹੈ ਇਕਰਾਰ। -ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਢਪਾਲੀ, ਬਠਿੰਡਾ ਫੋਨ: 91-94176-49275

ਗੱਲ ਸੁਣ ਲੈ ਅਤੀਏ ਮੇਰੀ ਨੀ ਉਮਰ ਲੰਘੀ ਜਾਵੇ ਤੇਰੀ ਮੇਰੀ ਨੀ ਘਰ ਕਰੀ ਕਮਾਈ ਆਪਾਂ ਬਬੇਰੀ ਨੀ। ਆ ਜਾ ਜੀਵਨ ਸਫਲਾ ਕਰੀਏ। ਛੱਡ ਕੇ ਧੰਦੇ ਦੁਨੀਆਂਦਾਰੀ ਦੇ ਆ ਸੇਵਾ ਲੰਗਰਾਂ ਦੀ ਕਰੀਏ। -ਮਨਦੀਪ ਗਿੱਲ ਧੜਾਕ ਫੋਨ: 91-99881-11134

ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਲੰਗਰ ਲਈ ਖਿੱਚੀ ਤਿਆਰੀ। ਬਾਕੀ ਕੰਮ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਵੰਡੇ ਜਿੰਮੇਵਾਰੀ ਰੋਟੀਆਂ ਦੀ ਭਾਰੀ। ਹੱਸ ਕੇ ਬੀਬੀਆਂ ਨੇ ਮੱਲੀ ਦਗਦੀ ਲੋਹ ਅੰਗਿਆਰੀ। ਹੱਥੋਂ ਹੱਥੀ ਥੱਪੀਆਂ ਰੋਟੀਆਂ ਅਹੁ ਡੱਲ ਭਰ ਦਿੱਤੀ ਸਾਰੀ। -ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਨੁਰਪੁਰੀ ਸੈਨ ਹੋਜੇ, ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ

ਵਿਆਹ-ਸ਼ਾਦੀ ਜਾਂ ਕੋਈ 'ਕੱਠ ਝੱਟ ਹੀ ਚੁਰ ਤਪਾਵਣ ਮਾਈਆਂ। ਮਨ ਵਿਚ ਰੱਬ ਨੂੰ ਧਿਆ ਕੇ

ਕੀ ਲੈਣਾ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਠੱਪੀਆਂ ਤੋਂ ਰਲ ਸਭ ਸੁਆਣੀਆਂ ਇਕ ਮੰਚ 'ਤੇ ਸਮਾਜਕ ਸੇਵਾ ਕਰਦੀਆਂ। ਤਵੀ ਗਰਮ ਹੈ ਜ਼ੋਰਾਂ 'ਤੇ ਕੋਈ ਆਟਾ ਗੁੰਨੇ, ਕੋਈ ਵੇਲੇ-ਥੱਲੇ। ਸਭ ਰਲ ਮਿਲ ਸੇਵਾ ਕਰਦੀਆਂ ਨਹੀਂ ਰੀਸ ਇਸ 'ਚ ਕੋਈ। ਬਹਿ ਰਲ ਸਭ ਖਾਵਣਗੇ। ਇਹੋ ਹੈ ਸਾਂਝੀ ਭਾਈਵਾਲਤਾ ਕੀ ਲੈਣਾ ਵੱਡੇ ਤੁਰਲੇ ਤਾਜ ਸਜਾ ਕੇ। ਵੇਟਾਂ ਦੇ ਡੱਬੇ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲਿਆ ਹਮੇਸ਼ਾ ਬਹਿਸ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ। -ਦਰਸ਼ਨਪਾਲ ਦੋਸਾਂਝ

ਲਤੀਫਾ ਇਕ ਪਤਨੀ ਨੇ ਪਤੀ ਅੱਗੇ ਦੁੱਧ ਦਾ ਗਲਾਸ ਰੱਖਿਆ। ਬੋੜੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਪਤੀ ਬੋਲਿਆ, "ਭਾਗਵਾਨੇ, ਦੁੱਧ ਵਿਚ ਤਾਂ ਮੱਖੀ ਹੈ।" ਪਤਨੀ ਨੇ ਆ ਕੇ ਦੇਖਿਆ, ਦੁੱਧ 'ਤੇ ਮੱਖੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤਾਂ ਬੋਲੀ, "ਪਤੀ ਪਰਮੇਸ਼ਵਰ ਜੀ, ਮੱਖੀ ਤੁਹਾਡੀ ਐਨਕ ਨਾਲ ਚਿਪਕੀ ਹੋਈ ਹੈ।" -ਵਾਸਦੇਵ ਸਿੰਘ ਪਰਹਾਰ, ਫੋਨ: 206-434-1155

ਸੱਸੀ ਪੁੰਨੂੰ ਸਿੰਧ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤ ਗਾਥਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਕੋਈ ਸੱਤ ਕੁ ਸੌ ਵਰ੍ਹੇ ਪਹਿਲਾਂ ਭੰਬੋਰ ਸ਼ਹਿਰ ਉਤੇ ਰਾਜਾ ਆਦਿਮ ਖਾਨ ਰਾਜ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਬੰਦਾ ਬੜਾ ਨੇਕ ਬਖਤ ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਔਲਾਦ ਕੋਈ ਨਾ ਸੀ। ਕਈ ਮੰਨਤਾਂ ਮੰਨ ਕੇ ਆਖਿਰ ਧੀ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਜਨਮ ਲਿਆ। ਧੀ ਦਾ ਨਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੱਸੀ ਰੱਖਿਆ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਰਿਵਾਜ ਅਨੁਸਾਰ ਰਾਜੇ ਨੇ ਨਜ਼ਮੀਆਂ ਪਾਸੋਂ ਸੱਸੀ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਹਿਮ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸੱਸੀ ਆਪਣੀ ਜਵਾਨੀ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਨਚਲੇ ਨੌਜਵਾਨ ਪਿੱਛੇ ਬਲਾਂ ਵਿੱਚ ਮਰ ਜਾਵੇਗੀ। ਰਾਜੇ ਨੇ ਆਪਣੀ ਬਦਨਾਮੀ ਤੋਂ ਡਰਦਿਆਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੱਸੀ ਨੂੰ ਜ਼ਹਿਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹਿਆ ਪਰ ਮਗਰੋਂ ਉਹਨੂੰ ਇੱਕ ਸੰਦੂਕ ਵਿੱਚ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਦਰਿਆ ਸਿੰਧ ਵਿੱਚ ਰੋੜ੍ਹ ਦਿੱਤਾ। ਭੰਬੋਰ ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਅੱਤਾ ਨਾਮੀ ਧੋਬੀ ਕੱਪੜੇ ਧੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਰੁੜ੍ਹਦਾ ਜਾਂਦਾ ਸੰਦੂਕ ਉਹਦੀ

ਮੈਂ ਦੇਖਾਂ ਪੁੰਨੂੰ ਦਾ ਰਾਹ

ਪ੍ਰੀਤ ਗਾਥਾ

ਜਾਂਦੇ ਪੁੰਨੂੰ ਨੂੰ ਜਾਣ ਦੇ ਧੀਏ ਕੋਲੋਂ ਦੀ ਗਈ ਨੀ ਬਲਾ।

ਡਾਚੀ ਦਾ ਖੁਰਾ ਫੜਦੀ ਨੱਸ ਟੁਰੀ ਤੇ ਸਹਿਰਾ ਦੇ ਤਪਦੇ ਰੇਤ ਵਿੱਚ ਪੁੰਨੂੰ-ਪੁੰਨੂੰ ਕੂਕਦੀ ਮਰ ਗਈ। ਦੂਜੇ ਬੰਨੇ ਸਵੇਰੇ ਸਾਰ ਪੁੰਨੂੰ ਨੂੰ ਹੋਸ ਪਰਤੀ। ਉਹਨੇ ਡਾਚੀ ਉਪਰੋਂ ਫਾਲ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਉਸੇ ਪੈਰੀਂ ਵਾਪਸ ਮੁੜ ਪਿਆ। ਅੱਗ ਵਰ੍ਹਉਂਦੇ

ਪੁੰਨੂੰ ਦਾ ਖਿਆਲ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਮਤੇ ਉਹ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਕਿੱਧਰੇ ਤੁਰ ਜਾਵੇ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਦੇ ਮਹਿਰਮ ਅੱਗੇ ਅਰਜ਼ੋਈ ਕਰਦੀ ਹੈ: ਆਪਣੇ ਕੋਠੇ ਮੈਂ ਖੜ੍ਹੀ ਪੁੰਨੂੰ ਖੜ੍ਹਾ ਮਸੀਤ ਵੇ।

ਅਸੀਂ ਪੱਟ ਦਿੱਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਾਦੀਆਂ ਨੇ। ਬੋਲਾ ਢੁੱਡ ਫਿਰੀ ਅੱਖਾਂ ਲਾਲ ਹੋਈਆਂ ਪੰਝੂੜਾ ਭੰਨ ਸੁੱਟਿਆ ਲਾਲ ਬਾਰੀਆਂ ਦਾ। ਗੋਰੀ ਕਲਾਲਾਂ ਨੂੰ ਦੁਰਅਸੀਸਾਂ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਪੁੰਨੂੰ ਨੂੰ ਸ਼ਰਾਬੀ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨਾਲੋਂ ਵਿਛੋੜ ਲਿਆ:

ਮਰਨ ਕਲਾਲ ਜਗ ਹੋਵਣ ਬੋੜ੍ਹੇ ਮੇਰਾ ਪੁੰਨੂੰ ਸ਼ਰਾਬੀ ਕੀਤਾ ਸ਼ਹਿਰ ਭੰਬੋਰ ਦੀਆਂ ਭੀੜੀਆਂ ਗਲੀਆਂ ਪੁੰਨੂੰ ਲੰਘ ਗਿਆ ਚੁੱਪ ਕੀਤਾ ਇੱਕ ਅਫਸੋਸ ਰਹਿ ਗਿਆ ਦਿਲ ਮੇਰੇ ਹੱਥੀਂ ਯਾਰ ਵਿਦਾ ਨਾ ਕੀਤਾ। ਰਾਤ ਸਮੇਂ ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਨਸ਼ੇ ਵਿੱਚ ਬੇਹੋਸ਼ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਪੁੰਨੂੰ ਦੇ ਭਰਾ ਪੁੰਨੂੰ ਨੂੰ ਡਾਚੀ ਉਤੇ ਲੱਦ ਕੇ ਆਪਣੇ ਦੇਸ ਨੂੰ ਲੈ ਤੁਰਦੇ ਹਨ, ਤਦ ਸਵੇਰੇ ਸੱਸੀ ਨੂੰ ਇਸ ਸਾਜਿਸ਼ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਪੁੰਨੂੰ-ਪੁੰਨੂੰ ਕੂਕਦੀ ਡਾਚੀ ਦਾ ਖੁਰਾ ਫੜ੍ਹ ਕੇ ਮਗਰੋਂ ਨੱਸ ਟੁਰਦੀ ਹੈ। ਸੱਸੀ ਦੀ ਠਹੁ ਬਿਰਹਾ ਦਸ਼ਾ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਗੋਰੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ

ਅੱਗ ਲਾਵਾਂ ਤੇਰੀਆਂ ਪੂਣੀਆਂ ਚਰਖੇ ਨੂੰ ਨਦੀ ਨੀ ਹੜ੍ਹਾ। ਜਾਨ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਲੈ ਗਿਆ ਨੀ ਚੀਰੇ ਦੇ ਲੜ ਲਾ। ਜਾਂਦੇ ਪੁੰਨੂੰ ਨੂੰ ਮੋੜ ਲੈ ਸੂਟ ਸਮਾਵਾਂ ਰੋਸ਼ਮੀ, ਚੁੱਨੀਆਂ ਦੇਵਾਂ ਨੀ ਰੰਗਾ। ਜਾਂਦੇ ਪੁੰਨੂੰ ਨੂੰ ਜਾਣ ਦੇ ਧੀਏ ਕੋਲੋਂ ਦੀ ਗਈ ਨਾ ਬਲਾ।

ਅੱਗ ਲਾਵਾਂ ਤੇਰੇ ਸੂਟ ਨੂੰ ਚੁੱਨੀਆਂ ਦੇਵਾਂ ਨਾ ਮਚਾ। ਜਾਨ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਲੈ ਗਿਆ ਚੀਰੇ ਦੇ ਲੜ ਲਾ ਨੀ ਜਾਂਦੇ ਪੁੰਨੂੰ ਨੂੰ ਮੋੜ ਲੈ। ਗੀਤ ਦੇ ਦਰਦ ਭਰੇ ਬੋਲ ਸੁਣ ਕੇ ਕਿਸੇ ਬਿਰਹਾ ਕੁੱਠੀ ਦੇ ਨੈਣਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੰਝੂਆਂ ਦੇ ਮੋਤੀ ਝਰ ਝਰ ਪੈਂਦੇ ਹਨ, ਕਿਧਰੇ ਹੁੱਕਾ ਉਭਰਦਾ ਹੈ, ਕਿਧਰੇ ਇੱਕ ਚੀਸ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਦਰਦੀਲੇ ਬੋਲਾਂ ਦਾ ਮੁੜ ਜਨਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ: ਬਲ ਵੀ ਤੱਤਾ ਮੈਂ ਵੀ ਤੱਤੀ

ਸੁਖਦੇਵ ਮਾਦਪੁਰੀ
ਫੋਨ: 91-94630-34472

ਨਿਗਾਹ ਪਿਆ ਤਾਂ ਉਹਨੇ ਫੜ੍ਹ ਲਿਆ। ਇੱਕ ਪਿਆਰਾ ਬੱਚਾ ਵਿੱਚ ਪਿਆ ਅੰਗੂਠਾ ਚੁੰਘ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਧੋਬੀ ਦੇ ਘਰ ਕੋਈ ਔਲਾਦ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਬੱਚਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਧੋਬੀ ਤੇ ਧੋਬਣ ਨੇ ਰੱਬ ਦਾ ਲੱਖ-ਲੱਖ ਸੁਕਰ ਕੀਤਾ ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਰੱਬੀ ਦਾਤ ਸਮਝ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪਾਲਣ ਲੱਗੇ। ਉਹ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸਨ ਜਾਣਦੇ ਕਿ ਉਹ ਭੰਬੋਰ ਦੇ ਹਾਕਮ ਦੀ ਬੇਟੀ ਹੈ।

ਮਾਰੂਥਲ ਵਿੱਚ ਉਹ ਤਤਪਦੀ ਸੱਸੀ ਪਾਸ ਪੁੱਜਾ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪ੍ਰਾਣ ਤਿਆਗ ਦਿੱਤੇ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਗੋਰੀ ਦੇ ਮਨ ਉਤੇ ਇਸ ਦਰਦਾਂ ਭਰੀ ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਅਮਿਟ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਪੁੰਨੂੰ ਨੂੰ ਬੇਹੋਸ਼ ਕਰਕੇ ਸੱਸੀ ਪਾਸੋਂ ਚੋਰੀ ਜਬਰਦਸਤੀ ਲਿਜਾਏ ਜਾਣ ਦੇ ਵਿਰਤਾਂਤ ਨੂੰ ਬੜੇ ਦਿਲ ਵਿੰਨ੍ਹੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਉਲੀਕਿਆ ਹੈ। ਚਰਖਾ ਕਤੋਂਦੀ ਗੋਰੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੁੰਨੂੰ ਦੀ ਯਾਦ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ:

ਲਠ ਚਰਖੇ ਦੀ ਹਿਲਦੀ ਜੁਲਦੀ ਮਾਲੂਂ ਬਾਹਵਾਲੀਆਂ ਖਾਵੇ। ਸਭਨਾਂ ਸਈਆਂ ਨੇ ਭਰ ਲਏ ਛਿੱਕੂ ਮੈਥੋਂ ਕੱਤਿਆ ਮੂਲ ਨਾ ਜਾਵੇ। ਚਰਖਾ ਕਿਵੇਂ ਕੱਤਾਂ ਮੇਰਾ ਮਨ ਪੁੰਨੂੰ ਵਲ ਧਾਵੇ। ਤੂੰ ਜਨ ਕੱਤਦੀਆਂ 'ਚੋਂ ਕੋਈ ਜਣੀ ਸੱਸੀ-ਪੁੰਨੂੰ ਦਾ ਗੀਤ ਛੋਹ ਬਹਿੰਦੀ ਹੈ: ਉਚੀਆਂ ਲੰਬੀਆਂ ਟਾਹਲੀਆਂ ਵਿੱਚ ਗੁਜਰੀ ਦੀ ਪੀਘ ਵੇ ਮਾਹੀਆ। ਪੀਘ ਝੁਟੇਂਦੇ ਦੇ ਜਣੇ ਆਸਕ ਤੇ ਮਾਸੂਕ ਵੇ ਮਾਹੀਆ। ਪੀਘ ਝੁਟੇਂਦੇ ਢਹਿ ਪਏ ਹੋ ਗਏ ਚਕਨਾ ਚੂਰ ਵੇ ਮਾਹੀਆ। ਸੱਸੀ ਤੇ ਪੁੰਨੂੰ ਰਲ ਸੁੱਤੇ ਮੁੱਖ 'ਤੇ ਪਾ ਕੇ ਰੁਮਾਲ ਵੇ ਮਾਹੀਆ। ਸੱਸੀ ਜਾਂ ਪਾਸਾ ਮੋੜਿਆ ਪੁੰਨੂੰ ਤਾਂ ਹੈ ਨੀ ਨਾਲ ਵੇ ਮਾਹੀਆ। ਜੇ ਮੈਂ ਹੁੰਦੀ ਜਾਗਦੀ ਜਾਂਦੇ ਨੂੰ ਲੈਂਦੀ ਮੋੜ ਵੇ ਮਾਹੀਆ। ਮਗਰੋਂ ਸੱਸੀ ਤੁਰ ਪਈ ਮੈਂ ਵੀ ਚਲਸਾਂ ਤੋੜ ਵੇ ਮਾਹੀਆ। ਗੀਤ ਸੁਣ ਕੇ ਕਿ ਜੇ ਨਾਜੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ

ਭਰ ਭਰ ਅੱਖੀਆਂ ਡੋਲੁਦੀ ਨੈਣੀਂ ਲੱਗੀ ਪ੍ਰੀਤ ਵੇ। ਹਾਏ ਵੇ ਪੁੰਨੂੰ ਜ਼ਾਲਮਾਂ ਹਾਏ ਵੇ ਦਿਲਾਂ ਦਿਆ ਮਹਿਰਮਾਂ ਸੁੱਤੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਨਾ ਜਾਈਂ ਵੇ।

ਉਠ ਨੀ ਮਾਏ ਸੁੱਤੀਏ ਚੁੱਲ੍ਹੇ ਅੱਗ ਨੀ ਪਾ ਜਾਂਦੇ ਪੁੰਨੂੰ ਨੂੰ ਘੇਰ ਕੇ ਕੋਈ ਭੋਜਨ ਦਈਂ ਛਕਾ ਹਾਏ ਵੇ ਪੁੰਨੂੰ ਜ਼ਾਲਮਾਂ ਹਾਏ ਵੇ ਦਿਲਾਂ ਦਿਆ ਮਹਿਰਮਾਂ ਸੁੱਤੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਨਾ ਜਾਈਂ ਵੇ।

ਉਠ ਵੇ ਵੀਰਾ ਸੁੱਤਿਆ ਕੋਈ ਪੱਕਾ ਮਹਿਲ ਬਣਾ ਵਿੱਚ ਵਿੱਚ ਰੱਖ ਦੇ ਮੋਰੀਆਂ ਦੇਖਾਂ ਪੁੰਨੂੰ ਦਾ ਰਾਹ ਹਾਏ ਵੇ ਪੁੰਨੂੰ ਜ਼ਾਲਮਾਂ ਹਾਏ ਵੇ ਦਿਲਾਂ ਦਿਆ ਮਹਿਰਮਾਂ ਸੁੱਤੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਨਾ ਜਾਈਂ ਵੇ। ਪਰ ਪਰਦੇਸੀ ਪੁੰਨੂੰ ਨੂੰ ਲੱਦ ਕੇ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਗੋਰੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਪੁੰਨੂੰ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕਰਨ 'ਤੇ ਹੌੜਦੀ ਹੈ: ਲਾਦੀ ਲਦ ਗਏ ਕੀਲੇ ਪਟ ਗਏ ਭਾਵੇਂ ਮਾਏਂ ਸੁਣੇ ਭਾਵੇਂ ਪਿਓ ਸੁਣੇ ਮੈਂ ਤਾਂ ਉਠ ਜਾਣੈ ਨਾਲ ਲਾਦੀਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵੜ ਜਾ ਧੀਏ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਲੈ ਧੀਏ

ਬਲੋਚਿਸਤਾਨ (ਪਾਕਿਸਤਾਨ) ਵਿੱਚ ਸੱਸੀ-ਪੁੰਨੂੰ ਦਾ ਮਜ਼ਾਰ

ਬਿਆਨ ਕਰਦੀ ਹੈ: ਸੱਸੀ ਤੇਰੇ ਬਾਗ ਵਿੱਚ ਉਤਰੇ ਲੁਟੇਰੇ ਬਲੋਚਾ ਜ਼ਾਲਮਾ ਸੁਣ ਵੈਣ ਮੇਰੇ। ਤੱਤੀ ਸੀ ਰੇਤ ਸੜ੍ਹ ਗਏ ਪੈਰ ਮੇਰੇ ਕਿੱਧਰ ਗਏ ਕੋਲ ਇਕਰਾਰ ਤੇਰੇ। ਬਲੋਚਾ ਜ਼ਾਲਮਾਂ ਸੁਣ ਵੈਣ ਮੇਰੇ। ਪੁੰਨੂੰ ਦੇ ਤੁਰ ਜਾਣ 'ਤੇ ਸੱਸੀ ਦੀ ਮਾਂ ਸੱਸੀ ਨੂੰ ਦਿਲਾਸਾ ਦਿੰਦੀ ਸਮਝਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਚੰਗਾ ਹੋਇਆ ਕੋਲੋਂ ਦੀ ਬਲਾ ਟਲ ਗਈ। ਗੀਤ ਦੇ ਬੋਲ ਹਨ: ਮੈਂ ਵੱਟ ਲਿਆਵਾਂ ਪੂਣੀਆਂ ਧੀਏ ਚਰਖੇ ਨੂੰ ਚਿੱਤ ਲਾ।

ਤੱਤੇ ਨੈਣਾਂ ਦੇ ਡੋਲੇ। ਰੱਬਾ ਕੇਰਾਂ ਦਸ ਤਾਂ ਸਗੀ ਕਦੋਂ ਹੋਣਗੇ ਪੁੰਨੂੰ ਨਾਲ ਮੇਲੇ।

ਮੈਂ ਪੁੰਨੂੰ ਦੀ, ਪੁੰਨੂੰ ਮੇਰਾ ਸਾਡਾ ਪਿਆ ਵਿਛੋੜਾ ਭਾਰਾ। ਦਸ ਵੇ ਰੱਬਾ ਕਿੱਥੇ ਗਿਆ ਮੇਰੇ ਨੈਣਾਂ ਦਾ ਵਣਜਾਰਾ।

ਇੰਜ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਗੋਰੀ ਦੇ ਹੋਠਾਂ 'ਤੇ ਸੱਸੀ-ਪੁੰਨੂੰ ਦੀ ਗਾਥਾ ਅਗਾਂਹ ਟੁਰਦੀ ਹੈ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿੰਨਾ ਸਮਾਂ ਹੋਰ ਇਹ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਗੋਰੀ ਦਾ ਦਰਦ ਬਿਆਨਦੀ ਰਹੇਗੀ।

ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਰੰਗ

ਕਿਰਪਾ ਬੱਦਲ ਗੂੜ੍ਹੇ ਛਾ ਗਏ ਮੇਰਾਂ ਰਾਗ ਅਲਾਪੇ। ਹਰਿਆਵਲ ਮਹਿੰਦੀ ਗੂੜ੍ਹੀ ਚੜ੍ਹ ਗਈ ਕੁਦਰਤ ਦੁਲਹਨ ਜਾਪੇ।
ਕਿਣ ਮਿਣ ਕਿਣ ਮਿਣ ਮਿਹਰਾਂ ਵੱਸੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਗੀਤ ਅਲਾਪੇ। ਹਵਾ ਰਾਣੀ ਸੁੰ ਸ਼ਾਂ ਕਰ ਨੱਚਦੀ ਬਨਸਪਤੀ ਨਿੱਤਕੀ ਜਾਪੇ। ਬਬੀਹਾ ਲਾ ਕੇ ਉਚੀਆਂ ਹੇਕਾਂ ਅੰਬਰ ਨੂੰ ਰਿਝਾਵੇ।
ਐਸੀ ਡਾਢੀ ਖਿੱਚ ਨਕਸ਼ ਦੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਤੋਂ ਭਟਕਾਵੇ। ਅੰਬਰ ਪਿਤਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਰਸਾਵੇ ਹਰ ਸ਼ੈਅ ਨੂੰ ਤ੍ਰਿਪਤਾਵੇ। ਕਿਣਕਾ ਕਿਣਕਾ ਸ਼ਗਨ 'ਚ ਰੁੱਝਿਆ ਮਹਿਕਾਂ ਵੰਡਦਾ ਜਾਵੇ।
ਤੂੰ ਹੀ ਤੂੰ ਹਰ ਵਿੱਚ ਵਸਿਆ

ਹਰ ਕੋਈ ਸੁਖ ਵਿੱਚ ਜਾਪੇ। ਪਰ 'ਮੈਂ' ਵਿੱਚ ਰਚ ਕੇ ਮਨ ਦਾ ਵਿਹੜਾ ਫੇਰ ਵੀ ਸੁੰਨਾ ਜਾਪੇ।
-ਰਾਜਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਫੋਨ: 91-89684-71265

ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਲਿਖਦੀ ਗੀਤ

ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਲਿਖਦੀ ਗੀਤ ਮੈਂ ਸੁਣਦੀ ਹਾਂ।
ਭੁੱਖੇ ਢਿੱਡ ਨੰਗੇ ਤਨ ਬੇਵਸ ਫਰਕਦੇ ਬੁੱਲ੍ਹ ਹੰਝੂਆਂ ਵਿੱਚ ਭਿੱਜੀ ਮਾਸੂਮ, ਮਜਬੂਰ ਦੀ ਚੀਖ ਮੈਂ ਸੁਣਦੀ ਹਾਂ।
ਫਟੀ ਪੁਰਾਣੀ ਧੋਤੀ ਅੰਦਰ ਸਾਬਤ ਸਬੂਤੇ ਅੱਗ ਲਪੇਟੇ ਝੋਪੜੀ ਦਾ ਕਿਵਾੜ ਅਡਾ ਲੁੱਟੀ ਜਾਂਦੀ ਦੀ ਚੀਖ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਲਿਖਦੀ ਗੀਤ

ਮੈਂ ਸੁਣਦੀ ਹਾਂ। ਦੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕੰਬਦੇ ਹੱਥ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਾਲੇ ਚਾਰ ਅੱਜ ਰੋਟੀ ਲਈ ਮੁਹਤਾਜ ਬਿਮਾਰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਬੁਢਾਪੇ ਦੀ ਚੀਖ। ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਲਿਖਦੀ ਗੀਤ ਮੈਂ ਸੁਣਦੀ ਹਾਂ।
ਧਰਮੀ ਬਾਪ ਧਰਮ ਕੌਮ ਦੇ ਧੀਆਂ ਦੀ ਸੇਜ ਹੰਢਾਉਂਦੇ ਬਾਬੇ ਪਾਪੀ ਕਾਮੀ ਲੁੱਚੇ ਮਾਲਾ, ਮੰਤਰ ਜਾਲ ਵਿਛਾਉਂਦੇ ਫਾਸੇ ਭੋਲੇ ਅਨਜਾਣਾਂ ਦੀ ਚੀਖ। ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਲਿਖਦੀ ਗੀਤ ਮੈਂ ਸੁਣਦੀ ਹਾਂ।
ਬੱਦਲ ਫੱਟਦੇ, ਪਰਬਤ ਖੁਰਦੇ ਸੁਨਾਮੀ ਝੱਖੜ ਝਾਂਜੇ ਤੇ ਭੁਚਾਲ ਰੋਗਾਂ ਦੇ ਕਹਿਰ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਜ਼ਹਿਰ ਕੈਂਸਰ, ਏਡਜ਼, ਡੋਂਗੂ ਦੀ ਚੀਖ ਮੈਂ ਸੁਣਦੀ ਹਾਂ।

ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਲਿਖਦੀ ਗੀਤ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਲਿਖਦੀ ਗੀਤ।
-ਕਿਰਪਾਲ ਕੌਰ
ਫੋਨ: 815-356-9535

ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਕਵਿਤਾ

ਬਹੁਤ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਵਿਤਾ ਲਿਖਾਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ 'ਤੇ।
ਪਰ ਕੀ ਕਰਾਂ ਇਹ ਛਿੱਨ ਛਿੱਨ ਖਿਸਕਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਹੱਥਾਂ 'ਚੋਂ।
ਜਿੰਨਾ ਫੜ ਖਿੱਚਦਾ ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਵੱਲ ਉਨੀ ਫਿਸਲਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਮੈਥੋਂ ਪਰ੍ਹੇ।
ਸਾਹਾਂ ਦੀ ਡੋਰ ਤੇ ਚੱਲਦੀ ਧੌਂਕਣੀ ਪਤਾ ਹੈ ਫੱਟ ਕੇ ਰੁਕ ਜਾਣੀ ਹੈ ਕਦੇ।
ਹੱਡੀਆਂ ਦੀ ਕਲਮ ਹੈ ਲਹੂ ਦੀ ਸਿਆਹੀ ਤਨ ਦੇ ਕਾਗਜ਼ 'ਤੇ ਡੁੱਲ੍ਹ ਜਾਣੀ ਹੈ ਕਦੇ।

ਬੱਸ ਇਹੋ ਸੋਚ ਕੇ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੰਨਾ ਸ਼ਾਇਦ ਮੈਥੋਂ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਕਦੇ।
ਬੱਸ ਹੱਸ ਕੇ ਗੁਜ਼ਾਰ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ ਦਿਨ ਆਸ ਹੈ ਕਿ ਆਤਮਾ ਮਰਦੀ ਨਹੀਂ ਕਦੇ।
-ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਨੂਰਪੁਰੀ

ਅੱਜ ਦੀ ਗੱਲ

ਗਿਆਨ ਦੇ ਮੰਦਿਰ ਬਣੇ ਦੁਕਾਨਾਂ ਸੁੱਧ ਮੁਨਾਫਾ ਬਣ ਗਿਆ ਧੰਦਾ। ਕਦਰ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਲੁਪਤ ਹੋ ਗਈ ਰਿਸ਼ਵਤ ਦਾ ਨਾਂ ਹੋ ਗਿਆ ਚੰਦਾ।
'ਧਨ' ਤੇ 'ਬੁੱਧੀ' ਤੁਰੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਬੇਕਦਰੀ ਹੁਣ ਸਹਿ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਨੱਚਦੇ ਟੱਪਦੇ 'ਪੰਜ' 'ਆਬ' ਦਾ ਕੀ ਬਣੂ ਹੁਣ ਕਹਿ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ!
-ਜਗਮੀਤ ਸਿੰਘ ਪੰਧੋਰ
ਪਿੰਡ ਕਲਾਹੜ (ਲੁਧਿਆਣਾ)
ਫੋਨ: 91-98783-37222

ਜਦੋਂ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਸਿੰਘ ਹੀ ਮਾਰੇ।
ਕੀ ਕਰਨਗੇ ਸਿੰਘ ਬੇਚਾਰੇ?
ਸੰਨ 1746 ਈਸਵੀ ਦੀ ਵਿਸਾਖੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਇਕੱਠ ਨੇ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਆਏ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਜਥਿਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਨ ਦੇਣ ਅਤੇ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨ ਲਈ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਦਾਸ ਸਰੋਵਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਕਿਲਾ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਸੰਨ 1747 ਵਿਚ ਕਿਲਾ ਤਿਆਰ ਕਰ ਕੇ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਦੀਪ ਮਾਲਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਕਿਲੇ ਦਾ ਨਾਂ ਰਾਮਗੜ੍ਹ ਪੈ ਗਿਆ। ਘਾਹ ਅਤੇ ਅੰਨ ਦਾ ਭੰਡਾਰ ਇਕੱਠਾ ਕਰਕੇ ਕੋਈ 500 ਸਿੰਘ ਕਿਲੇ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਸੂਬੇਦਾਰ ਮੀਰ ਮੰਨੂ ਨੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਗਸ਼ਤੀ ਫੌਜ ਚਾੜ੍ਹ ਕੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਲਿਖ ਭੇਜਿਆ, “ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਵਤਨ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ, ਕੋਈ ਸਿੰਘ ਮਿਲ ਜਾਏ ਤਾਂ ਕੈਦ ਕਰਕੇ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਭੇਜ ਦਿਓ।” ਫੜੇ ਗਏ ਸਿੰਘ ਲਾਹੌਰ ਦੇ

ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਕਾਹਲੋਂ, ਸਿਡਨੀ
ਫੋਨ: 0468395922
kahlonhayatnagar94@gmail.com

ਨਿਖਾਸ ਚੌਕ ਦੀ ਕੋਤਵਾਲੀ (ਬਾਣਾ) ਵਿਚ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿਤੇ ਜਾਂਦੇ। ਕੋਤਵਾਲੀ ਵਾਲੀ ਬਾਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਿੰਘਣੀਆਂ ਹੈ। ਇਥੇ ਖੂਹ ਵੀ ਹੈ ਅਤੇ ਲਾਸ਼ਾਂ ਖੂਹ ਵਿਚ ਸੁੱਟ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਇਥੇ ਚੱਕੀਆਂ ਦੇ ਪੁੜ ਵੀ ਹਨ। ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੀ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਬਾਬਾ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕੀਤੀ ਹੈ।
ਮੰਨੂ ਦਾ ਪਿਛੋਕੜ: ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹ ਅਬਦਾਲੀ ਵਲੋਂ 1748 ‘ਚ ਕੀਤੇ ਦੂਜੇ ਹਮਲੇ ਵਿਚ ਲਾਹੌਰ ਦਾ ਸੂਬੇਦਾਰ ਸ਼ਾਹ ਨਵਾਜ (ਜ਼ਕਰੀਆ ਖਾਨ ਦਾ ਬੇਟਾ) ਲੜਾਈ ਹਾਰ ਕੇ ਦਿੱਲੀ ਚੱਡ ਗਿਆ। ਅਬਦਾਲੀ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਵੱਲ ਚਾਲੇ ਪਾ ਦਿੱਤੇ। ਅਬਦਾਲੀ ਦੇ ਆਉਣ ਦੀ ਖਬਰ ਸੁਣ ਕੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹ (ਮੁਹੰਮਦ ਸ਼ਾਹ ਰੰਗੀਲਾ ਦਾ ਬੇਟਾ) ਨੇ ਵਜੀਰ ਕਮਰ ਦੀਨ ਨੂੰ ਫੌਜ ਦੇ ਕੇ ਦਿੱਲੀ ਚੱਡ ਦਿੱਤਾ। ਅਬਦਾਲੀ ਦੇ ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ ਤੁਰ ਪਏ ਦੀ ਖਬਰ ਸੁਣ ਕੇ ਕਮਰ ਦੀਨ ਸਰਹਿੰਦ ਰੁਕ ਗਿਆ। ਅਬਦਾਲੀ ਵੀ 11 ਮਾਰਚ 1748 ਨੂੰ ਸਰਹਿੰਦ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਅਤੇ ਲੜਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ। ਹਾਥੀ ਉਤੇ ਬੈਠੇ ਕਮਰ ਦੀਨ ਨੂੰ ਤੀਰ ਵੱਜ ਗਿਆ। ਉਸ ਦੇ ਪਿਛੇ ਬੈਠੇ ਉਸ ਦੇ ਬੇਟੇ ਮੰਨੂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਰਖਿਆ, ਮਰਨ ਦੀ ਖਬਰ ਨਾ ਹੋਣ ਦਿੱਤੀ। ਅਬਦਾਲੀ ਹਾਰ ਗਿਆ। ਮੰਨੂ ਨੇ ਲਾਹੌਰ ਤੱਕ ਪਿੱਛਾ ਕਰਕੇ ਕਈ ਫੌਜੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ਅਬਦਾਲੀ ਵਾਪਿਸ ਚਲਾ ਗਿਆ।
ਅਪਰੈਲ 1748 ਵਿਚ ਮੰਨੂ ਸਰਹਿੰਦ ਅਤੇ

ਕਿਲਾ ਰਾਮਗੜ੍ਹ ਅਤੇ ਮੀਰ ਮੰਨੂ

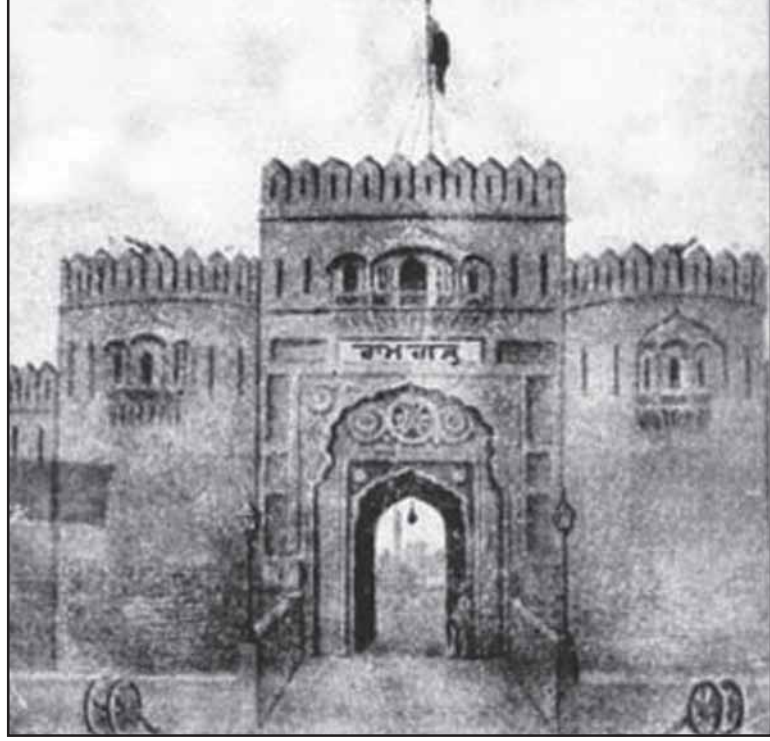
(ਮੀਰ ਮੰਨੂ: ਅਪਰੈਲ 1748 ਤੋਂ ਨਵੰਬਰ 1753)

ਦਾਣੇ ਅਤੇ ਘਾਹ ਘੋੜਿਆਂ ਉਤੇ ਲੱਦ ਕੇ ਰਾਮਗੜ੍ਹ ਲੈ ਆਏ। ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਮੋਰਚੇ ਲੱਗੇ ਰਹੇ, ਸਿੰਘਾਂ ਕੋਲ ਘਾਹ ਅਤੇ ਦਾਣੇ ਘਟ ਗਏ।
ਸ. ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ 4 ਭਰਾਵਾਂ ਅਤੇ 100 ਘੋੜ ਸਵਾਰਾਂ ਸਮੇਤ ਅਦੀਨਾ ਬੇਗ ਕੋਲ ਨੌਕਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਪਿਆਦੇ ਦੀ ਤਨਖਾਹ 8 ਆਨੇ, ਘੋੜ ਸਵਾਰ ਇਕ ਰੁਪਿਆ ਅਤੇ ਸਰਦਾਰ ਦੀ ਤਨਖਾਹ 5 ਰੁਪਏ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਸੀ। ਸਿੰਘਾਂ ਉਤੇ

ਸੂਬੇਦਾਰ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ।
ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਮੁਲਤਾਨ ‘ਤੇ ਜਿੱਤ: ਮੰਨੂ ਨੇ ਕੋਤਾ ਮੱਲ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ, “ਸ਼ਾਹ ਨਵਾਜ ਨੂੰ ਮੁਲਤਾਨ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਆਪ ਰਾਜ ਕਰੋ।” ਕੋਤਾ ਮੱਲ ਨੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਬਹਾਦਰੀ ਅਤੇ ਭੋਲਾਪਨ ਦੱਸਿਆ, ਮੰਨੂ ਮੰਨ ਗਿਆ। ਕੋਤਾ ਮੱਲ ਨੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਤਨਖਾਹ ਅਤੇ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸਾਦ ਦੀ ਦੇਗ ਦੇਣ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ। ਸਿੰਘ

ਹੋ ਗਏ। ਫੌਜ ਤਿਤਰ-ਬਿਤਰ ਹੋ ਗਈ। ਸਿੰਘ ਵੀ ਚਲੇ ਗਏ। ਮੰਨੂ ਨੇ ਅਬਦਾਲੀ ਦੀ ਤਾਅਬੇਦਾਰੀ ਮੰਨ ਲਈ।
ਮੰਨੂ ਨੂੰ ਮੁਆਫੀ: ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਮੰਨੂ ਸ਼ਾਲਾਮਾਰ ਵਿਚ ਅਬਦਾਲੀ ਕੋਲ ਪੇਸ਼ ਹੋਇਆ। ਅਬਦਾਲੀ ਨੇ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਕੋਲ ਬੈਠਾ ਕੇ ਪੁਛਿਆ, ਦੱਸ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਕੀ ਸਲੂਕ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ?
ਮੰਨੂ: ਜੇ ਆਪ ਕਿਰਪਾਲੂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹੋ,

ਦਾਤਰੀ, ਅਸੀਂ ਮੰਨੂ ਦੇ ਸੋਏ। ਮੰਨੂ ਸਾਨੂੰ ਵਡਦਾ ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ, ਅਸੀਂ ਦੂਣ ਸਵਾਏ ਹੋਏ।
ਸਵਾ ਮਣ ਦਾ ਪੀਸਣਾ: ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਦਰਜ ਹੈ, ‘ਸਾਢੇ ਤ੍ਰੈ ਮਣ ਦੇਹੁਰੀ॥’ ਇਕ ਮਣ=40 ਸੇਰ। ਆਦਮੀ ਦਾ ਭਾਰ ਲਗਭਗ 70 ਕਿਲੋ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। 20 ਕਿਲੋ ਦਾ ਇਕ ਮਣ ਬਣਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦਾ ਸਵਾ ਮਣ 25 ਕਿਲੋ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।
ਕੋਤਵਾਲੀ ਵਿਚ ਲਗਭਗ 400 ਸਿੰਘਣੀਆਂ ਬੱਚਿਆਂ ਸਮੇਤ ਕੈਦ ਸਨ। ਹਰ ਰੋਜ਼ ਕਾਜੀ ਸਿੰਘਣੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਧਰਮਾਂ ਦੀ ਬੁਰਾਈ ਦੱਸਦਾ। ਮੰਨੂ ਨੇ ਵੀ ਬੜਾ ਜੋਰ ਲਾਇਆ, ਭੈ ਦਿਖਾਏ। ਇਕ ਬੜੀ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘਣੀ 2 ਸਾਲ ਦੇ ਬੇਟੇ ਨਾਲ ਕੈਦ ਸੀ। ਕਾਜੀ ਉਸ ਨਾਲ ਨਿਕਾਹ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਸਿੰਘਣੀਆਂ ਨੇ ਐਸਾ ਸਿਦਕ ਰੱਖਿਆ, ਇਕ ਵੀ

ਕਿਲਾ ਰਾਮਗੜ੍ਹ

ਸ. ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਰਾਮਗੜੀਆ

ਗੋਲੀਆਂ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਧਰਮ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ‘ਜਦੋਂ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਸਿੰਘ ਹੀ ਮਾਰੇ, ਕੀ ਕਰਨਗੇ ਸਿੰਘ ਬੇਚਾਰੇ?’ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜਥੇ ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਕਰਕੇ ਤੀਰ ਨਾਲ ਚਿੱਠੀ ਬੰਨ ਕੇ ਕਿਲੇ ਵਿਚ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀ। ਚਿੱਠੀ ਉਤੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ, “ਖਾਲਸਾ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਪੰਥ ਵਿਚ ਮੇਲ ਲਵੋ ਤਾਂ ਆ ਜਾਵਾਂ।” ਪੰਥ ਨੇ ਉਸੇ ਤੀਰ ਨਾਲ ਚਿੱਠੀ ਬੰਨ ਕੇ ਉਤਰ ਦਿੱਤਾ, “ਅਸੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪੰਥ ਨਾਲ ਮੇਲਦੇ ਹਾਂ, ਆ ਜਾਓ। ਜੈਕਾਰਾ ਗਜਾ ਕੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਦਰਵਾਜਾ ਖੋਲ੍ਹੋ।”
ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਅਸਲਾ, ਅਨਾਜ ਅਤੇ ਘਾਹ ਲੈ ਕੇ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਜਥੇ ਸਮੇਤ ਕਿਲੇ ਵਿਚ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਪੰਥ ਨੇ ਜੈਕਾਰੇ ਗਜਾ ਕੇ ਸਵਾਗਤ

ਮੰਨ ਗਏ। ਜਕਰੀਆਂ ਖਾਨ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਸੋਧਣ ਲਈ ਅਕਤੂਬਰ 1749 ਵਿਚ ਸ. ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਰਾਮਗੜੀਆ ਨੇ 10,000 ਸਿੰਘਾਂ ਨਾਲ ਮੁਲਤਾਨ ਜਾ ਘੇਰਿਆ।
ਕੋਈ 6 ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਸ਼ਾਹ ਨਵਾਜ ਕੋਲ ਅਨਾਜ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ, ਹਾਥੀ ਉਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਕਿਲੇ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਲੜਨ ਲੱਗਾ। ਸਿੰਘਾਂ ਕਈ ਫੌਜੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ। ਭੀਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸ਼ਾਹ ਨਵਾਜ ਦਾ ਸਿਰ ਵੱਢ ਕੇ ਨੇਜੇ ਉਤੇ ਟੰਗ ਕੇ ਕੋਤਾ ਮੱਲ ਦੇ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਕੋਤਾ ਮੱਲ ਨਗਾਰੇ ਵਜਾ ਕੇ ਕਿਲੇ ਵਿਚ ਜਾ ਵਤਿਆ। ਕੋਤਾ ਮੱਲ ਨੇ ਭੀਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸੋਧੇ ਦੇ ਕਤਿਆ ਦੀ ਜੋੜੀ, ਸਸਤਰ-ਬਸਤਰ ਅਤੇ ਵਧੀਆ ਘੋੜਾ ਇਨਾਮ ਦਿੱਤਾ, ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਰੋਸ਼ਮੀ ਬਸਤਰ ਦੇ ਕੇ ਸਨਮਾਨ ਕੀਤਾ। ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸਾਦ ਦੀ ਦੇਗ ਵਰਤਾਈ ਅਤੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਪੱਟੀ ਅਤੇ ਝਬਾਲ ਦੀ ਜਗੀਰ ਲਾ ਦਿੱਤੀ।
ਮੰਨੂ ਨੇ ਕੋਤਾ ਮੱਲ ਨੂੰ ਮੁਲਤਾਨ ਦੀ ਸੂਬੇਦਾਰੀ ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਜੇ ਦਾ ਖਿਤਾਬ ਦਿੱਤਾ। ਕੋਤਾ ਮੱਲ ਨੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ 11 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ ਰਾਮਦਾਸ ਸਰੋਵਰ, ਜੈ ਲਖਪਤ ਰਾਏ ਅਤੇ ਜ਼ਕਰੀਆ ਖਾਨ ਦੇ ਬੇਟੇ ਬਿਜੇ ਖਾਂ ਨੇ ਪੂਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਦੀ ਸਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਦਿੱਤਾ।

ਮੇਰਾ ਪਿਛਲਾ ਕਸੂਰ ਮੁਆਫ ਕਰ ਕੇ ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਈਨ ਮੰਨਵਾ ਲਵੋ। ਜੇ ਜ਼ਾਲਮ ਹੋ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਾਹੋ, ਮੈਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿਓ। ਜੇ ਦੌਲਤ ਦੇ ਭੁੱਖੇ ਹੋ, ਦੌਲਤ ਲੈ ਕੇ ਚਲੇ ਜਾਓ।
ਅਬਦਾਲੀ: ਤੇਰੀ ਥਾਂ ਮੈਂ ਹੁੰਦਾ, ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਕੀ ਸਲੂਕ ਕਰਦਾ?
ਮੰਨੂ: ਤੇਰਾ ਸਿਰ ਲਾਹ ਕੇ ਆਪਣੇ ਦਿੱਲੀ ਵਾਲੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਰੱਖਦਾ।
ਦਲੇਰੀ ਵਾਲਾ ਉਤਰ ਸੁਣ ਕੇ ਅਬਦਾਲੀ ਨੇ ਪਿਛਲਾ ਗੁਨਾਹ ਮੁਆਫ ਕਰਕੇ ਮੰਨੂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸੂਬੇਦਾਰੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ। ਮੰਨੂ ਕੋਲੋਂ 50 ਲੱਖ ਰੁਪਏ, 11 ਘੋੜੇ, 2 ਹਾਥੀ, ਸੋਨੇ-ਚਾਂਦੀ ਦੀਆਂ

ਮੁਸਲਮਾਨ ਨਾ ਬਣੀ। ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਟੋਟੇ ਕਰ ਕੇ ਮਾਂਵਾਂ ਦੀਆਂ ਝੋਲੀਆਂ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਸੀਖਾਂ ਤੱਤੀਆਂ ਕਰ ਕੇ ਸਿੰਘਣੀਆਂ ਦੀਆਂ ਛਾਤੀਆਂ ਉਤੇ ਲਾ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।
ਮੰਨੂ ਦੀ ਮੌਤ: ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਕੁਰਲਾਹਟ, ਪਰਮੇਸਰ ਨੇ ਸੁਣੀ। 4 ਨਵੰਬਰ 1753 ਨੂੰ ਮੰਨੂ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਨ ਗਿਆ, ਘੋੜੇ ਤੋਂ ਡਿੱਗ ਕੇ ਪੈਰ ਰਕਾਬ ਵਿਚ ਫਸ ਗਿਆ। ਘਸੀਟੇ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਜਵਾਨੀ ਵਿਚ ਹੀ ਮਰ ਗਿਆ। ਮੰਨੂ ਨੇ ਫੌਜ ਨੂੰ ਤਨਖਾਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੱਤੀ, ਫੌਜ ਨੇ ਦਫਨ ਨਾ ਕਰਨ ਦਿੱਤਾ। ਮੰਨੂ ਨੂੰ ਕੀਤੇ ਪੈ ਗਏ। ਘਰ ਦਾ ਸਮਾਨ ਵੇਚ ਕੇ 5 ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਮੰਨੂ ਦੀ ਘਰਵਾਲੀ

ਕੋਤਾ ਮੱਲ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੇ ਝੂਠੇ ਦੋਸ਼ ਲਾ ਕੇ ਮੰਨੂ ਨੂੰ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਮੰਨੂ ਨੇ ਜਗੀਰ ਜਬਤ ਕਰਕੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਸਿਰਾਂ ਦੇ ਮੁੱਲ ਪਾ ਦਿੱਤੇ। ਅਬਦਾਲੀ ਵਾਲੀ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਫੌਜ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਚਾੜ੍ਹ ਦਿੱਤੀ। ਹਰ ਰੋਜ਼ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, “ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਿੰਘਣੀਆਂ ਨੇ ਸਵਾ ਸਵਾ ਮਣ ਦਾ ਪੀਸਣਾ ਪੀਸਿਆ, ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਟੋਟੇ ਕਰਵਾ ਕੇ ਝੋਲੀਆਂ ਵਿਚ ਪਵਾਏ, ਸਿੱਖੀ ਸਿਦਕ ਨਹੀਂ ਹਾਰਿਆ...।” ਇਹ ਮੰਨੂ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਵਾਪਰਿਆ ਸੀ।

ਲਾਹੌਰ ਦਾ ਸੂਬੇਦਾਰ ਬਣ ਗਿਆ ਤੇ ਕੋਤਾ ਮੱਲ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਦੀਵਾਨ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਕੋਤਾ ਮੱਲ ਨੇ ਲਖਪਤ ਰਾਏ ਨੂੰ ਕੈਦ ਕਰਕੇ ਬੁਰਜ ਵਿਚ ਬੰਦ ਕਰ ਕੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਲੋਕ ਇੱਥੇ ਪਾਖਾਨਾ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਨਰਕ ਦਾ 6 ਮਹੀਨੇ ਕਸ਼ਟ ਭੋਗ ਕੇ ਲਖਪਤ ਰਾਏ ਮਰ ਗਿਆ।

ਸਰਦਾਰ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਰਾਮਗੜੀਏ ਦੀ ਸੁਪਤਨੀ ਨੇ ਜੰਮਦੀ ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦੇਣ ਦੀ ਅਫਵਾਹ ਸੁਣ ਕੇ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਤਨਖਾਹੀਆ ਕਰਾਰ ਦੇ ਕੇ ਪੰਥ ਵਿਚੋਂ ਛੋਕ ਦਿੱਤਾ।
ਸ. ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਰਾਮਗੜੀਆ: ਸੰਨ 1748 ਈਸਵੀ ਦੀ ਵਿਸਾਖੀ ਨੂੰ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਇਕੱਠ ਦੀ ਖਬਰ ਸੁਣ ਕੇ ਮੰਨੂ ਨੇ ਅਦੀਨਾ ਬੇਗ ਨੂੰ ਜਲਧਰੋਂ ਸੱਦ ਕੇ ਕੋਤਾ ਮੱਲ, ਸਦੀਕ ਬੇਗ ਤੇ ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਫੌਜ ਦੇ ਕੇ ਸਿੰਘ ਫੜਨ ਲਈ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ। ਜਥੇ ਤਾਂ ਚਲੇ ਗਏ। ਕਿਲੇ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਜਿਹੇ ਸਿੰਘ ਰਹਿ ਗਏ। ਫੌਜ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਈ ਸਿੰਘ ਆਦਾ,

ਕੀਤਾ। ਕਈ ਦਿਨ ਸਿੰਘ ਲੜਦੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਕਈ ਵਾਰੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਫੌਜ ਉਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰ ਕੱਟ-ਵੱਢ ਕਰਕੇ ਕੱਚਾ-ਪੱਚਾ ਖੋਹ ਕੇ ਜੈਕਾਰੇ ਗੁਜਾਉਂਦੇ ਕਿਲੇ ਅੰਦਰ ਆ ਜਾਂਦੇ।

ਅਬਦਾਲੀ ਦਾ ਤੀਜਾ ਹਮਲਾ: ਸੰਨ 1748 ਦੇ ਅਬਦਾਲੀ ਦੇ ਹਮਲੇ ਦੀ ਖਬਰ ਸੁਣ ਕੇ ਮੰਨੂ ਨੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨਾਲ ਕੀ ਲੜਨਾ ਸੀ, ਹੋਰ ਬਿਪਤਾ ਪੈ ਗਈ। ਟੱਕਰ ਨਾ ਲੈਣ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਵੇਖ ਕੇ ਦਰਿਆ ਚਨਾਬ ਦੇ ਕੰਢੇ ਅਬਦਾਲੀ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ 15 ਲੱਖ ਰੁਪਿਆ ਦਿੱਤਾ। ਸਿਆਲਕੋਟ ਅਤੇ ਗੁਜਰਾਤ ਦਾ ਮਾਮਲਾ, ਜੋ ਸੂਬਾ ਜਕਰੀਆ ਖਾਨ ਅਤੇ ਬਿਜੇ ਖਾਂ (ਜਕਰੀਆ ਖਾਨ ਦਾ ਬੇਟਾ), ਅਬਦਾਲੀ ਨੂੰ ਭੇਜਦੇ ਸਨ, ਇਸ ਨੇ ਦੋਣਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ ਵੀ ਲੈਣ ਦੀ ਲਿਖਤ ਕਰ ਕੇ ਅਬਦਾਲੀ ਵਾਪਿਸ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਚਾਲ ਦਾ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਮੰਨੂ ਤੋਂ ਮੁਲਤਾਨ ਛੁਡਵਾ ਕੇ ਸ਼ਾਹ ਨਵਾਜ ਨੂੰ ਸੰਨ 1749 ਵਿਚ ਮੁਲਤਾਨ ਦਾ

ਅਬਦਾਲੀ ਦਾ ਚੌਥਾ ਹਮਲਾ: ਮੁਲਤਾਨ, ਲਾਹੌਰ ਅਤੇ ਸਰਹਿੰਦ-ਤਿੰਨੇ ਸੂਬੇ ਮੰਨੂ ਦੇ ਹੱਥ ਆ ਗਏ। ਉਹ ਕਾਬਲ ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਬਾਗੀ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਮਾਮਲਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਅਬਦਾਲੀ ਨੇ ਮਾਮਲਾ ਲੈਣ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਉਤੇ 1750 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਚੌਥਾ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਕੋਤਾ ਮੱਲ, ਸਦੀਕ ਬੇਗ ਅਤੇ ਅਦੀਨਾ ਬੇਗ ਆਦਿ ਫੌਜ ਲੈ ਕੇ ਲਾਹੌਰ ਆ ਗਏ। ਕੋਤਾ ਮੱਲ ਨੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਬੁਲਾ ਲਿਆ। ਅਬਦਾਲੀ ਵੀ ਫੌਜ ਲੈ ਕੇ ਲਾਹੌਰ ਆ ਗਿਆ। 4 ਮਹੀਨੇ ਮੋਰਚੇ ਲੱਗੇ ਰਹੇ।
ਮੰਨੂ ਕਿਲੇ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਲੜਨ ਲੱਗਾ। 3 ਦਿਨ ਲੜਾਈ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ। 5 ਮਾਰਚ 1751 ਨੂੰ ਹਾਥੀ ਦਾ ਪੈਰ ਕਬਰ ਵਿਚ ਧਸ ਗਿਆ ਅਤੇ ਕੋਤਾ ਮੱਲ ਹਾਥੀ ਸਣੇ ਡਿੱਗ ਗਿਆ। ਅਬਦਾਲੀ ਦਾ ਸਰਦਾਰ ਜਹਾਨ ਖਾਂ ਕੋਤਾ ਮੱਲ ਦਾ ਸਿਰ ਵੱਡ ਕੇ ਨੇਜੇ ਉਤੇ ਟੰਗ ਕੇ ਲੈ ਗਿਆ। ਦੋ ਮੀਲ ਤੱਕ ਲੋਭ ਉਤੇ ਲੋਭ ਚੜ੍ਹ ਗਈ। ਕਈ ਸਿੰਘ ਵੀ ਸ਼ਹੀਦ

ਕਿਲਾ ਰਾਮਗੜ੍ਹ ਦੇ ਖੰਡਰ

ਕਾਠੀਆਂ ਅਤੇ ਹੋਦੇ ਲੈ ਕੇ ਥੋੜੀ ਫੌਜ ਛੱਡ ਕੇ ਕਾਬਲ ਚਲਾ ਗਿਆ।
ਸਿੰਘਾਂ ਉਤੇ ਬਿਪਤਾ: ਕੋਤਾ ਮੱਲ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੇ ਝੂਠੇ ਦੋਸ਼ ਲਾ ਕੇ ਮੰਨੂ ਨੂੰ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਮੰਨੂ ਨੇ ਜਗੀਰ ਜਬਤ ਕਰਕੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਸਿਰਾਂ ਦੇ ਮੁੱਲ ਪਾ ਦਿੱਤੇ। ਅਬਦਾਲੀ ਵਾਲੀ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਫੌਜ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਚਾੜ੍ਹ ਦਿੱਤੀ। ਹਰ ਰੋਜ਼ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, “ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਿੰਘਣੀਆਂ ਨੇ ਸਵਾ ਸਵਾ ਮਣ ਦਾ ਪੀਸਣਾ ਪੀਸਿਆ, ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਟੋਟੇ ਕਰਵਾ ਕੇ ਝੋਲੀਆਂ ਵਿਚ ਪਵਾਏ, ਸਿੱਖੀ ਸਿਦਕ ਨਹੀਂ ਹਾਰਿਆ...।” ਇਹ ਮੰਨੂ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਵਾਪਰਿਆ ਸੀ।
ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀ ਕਹਾਵਤ ਹੈ, “ਮੰਨੂ ਸਾਡੀ

ਮੁਰਾਦ ਬੋਗਮ ਨੇ ਫੌਜ ਨੂੰ ਤਨਖਾਹ ਦੇ ਕੇ ਮੰਨੂ ਨੂੰ ਕਬਰ ਵਿਚ ਦਫਨ ਕੀਤਾ। ਮੁਰਾਦ ਬੋਗਮ ਲਾਹੌਰ ਦੀ ਸੂਬੇਦਾਰ ਬਣ ਗਈ। ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਮੰਨੂ ਦਾ 4 ਸਾਲ ਦਾ ਬੇਟਾ ਵੀ ਮਰ ਗਿਆ।
ਇਸ ਜੁਲਮ ਦੀ ਖਬਰ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਮਿਲੀ ਤਾਂ 2-3 ਹਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਮਾਝੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਮੁਕੰਦਪੁਰ ਦੇ ਕੰਢੇ ਕਿਲੇ ਵਿਚ ਆ ਗਏ। ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਉਤੇ ਹੋਏ ਜੁਲਮ ਦਾ ਓਨਾ ਦੁੱਖ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜਿੰਨਾ ਬੱਚਿਆਂ ਅਤੇ ਸਿੰਘਣੀਆਂ ਉਤੇ ਹੋਏ ਜੁਲਮ ਦਾ ਸੀ। ਇੱਥੇ ਵੀ ਸਿੰਘਣੀਆਂ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਕੈਦ ਸਨ। ਕਿਲੇ ਵਿਚ ਸਾਰੀ ਫੌਜ ਨੂੰ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਕਤਲ ਕਰ ਕੇ ਘੋੜੇ ਅਤੇ ਜੰਗੀ ਸਮਾਨ ਲੈ ਕੇ ਸਿੰਘਣੀਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਭੇਜ ਕੇ ਆਪ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਚਲੇ ਗਏ।

ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚ ਕਿਰਤ ਦਾ ਸੰਕਲਪ

ਸਾਡਾ ਸਮੁੱਚਾ ਆਲਾ ਦੁਆਲਾ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਪਹਾੜ, ਨਦੀਆਂ, ਸਮੁੰਦਰ, ਜੰਗਲ, ਚਮਕਦੇ ਤਾਰੇ, ਮਹਿਕਦੀ ਬਨਸਪਤੀ, ਚਹਿਕਦੇ ਪੰਛੀ-ਇੰਬੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਸਾਡੀ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਦੀ ਕਰਤੋ ਦੀ ਕਿਰਤ ਹੈ। ਕਿਰਤ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਸਮੁੱਚਾ ਪਸਾਰ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਆਪੀਨੈ ਆਪ ਸਾਜਿਓ
ਆਪੀਨੈ ਰਚਿਓ ਨਾਉਂ॥
ਦੁਯੀ ਕੁਦਰਤਿ ਸਾਜੀਐ
ਕਰਿ ਆਸਣੁ ਡਿਠੋ ਚਾਉ॥

ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਾਜਣ ਪਿਛੋਂ ਸਾਰੇ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡੀ ਪਸਾਰੇ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ।

ਵਿਕਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤਿਹਾੜਾ
ਫੋਨ: 91-98555-34961

ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਰਤੋ ਦੀ ਉਤਮ ਕਿਰਤ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਰਦਾਰੀ ਦੀ ਉਪਾਧੀ ਨਾਲ ਨਿਵਾਜਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਬੁੱਧੀ ਦੀ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਸਰਦਾਰੀ ਦੀ ਉਪਾਧੀ ਨਾਲ ਨਿਵਾਜਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਬੁੱਧੀ ਦੀ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਸਰਦਾਰੀ ਦੀ ਉਪਾਧੀ ਨਾਲ ਨਿਵਾਜਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਬੁੱਧੀ ਦੀ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਸਰਦਾਰੀ ਦੀ ਉਪਾਧੀ ਨਾਲ ਨਿਵਾਜਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਬੁੱਧੀ ਦੀ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿਸੇ 'ਤੇ ਬੋਝ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ ਸਗੋਂ ਸਰਬੱਤ ਦਾ ਭਲਾ ਲੋਚਦਿਆਂ ਹੋਰਾਂ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮਾਰਗ ਸੁਰਮਿਆਂ, ਯੋਧਿਆਂ ਅਤੇ ਬਹਾਦਰਾਂ ਦਾ ਮਾਰਗ ਹੈ, ਜੋ ਸਮਾਜ ਦੇ ਵਰਤਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਡਰ ਕੇ ਪਹਾੜਾਂ ਜਾਂ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਡੇਰਾ ਨਹੀਂ ਲਾਉਂਦੇ, ਸਗੋਂ ਹਰ ਵਕਤ ਅੰਦਰੂਨੀ ਅਤੇ ਬਾਹਰੀ ਜੰਗ ਲਈ ਤਿਆਰ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਖਾਲਸਾ ਸੋਇ ਜੋ ਚੜ੍ਹੇ ਤੁਰੰਗ॥

ਖਾਲਸਾ ਸੋਇ ਜੋ ਕਰੇ ਨਿਤ ਜੰਗ॥

ਗੁਰਸਿੱਖ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਹੀ ਸੁਤੰਤਰ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਮਾਣਦਾ ਹੈ। ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਨਾਮ ਵਿਚ ਰੰਗਿਆ ਮਨੁੱਖ ਸੂਰਮੇ ਵਾਂਗ ਵਿਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਜੂਝਦਾ ਅਤੇ ਜਿੱਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਮਾਰਗ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਸਿਖਰ ਤੱਕ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਾਜ ਤੋਂ ਭਾਂਜਵਾਦੀ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਦੀ ਹਾਮੀ ਨਹੀਂ ਭਰਦੀ। ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਪਾਠੀ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਸਮਾਜਕ ਭਲਾਈ ਲਈ ਹਮੇਸ਼ਾ ਤਤਪਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਦੇ ਮਾਰਗ ਵਿਚ ਅਜਿਹੇ ਮਹਾਨ ਵਿਅਕਤੀ ਵੀ ਹਨ, ਜੋ ਆਪਣਾ ਪੂਰਾ ਜੀਵਨ ਸਮਾਜ ਦੀ ਭਲਾਈ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਤੇ ਆਪਣੇ ਨਿੱਜ ਤੋਂ ਉੱਤੇ ਉਨ ਕੇ ਵਿਚਰਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰਕ ਘੇਰਾ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਵਾਂਗ ਵਿਸ਼ਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਸਖਸੀਅਤ ਸਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਦਾ ਪਾਤਰ ਬਣਦੀ ਹੈ।

ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਜਿੱਥੇ ਆਪਣੇ ਵਿਲੱਖਣ ਇਤਿਹਾਸ ਅਤੇ ਮਹਾਨ ਕਾਰਨਾਮਿਆਂ ਕਰਕੇ ਮਹਾਨ ਹੈ, ਉਥੇ ਨਾਲ ਹੀ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨਵੀਂ ਚੇਤਨਾ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਕਿਰਤ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਆਰਥਕ ਪੱਧਰ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣ ਦਿੰਦਾ, ਬਲਕਿ ਕਿਰਤ ਦਾ ਸਬੰਧ ਧਾਰਮਿਕ, ਸਮਾਜਕ ਅਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਪੱਧਰਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਜੋੜਦਾ ਹੈ। ਡਾ. ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇਕੀ ਅਨੁਸਾਰ "ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿਚ ਕਿਰਤ ਕਰਨ ਨੂੰ ਦੁਨਿਆਵੀ ਕਾਰਜ ਨਹੀਂ, ਧਾਰਮਿਕ ਕਾਰਜ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਕਿਰਤ ਸੱਚੀ ਹੋਵੇ, ਦਸਾਂ ਨਹੁੰਆਂ ਦੀ ਕਿਰਤ ਅਥਵਾ ਧਰਮ ਕਿਰਤ।"

ਸਿੱਖੀ ਵਿਚ ਕਿਰਤ ਕਰਨੀ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਦੇ ਤੁਲ ਹੈ। ਇਹ ਅਰਦਾਸ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਸ਼ੁਕਰਾਨੇ ਦੀ।

ਕਿਰਤ ਕੇਵਲ ਕਮਾਈ ਦਾ ਸਾਧਨ ਨਹੀਂ, ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਸ਼ੁਕਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਦਾ ਸਾਧਨ ਵੀ ਹੈ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਹੋਏ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਸੁੱਚੇ ਰੱਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਸ਼ੁਕਰਾਨਾ ਕਰਨਾ ਹੀ ਤਾਂ ਹੈ।

ਪ੍ਰੋ. ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਅਨੁਸਾਰ "ਜਿਸ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਕਿਰਤ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਨਿਕੰਮਾ ਆਦਮੀ ਹੈ। ਉਹ ਕਦੇ ਉਚ ਜੀਵਨ ਦੇ ਮਰਮਾਂ ਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ।"

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੀ ਗੁਰਮਤਿ ਸੁਕ੍ਰਿਤ ਭਾਵ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਠ ਕਿਰਤ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਕਿਰਤ ਪ੍ਰਤੀ ਇਮਾਨਦਾਰ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਮਲਿਕ ਭਾਗੋ ਨੂੰ ਛੱਡ ਭਾਈ ਲਾਲੋ ਜਿਹੇ ਗਰੀਬ ਕਿਰਤੀ ਦੇ ਘਰ ਜਾਣਾ, ਕਿਰਤ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਰਤ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿਰਤੀ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਿਰਤ ਚਾਰੇ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਕਿਰਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕਿਰਤੀ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੇ ਸੰਘਰਸ਼ਮਈ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਅਪਨਾਇਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਿਰਤ ਕਰਨਾ ਇਕ ਸੰਘਰਸ਼ ਹੈ, ਜੋ ਸਾਡੀ ਆਪਣੀ ਅਤੇ ਇਕ ਚੰਗੇ ਸਮਾਜ ਦੀ ਘਾੜੂਤ ਘੜਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਕੌਮ ਵਿਚ ਕਿਰਤੀ ਪੈਦਾ ਹੋਏ, ਉਹ ਸਿਖਰ 'ਤੇ ਅੱਪੜ ਗਏ। ਇਹ ਕਿਰਤੀਆਂ ਦੀ ਬਦੌਲਤ ਹੋਇਆ ਕਿ ਭੂਮੀ ਨੂੰ ਵਾਹੁਣਯੋਗ ਬਣਾ ਅੰਨ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਵੱਡੀਆਂ-ਵੱਡੀਆਂ ਸੁੰਦਰ ਇਮਾਰਤਾਂ ਨੂੰ ਕਿਰਤੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮੋਢਿਆਂ 'ਤੇ ਖੜਾ ਕੀਤਾ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਕੋਈ ਦੇਸ਼ ਕਿਰਤੀਆਂ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਹੀ ਕਾਇਮ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਕਿਰਤੀ ਮਨੁੱਖ ਇਕ ਚੰਗੇ ਸਮਾਜ ਦਾ ਰਚੇਤਾ ਹੋ ਨਿਬੜਦਾ ਹੈ।

'ਨਾਮ ਜਪੋ, ਕਿਰਤ ਕਰੋ ਅਤੇ ਵੰਡ ਛਕੋ' ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ। ਅਧਿਆਤਮਕ ਜੀਵਨ ਲਈ 'ਨਾਮ', ਨਿੱਜੀ ਤੇ ਸਮਾਜਕ ਜੀਵਨ ਲਈ 'ਕਿਰਤ' ਅਤੇ 'ਵੰਡ ਛਕਣ' ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਖਾਲਿ ਖਾਇ ਕਿਛੁ ਹਥੁ ਦੇਇ॥
ਨਾਨਕ ਰਾਹੁ ਪਛਾਣਹਿ ਸੇਇ॥
ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਦਾ ਮਾਰਗ ਅਧਿਆਤਮਕ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਕਿਰਤ ਨਾਲੋਂ ਨਹੀਂ ਤੋੜਦਾ। ਕਿਰਤ

ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਅਧਿਆਤਮਕ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਹਾਮੀ ਭਰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਸਿੱਖ ਆਪਣੇ ਅਧਿਆਤਮਕ ਜੀਵਨ ਕਾਰਨ ਪਦਾਰਥਵਾਦ ਵਿਚ ਏਨਾ ਖਚਿਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਉਹ ਹਰ ਵਸਤੂ, ਮਨੁੱਖ ਅਤੇ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦਾ ਜਿਣਸੀਕਰਣ ਕਰ ਦੇਵੇ। ਨਾਮ ਜਪਣ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਉਸ ਦੀ ਬਿਰਤੀ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਉਚੇਰਾ ਬਣਾ ਕੇ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਗੁਰਸਿੱਖ ਆਪਹੁਦਦੇਪਣ, ਸੁਆਰਥ, ਲਾਲਚ, ਧੋਖੇ ਅਤੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਤੋਂ ਬਚਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਮਤਿ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਪੂਰਨ ਵਿਕਾਸ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇੰਜ ਮਨੁੱਖ ਸਮਾਜਕ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਨਾਲ ਮਾਨਸਿਕ ਅਤੇ ਆਤਮਕ ਵਿਕਾਸ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਦੇ ਸਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਭਗਤ ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ ਅਤੇ ਭਗਤ ਨਾਮਦੇਵ ਦਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੁੰਦਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਭਗਤ ਨਾਮਦੇਵ ਹੱਥੀਂ ਕਿਰਤ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਆਪਣੀ ਸੁਰਤ ਨੂੰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਵਿਚ ਜੋੜੀ ਰੱਖਣ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰਦੇ ਹਨ:

ਨਾਮਾ ਕਹੈ ਤਿਲੋਚਨਾ

ਮੁਖ ਤੇ ਰਾਮ ਸੰਮਾਲਿ॥

ਹਾਥ ਪਾਉ ਕਰਿ ਕਾਮੁ

ਸਭੁ ਚੀਤੁ ਨਿਰੰਜਨ ਨਾਲਿ॥

ਕਿਰਤ ਸਾਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਅਨੁਭਵ ਕਰਾਉਣ ਦੇ ਨਾਲ ਸਕਨ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਕਿਰਤ ਕਰਨੀ ਤਾਂ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਖਾਸ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਹੈ, ਕਰਤਾਰ ਦੀ ਉਚੇਰੀ ਮਿਹਨਤ। ਕਿਰਤੀ ਦੀ ਰੱਬ ਆਪ ਮਦਦ ਕਰਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਕਿਰਤੀ ਕੇਵਲ ਆਪਣੇ ਲਈ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਉਹ ਰੱਬ ਦੇ ਰਚੇ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਲਈ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਿਰਤੀ ਮਿਹਨਤੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਤਾਂ ਪੱਥਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਅੱਗ ਕੱਢੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਕਿਰਤ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖ ਕੇਵਲ ਆਪਣੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਹੀ ਪੂਰੀਆਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਅਕੇਵੇਂ ਤੋਂ ਵੀ ਬਚਦਾ ਹੈ ਤੇ ਪਾਪ ਕਰਮਾਂ ਲਈ ਵਿਹਲ ਤੋਂ ਵੀ। ਤਦੇ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਕਿਰਤ ਦਾ ਗੁਰ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰਾਇਆ ਹੈ।

ਵਿਹਲੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਮਨੁੱਖ ਹਮੇਸ਼ਾ ਮਾਨਸਿਕ ਰੋਗਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਕ ਅਖੌਤ ਅਨੁਸਾਰ "ਵਿਹਲਾ ਮਨ ਸੈਤਾਨ ਦਾ ਘਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।" ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਚੰਗੀਆਂ ਨੈਤਿਕ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਰਤ

ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਮੋਹਨ ਭੱਡਾਰੀ ਦੀ ਲਿਖੀ ਕਹਾਣੀ 'ਘੋਟਣਾ' ਇਕ ਪਾਤਰ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਅਸ਼ਾਂਤ ਮਾਨਸਿਕ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿਰਤ ਨਾ ਕਰਨ ਕਰ ਕੇ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕਿਰਤ ਸਾਨੂੰ ਮਾਨਸਿਕ ਤ੍ਰਿਪਤੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਮਹਿਕ ਨਾਲ ਭਰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਮਹਿਕਦੇ ਹੋਏ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਮਾਣਦੇ ਹਾਂ। ਕਿਰਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਨਾ ਕਰਦੇ ਹੋਈਏ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਕੇਵਲ ਭੋਗਦੇ ਹਾਂ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨੂੰ। ਮਨੁੱਖ ਇਕ ਕਰਮ ਜੂਨੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਲਈ ਕਰਮ ਕਰਨ ਭਾਵ ਕਿਰਤ ਦੀ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਤਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਜਿਹੇ ਜਿਹੇ ਕਰਮ ਕਰੇਗਾ, ਵੈਸਾ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਅੰਤ ਨਿਬੇੜਾ ਵੀ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਹੀ ਹੋਣਾ ਹੈ:

ਜੇਹਾ ਬੀਜੈ ਸੋ ਲੁਣੈ ਕਰਮਾ ਸੰਦੜਾ ਖੇਤੁ॥

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਰਤ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਸਾਡੇ ਲਈ ਹੋਰ ਵੀ ਵੱਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਗੁਰ-ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਉਦਾਸੀਆਂ 'ਤੇ ਨਿਕਲਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੋਢੀਆਂ ਵਿਚ ਨੌਕਰੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਉਦਾਸੀਆਂ ਉਪਰੰਤ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਤਕਰੀਬਨ 17 ਸਾਲ ਹੱਥੀਂ ਕਿਰਤ (ਖੇਤੀਬਾੜੀ) ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਕ ਵਿਲੱਖਣ ਮਿਸਾਲ ਕਾਇਮ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਹਰ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਮੰਨ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਰਹਿਣਾ, ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਵਲੋਂ 12 ਸਾਲ ਖੜੂਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਗਾਗਰ ਢੇਣ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਵਲੋਂ ਸਿਰ ਉਤੇ ਦਿੱਟਾ, ਚੂਨਾ ਅਤੇ ਟੋਕਰੀ ਢੇਣਾ ਆਦਿ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਵਲੋਂ ਜੋੜਿਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨਾ ਕਿਰਤ ਕਰਨ ਦੀ ਇਕ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਮਿਸਾਲ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਸੇਧ ਲੈ ਕੇ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਘਾਤਕ ਘੜ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

ਅਸੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿਰਤ ਜੀਵਨ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ। ਕਿਰਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਅਨੰਦ ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਦੇ। ਗੁਰਮਤਿ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਠ ਕਿਰਤ ਕਰਨ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਹਰ ਗੁਰਸਿੱਖ ਕਿਰਤ ਕਰਦਿਆਂ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਬੰਦਗੀ ਵਿਚ ਲੀਨ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਇਕ ਆਦਰਸ਼ਕ ਇਨਸਾਨ ਹੋ ਜਿਸਬਣਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਅੱਜ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਿਰਤੀ ਜੀਵਨ ਜੀਵੀਏ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਜੀਵਨ ਦਾ ਕੋਈ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਕਿਰਤ ਕਰਦਿਆਂ ਅਜਿਹੇ ਸਮਾਜ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਕਰੀਏ, ਜੋ ਸਭ ਵਲੋਂ ਸਿਰਜਿਆ ਅਤੇ ਸਭਨਾਂ ਲਈ ਹੋਵੇ।

ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦਾ ਫਲਸਫਾ ਅਤੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਲਾਂਘਾ

ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਜਿਥੇ ਵੀ ਕਿਤੇ ਧਰਤੀ ਦੀ ਵੰਡ ਹੋਈ, ਉਥੇ ਖਿੱਤਿਆਂ ਦੇ ਨਾਂ ਬਦਲ ਗਏ। ਭਾਰਤ ਨਾਲੋਂ ਇਕ ਖਿੱਤਾ ਵੱਖ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਬਣ ਗਿਆ। ਬੰਗਲਾ ਦੀ ਵੰਡ ਹੋਈ ਤਾਂ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਤੇ ਬੰਗਲਾ ਦੇਸ਼ ਬਣ ਗਏ। ਕੋਰੀਆ ਦੀ ਵੰਡ ਹੋਈ ਤਾਂ ਉਤਰੀ ਕੋਰੀਆ ਅਤੇ ਦੱਖਣੀ ਕੋਰੀਆ ਬਣ ਗਏ ਪਰ ਜਦ ਪੰਜਾਬ

ਡਾ. ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕੱਟੂ
ਫੋਨ: 91-70873-20578

ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ, ਪੰਜਾਬ ਹੀ ਰਿਹਾ, ਭਾਵੇਂ ਪੰਜ ਦਰਿਆ ਵੰਡੇ ਗਏ, ਢਾਈ-ਢਾਈ ਰਹਿ ਗਏ। ਇਹ ਰਾਜ ਸਮਝ ਨਾ ਆਇਆ! ਬਹੁਤੀ ਵਾਰ ਸਿਆਣਿਆਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਆਖਦੇ ਕਿ ਇਹ ਰਾਜਨੀਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵੰਡੇ ਜਾਣ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੀ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਸਿਆਣਿਆਂ ਦੇ ਇਸ ਤਰਕ ਵਿਚ ਵਜ਼ਨ ਲੱਗਦਾ ਰਿਹਾ ਪਰ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਲਾਂਘੇ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਨੇ ਨਵੇਂ ਸਿਰਿਓਂ ਸੋਚਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਹੋਣ ਜਾਂ ਇਮਰਾਨ ਖਾਨ ਦੇ ਬਿਆਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੇ ਫਲਸਫੇ ਦੀ ਗੂਜ ਸੁਣਾਈ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਜੋ ਕੁਝ ਵਾਪਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਹ ਸਿਆਸਤ ਤੋਂ ਪਾਰ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਸਿਆਸਤ ਨੇ ਤਾਂ ਵੰਡ ਕਰਵਾਈ ਸੀ ਤੇ ਇਹ ਲਾਂਘਾ ਖੁੱਲ੍ਹਣ ਦੀ ਘਟਨਾ ਸਿਆਸਤ ਤੋਂ ਪਾਰ ਜਾ

ਕੇ ਹੀ ਵਾਪਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸਿਆਸਤ ਤੋਂ ਪਾਰ ਜਾਣ ਦਾ ਫਲਸਫਾ ਹੀ ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦਾ ਫਲਸਫਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਪ੍ਰੋ. ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਕਰ ਗਏ ਸਨ:

ਪੰਜਾਬ ਨਾ ਹਿੰਦੂ ਨਾ ਮੁਸਲਮਾਨ

ਪੰਜਾਬ ਸਾਰਾ ਜੀਵਾ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ।

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਜੀਣ ਦੀ ਕਥਾ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰੀ ਕਥਾ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਦੇ ਆਗਮਨ ਭਾਵ 1469 ਈਸਵੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦੇ ਜੋਤੀ-ਜੋਤ ਸਮਾਉਣ ਭਾਵ 1708 ਤਕ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਧਰਤੀ ਉਪਰ ਐਸੀ ਰਹਿਮਤ ਦੀ ਬਰਕਾ ਹੋਈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਆਬੋ-ਹਵਾ ਬਦਲ ਗਈ। ਇਸ 239 ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜੈਨੇਟਿਕਸ ਬਦਲ ਗਈ। ਇਸ ਤਬਦੀਲੀ ਦੀ ਨੀਂਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਨੇ ਰੱਖੀ।

ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਨੇ ਬਾਣੀ ਰਾਹੀਂ ਸਰਬੱਤ ਦੇ ਭਲੇ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਾਣੀ ਅਤੇ ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਬੇਮਿਸਾਲ ਸੰਗਮ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਬਾਣੀਕਾਰਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਇਕੱਤਰ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਗੱਲ ਰਾਬਿੰਦਰ ਨਾਥ ਟੈਗੋਰ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਚੁਕੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਟੈਗੋਰ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਗੀਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਗੀਤ ਲਿਖਣ ਬਾਰੇ ਕੀ ਸੋਚਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਗੀਤ ਲਿਖਣ ਬਾਰੇ ਸੋਚਿਆ ਸੀ ਪਰ ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੀ ਆਰਤੀ ਦਾ ਪਾਠ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਆਰਤੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਰਚ ਗਏ ਹਨ। ਇਹੀ ਨਹੀਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਆਰਤੀ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਾਰਮਿਕ ਗੀਤ ਸੀ ਤੇ ਆਰਤੀ ਦੇ ਸਮਵਿੱਧ ਆਰਤੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਰਨਾ

ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡੀ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜਨਾ ਇਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਅਦੁੱਤੀ ਦੇਣ ਸੀ।

ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਨੇ ਗੋਸਟਿ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸੰਵਾਦ ਪਰੰਪਰਾ ਨੂੰ ਨਵੀਨਤਾ ਬਖਸ਼ੀ। 'ਕਲਿ ਕਾਤੀ ਰਾਜੇ ਕਸਾਈ' ਕਹਿ ਕੇ ਨਾਬਰੀ ਤੇ ਬਰਾਬਰੀ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ। ਖੇਤਾਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦੇ ਕੇ ਸਮਕਾਲੀ ਧਾਰਮਿਕ ਪਖੰਡ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ। 'ਨੀਚ' ਅੰਦਰ ਨੀਚ ਜਾਤ' ਦਾ ਪ੍ਰਵਚਨ ਦਿੰਦਿਆਂ ਦੋਬਿਆਂ-ਕੁਚਲਿਆਂ ਦੀ ਬਾਂਗ ਫੜੀ। 'ਸੋ ਕਿਉ ਮੰਦਾ ਆਖੀਐ' ਦੇ ਪ੍ਰਵਚਨ ਰਾਹੀਂ ਔਰਤ ਨੂੰ ਮਾਣ ਦਿੱਤਾ। ਮਲਿਕ ਭਾਗੋ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਆਂ 'ਚੋਂ ਲੂਹ ਤੇ ਭਾਈ ਲਾਲੋ ਦੀ ਰੋਟੀ 'ਚੋਂ ਦੁੱਧ ਦਿਖਾ ਕੇ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਪਰਦੇ ਲਾਹ ਦਿੱਤੇ। ਠੱਗ ਨੂੰ ਸੱਜਣ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਚਹੂੰ ਦਿਸਾਵਾਂ ਵਿਚ ਮੱਕਾ ਦਿਖਾ ਦਿੱਤਾ। ਯੋਗ ਨੂੰ ਗੁਰੂਤਾਗੋਂਦੀ ਦੇ ਕੇ ਸਮਰੱਥਾ ਦਾ ਪੈਮਾਨਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ। ਕਿਰਤ ਕਰੋ, ਵੰਡ ਛਕੋ, ਨਾਮ ਜਪੋ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਆਪ ਲਾਸਾਨੀ ਜੀਵਨ ਜੀਅ ਕੇ ਵਿਸ਼ਵ ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਰੋਸ਼ਨੀ ਬਖਸ਼ੀ। ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਨੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਰਹੱਦਾਂ ਪਾਰ ਕੀਤੀਆਂ ਭਾਵੇਂ ਧਾਰਮਿਕ ਪਖੰਡ ਦੀਆਂ ਹੋਣ, ਨਾਬਰੀ ਦੀਆਂ ਹੋਣ, ਬਰਾਬਰੀ ਦੀਆਂ ਹੋਣ, ਭਾਵੇਂ ਮੁਲਕਾਂ ਦੀਆਂ ਹੋਣ, ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਅਤੇ ਭਾਵੇਂ ਪਰੰਪਰਾ ਦੀਆਂ ਸਰਹੱਦਾਂ ਹੋਣ। ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਬਿੰਦੂ ਤੋਂ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਤੀਕ ਹਰ ਵਸਤੂ-ਵਰਤਾਰੇ ਨੂੰ ਮੁਖਾਤਿਬ ਹੋਏ, ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਬਦਲ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਵਾਪਰ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਿਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਆਬੋ-ਹਵਾ ਬਦਲੀ ਤਾਂ ਇਸ ਵਿਚ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਬਹੁਤ ਹੀ ਕਮਾਲ ਦੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਿਧੀਵਤ ਰੂਪ ਵਿਚ

ਵਾਪਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਵੱਖਰੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਸੰਖੇਪ ਵਿਚ ਕਹਿਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਨਾਨਕ ਜੋਤ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾਈ ਦੇਣ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਇਸ ਕਦਰ ਸਮਰੱਥ ਹੋ ਸਕੀ। ਨਗਰ ਨਿਰਮਾਣ ਕਰਵਾਏ, ਜੋ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਆਰਕੀਟੈਕਟ ਦਾ ਬਿਹਤਰੀਨ ਕਲਮਾਤਮਕ ਨਮੂਨਾ ਹੈ। ਪਾਣੀ ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਵਿਚ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਡਮੁੱਲਾ ਯੋਗਦਾਨ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਨਿਰੰਤਰ ਕੀਰਤਨ ਪ੍ਰਵਾਹ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਪਰੰਪਰਾ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਾਲ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਲਾਵਾਂ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਸਮਵਿੱਧ ਵਿਆਹ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨੂੰ ਨਵਾਂ ਰੂਪ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਸਭਿਆਚਾਰ ਵਿਚ ਲਾਵਾਂ ਦੀ ਰਸਮ ਰਾਹੀਂ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਅਧਿਆਤਮ ਰੰਗਤ ਦਿੱਤੀ।

ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਸੰਪਾਦਨਾ ਦਾ ਕਾਰਜ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਵਿਲੱਖਣ ਮਿਸਾਲ ਹੈ। ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਲਈ ਕਾਗਜ਼ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਉਣਾ, ਕਲਮ ਬਣਵਾਉਣੀ ਆਦਿ ਕਲਮਾਤਮਕ ਕਾਰਜ ਸਨ। ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਵਾਸਤੂ ਕਲਾ ਦਾ ਲਾਸਾਨੀ ਕਾਰਜ ਹੈ। ਲੋੜ ਪੈਣ 'ਤੇ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦਿੱਤੀ ਜੋ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀ ਲਾਸਾਨੀ ਪਰੰਪਰਾ ਬਣ ਗਈ। ਮੀਰੀ-ਪੀਰੀ ਦੀ ਘਟਨਾ, ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ, ਇਹ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦਾ ਆਧਾਰ ਬਣੇ। ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਆਪਣਾ ਸੀਸ ਦਿੱਤਾ। ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਸਮੇਂ ਵਸਤਰ, ਚਿੰਨ੍ਹ ਆਦਿ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਕਲਾ ਦਾ ਉਤਮ ਨਮੂਨਾ ਹਨ। ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਨੇ ਕੌਮ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਲਈ ਸਰਬੰਸ ਵਾਹ ਦਿੱਤਾ। ਗੁਰੂ

ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੁਆਰਾ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਨਗਰਾਂ ਨੂੰ ਵਸਾਉਣਾ, ਉਥੇ ਕੰਧ-ਚਿੱਤਰਕਾਰੀ ਦਾ ਬੇਮਿਸਾਲ ਕਾਰਜ ਕਰਵਾਉਣਾ ਕਲਾ ਦੇ ਵੱਡੇ ਨਮੂਨੇ ਹਨ।

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮੈਂ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡੀ ਪਾਵਨ ਘਟਨਾ ਵਜੋਂ ਤੇ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਨੂੰ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਜੋਂ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਆਬੋ-ਹਵਾ ਬਦਲ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਸਰਬੱਤ ਦੇ ਭਲੇ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਲਾਂਘੇ ਦੀ ਘਟਨਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਵਲੋਂ ਲਾਏ ਗਏ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਦੇ ਬਿਰਖ ਦੀ ਇਕ ਸ਼ਾਖ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਬਿਰਖ ਦੀਆਂ ਰਹਿਮਤਾਂ ਦੀ ਥਾਹ ਨਹੀਂ ਪਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਆਓ, ਜ਼ਰਾ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਤੋਂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਸੁਣੀਏ। ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਸਾਰੀ ਕਾਇਨਾਤ ਨੂੰ ਤਾਰਨ ਵਾਲੇ ਨੇ ਤੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਲਾਂਘੇ ਨੂੰ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੇ ਸਰਬੱਤ ਦੇ ਭਲੇ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਰਾਹੀਂ ਸਮਝੀਏ:

ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਗਟਿਆ

ਮਿਟੀ ਧੁੰਧ ਜਗ ਚਾਣਣੁ ਹੋਆ॥

ਜਿਉ ਕਰ ਸੁਰਜ ਨਿਕਲਿਆ

ਤਾਰੇ ਛਪੇ ਐਧੈਰ ਪਲੋਆ॥

ਸਿੰਘ ਬੁਕੇ ਮਿਰਗਾਵਲੀ

ਭੰਨੀ ਜਾਏ ਨ ਧੀਰ ਧਰੋਆ॥

ਜਿਥੇ ਬਾਬਾ ਪੈਰ ਧਰੈ

ਪੂਜਾ ਆਸਣ ਬਾਪਣ ਸੋਆ॥

ਸਿਧ ਆਸਣ ਸਭ ਜਗਤ ਦੇ

ਨਾਨਕ ਆਦ ਮਤੇ ਜੇ ਕੋਆ॥

ਘਰ ਘਰ ਅੰਦਰ ਧਰਮਸਾਲ

ਹੋਵੈ ਕੀਰਤਨ ਸਦਾ ਵਿਸੋਆ॥

ਬਾਬੇ ਤਾਰੇ ਚਾਰ ਚਕ ਨੇ ਖੰਡ

ਪ੍ਰਿਥਮੀ ਸਚਾ ਢੋਆ॥

ਗੁਰਮੁਖ ਕਲਿ ਵਿਚ ਪਰਗਟ ਹੋਆ॥

ਉਸ ਦਾ ਅਸਲ ਨਾਂ ਸੀ ਵੇਣੂ, ਪਰ ਅਸੀਂ ਸਾਰਾ ਟੱਬਰ ਉਸ ਨੂੰ ਕੁਬਜ਼ਾ ਕਹਿ ਕੇ ਬੁਲਾਉਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਾਂ, ਤੇ ਉਹ ਵੀ ਅੰਗਿਓ ਸੁਭਾਵਕ ਤੌਰ ਤੇ 'ਰਾ' ਕਹਿ ਦਿੰਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ।

ਬਾਰਾਂ ਵਰ੍ਹੇ ਪਹਿਲਾਂ ਜਦ ਕੁਬਜ਼ਾ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਹ ਅਸਾਂ ਸਭ ਭੈਣਾਂ ਭਰਾਵਾਂ ਨਾਲੋਂ ਕਾਲੀ ਹੋਵੇਗੀ ਪਰ ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਹੋਰ ਵੀ ਕਰੂਪ ਜਾਪਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਦਿਨ ਕੁਬਜ਼ਾ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ, ਉਸੇ ਦਿਨ ਮੇਰਾ ਸਕਾ ਮਾਮਾ ਪਲੇਗ ਨਾਲ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਿਆ। ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਕਹਿੰਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ, "ਇਹ ਚੁਤੇਲ ਤਾਂ ਜੰਮਣ ਵੇਲੇ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਮਾਰ ਦੇਣ ਲੱਗੀ ਸੀ।"

ਵੇਣੂ ਅਰਥਾਤ ਕੁਬਜ਼ਾ ਵੀ ਮੇਰੀ ਅਤੇ ਮੇਰੀਆਂ ਤਿੰਨਾਂ ਭੈਣਾਂ ਦੀ ਸਕੀ ਭੈਣ ਹੀ ਸੀ ਪਰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂ, ਤਿੰਨੋਂ ਭੈਣਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਨਫਰਤ ਕਰਦੀਆਂ ਸਨ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਕਿ ਉਹ ਤਿੰਨੋਂ ਸੋਹਣੀਆਂ ਅਤੇ ਇਹ ਕ-ਸੋਹਣੀ ਸੀ।

ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਵਿਚਾਰੀ ਵੇਣੂ ਰੋਜ਼ ਪੰਜ-ਛੇ ਵਾਰੀ ਰੋਂਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਛੁਟ ਉਹ ਦਿਨ ਵਿਚ ਕਈ ਵਾਰੀ ਜੁੱਸਦੀ ਵੀ ਸੀ, ਪਰ ਕਦੀ ਕਿਸੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮਨਾਇਆ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਆਪੋ

ਨਰ ਸਿੰਘ ਬੋਡੇ
ਅਨੁਵਾਦਕ: ਨਾਨਕ ਸਿੰਘ ਨਾਵਲਿਸਟ

ਰੋ-ਧੋ ਕੇ ਚੁੱਪ ਕਰ ਜਾਂਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਤੇ ਦਿਲ ਦਾ ਗੁਬਾਰ ਕੱਢਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਾਂਗਾਂ ਲਾਉਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੀ।

ਅੱਜ ਅਸਾਂ ਕਿਸੇ ਦਾਅਵਤ 'ਤੇ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਸੱਦਾ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਟੱਬਰ ਨੂੰ ਆਇਆ ਸੀ ਪਰ ਵਿਚਾਰੀ ਕੁਬਜ਼ਾ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਬਾਕੀ ਸਾਰੀਆਂ ਭੈਣਾਂ ਜਾਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਸਨ, ਤੇ ਮੈਂ ਇਕਲਵਾਂਜੇ ਖਲੋਤਾ ਆਪਣਾ ਹੁਮਾਲ ਤਹਿ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲ ਤੱਕ ਚਿਹਾ ਸਾਂ। ਇਸੇ ਵੇਲੇ ਮੈਂ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਕੁਬਜ਼ਾ ਪੀ-ਪੀ ਦੀ ਬੇ-ਸੂਰੀ ਆਵਾਜ਼ ਕੱਢਦੀ ਹੋਈ ਆ ਪਹੁੰਚੀ। ਉਸ ਦੇ ਪੈਰ ਚਿੱਕੜ ਨਾਲ ਭਰੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਮੈਲੀ-ਕੁਚੈਲੀ ਘੰਗਰੀ ਉਤੇ ਪਾਣੀ ਦੀਆਂ ਛਿੱਟਾਂ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀਆਂ ਸਨ। ਜਿਹੜੀ ਉਸ ਨੇ ਕੁਤਤੀ ਪਾਈ ਹੋਈ ਸੀ, ਉਸ ਦਾ ਸਿਰਫ ਇਕੋ ਬਟਨ ਮੀਟਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਢਿੱਡ ਦਾ ਕੁਝ ਹਿੱਸਾ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹ ਪਿੱਪਲ ਦੇ ਪੱਤੇ ਦੀ ਪੀਪਣੀ ਬਣਾ ਕੇ ਵਜਾਉਣ ਡਰੀ ਹੋਈ ਸੀ ਜਿਸ ਦੀ ਪੀ-ਪੀ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਬੜੀ ਭੈੜੀ ਲਗਦੀ ਸੀ। ਦਾਅਵਤ 'ਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਵੇਖ ਕੇ ਕੁਬਜ਼ਾ ਨੇ ਪੀਪਣੀ ਵਜਾਉਣੀ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ, ਤੇ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗੀ, "ਕਿਥੇ ਚੱਲੇ ਓ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ?" ਤੇ ਜਦ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕੋਈ ਉਤਰ ਨਾ ਦਿੱਤਾ, ਤਾਂ ਉਹ ਜਿੰਦੇ ਪੈ ਗਈ, "ਮੈਂ ਵੀ ਚੱਲਾਂਗੀ, ਮੈਂ ਵੀ ਚੱਲਾਂਗੀ", ਤੇ ਕੱਪੜੇ ਬਦਲਣ ਲਈ ਉਹ ਹਡਤਾ-ਦਫੜੀ ਮਚਾਉਣ ਲੱਗੀ।

ਇਸ ਜਲਦਬਾਜ਼ੀ ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਪੈਰ ਮਾਂ ਦੇ ਰੋਸ਼ਮੀ ਭੱਛਣ ਉਤੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਜਿਉਂ ਹੀ ਮਾਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਭੱਛਣ 'ਤੇ ਪਈ, ਦੋ-ਤਿੰਨ ਥੱਪੜ ਉਸ ਨੇ ਕੁਬਜ਼ਾ ਦੀ ਪਿੱਠ ਵਿਚ ਜੜ ਦਿੱਤੇ, ਤੇ ਲੋਹੀ ਲਾਖੀ ਹੋ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, "ਰੰਡੀਏ! ਅੱਖਾਂ ਫੁੱਟੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਈ?"

ਭੱਛਣ ਉਤੇ ਚਿੱਕੜ ਦੇ ਦਾਗ ਪੁੰਝਦੀ ਮਾਂ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, "ਖਸਮ ਨੂੰ ਖਾਣੀ ਚੁਤੇਲ। ਪੈਰਾਂ ਨਾਲ ਲੱਕ-ਲੱਕ ਚਿੱਕੜ ਥੱਪ ਕੇ ਆ ਵੜਦੀ ਏ।" ਉਹ ਕੁਬਜ਼ਾ ਅਜੇ ਤੋੜੀ ਪਿੱਠ ਨੂੰ ਮਲ ਰਹੀ ਸੀ, ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਫਿਕਰ ਸੀ ਕਿ ਕਿਤੇ ਹੋਰ ਨਾ ਦੋ-ਚਾਰ ਪੈ ਜਾਣ, ਤੇ ਉਹ ਦੁਬਕ ਕੇ ਘਰ ਦੀ ਇਕ ਨੱਕਰੇ ਜਾ ਖੜੋਤੀ।

ਮੇਰੀ ਵਿਚਕਾਰਲੀ ਭੈਣ ਨੇ ਕੁਬਜ਼ਾ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, "ਕੁਬਜ਼ਾ, ਜ਼ਰਾ ਜਾ ਕੇ ਮੇਰੇ ਟਰੰਕ ਵਿਚੋਂ ਮੇਰੀ ਝੁਮਕੀਆਂ ਦੀ ਜੋੜੀ ਤਾਂ ਕੱਢ ਲਿਆਈ। ਛੋੜੀ ਲਿਆ, ਫਿਰ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲੈ ਚੱਲਾਂਗੀ।" "ਲੈ ਚੱਲਾਂਗੀ" ਸੁਣਦਿਆਂ ਹੀ ਕੁਬਜ਼ਾ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦੀ ਸਾਰੀ ਪੀੜ ਭੁੱਲ ਗਈ, ਤੇ ਉਹ ਛੋੜੀ ਨਾਲ ਜਾ ਕੇ ਭੈਣ ਦੇ ਝੁਮਕੇ ਲੈ ਆਈ।

ਇਕ ਤਾਂ ਉਸ ਹੀ ਉਹ ਬੜੀ ਫੁਰਤਲੀ ਸੀ, ਇਸ ਉਤੇ ਦਾਅਵਤ ਖਾਣ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ। ਉਸ ਨੇ ਬਟਪਟ ਵੱਡੀ ਭੈਣ ਦੇ ਬਟੂਏ ਕੋਲ ਪਈ ਹੋਈ ਸਾਬਣਦਾਨੀ ਚੁੱਕੀ ਤੇ ਗੁਲਾਖਾਨੇ ਕੋਲ ਦੌੜੀ।

ਵੱਡੀ ਭੈਣ ਨੇ ਕੜਕ ਕੇ ਕਿਹਾ, "ਕੁਬਜ਼ਾ! ਰੱਖ ਦੇ ਮੇਰੀ ਸਾਬਣਦਾਨੀ।"

ਕੁਬਜ਼ਾ ਰੁਕੀ ਨਹੀਂ, ਤੇ 'ਹੁਣੇ ਲਿਆਈ' ਕਹਿ ਕੇ ਤੁਰੀ ਗਈ ਪਰ ਵੱਡੀ ਭੈਣ ਨੇ ਇਕੋ ਛਲਾਗ ਮਾਰ ਕੇ ਉਹਦਾ ਰਾਹ ਰੋਕ ਲਿਆ, ਤੇ ਸਾਬਣਦਾਨੀ ਉਸ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਖੋਹ ਕੇ ਬੋਲੀ, "ਕੱਪੜੇ

ਮਰਾਠੀ ਦੇ ਉਘੇ ਲੇਖਕ ਨਰ ਸਿੰਘ ਬੋਡੇ ਦੀ ਕਹਾਣੀ 'ਕੁਬਜ਼ਾ' ਪਿਆਰ ਲਈ ਤਰਸਦੀਆਂ ਤਾਂਪਾਂ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਹੈ। ਇਕ ਨੰਨ੍ਹੀ ਕੁੜੀ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਬੁਣੀ ਕਹਾਣੀ ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਅਗਾਂਹ ਤੁਰਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਪਾਠਕ ਦੀ ਉਤਸੁਕਤਾ ਵੀ ਵਧਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਉਘੇ ਨਾਵਲਕਾਰ ਮਰਹੂਮ ਨਾਨਕ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਪਿਆਰੀ ਹਾਂ?

ਉਸੇ ਰਾਤ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਜਣੇ ਘਰ ਦੀ ਉਪਰਲੀ ਛੱਤ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਤਾਸ ਖੇਡ ਰਹੇ ਸਾਂ। ਤਿਉਹਾਰ ਦੀ ਰਾਤ ਸੀ। ਮੇਰੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਭੈਣਾਂ ਨਵੇਂ-ਨਵੇਂ ਕੱਪੜਿਆਂ ਵਿਚ ਸਜੀਆਂ ਬੈਠੀਆਂ ਸਨ। ਜਿਉਂ ਹੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਭੈਣ ਦੀ ਸਾੜੀ 'ਤੇ ਮੇਰੀ ਨਜ਼ਰ ਪਈ, ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਧੱਕ-ਧੱਕ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ, "ਇਹ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕੁਬਜ਼ਾ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਉਹੀ ਗੁਲਾਬੀ ਸਾੜੀ।"

ਖੇਡ ਦਾ ਸੁਆਦ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਉਪਰੋਕਲੀ ਮੈਂ ਕਈ ਬਾਜ਼ੀਆਂ ਹਾਰ ਗਿਆ। ਵੱਡੀ ਭੈਣ ਜਿਹੜੀ ਖੇਡ ਵਿਚ ਮੇਰੀ ਜੋਟੀਦਾਰ ਸੀ, ਖਿੜ ਕੇ ਬੋਲੀ, "ਰਮੇਸ਼! ਤੇਰਾ ਪਿਆਨ ਕਿਥੇ ਐ। ਇਤਨੇ ਪੱਤੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਤੂੰ ਇਹ ਬਾਜ਼ੀ ਵੀ ਹਾਰ ਦਿੱਤੀ।"

"ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਪੀੜ ਹੋ ਰਹੀ ਏ ਭੈਣ।" ਕਹਿ ਕੇ ਮੈਂ ਸੋਣ ਦੇ ਪੰਜ ਉਠ ਖੜੋਤਾ, ਤੇ ਉਹ ਤਿੰਨੋਂ ਮੇਰੀ ਥਾਵੇਂ ਇਕ ਹੋਰ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਬਿਠਾ ਕੇ ਖੇਡੀ ਗਈ।

ਕਾਹਲੇ-ਕਾਹਲੇ ਕਦਮੀਂ ਮੈਂ ਹੇਠਾਂ ਉਤਰਿਆ। ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ, ਕੁਬਜ਼ਾ ਇਸ ਵੇਲੇ ਕਿਥੇ ਹੋਵੇਗੀ-ਭਾਂਡਿਆਂ ਦੇ ਢੇਰ ਵਿਚਾਲੇ।

"ਕਿਉਂ ਵੇਣੀ... ਓ, ਪਿਆਰ ਭਰੇ ਦਾਬੇ ਨਾਲ ਮੈਂ ਭਾਂਡੇ ਮਾਂਜਦੀ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ, "ਉਹ ਸਾੜੀ ਕਿਥੇ ਈ?"

"ਕਿਹੜੀ ਵੀਰ?... ਜਿਹੜੀ ਤੂੰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ?"

"ਆਹੋ... ਉਹੋ?"

"ਉਹ ਤਾਂ ਮੈਂ ਵੱਡੀ ਭੈਣ ਨੂੰ ਦੇ ਛੱਡੀ ਏ।"

"ਪਰ ਕਿਉਂ?"

"ਉਹ ਜੁ ਕਹਿੰਦੀ ਸੀ।"

"ਕੀ ਕਹਿੰਦੀ ਸੀ...?"

"ਕਹਿੰਦੀ ਸੀ, ਕਾਲੇ ਰੰਗ ਉਤੇ ਗੁਲਾਬੀ ਸਾੜੀ ਭੈੜੀ ਲਗਦੀ ਏ।"

"ਫੇਟ ਝੱਲੀ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤੇ! ਫਿਰ ਤੂੰ ਉਹਨੂੰ ਕਿਉਂ ਦੇ ਦਿੱਤੀ?"

"ਉਸ ਨੇ ਮੇਰਾ ਮੂੰਹ ਜੁ ਚੁੰਮਿਆ ਸੀ।"

ਤੇ ਮੈਂ ਵੇਖਿਆ, ਕੁਬਜ਼ਾ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਉਤੇ ਰੰਜ ਜਾਂ ਪਛਤਾਵੇ ਦੀ ਥਾਂ ਖੁਸ਼ੀ ਤੋਂ ਉਮੰਗ ਦੀਆਂ ਰੇਖਾਵਾਂ ਉਘੜਦੀਆਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਸਨ।

ਮੈਂ ਉਹਨੂੰ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਾ ਆਖ ਸਕਿਆ। ਕੇਵਲ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਸਾਂ, "ਸੌਦਾ ਕਿਸ ਨੂੰ ਸਜਤਾ ਪਿਆ? ਇਕ ਪਾਸੇ ਵੱਡੀ ਭੈਣ ਨੂੰ ਵਧੀਆ ਸਾੜੀ ਬਦਲੇ ਅਣਭਾਉਂਦੇ ਹੋਠ ਚੁੰਮਣੇ ਪਏ, ਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਨਿੱਕੀ ਨੂੰ ਸਾੜੀ ਬਦਲੇ ਕਿਸੇ ਦਾ, ਸੱਚਾ ਕਿ ਝੂਠਾ ਚੁੰਮਣ ਮਿਲਿਆ।"

ਅਖੀਰ ਮੈਂ ਇਸ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਪੁੱਜਾ ਕਿ ਨਿਸਚੇ ਦੀ ਕੁਬਜ਼ਾ ਲਈ ਇਹ ਸੌਦਾ ਨਫੇਦਾ ਸੀ। ਵੱਡੀ ਭੈਣ ਨੂੰ ਸਾੜੀਆਂ ਦੀ ਘਾਟ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਪਰ ਵਿਚਾਰੀ ਕੁਬਜ਼ਾ! ਇਕ ਸਹਿਕਵਾਂ ਚੁੰਮਣ ਉਸ ਲਈ ਸ਼ਾਇਦ ਇਤਨਾ ਵਡਮੁੱਲਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਬਦਲੇ ਇਕ ਛੱਡ, ਅਨੇਕਾਂ ਸਾੜੀਆਂ ਉਹ ਹੱਸਦੀ-ਹੱਸਦੀ ਦੇ ਸਕਦੀ ਸੀ।

###

ਧੋਣ ਵਾਲਾ ਸਾਬਣ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਈ, ਉਸ ਨਾਲ ਧੋਦਿਆਂ ਕਿਤੇ ਮੂੰਹ ਤੇਰਾ ਛਿਲਿਆ ਤੇ ਨਹੀਂ ਚੱਲਿਆ।"

ਵੱਡੀ ਭੈਣ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੁਬਜ਼ਾ ਵਿਚਾਰੀ ਦੀ ਜ਼ਬਾਨ ਤੇ ਨਾ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਪਰ ਦਿਲ ਵਿਚ ਉਹ ਜ਼ਰੂਰ ਕਹਿੰਦੀ ਹੋਵੇਗੀ, "ਕੱਪੜੇ ਧੋਣ ਵਾਲੇ ਸਾਬਣ ਨਾਲ ਮੂੰਹ ਧੋਵਾਂ? ਕਿਉਂ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਰੰਗ ਰੂਪ ਦਾ ਇਤਨਾ ਮਾਣ ਹੈ?"

ਸਾਬਣ ਹੱਥੋਂ ਖੁੱਸਦਿਆਂ ਹੀ ਕੁਬਜ਼ਾ ਦਾ ਉਤਸਾਹ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ, ਤੇ ਮੂੰਹ ਫੁਲਾ ਕੇ ਇਕ ਨੱਕਰੇ ਜਾ ਬੈਠੀ। ਦਾਅਵਤ 'ਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਜਿਵੇਂ ਉਸ ਨੇ ਇਰਾਦਾ ਹੀ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਨੂੰ ਕਰਤੀ ਚੋਟ ਲੱਗੀ। ਮੇਰੀ ਖਾਹਿਸ਼ ਤਾਂ ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਸੀ ਕਿ ਵੱਡੀਆਂ ਭੈਣਾਂ ਅਤੇ ਮਾਂ, ਉਸ ਨੂੰ ਮਨਾ-ਮਨੂ ਕੇ ਪਿਆਰ-ਪੁਚਕਾਰ ਕੇ ਨਾਲ ਲੈ ਚੱਲਣ ਪਰ ਜਦ ਕੁਬਜ਼ਾ ਵੱਲ ਪਿਆਨ ਦਿੱਤੇ ਬਿਨਾਂ

ਕੀਤੇ, "ਆਈ ਏ ਵੱਡੀ ਦਾਨੀ... ਜਿਕਣ ਹੁਣੇ ਅੱਗ ਬਾਲ ਲਵੇਗੀ... ਰੋਂਦੀ ਸੁੱਚ ਜਾਂ ਨੂੰ..."

ਮੁੱਕਦੀ ਗੱਲ, ਅੱਜ ਸਵੇਰੇ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ ਤੱਕ ਵਿਚਾਰੀ ਨਾਲ ਇਹੋ ਕੁਝ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ। ਤਿੰਨੋਂ ਭੈਣਾਂ ਜਿਵੇਂ ਹੱਥ ਧੋ ਕੇ ਅੱਜ ਮੇਰੇ, ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਪਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਛੱਡਣ ਦਾ ਨਾਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਨ ਲੈਂਦੀਆਂ, ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਸਨ ਫਟਕਣ ਦਿੰਦੀਆਂ।

ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਜਦ ਬਾਊ ਜੀ ਘਰ ਆਏ, ਤਾਂ ਕੁਬਜ਼ਾ ਉਠ ਕੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਜਾ ਖੜੋਤੀ।

ਮੈਂ, ਬਾਊ ਜੀ ਤੇ ਮਾਂ ਜੀ, ਅਸੀਂ ਤਿੰਨੋਂ ਬੈਠਕ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਸਭਨਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਕਰ ਰਹੇ ਸਾਂ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਭੈਣਾਂ ਨੂੰ ਮੇਰੀ ਆਰਤੀ ਉਤਾਰਨ ਵੇਲੇ ਮਿਲਣੀਆਂ ਸਨ (ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਚ ਇਕੋ ਚੀਜ਼ ਰਾਜ ਰਾਤ ਨੂੰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤੇ ਭੈਣਾਂ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਦੀ ਆਰਤੀ ਉਤਾਰਦੀਆਂ ਹਨ)।

ਹੀ ਸਾਰੇ ਜਣੇ ਸਜ-ਸਜਾ ਕੇ ਤਿਆਰ ਹੋ ਕੇ ਖੜੋਤੇ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਮਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ, "ਕਿਉਂ ਮਾਂ ਜੀ, ਕੁਬਜ਼ਾ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜਾਏਗੀ?" ਪਰ ਮੇਰੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਾ ਦਿੱਤਾ, ਤੇ ਸਾਰੇ ਵਾਰੇ-ਵਾਰੀ ਪੌੜੀਆਂ ਉਤਰਨ ਲੱਗੇ।

ਟਿੱਕੇ (ਭਾਈ ਦੂਜ) ਦਾ ਤਿਉਹਾਰ ਸੀ, ਤੇ ਮੈਂ ਸਾਂ ਚਹੁੰ ਭੈਣਾਂ ਦਾ ਇਕੋ-ਇਕ ਵੀਰ। ਸਵੇਰੇ ਉਠਦਿਆਂ ਹੀ ਘਰ ਵਿਚ ਟਿੱਕੇ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ। ਮੈਂ ਅੱਜ ਬੜਾ ਖੁਸ਼ ਸਾਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਅੱਜ ਦੀ ਸਾਰੀ ਚਹਿਲ-ਪਹਿਲ ਕੇਵਲ ਮੇਰੀ ਹੀ ਖਾਤਰ ਸੀ।

ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਨੂੰ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਾਇਆ ਜਾਣ ਲੱਗਾ ਜਿਸ ਉਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਭੈਣਾਂ ਆਪੋ-ਆਪਣੀ ਸੁੱਚ-ਸੁਫਾ ਦਰਸਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਲੱਗੀਆਂ। ਕੋਈ ਮੇਰੇ ਪੈਰ ਰਗੜ ਕੇ ਸਾਫ ਕਰਦੀ, ਕੋਈ ਪਿੱਛੇ 'ਤੇ ਵਟਣਾ ਮਲਣ ਲੱਗੀ, ਤੇ ਇਸ ਸਭ ਕਾਮੇ ਵਿਚ ਇਕ ਗੱਲ ਮੈਨੂੰ ਬੜੀ ਖਟਕ ਰਹੀ ਸੀ-ਇਹ ਸੀ ਵਿਚਾਰੀ ਕੁਬਜ਼ਾ ਦੀ ਤਰਸਯੋਗ ਹਾਲਤ। ਉਸ ਦੀ ਵੀ ਚਾਹ ਸੀ ਕਿ ਆਪਣੀਆਂ ਭੈਣਾਂ ਵਾਂਗ ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਕੰਮ ਕਰੇ। ਉਹ ਵੀ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਵੀਰ ਦੀ ਭੈਣ ਸੀ ਪਰ ਜਿਉਂ ਹੀ ਉਹ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਵੱਲ ਹੱਥ ਵਧਾਉਣ ਲੱਗਦੀ, ਅਗਲਵਾਂਢੇ ਹੀ ਦੂਜੀਆਂ ਭੈਣਾਂ ਉਸ ਕੰਮ ਨੂੰ ਸਾਂਭ ਲੈਂਦੀਆਂ। ਵਿਚਾਰੀ ਕੁਬਜ਼ਾ ਮੂੰਹ ਤੱਕਦੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ, ਤੇ ਫੇਰ ਮੂੰਹ ਫੁਲਾ ਕੇ ਦੂਰ ਜਾ ਖਲੋਂਦੀ।

ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸਾਂ, ਉਹ ਵੀ ਮੇਰੀ ਖਾਤਰ ਕੁਝ ਕਰੇ, ਤੇ ਇਸੇ ਖਿਆਲ ਨਾਲ ਮੈਂ ਪਾਣੀ ਗਰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਉਸ ਦੇ ਜ਼ਿੰਮੇ ਲਾਈ ਪਰ ਇਸ ਵਿਚ ਵੀ ਵਿਚਾਰੀ ਨੂੰ ਨਿਰਦਰ ਹੀ ਪੱਲੇ ਪਿਆ। ਗਲਤੀ ਮੇਰੀ ਹੀ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਇਤਨਾ ਵੀ ਨਾ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਅੱਠਵਾਈ ਬਾਲਤੀ ਪਾਸੋਂ ਅੱਗ ਕੀਕਣ ਬਲੇਗੀ। ਸੋ, ਉਹੀ ਗੱਲ ਹੋਈ। ਆਪਣੀ ਵੱਲੋਂ ਕੁਬਜ਼ਾ ਨੇ ਬਥੇਰੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਪੂੰਝੇ ਨਾਲ ਸਾਰਾ ਘਰ ਭਰ ਗਿਆ। ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਇਧਰ ਤਾਂ ਮਾਂ ਨੇ ਕੇ ਕੁ ਥੱਪੜ ਜੜ ਦਿੱਤੇ, ਤੇ ਉਧਰ ਭੈਣਾਂ ਨੇ ਤਨੋਤੇ ਕੱਸਣੇ ਸ਼ੁਰੂ

ਬਾਊ ਜੀ ਨੇ ਤਿੰਨ ਵਧੀਆ ਸਾੜੀਆਂ ਮੈਨੂੰ ਫੜਾ ਕੇ ਕਿਹਾ, "ਤਿੰਨਾਂ ਵੱਡੀਆਂ ਭੈਣਾਂ ਨੂੰ ਇਕ-ਇਕ ਦੇ ਦਈ।"

ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਨੂੰ ਬੜਾ ਦੁੱਖ ਹੋਇਆ ਕਿ ਕੁਬਜ਼ਾ ਨੂੰ ਦੇਣ ਲਈ ਉਥੇ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕੀ ਅੱਜ ਬਾਊ ਜੀ ਵੀ ਕੁਬਜ਼ਾ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਗਏ?

ਇਸੇ ਵੇਲੇ ਬਾਊ ਜੀ ਦੇ ਦਫਤਰ ਦਾ ਚਪੜਾਸੀ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਬੰਡਲ ਲੈ ਕੇ ਆ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਬੰਡਲ ਖੋਲ੍ਹਦਿਆਂ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ, "... ਤੇ ਰਮੇਸ਼! ਇਹ ਕਿਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਏਗਾ?" ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਨੱਚ ਉਠਿਆ, "ਕੁਬਜ਼ਾ ਨੂੰ। ਕਿਉਂ ਬਾਊ ਜੀ, ਠੀਕ ਏ ਨਾ ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ?"

ਬਾਊ ਜੀ ਕੁਝ ਗੰਭੀਰ ਹੋ ਗਏ। ਕੁਝ ਚਿਰ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਤੱਕਦੇ ਰਹੇ, ਫਿਰ ਬੋਲੇ, "ਰਮੇਸ਼! ਤੂੰ ਵੀ ਹੋਰਾਂ ਵਾਂਗ ਉਸ ਵਿਚਾਰੀ ਨੂੰ ਕੁਬਜ਼ਾ ਕਹਿਣ

ਰੋਟੀ ਦਾ ਮੁੱਲ

"ਪੁੱਤ, ਐਨੀ ਠੰਢੀ ਰੋਟੀ ਮੈਥੋਂ ਖਾਧੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ, ਥੋੜੀ ਨਿੱਘੀ ਦੇ ਦਿਆ ਕਰੋ।" ਬਖਤੌਰੇ ਨੇ ਆਪਣੀ ਨੂੰਹ ਨੂੰ ਜੁਆਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਵੇਰ ਦੀ ਛੱਡੀ ਰੋਟੀ ਵੇਖ ਕਿਹਾ।

"ਖਾਣੀ ਤਾਂ ਖਾ ਲੈ, ਮੁਖਤ ਦੀਆਂ ਰੋਟੀਆਂ ਤੋੜਦਾਂ, ਉਤੋਂ ਨਖਰੇ ਕਰਦੈ, ਮੈਂ ਵਿਹਲੀ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਬੈਠੀ, ਸਦਾ ਤਵਾ ਚਾੜੀ ਰੱਖਾਂ।" ਨੂੰਹ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਕਈ ਕੁੱਝ ਬੋਲ ਗਈ।

ਇਹ ਅੱਜ ਦਾ ਨਹੀਂ, ਨਿੱਤ ਦਾ ਵਰਤਾਰਾ ਸੀ। ਰਣਜੀਤ ਅਤੇ ਜੁਆਕਾਂ ਨੂੰ ਸਕੂਲ ਤੋਰਨ ਵੇਲੇ ਰੋਟੀ ਬਣਦੀ ਸੀ। ਸਭ ਕੰਮ ਨਿਪਟਾ ਕੇ ਬਖਤੌਰੇ ਨੂੰ ਰੋਟੀ ਫੜਾਈ ਜਾਂਦੀ, ਦੂਜਾ ਬਖਤੌਰੇ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ ਜਲਦੀ ਖਾਣ ਦੀ ਆਦਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸਵੇਰ ਦੀ ਬਣੀ ਰੋਟੀ ਠੰਢੀ ਹੋ ਕੇ ਆਕੜ ਜਾਂਦੀ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਖਾਣੀ ਔਖੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ। ਜੇ ਕੁੱਝ ਕਹਿੰਦਾ ਤਾਂ ਨੂੰਹ ਲਾਹ-ਪਾਹ ਕਰ ਦਿੰਦੀ।

ਅੱਜ ਵੀ ਜਦੋਂ ਨੂੰਹ ਨੇ ਉਹ ਹੀ ਹੱਥ ਰੱਖਿਆ ਤਾਂ ਬਖਤੌਰੇ ਨੂੰ ਗੁੱਸਾ ਆ ਗਿਆ ਤੇ

ਲੱਗ ਪਿਆ ਏ?"

"ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਬਾਊ ਜੀ।" ਮੈਂ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਗਦ-ਗਦ ਹੋ ਕੇ ਕਿਹਾ, "ਨਿੱਕੀ ਵੇਣੀ ਨੂੰ।"

ਗੁਲਾਬੀ ਰੰਗ ਦੀ ਖਾਲਸ ਰੋਸ਼ਮੀ ਸਾੜੀ ਸੀ ਇਹ, ਪਰ ਮਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਇਦ ਬਾਊ ਜੀ ਦੀ ਚੋਣ ਪਸੰਦ ਨਾ ਆਈ। ਉਹ ਬੋਲੀ, "ਏਡੀ ਵਧੀਆ ਸਾੜੀ ਸਿਰ ਮਾਰਨੀ ਏ ਉਹਨੇ? ਦੁੰਦ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਨਾਸ ਮਾਰ ਛੱਡੇਗੀ।"

ਬਾਊ ਜੀ ਸ਼ਾਂਤ ਭਾਵ ਵਿਚ ਬੋਲੇ, "ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ।" ਇਸ ਉਤੇ ਮਾਂ ਨੇ ਇਕ ਹੋਰ ਢੁੱਚਰ ਡਾਰੀ, "ਤੇ ਵੱਡੀਆਂ ਨਾ ਚੀਕਣਗੀਆਂ?"

ਮੈਂ ਵਧੀਆ ਕੱਪੜਿਆਂ ਵਿਚ ਸਜ ਕੇ ਚੌਕੀ 'ਤੇ ਬੈਠ ਗਿਆ। ਕੁਬਜ਼ਾ ਨੂੰ ਜੇ ਕੁਝ ਦੇਣਾ ਸੀ, ਉਹ ਸਭ ਮੈਂ ਇਸੇ ਚੌਕੀ ਖੋਲੇ ਲੁਕਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਕੁਬਜ਼ਾ ਪਰਲੇ ਬਰਾਂਡੇ ਵਿਚ ਡੱਡੇਲਿੱਕੀ ਜਿਹੀ ਖੜ੍ਹੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਸਵੇਰ ਤੋਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਤਿੰਨੋਂ ਉਸ ਦਾ ਨਿਰਦਰ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੁਣ ਕਦੋਂ ਘੱਟ ਗੁਜ਼ਾਰਨੀ ਹੈ!

ਵੱਡੀਆਂ ਭੈਣਾਂ ਨੇ ਅੱਜ ਸਾਰੀ ਦਿਹਾੜੀ ਇਹੋ ਮੁਹਾਰਨੀ ਛੋਟੀ ਰੱਖੀ ਸੀ, "ਰਮੇਸ਼! ਮੈਨੂੰ ਅਹੁ ਚੀਜ਼ ਦਈ... ਮੈਂ ਨਿਰੀ ਸਾੜੀ ਨਹੀਂ ਲੈਣੀ... ਮੇਰੇ ਮੇਰੇ ਦੀਆਂ ਵੰਗਾਂ ਵੀ..." ਪਰ ਮੇਰੀ ਨੰਨ੍ਹੀ ਵੇਣੂ (ਕੁਬਜ਼ਾ) ਸ਼ਾਇਦ ਇਹੀ ਸੁੱਖਣਾ ਸੁੱਖਦੀ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਵੀਰ ਦੀ ਆਰਤੀ ਉਤਾਰਨ ਵੇਲੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਾ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇ।

ਆਰਤੀ ਦਾ ਵੇਲਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਤਿੰਨੋਂ ਭੈਣਾਂ ਛਣਕਦੀਆਂ-ਮਣਕਦੀਆਂ ਆਈਆਂ, ਤੇ ਵਾਰੇ-ਵਾਰੀ ਮੇਰੀ ਆਰਤੀ ਉਤਾਰਨ ਲੱਗੀਆਂ। ਤਿੰਨਾਂ ਨੇ ਹੀ ਆਰਤੀ ਉਤਾਰ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਟਿੱਕਾ ਲਾਇਆ, ਤੇ ਫਿਰ ਆਪੋ-ਆਪਣੀ ਸਾੜੀ, ਗਜਰਿਆਂ ਦੀ ਇਕ-ਇਕ ਜੋੜੀ, ਤੇ ਉਤੇ ਪੰਜ-ਪੰਜ ਰੁਪਏ ਰੋਕੜ ਲੈ ਕੇ ਲਾਂਭੇ ਹੋਈਆਂ। ਵਿਚਾਰੀ ਕੁਬਜ਼ਾ ਨੂੰ ਜਦ ਕਿਸੇ ਨਾ ਸੋਚਿਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁਕਾਰਿਆ, "ਵੇਣੂ! ਤੂੰ ਵੀ।"

ਆਰਤੀ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਕੁਬਜ਼ਾ ਦੀਆਂ ਪਤਲੀਆਂ ਸਾਂਵਲੀਆਂ ਬਾਰਾਂ ਕੰਬ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਫਿਰ ਉਸ ਨੇ ਕੇਸਰ ਵਾਲੀ ਕਟੋਰੀ ਵਿਚੋਂ ਅੰਗੂਠਾ ਡੋਬ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਤਿਲਕ ਲਾਇਆ। ਇਸੇ ਵੇਲੇ ਮੈਂ ਚੌਕੀ ਹੋਠੋਂ ਉਹ ਝੰਮ-ਝੰਮ ਕਰਦੀ ਗੁਲਾਬੀ ਸਾੜੀ ਕੱਢੀ ਜਿਸ ਉਤੇ ਵਧੀਆ ਗਜਰਿਆਂ ਦੀ ਜੋੜੀ, ਤੇ ਪੰਜਾਂ ਰੁਪਿਆਂ ਦਾ ਨੋਟ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਤੇ ਖਾਲੀ ਵਿਚ ਰੱਖ ਦਿੱਤੀ।

ਜਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵੱਲ ਕੁਬਜ਼ਾ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਪਈ, ਤਾਂ ਉਹ ਹੱਕੀ-ਬੱਕੀ ਰਹਿ ਗਈ। ਉਹਦੇ ਚਿਹਰੇ ਦੇ ਭਾਵ ਜਿਵੇਂ ਮੈਥੋਂ ਪੁੱਛ ਰਹੇ ਸਨ, "ਕੀ ਇਹ ਸਭ ਚੀਜ਼ਾਂ ਮੇਰੇ ਲਈ ਨੇ?"

ਤੇ ਉਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਖਾਲੀ 'ਚੋਂ ਚੁੱਕਣ ਵੇਲੇ ਉਸ ਦੇ ਹੱਥ ਹੋਰ ਵਧੇਰੇ ਕੰਬਣ ਲੱਗੇ, ਮਾਨੋ ਉਹ ਪੁੱਛ ਰਹੀ ਸੀ, "ਕੀ ਵੀਰ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਇਤਨੀ

ਉਹ ਅੱਗੋਂ ਬੋਲ ਉਠਿਆ, "ਭਾਈ ਇਹ ਮੁਖਤ ਦੀਆਂ ਰੋਟੀਆਂ ਨਹੀਂ, ਜੋ ਮੈਨੂੰ ਦਿੰਦੇ ਓ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੁੱਲ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦੇ ਚੁਕਾ। ਜਦੋਂ ਰਾਣਾ ਦਸ-ਬਾਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਸੀ, ਉਦੋਂ ਇਸ ਦੀ ਮਾਂ ਗੁਜਰ ਗਈ ਸੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਹੀ ਜਾਣਦਾ, ਕਿਵੇਂ ਪਾਲਿਆ! ਹਰ ਕੋਈ ਆਪ ਹੱਥ ਸੜਾਉਂਦੇ ਨੂੰ ਵੇਖ ਜਨਾਨੀ ਲਈ ਕਹਿੰਦਾ ਪਰ ਮੈਂ ਇਹਦੇ ਵੱਲ ਵੇਖ ਨਾਹ ਕਰ ਦੇਣੀ। ਬਿਗਾਨੀ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਸਲੂਕ ਕਰੂ। ਹੁੰਦ ਵਾਲੀਆਂ ਠੰਢੀਆਂ ਰਾਤਾਂ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਹੱਥ ਵੀ ਬਾਹਰ ਨਾ ਕੱਢਦਾ, ਰਿਕਸ਼ਾ ਲੈ ਸਟੋਸ਼ਨ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ, ਚਾਰ ਪੈਸੇ ਬਣਾਉਣ ਲਈ। ਇਸ ਦੇ ਉਠਣ ਵੇਲੇ ਨੂੰ ਭੱਜ ਕੇ ਘਰ ਆਉਂਦਾ। ਹੱਥੀ ਪਾਣੀ ਤੱਤਾ ਕਰ ਕੇ ਨਹਾਉਂਦਾ, ਰੋਟੀ ਪਾਣੀ ਦੇ ਸਕੂਲ ਤੋਰ, ਲੀੜੇ ਲੱਤੇ ਧੋਂਦਾ। ਸੁੱਕੀ ਗਿੱਲੀ ਖਾ ਫਿਰ ਕੰਮ ਲਈ ਭੱਜਦਾ।"

ਗਰਮੀਆਂ 'ਚ ਜਦੋਂ ਕਾਂ ਦੀ ਅੱਖ ਨਿਕਲਦੀ, ਸਾਥੀ ਕਿਸੇ ਦਰਖਤ ਥੋਲੇ ਗੱਦੀ ਸਿੱਧੀ ਕਰ ਆਰਾਮ ਕਰਦੇ, ਪਰ ਮੈਂ ਬਸ ਔਠੋ, ਚੌਕਾਂ ਵਿਚ ਗੇੜੇ ਦਿੰਦਾ। ਦਿਨ ਦਿਹਾਰ ਕਦੋਂ ਆਉਂਦੇ, ਮੈਨੂੰ

ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਾਥੀਆਂ ਨਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਸੰਤਰੇ ਦੀ ਬੋਤਲ ਖਰੀਦ ਕੇ ਮਨ ਪਰਚਾ ਲੈਂਦਾ ਸੀ, ਉਹ ਵੀ ਸਭ ਛੱਡ ਦਿੱਤੇ। ਕਾਲਜ ਪੜ੍ਹਨ ਵੇਲੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਭ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ, ਆਪ ਨੰਗੇ ਪਿੱਛੇ ਮਾਰਾਂ ਝੱਲੀਆਂ। ਜਦੋਂ ਰਿਕਸ਼ਾ ਖਿੱਚਣ ਜੋਗਾ ਨਾ ਰਿਹਾ ਤਾਂ ਕਬਾੜ ਖਰੀਦਿਆ, ਸਥਾਨੀ ਵੇਚੀ। ਕਾਹਦੇ ਵਾਸਤੇ? ਇਹ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਕੁੱਝ ਬਣ ਜਾਵੇ। ਨਾਲ ਦਿਆਂ ਜੁਆਕਾਂ ਨੂੰ ਰਿਕਸ਼ੇ ਦੇ ਹੇਡਲ ਫੜਾ ਦਿੱਤੇ, ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਸਾਈਕਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਚਲਾਉਣ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਨੂੰ ਸਾਧਨ ਲੈ ਕੇ ਦਿੱਤੇ, ਆਪ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਪੈਂਡਾ ਨੰਗੇ ਪੈਰੀਂ ਤੈਅ ਕੀਤਾ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਲਾ ਦਿੱਤੀ, ਅਜੇ ਕਹਿੰਦੇ ਓ ਮੁਖਤ ਦੀਆਂ ਰੋਟੀਆਂ ਤੋੜਦਾਂ। ਜੇ ਫਿਰ ਵੀ ਰੋਟੀ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੇ, ਤੁਹਾਡੀ ਮਰਜ਼ੀ। ਜਿਹੜੇ ਚਾਰ ਦਿਨ ਬਥੇ, ਕਿਸੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਗੁਜਾਰ ਲਉ।" ਬੋਲਦਾ ਬੋਲਦਾ ਬਖਤੌਰਾ ਹਫ ਗਿਆ। ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਹੀ ਰਣਜੀਤ ਨੇ ਆ ਜੱਠੀ ਪਾਈ ਤੇ ਹੁਬਕੀ ਹੁਬਕੀ ਰੋਣ ਲੱਗਾ।

-ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਮਰਾੜੂ
ਫੋਨ: 91-95014-00397

ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਦੀ ਜਨਮਦਾਤੀ ਮਾਲਵੇ ਦੀ ਰਹਿਤਲ

ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਦੀ ਰਚਨਾਕਾਰੀ ਕਿੱਸਾ ਕਾਵਿ, ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਕਵਿਤਾ, ਗਜ਼ਲ ਆਦਿ ਤੋਂ ਭਿੰਨ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਕਾਵਿ 'ਚ ਮਾਲਵਾ ਖੇਤਰ ਦੇ ਰਚਨਾਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਕਵੀਸ਼ਰਾਂ ਦਾ ਵਡਮੁੱਲਾ ਯੋਗਦਾਨ ਹੈ। ਇਹ ਕਾਵਿ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਰਚਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਸਮੁੱਚੇ ਰੂਪ 'ਚ ਮਿਆਰੀ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਮਾਲਵੇ ਦੀ ਰਹਿਤਲ 'ਤੇ ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਦਾ ਪਹੁੰਚਾ ਕਰੀਬ ਤਿੰਨ ਸੌ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਉਦੋਂ ਹੋਇਆ, ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਨੇ ਲੱਖੀ ਜੰਗਲ 'ਚ ਉਤਾਰਾ ਕੀਤਾ ਤੇ ਛੰਦਾਂ ਨੂੰ ਸੰਗਤ 'ਚ

ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਰੂਪ 'ਚ ਤੇ ਕਟਾਖਸ਼ੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਸੁਣਨ ਵਾਲੇ ਮੂਹਰੇ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਇਹ ਕਾਵਿ-ਰੂਪ ਸਰੋਤੇ ਦੇ ਦਿਲ ਦਿਮਾਗ 'ਤੇ ਸਿੱਧਾ ਅਸਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੋਸ਼ੀਲਾ ਜਲੌਲ ਹੈ, ਜੋ ਸਰੋਤਿਆਂ ਨੂੰ ਰੁਮਾਂਚਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਇਤਿਹਾਸ, ਮਿਥਿਹਾਸ,

'ਚ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਛੰਦ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਲਪੇਟਣਾ, ਢਕਣਾ ਤੇ ਅਨੁਛੇਦਨ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਛੰਦ ਨੂੰ ਹੀ ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਛੰਦ ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਦਾ ਕਲਬੂਤ ਹੈ ਤੇ ਰਸ ਇਸ ਦੀ ਰੂਹ। ਇਸ ਦੀ ਬਣਤਰ 'ਚ ਕਥਾ-ਰਸ, ਕਾਵਿ-ਰਸ ਅਤੇ ਸੰਗੀਤ-ਰਸ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਹੀ ਇਹ ਲੰਮਾ ਪੈਂਡਾ ਤੈਅ ਕਰਦੀ ਅੱਜ ਵੀ ਲੋਕ ਮਨਾਂ 'ਤੇ ਰਾਜ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਮਹਾਨ ਕਵੀ ਬਾਬੂ ਰਜਬ ਅਲੀ ਨੇ ਬਹੁਤ ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਛੰਦ ਰਚ ਕੇ ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਜਗਤ 'ਚ ਆਪਣੀ ਧਾਕ ਜਮਾਈ। ਪੇਸ਼ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਇਕ ਰੰਗ:

ਚੌਪਈ ਚਬੋਲਾ ਤੇ ਲਘੂ ਕਬਿੱਤ ਆਦਿ ਨੂੰ ਪਿੰਗਲ 'ਚੋਂ ਸਿਰਜਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਪਿੰਗਲ ਦੇ ਛੰਦਾਂ 'ਚ ਦੋਹਰਾ, ਡਿਉਢਾ ਦਵੱਯਾ, ਕੋਰਤਾ, ਮੁਕੰਦ, ਬੈਂਤ, ਸਵੱਯਾ, ਨਿਸ਼ਾਨੀ, ਧਨਾਸਰੀ, ਦਪਟਾ, ਤਿੱਭੰਗੀ, ਕੁੰਡਲੀਆ, ਸਿਰਖਿੰਡੀ ਆਦਿ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਰਚਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਪ੍ਰਤਿਭਾਸ਼ਾਲੀ

ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਉਥੇ ਨੇਮਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਸਤਰ 'ਚ ਅੱਖਰਾਂ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ, ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਮਾਤਰਾ ਦਾ ਹੋਣਾ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਕਵੀ ਦੇ ਗਤੀਸ਼ੀਲ ਭਾਵ ਤੇ ਕਾਵਿ ਸੰਰਚਨਾ ਸਰੋਤੇ ਨੂੰ ਕੀਲਦੀ ਹੈ। ਕੁਝ ਉਸਤਾਦਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਲਿਖਾਰੀ ਛੰਦ ਰਚਣ ਸਮੇਂ ਛੰਦ ਦੀ ਲੈਅ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਇਕ ਕਲੀ ਵਧਾ ਜਾਂ ਘਟਾ ਵੀ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਕਵੀਸ਼ਰ ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਪਾਰਸ (ਰਾਮਵਾਲੀਆ) ਉਹ ਕਵੀਸ਼ਰ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਕੁੱਲ ਆਲਮ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਲਿਖਤ ਨਾਲ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਖੱਟੀ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਸਫਰ ਸਬੰਧੀ ਉਸ ਦੇ ਬੋਲਾਂ ਦਾ ਇਕ ਨਮੂਨਾ:

ਰਲ ਸੰਗ ਕਾਫਲੇ ਦੇ,
ਛੋਟੀ ਬੰਨ੍ਹ ਬਿਸਤਰਾ ਗਾਫਲ।
ਕਈ ਪਹਿਲੀ ਡਾਕ ਚੜ੍ਹੇ,
ਕਈ ਟਿਕਟਾਂ ਲੈਣ ਮੁਸਾਫਰ।
ਹੈ ਸਿਗਨਲ ਹੋਇਆ ਵਾ,
ਗਾਰਡ ਵਿਸ਼ਲਾਂ ਪਿਆ ਵਜਾਵੇ।
ਜੱਗ ਜੰਕਸ਼ਨ ਰੇਲਾਂ ਦਾ,
ਗੱਡੀ ਇਕ ਆਵੇ ਇਕ ਜਾਵੇ।

ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗਾਂ 'ਚ ਸਾਕਾ ਤੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਸਾਕਾ ਵੀ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹਨ। ਕਵੀਸ਼ਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਲੋੜ ਮੁਤਾਬਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਕਿਆਂ ਤੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਸਾਕਿਆਂ ਨੂੰ ਲੋਕ ਇਕੱਠਾਂ ਅਤੇ ਧਾਰਮਕ ਸਥਾਨਾਂ 'ਤੇ ਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਸਾਕਾ ਸਰਹਿੰਦ, ਸਾਕਾ ਗੜ੍ਹੀ ਚਮਕੌਰ, ਸਾਕਾ ਮਾਲੇਰਕੋਟਲਾ, ਸਾਕਾ ਵੱਡਾ ਘੁੱਲੂਘਾਰਾ ਆਦਿ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਰਾਣੀ ਕੋਲਾਂ, ਪੂਰਨ ਭਗਤ, ਦੁਹਦ ਬਾਦਸ਼ਾਹ, ਰੂਪ ਬਸੰਤ, ਸੁੱਚਾ ਸੂਰਮਾ, ਹਰਫੂਲ ਸੂਰਮਾ, ਭਾਈ ਬਿਧੀ ਚੰਦ, ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ, ਸ਼ਹੀਦ ਭਾਈ ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ, ਸਾਖੀਆਂ ਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਪ੍ਰਸੰਗਾਂ ਦਾ ਵੀ ਗਾਇਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਹਾਲ 'ਚ ਹੀ ਕਵੀਸ਼ਰ ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਜੋਗੀ ਦੇ ਚੇਲੇ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਐਮ. ਏ. (ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਵਾਈ ਵੀ ਹੈ) ਨੇ ਰਾਜਾ ਭੀਮ ਚੰਦ ਕੈਲੂਰੀਆ (ਚਿਆਸਤ ਬਿਲਾਸਪੁਰ) ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ 'ਚ 94ਵੇਂ ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਛੰਦ ਰਚ ਕੇ ਆਪਣੇ ਉਸਤਾਦ ਦੀ ਸੇਭਾ ਹੋਰ ਵਧਾਈ ਹੈ।

ਕਵੀਸ਼ਰੀ 'ਚ ਸਟੇਜੀ ਕਵਿਤਾ ਅਤੇ ਕਿੱਸਾ ਕਾਵਿ ਨਾਲੋਂ ਭਾਸ਼ਾਈ ਅੰਤਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ 'ਚ ਟਕਸਾਲੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਇਲਾਕੇ ਮੁਤਾਬਕ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਬੋਲ-ਚਾਲ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵੱਧ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਗਾਉਣ ਸਮੇਂ ਬਹੁਤੀ ਵਾਰੀ ਵਿਸ਼ਰਾਮ ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਜਾਂ ਇਸ਼ਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈਦਾ ਕਰਕੇ ਵੀ ਕੰਮ ਸਾਰ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਲਿਖਣ ਤੇ ਗਾਉਣ ਪੱਖੋਂ ਮਾਲਵਾ ਹੀ ਮੋਹਰੀ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪਰ ਮਾਝੇ, ਦੁਆਬੇ ਤੇ ਪੁਆਪ ਖੇਤਰ ਦੇ ਕਵੀਸ਼ਰਾਂ ਨੇ ਵੀ ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਰਚਣ ਤੇ ਗਾਉਣ 'ਚ ਆਪੋ-ਆਪਣਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਕੋਈ ਅਤਿਕਥਨੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਰੂਪ 'ਚ ਮਾਲਵਾ ਖੇਤਰ ਦੀ ਰਹਿਤਲ ਹੀ ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਦੀ ਜਨਮਦਾਤੀ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਵਿਗਸੀ ਤੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਚੜ੍ਹੀ ਹੈ।

###

ਉਤਮਵੀਰ ਸਿੰਘ ਦਾਉਂ
ਫੋਨ: 91-87290-00242

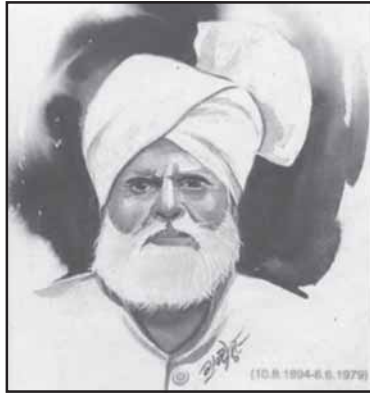
ਉਚਾਰਿਆ। ਇਹ ਮਲਵਈਆਂ ਲਈ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ।

ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਨੂੰ ਗਾਇਨ ਪੱਖ ਤੋਂ ਇਕ ਨਿਵੇਕਲੀ ਸ਼ੈਲੀ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਸਾਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਵਿਚਲੀ ਹੋਕ, ਲੋਰੂ ਤੇ ਲੈਅ ਇਸ ਨੂੰ ਸੰਗੀਤ-ਰਸ ਦਾ ਰੂਪ ਬਣਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਗਾਉਣ ਲਈ ਹਿੱਕ 'ਚ ਜ਼ੋਰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨਾਲੋ-ਨਾਲ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਉਚਾਰਨ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹੁਨਰਮੰਦੀ ਸਿੱਖਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸੁਰ ਤੇ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਾਵਿ ਤੇ ਗਾਇਨ ਪੱਖ ਤੋਂ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਰੂਪ 'ਚ ਆਜ਼ਾਦਾਨਾ ਵੰਨਗੀ ਹੈ।

ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਅਖਾੜਾ ਪਰੰਪਰਾ ਦਾ ਗਾਇਕੀ/ਗਾਇਨ ਦਾ ਮੁਢਲਾ ਰੂਪ ਤੇ ਸਿੰਗਾਰ ਹੈ। ਗਾਉਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਕਵੀਸ਼ਰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਨੂੰ ਜੋੜੀ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗਾਉਣ ਵਾਲੀ ਟੋਲੀ ਨੂੰ ਜਥਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਥੇ ਦੇ ਦੋ ਜਥੇ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਤੀਜਾ ਸਾਥੀ ਜਥੇ ਦਾ ਮੁਖੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਕਥਾ ਜਾਂ ਗਾਥਾ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਬੰਨ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸਤਾਦ ਕਵੀਸ਼ਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਥੇ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਤਿੰਨ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਤੇ ਚਾਰ ਵੀ। ਮੌਜੂਦਾ ਕਵੀਸ਼ਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਨੂੰ ਸਾਜ਼ਾਂ ਭਾਵ ਵੱਡ ਤੇ ਸਾਰੰਗੀ ਨਾਲ ਗਾਉਣ ਦਾ ਤਜਰਬਾ ਵੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ 'ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਾਫੀ ਸਫਲਤਾ ਤੇ ਮਕਬੂਲੀਅਤ ਵੀ ਹਾਸਿਲ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਕਵੀ ਤੁਲਸੀ ਦਾਸ 'ਮਹਾਰਿਸ਼ੀ ਵਾਲਮੀਕ' ਨੂੰ ਆਦਿ ਕਵੀਸ਼ਰ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਤਰੰਨਮ 'ਚ ਗਾਈ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਛੰਦਬੱਧ ਕਵਿਤਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਮੂਲ ਰੂਪ 'ਚ ਈਸ਼ਵਰ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦੀ ਉਸਤਤ ਤੇ ਮਹਿਮਾ 'ਚ ਗਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਸਿੱਖਣ ਲਈ ਗੁਰੂ/ਉਸਤਾਦ ਧਾਰਨ ਦੀ ਪਰੰਪਰਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਲਾ ਪਿਤਾ-ਪੁਰਖੀ ਤੋਂ ਹਟਵੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਸਿੱਖਣ ਲਈ ਸਾਲਾਂਬੱਧੀ ਅਭਿਆਸ ਤੇ ਠਹੇਰੇ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਸਬੰਧ ਉਸਤਾਦ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਸਿੱਖਿਆ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪੱਖ ਤੋਂ ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਜਨ-ਸਮੂਹ ਦਾ ਮਨੋਰੰਜਨ ਕਰਦਿਆਂ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਮਾਝੇ ਕੰਮਾਂ ਤੋਂ ਵਰਜਦੀ ਵੀ ਹੈ।

ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਰਾਹੀਂ ਲੋਕ ਤੱਥਾਂ ਤੇ ਗੂੜ੍ਹ-ਗਿਆਨ ਨਾਲ ਜਨ-ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਮੁਖਾਤਿਬ ਹੁੰਦਾ ਕਵੀਸ਼ਰ ਆਪਣੀ ਰਚਨਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਗੱਲ

ਬਾਬੂ ਰਜਬ ਅਲੀ

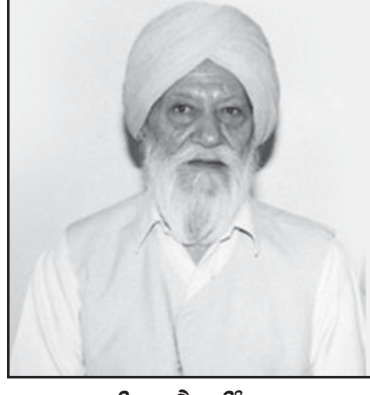
ਸੱਭਿਆਚਾਰ, ਸਮਾਜਕ ਰਹਿਣ-ਸਹਿਣ, ਪੌਰਾਣਿਕ ਗਾਥਾਵਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰੀਤ ਕਥਾਵਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚਲੀ ਵੇਦਨਾ ਤੇ ਵੈਰਾਗ ਜੇ ਸਰੋਤਿਆਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ 'ਚੋਂ ਹੰਝੂ ਨਾ ਵਹਾਏ ਤਾਂ ਸਮਝੋ ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਤੇ ਕਵੀਸ਼ਰ 'ਚ ਦਮ ਨਹੀਂ।

ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਦਾ ਜਨਮ 26 ਅੱਖਰਾਂ ਯਾਨਿ ਇਕ ਬੰਦ 'ਚ 26 ਕਵੀਆਂ ਤੋਂ ਹੋਇਆ। ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਬੰਦ ਦੀਆਂ ਕਵੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਲਿਖਾਰੀ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਮੁਤਾਬਕ ਵਧਦੀ ਗਈ। ਬਹੁਤਾ ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਕਾਵਿ ਮਲਵਈ ਭਾਸ਼ਾ 'ਚ ਰਚਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਨੂੰ ਛੰਦ 'ਚ ਸਿਰਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ 'ਚ ਰਸ ਦਾ ਹੋਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਛੰਦ ਦੇ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਪਿੰਗਲ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਿੰਗਲ ਹੀ ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਦੀ ਜਾਨ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਵਿੱਤ, ਰੂਪ ਤੇ ਗੁਣ ਇਸ ਨੂੰ ਨਿਖਾਰਨ

ਸੌਂ ਗੇ ਤਾਣ ਚਾਦਰੇ ਵੇ,
ਸੰਤ ਜਗਮੇਲ ਮੱਖਣ ਗਰਮੇਲ
ਗਰਮ ਕੱਪ ਚਾਹ ਪੀ,
ਉਠੋ ਮਾਰ ਥਾਪੀ
ਕਰੋ ਹਰ ਨਾਤੀ
ਪਰਾਣੀ ਫਤ ਕੇ।

ਟੈਮ ਚਾਰ ਵਜੇ ਦਾ ਵੇ,
ਲਵੇ ਨਾਂ ਰੱਬ ਦਾ
ਭਲਾ ਹੋਵੇ ਸਭ ਦਾ,
ਬੜਾ ਕੰਮ ਨਿਬੜੇ ਪਹਿਰ ਦੇ ਤਤਕੇ।
ਓ ਅੱਖ ਪੱਟ ਕੇ ਵੇਖ ਲੋ ਵੇ,
ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਤਾਰਾ ਕਿਤੇ ਕੰਮ ਭਾਰਾ,
ਉਠੋ ਹਲ ਜੋਤੋ ਖੇਤ ਵਲ ਮੋਤੋ
ਮਹਿਲ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲ
ਆਂਗਨ ਵਿਚ ਖੜ ਗਈ।
ਮਾਂ ਦੇ ਮਖਣੀ ਖਾਣਿਓ ਵੇ,
ਸੂਰਮਿਓ ਪੁੱਤਰੋ ਚੁਬਾਰਿਓ ਉਤਰੋ,
ਫਰਕਦੇ ਬਾਜੂ ਜਵਾਨੀ ਚੜ੍ਹ ਗਈ।

ਇੱਥੇ ਇਹ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨਾ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਾਲਵਾ ਖੇਤਰ ਦੇ ਕਵੀਸ਼ਰਾਂ ਨੇ ਬ੍ਰਜ, ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਤੇ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਛੰਦਾਂ ਨੂੰ ਮਲਵਈ 'ਚ ਬਹੁਤ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਨਾਲ ਵਰਤਿਆ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਅਰਧ ਚੌਪਈ, ਚੌਫਿਰਨਾ, ਬਸਾਲ ਡਿਉਢਾ,

ਸਵਰਗੀ ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਪਾਰਸ

ਕਵੀਸ਼ਰਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਲੋਕ-ਗੀਤਾਂ ਤੇ ਲੋਕ-ਬੋਲੀਆਂ 'ਚੋਂ ਵੀ ਕਲੀ, ਗੱਡੀ, ਬੋਲੀ, ਜੁਗਨੀ, ਝੋਕ ਆਦਿ ਛੰਦ ਰਚ ਕੇ ਆਪਣਾ ਲੋਹਾ ਮੰਨਵਾਇਆ।

ਮਾਲਵੇ ਦੀ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਕਈ ਸਿਰਕੱਢ ਕਵੀਸ਼ਰ ਪੈਦਾ ਹੋਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ, ਹਜੂਰਾ ਸਿੰਘ, ਸਾਧੂ ਸਦਾ ਰਾਮ, ਪੰਡਿਤ ਗੋਕਲ ਚੰਦ, ਦੌਲਤ ਰਾਮ, ਗੰਗਾ ਸਿੰਘ, ਮੱਘਰ ਸਿੰਘ ਆਰਿਫ ਅਤੇ ਮਾਘੀ ਸਿੰਘ ਦਾ ਨਾਂ ਮੁਹਰਲੀ ਕਤਾਰ 'ਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਮਾਘੀ ਸਿੰਘ ਦਾ ਛੰਦ:

ਹੁੰਦੇ ਗੋਣ ਵਾਲੇ ਹੱਦ,
ਲੋਏ ਸੂਰਮਿਆਂ ਨੂੰ ਸੱਦ,
ਸੀਗੇ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਕੱਦ।
ਹੁਣ ਵਾਲੇ ਸਹੇ ਜੇ।
ਪਿਛਲੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਦੇ ਜੁਆਨ ਅਹੇ ਜੇ।
ਛੰਦ ਰਚਣ ਲਈ ਜਿੱਥੇ ਜਾਦੂਈ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਾ

ਬਾਬੂ ਰਜਬ ਅਲੀ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਗੁਰਪੁਰਬ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਸਵੇਰੇ ਸਵੇਰੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਪ੍ਰੇਮੀ ਅੰਜੁਮ ਗਿੱਲ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਆਇਆ ਪਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕਵੀਸ਼ਰੀ 'ਵਤਨ ਦੀਆਂ ਤਾਂਘਾਂ' ਨੂੰ ਬਾਬੂ ਰਜਬ ਅਲੀ ਖਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਸਾਂਝਾ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਬੜਾ ਪਸੰਦ ਕੀਤਾ।

ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਹੁੰਦਿਆਂ ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਹੀ ਕਰਾ ਦਿਓ, ਤਾਂ ਝੱਟ ਹੀ ਦੂਜੇ ਪਾਸਿਓਂ ਬਾਬੂ ਰਜਬ ਅਲੀ ਖਾਂ ਦੀ ਪੋਤਰੀ ਤੇ ਸਵਰਗੀ ਸਮਸ਼ੇਰ ਅਲੀ ਖਾਂ ਦੀ ਧੀ ਬੀਬੀ ਰਿਹਾਨਾ ਨੇ ਹੁੱਬਕੀ ਲੈਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, "ਬਾਈ, ਤੂੰ ਅੱਜ ਫਿਰ ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਸਾਹੋਕੇ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਾ'ਤਾ। 'ਵਤਨ ਦੀਆਂ ਤਾਂਘਾਂ' ਸੁਣ ਕੇ ਸਾਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਮ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਲੱਗਦਾ ਏ, ਗੀਤ ਵਿਚ ਬਾਬੂ ਜੀ ਸੱਚੀ ਤੁਰੇ

ਫਿਰਦੇ ਦਿਸਦੇ ਨੇ।"

ਬੀਬੀ ਰਿਹਾਨਾ ਦੀ ਵੀ ਖਾਹਿਸ਼ ਏ ਕਿ ਆਪਣੇ ਅੱਬਾ ਸਮਸ਼ੇਰ ਅਲੀ ਖਾਂ ਵਾਂਗ ਪੁਰਖਿਆਂ ਦੇ ਜੱਦੀ ਪਿੰਡ ਸਾਹੋਕੇ ਬਾਬੂ ਰਜਬ ਅਲੀ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਹੁੰਦੇ ਸਮਾਗਮ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਵੇ। ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕਈ ਵਾਰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਪਰ ਵੀਜਾ ਨਾ ਮਿਲਿਆ। ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਿਆਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਰੀਬ ਹਮਉਮਰ ਹਾਂ। ਉਸ ਨੇ ਠੋਠ ਮਲਵਈ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਕਿਹਾ, "ਤੁਸੀਂ ਤੇ ਫਿਰ ਮੇਰੇ 'ਵੱਡੇ ਬਾਈ' ਲੱਗਦੇ ਹੋ।" ਸੁਣ ਕੇ ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਭਰ ਆਈਆਂ।

ਪਿੰਡ ਸਾਹੋਕੇ (ਮੋਗਾ) ਵਿਚ ਜਨਮੇ ਬਾਬੂ ਰਜਬ ਅਲੀ ਖਾਂ ਨੂੰ 1947 ਦੀ ਵੰਡ ਸਮੇਂ ਉਜੜ ਕੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਜਾ ਵਸਣਾ ਪਿਆ। ਪਰਦੇਸੀਆਂ ਵਾਂਗ ਆਪਣੀ ਜਨਮ ਭੂਮੀ ਤੋਂ ਵਿਛੜਨ ਦਾ ਦਰਦ

ਤੇ ਮੁੜ ਮਿਲਣ ਦੀ ਤਾਂਘ ਦਾ ਬਿਆਨ ਬਾਬੂ ਰਜਬ ਅਲੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਚਨਾ ਵਿਚ ਬਾਬੂਬੀ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਗੁਰਪੁਰਬ 'ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਨਮ ਭੂਮੀ ਤੋਂ ਇੱਕ ਬੇਸ਼ਕੀਮਤੀ ਤੋਹਫਾ ਮਿਲਿਆ। ਦਰਾਕਿਆਂ ਪਿਛੋਂ ਵੰਡ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਏ ਅਣਦੇਖੇ ਗੁਆਂਢੀਆਂ ਦੇ ਬੋਲ ਕਰਮ ਭੂਮੀ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਸਾਂਝੇ ਹੋਏ। ਫਿਰ ਸਾਡੀਆਂ ਪਿੰਡ ਸਾਹੋਕੇ ਤੇ ਸੇਖੇ ਝਿੜੀ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਿਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਮ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਦਿਲ ਵਿਚੋਂ ਹੂਕ ਨਿਕਲੀ, ਕਾਸ਼! ਕਿਤੇ ਹੱਦਾਂ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਣ ਤੇ ਪੰਛੀਆਂ ਵਾਂਗ ਉਡਦੇ ਉਡਦੇ ਪਿੰਡ ਘੁੰਮ ਆਈਏ।

-ਬਲਜਿੰਦਰ ਸੇਖਾ, ਕੈਨੇਡਾ
baljindersekha247@gmail.com

1
ਨਾਮ ਨੂੰ ਸਵੇਰਾ ਚੰਗਾ, ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਡੇਰਾ ਚੰਗਾ,
ਚੋਰ ਨੂੰ ਹਨੇਰਾ ਚੰਗਾ, ਜਿੱਥੇ ਕਿੱਥੇ ਲੁਕ ਜੇ।
ਜੁਆਈ ਭਾਈ ਸਾਉ ਚੰਗਾ, ਪੁੱਤਰ ਕਮਾਉ ਚੰਗਾ,
ਟੱਬਰ ਸੰਗਾਉ ਚੰਗਾ, ਝਿੜਕੇ ਤੋਂ ਰੁੱਕ ਜੇ।
ਇੱਕ ਗੋਤ ਖੇੜਾ ਚੰਗਾ, ਖੇਤ ਲਾਉਣਾ ਗੋੜਾ ਚੰਗਾ,
ਜੰਗ 'ਚ ਨਬੋੜਾ ਚੰਗਾ, ਜੇ ਕਲੇਸ ਮੁੱਕ ਜੇ।
ਚੌਧਵੀਂ ਦਾ ਚੰਦ ਚੰਗਾ, 'ਬਾਉ' ਜੀ ਦਾ ਛੰਦ ਚੰਗਾ,
ਆਂਵਦਾ ਅਨੰਦ ਚੰਗਾ, ਲਾਉਣਾ ਸੋਹਣੀ ਤੁੱਕ ਜੇ।

2
ਨਹਿਰ ਨੂੰ ਵਰਮ ਚੰਗੀ, ਚਾਹ ਛਕੀ ਗਰਮ ਚੰਗੀ,
ਬੇਟੀ ਨੂੰ ਸ਼ਰਮ ਚੰਗੀ, ਜੂੜ ਪੈਦੇ ਰਹਿਣ ਗੋਲੇ ਨੂੰ।
ਗੁੜ ਚੰਗਾ ਮਹਿਰੇ ਨੂੰ, ਸੁਜਾਗ ਚੰਗਾ ਪਹਿਰੇ ਨੂੰ,
ਮਸਾਲਾ ਚੰਗਾ ਟੈਰੇ ਨੂੰ, ਬਨੋਲੇ ਚੰਗੇ ਖੋਲੇ ਨੂੰ।
ਨਗਰ ਅਬਾਦ ਤੇ ਕਮਾਦ ਵਿਚ ਖਾਦ ਚੰਗਾ,
ਘਿਉ ਤੋਂ ਆਉਣਾ ਸੁਆਦ ਚੰਗਾ, ਗਾਲਾਂ ਦਾ ਵਿਚੋਲੇ ਨੂੰ।
'ਬਾਉ ਜੀ' ਸਲਾਹੀ ਚੰਗਾ, ਤੇ ਗੁੱਜਰ ਮਾਹੀ ਚੰਗਾ,
ਅਤਬ ਸਿਪਾਹੀ ਚੰਗਾ, ਅਤਬਾਂ ਦੇ ਟੋਲੇ ਨੂੰ।

3
ਲੋਕ ਨੇ ਵੈਰੀ ਬੁੱਧ ਦੇ, ਬੁੜ੍ਹੀ ਨਾ ਲਾਹੁਣ ਦੁੱਧ ਦੇ,

ਨੀਤੀ ਦੇ ਕਬਿੱਤ

-ਬਾਬੂ ਰਜਬ ਅਲੀ

ਅਗਰਵਾਲ ਯੁੱਧ ਦੇ, ਕਦੇ ਨਾ ਨੇੜੇ ਢੁੱਕਦੇ।
ਘੋੜੀ ਨਾ ਪਿਛੋਂ ਲੰਘਣ ਦੇ, ਸੂਰਾ ਨਾ ਅਗੋਂ ਖੰਘਣ ਦੇ,
ਬਿੱਪਰ ਸੰਗ ਭੰਗਣ ਦੇ, ਰਹੇ ਨਾ ਨਾਲ ਰੁੱਕ ਦੇ।
ਕਾਜ਼ੀ ਨਾ ਪਾਸ ਗਾਉਣ ਦੇ, ਨਾ ਖੰਘ ਵਾਲਾ ਸੋਣ ਦੇ,
ਕਵੀ ਨਾ ਸ਼ੇਰ ਪਾਉਣ ਦੇ, ਸੂਮ ਨਾ ਘਰੋਂ ਟੁੱਕ ਦੇ।
ਸਖੀ ਨਾ ਜਾਣ ਖਾਲੀ ਦੇ, ਨਾ 'ਰਜਬ ਅਲੀ' ਗਾਲੀ ਦੇ,
ਤੇ ਛੋਟੇ ਮੋਟੇ ਮਾਲੀ ਦੇ, ਕਦੇ ਨੂੰ ਕੰਮ ਮੁੱਕਦੇ।

4
ਨੀਚ ਸੇ ਪਿਆਰ ਹੋ ਜੇ, ਨਾਰ ਬਦਕਾਰ ਹੋ ਜੇ,
ਬਾਲਕਾ ਬੀਮਾਰ ਹੋ ਜੇ, ਉਹ ਨਾ ਰੋਵੇਂ ਬੰਮੁਦਾ।
ਗੇਹੂੰ 'ਚ ਪਿਆਜ਼ੀ ਹੋ ਜੇ, ਬਾਣੀਆਂ ਲਿਹਾਜ਼ੀ ਹੋ ਜੇ,
ਭਾਈਆਂ 'ਚ ਨਰਾਜ਼ੀ ਹੋ ਜੇ, ਹਰਜ ਕਟੁੱਬ ਦਾ।
ਕੁਣਕੇ 'ਚ ਗੰਢ ਤੇ ਗੰਢ ਵੱਲ ਕੰਡ ਹੋ ਜੇ,
ਕਪਾਹ ਜੇ ਕਰੰਡ ਹੋ ਜੇ, ਨਾ ਵਡੇਵਾਂ ਜੰਮਦਾ।
'ਬਾਉ' ਦੀ ਬੇ ਰੋਅਬੀ ਹੋ ਜੇ, ਤੇ ਨਿਸਾਰੂ ਗੋਭੀ ਹੋ ਜੇ,
ਤੇ ਫਕੀਰ ਲੋਭੀ ਹੋ ਜੇ, ਉਹ ਨੂੰ ਰਹਿੰਦਾ ਕੰਮ ਦਾ।

5
ਸੂਰਮੇ ਦੀ ਹਾਨੀ ਹੋ ਜੇ, ਹੋਛਾ ਜੇ ਗਿਆਨੀ ਹੋ ਜੇ,
ਆਗੂ ਜੇ ਜਨਾਨੀ ਹੋ ਜੇ, ਉਹ ਨਾ ਝੁੰਗੀ ਵੱਸਦੀ।
ਘਰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਜੇ, ਪੁੱਤਰ ਲੰਡੋਰ ਹੋ ਜੇ,
ਜੇ ਸਿਆਣੂ ਚੋਰ ਹੋ ਜੇ, ਤਾਂ ਪੁਲਸ ਰੋਜ਼ ਧੱਸਦੀ।
ਮੋਤ ਜੇ ਵਿਆਹ 'ਚ ਹੋ ਜੇ, ਮੀਂਹ-ਝੜੀ ਗਾਹ 'ਚ ਹੋ ਜੇ,
ਜੇ ਜੁਆਕ ਰਾਹ 'ਚ ਹੋ ਜੇ, ਦੁੱਖੀ ਜਾਨ ਫੱਸਦੀ।
ਸੱਪ ਜੇ ਅਸੀਲ ਹੋ ਜੇ, ਖਾਰਜ ਅਪੀਲ ਹੋ ਜੇ,
ਬੋਰੀਆ ਵਕੀਲ ਹੋ ਜੇ, ਵੇਖ ਲੋਕੀ ਹੱਸਦੀ।

6
ਲੱਤੋਂ ਲੰਛਾ ਬੈਲ ਹੋ ਜੇ, ਬੁੜ੍ਹਾ ਬੇ-ਟਹਿਲ ਹੋ ਜੇ,
'ਫੀਮ ਦਾ ਜੇ ਵੈਲ ਹੋ ਜੇ, ਔਦੂੰ ਦੁੱਖ ਕੋਈ ਨੂੰ।
ਕੌੜ ਦਾ ਜੇ ਦੁੱਖ ਹੋ ਜੇ, 'ਵਾ 'ਚ ਟੇਵਾ ਰੁੱਖ ਹੋ ਜੇ,
ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬੇ-ਮੁੱਖ ਹੋ ਜੇ, ਦੋ ਜਹਾਨੀਂ ਢੋਈ ਨੂੰ।
ਨੀਤ 'ਚ ਫਰਕ ਤੇ ਰਸੈਣ ਦਾ ਠਰਕ ਹੋ ਜੇ,
ਬੇੜੀ ਜੇ ਗਰਕ ਹੋ ਜੇ, ਨਿੱਕਲੇ ਡਬੋਈ ਨੂੰ।

ਰਾਜੇ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਾਈ ਹੋ ਜੇ, ਜੇ ਖਰਾਬ ਜੁਆਈ ਹੋ ਜੇ,
ਖਾੜੇ 'ਚ ਲੜਾਈ ਹੋ ਜੇ, 'ਬਾਉ' ਚੰਗੀ ਹੋਈ ਨੂੰ।

7
ਕਾਜ਼ੀ ਤੋਂ ਹਰਾਮ ਹੋ ਜੇ, ਬਹੂ ਘਰੋਂ ਲਾਮੂ ਹੋ ਜੇ,
ਪੈਂਚ ਬਦਨਾਮ ਹੋ ਜੇ, ਉਹਨੂੰ ਪਿੰਡ ਮੰਨੋ ਨਾ।
ਫੱਟ ਵਿਚ ਰਾਧ ਹੋ ਜੇ, ਘਰ ਬਰਬਾਦ ਹੋ ਜੇ,
ਖੁਸ਼ਕ ਕਮਾਦ ਹੋ ਜੇ, ਉਹਦੇ ਸੁਆਦ ਗੰਨੇ ਨਾ।
ਮੱਲਤਾ ਅਯਾਸ਼ ਹੋ ਜੇ, ਗਰਮ ਜੇ ਛਾਛ ਹੋ ਜੇ,
ਬੰਦਾ ਬਦਮਾਸ਼ ਹੋ ਜੇ, ਉਹਤੋਂ ਭਲੀ ਬਣੇ ਨਾ।
ਬਿਨਾ ਨੰਬਰ ਨੋਟ, ਅਹਿਲਕਾਰ ਤੇ ਰਪੋਟ,
ਤੇ ਬੰਨ੍ਹਾਈ ਵਿਚ ਟੋਟ, ਹਰ ਇੱਕ 'ਬਾਬੂ' ਬੰਨ੍ਹੋ ਨਾ।

8
ਸੋਗ ਵਿਚ ਹਾਸਾ ਮਾੜਾ, ਸੁਆਲੀ ਗਿਆ ਨਿਰਾਸਾ ਮਾੜਾ,
ਕੂੜ ਦਾ ਦਿਲਾਸਾ ਤੇ ਗੰਡਾਸਾ ਮਾੜਾ ਜੰਡੀ ਨੂੰ।
ਹਾਕਮਾਂ ਨੂੰ ਬੋਝਾ ਮਾੜਾ, ਗਾਉਂ ਵਿਚਾਲੇ ਟੋਝਾ ਮਾੜਾ,
ਸਿਆਣੇ ਕਹਿੰਦੇ ਖੋਝਾ ਮਾੜਾ, ਹਰਨੀ ਤਰੰਡੀ ਨੂੰ।
ਅਤੀ ਦਾਰ ਘੋੜਾ ਮਾੜਾ, ਯਾਰ ਦਾ ਵਿਛੋੜਾ ਮਾੜਾ,
ਕਾਲਜੇ 'ਚ ਫੋੜਾ ਤੇ, ਝੰਜੋੜਾ ਬੀਣੀ ਗੰਢੀ ਨੂੰ।
ਹਲੁਕੇ ਨੂੰ ਆਬ, 'ਬਾਬੂ' ਸੋਣ 'ਚ ਜੁਲਾਬ ਮਾੜਾ,
ਕਾਜ਼ੀ ਨੂੰ ਸਰਾਬ ਤੇ ਬਰਸਾਤ ਮਾੜੀ ਮੰਡੀ ਨੂੰ।

ਰੂਹ ਦੀਆਂ ਰਮਜ਼ਾਂ

ਰੂਹ, ਮਨ ਦੀ ਪਰਵਾਜ਼, ਮਾਨਸਿਕ ਵੇਗ, ਸੁਹਜ-ਸੰਗੀਤ, ਸੁਖਨ-ਸੰਵੇਦਨਾ, ਸਮਝ-ਸਮਰਪਣ ਅਤੇ ਸੁਗਮ-ਸੰਗੀਤ।

ਰੂਹ, ਖੁਦ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ, ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ, ਅਦਿੱਖਤਾ ਵਿਚੋਂ ਅਸੀਮਤਾ ਨੂੰ ਨਿਹਾਰਨ ਦੀ ਅਦਾ ਤੇ ਮਨ-ਤਰਲਤਾ ਦਾ ਵਹਾਅ।

ਰੂਹ, ਨੈਣ-ਨਗਮਾ, ਹਰਫਾਂ 'ਚੋਂ ਫੁੱਟਦੀ ਸੀਰ, ਅਰਬਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬੱਦਲੋਟੀਆਂ ਦਾ ਪੈਗਮ, ਵਰਕਿਆਂ 'ਤੇ ਝਨਾਂ ਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਦੀ ਚੁੱਪ-ਆਵਾਜ਼ ਅਤੇ ਹਰਫ-ਇਬਾਰਤ ਵਿਚੋਂ ਪਨਪਦਾ ਇਬਾਦਤੀ ਰਿਆਜ਼।

ਰੂਹ, ਜ਼ਿੰਦ-ਸਾਜ਼ ਬਣਨ ਦੀ ਤਿਆਰੀ, ਬੇਫਿਕਰੀ ਦੇ ਆਲਮ ਦੀ ਖੁਮਾਰੀ ਅਤੇ ਆਤਮਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕੁਝ ਚੰਗੇਰਾ ਤੇ ਨਰੋਇਆ ਸਿਰਜਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ।

ਰੂਹ, ਬਿਨ-ਆਵਾਜ਼, ਬਿਨ-ਪੈੜਚਾਲ, ਬਿਨ-ਦੱਸਿਆਂ, ਬਿਨ-ਦਸਤਕ ਦਿਤਿਆਂ ਅਤੇ ਬਿਨ-ਅਗਾਮੀ ਸੂਚਨਾ ਦੇ ਤੁਹਾਡੇ ਦਿਲਿਆਂ 'ਚ ਉਤਰਦੀ। ਫੁਮ ਫੁਮ ਰੋਂਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ, ਕਿਸੇ ਦੀ ਪੀੜਾ ਵਿਚ ਪੀੜ ਹੋ ਜਾਣ ਦਾ ਸੁਖਨ, ਕਿਸੇ ਦੇ ਗਮਾਂ ਨੂੰ ਅੰਤਰੀਵ ਵਿਚ ਰਚਾਉਣ ਦਾ ਮਿੰਠਾ-ਮਿੰਠਾ ਦਰਦ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਖੁਦਾਈ ਦੇ ਰਸਤੇ ਦੀ ਭਾਲ।

ਰੂਹ, ਰਮਤੇ ਫਕੀਰਾਂ ਦੀ ਅਦਾ, ਰਮਣੀਕਤਾ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋਈ ਰੂਹਾਨੀਅਤ, ਰਾਗ-ਰੰਗ ਦੀ ਕਰਤਾਰੀ ਅਦਾ ਅਤੇ ਚਿਣਗ ਦਾ ਮਨ-ਮਸਤਕ ਦੇ ਦਰਾਂ ਨੂੰ ਰੁਸਨਾਉਣ ਦਾ ਪਾਕ-ਕਰਮ।

ਰੂਹ, ਜਿਸਮ ਦੀ ਕੈਦ ਤੋਂ ਮੁਕਤ, ਸਮਾਜਕ ਬੰਦਨਾਂ ਤੋਂ ਬੇਫਿਕਰੀ, ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੇ ਦੰਡ ਨੂੰ ਅਪਨਾਉਣ ਤੋਂ ਆਕੀ ਅਤੇ ਖੁਦ ਲਈ ਖੁਦ ਦੀ ਬਣਦੀ ਸਾਕੀ।

ਰੂਹ, ਸਮਾਜਕ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਸੰਗ ਲਬਰੇਜ਼ਤਾ, ਸੂਖਮ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੀ ਤਸਦੀਕ, ਸੁੱਚੀਆਂ ਸੱਧਰਾਂ ਦੀ ਤਹਿਰੀਕ, ਸੰਦਲੀ ਪਲਾਂ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਅਤੇ ਸਦ-ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਉਤਪੋਤ, ਯੁੱਗਾਂ ਜਿੰਡੀ ਪੀੜ।

ਰੂਹ, ਸਰੀਰਕ ਬੰਦਨਾਂ ਦੀ ਮੁਥਾਜੀ ਕਦੇ ਨਾ ਅਪਨਾਵੇ। ਨਾ ਹੀ ਆਪਣੀਆਂ ਰਾਹਾਂ 'ਚ ਬੇੜੀਆਂ ਉਗਾਵੇ, ਪਰ ਸੁਖਨ-ਸਬੂਰੀ ਦੇ ਗੀਤ ਗਾਵੇ।

ਰੂਹ, ਰਾਂਗਲੀ-ਰਾਜ਼ਦਾਰੀ, ਸਾਹ-ਸਰਦਾਰੀ, ਪੂਰਨ-ਖੁਦਮੁਖਤਾਰੀ ਅਤੇ ਸਮਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਾਹ-ਅਸਵਾਰੀ।

ਰੂਹ ਨੂੰ ਅਪਨਾਉਣ ਤੋਂ ਆਕੀ ਨੇ ਕੁਝ ਕੁ ਲੋਕ, ਜੋ ਰੂਹ-ਵਿਹਾਰੇ ਵਿਚ ਨੱਚਣ ਤੋਂ ਉਕਤਾਉਂਦੇ ਅਤੇ ਰੂਹ-ਰਾਗਣੀਆਂ ਨੂੰ ਦੁਰਕਾਰਦੇ।

ਰੂਹ ਹੀ ਬਚਦੀ ਏ ਕੋਲ ਜਦ ਕੋਈ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਬਾਜ਼ੀ ਹਾਰਦਾ, ਦੁਸ਼ਵਾਰੀਆਂ ਦੀ ਮਾਰ ਸਹਿੰਦਾ ਜਾਂ ਮਾਇਕ ਤੇ ਸਰੀਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਪਾਹਜ ਹੋ ਜਾਣ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਰੂਹ ਨੂੰ ਕੋਣ ਖਰੀਦੇਗਾ?

ਰੂਹ-ਰੂਪੀ ਫੁੱਲ ਪੱਤੀ-ਪੱਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਜਦ ਕੰਡੇ ਇਸ ਨੂੰ ਝਰੀਟਦੇ, ਕਲੀਆਂ ਦੇ ਸੀਨੇ ਵਿਚ ਖੁਸ਼ਬੂ ਖੁਦਕੁਸੀ ਕਰ ਲੈਂਦੀ ਅਤੇ ਭੋਰਿਆਂ ਨੂੰ ਖੁਦ ਦੇ ਰੁਦਨ ਵਿਚ ਸਾਹ ਸੰਤੋਖਣੇ ਪੈਂਦੇ।

ਰੂਹ ਨਾਲ ਜਦ ਮੁਹੱਬਤ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਮੁੜ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਵੀ ਪਿਆਰ ਦਾ ਸਬੰਧ ਕਾਇਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਰੂਹਾਂ ਦੇ ਸੋਚੇ ਤਾਂ ਇਕ ਵਾਰ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦੇ। ਰੂਹ ਦਾ ਰੂਹ 'ਚ ਉਤਰ ਜਾਣਾ, ਰੂਹ 'ਚੋਂ ਰੂਹ ਦੇ ਦੀਦਾਰੇ ਅਤੇ ਰੂਹ ਨੂੰ ਰੂਹ-ਰਵਾਂ ਬਣਾਉਣ ਪਿਛੋਂ ਤਾਂ ਬਚਦਾ ਹੀ ਕੀ ਏ?

ਰੂਹ ਦੀਆਂ ਰਮਜ਼ਾਂ, ਸਮਝੋ ਕੋਈ। ਰੂਹ ਦੇ ਹਾਣ ਦੀ ਰੂਹ ਜਦ ਹੋਈ, ਤਾਂ ਰੂਹ ਦੀ ਪਰਵਾਜ਼ ਅੰਬਰਾਂ ਜੋਡੀ ਹੋਈ। ਤਾਰਿਆਂ ਦੀ ਬਗਲੀ ਮੋਢੇ ਪਾ ਕੇ, ਚਾਨਣ ਦੀ ਤੰਦ ਛੋਹੀ। ਫਿਜ਼ਾ ਨੂੰ ਰੁਮਕਣ ਦਾ ਵਲ ਸਿਖਾਵੇ, ਪੌਣ-ਕੰਧਾੜੀ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਰਾਗ-ਰਤਨ ਗਾਵੇ ਅਤੇ ਸਮਿਆਂ ਦੀ ਵਹਿੰਗੀ 'ਚ ਜਿਉਣ-ਜਾਚ ਟਿਕਾਵੇ।

ਰੂਹ ਜਦ ਕਵੀ ਦਾ ਦਰ ਖੜਕਾਵੇ ਤਾਂ ਕਾਵਿਕਤਾ ਵਿਚ ਸੰਵੇਦਨਾ ਧਰ ਜਾਵੇ। ਰੂਹ ਜਦ ਕਿਸੇ ਕਲਾਕਾਰ ਦੀ ਕਲਮ ਛੋਹ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕੈਨਵਸ 'ਤੇ ਮਾਰੀਆਂ ਬੁਰਸ਼-ਛੋਹਾਂ ਨੂੰ ਜਿਉਂਦਾ ਕਰ ਜਾਵੇ। ਰੂਹ ਦੀ ਬੰਦਨਾ ਜਦ ਕਰਮਯੋਗੀ ਦੇ ਬੋਲਾਂ ਨੂੰ ਘਰ ਬਣਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਸੋਚ ਵਿਹਿੰਗੀ ਵਿਚ ਬਾਣੀ ਦਾ ਨਾਦ ਬਣ ਜਾਵੇ। ਰੂਹ ਜਦ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਕਰਮ-ਜਾਚਨਾ ਨੂੰ ਅਪਨਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਦੀ ਉਂਗਲੀ ਲੱਗ ਜਾਵੇ। ਰੂਹ ਜਦ ਕਿਸੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਦੀ ਆਤਮਾ ਦਾ ਰੂਪ ਵਟਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਪਿੰਡੇ 'ਤੇ ਪਾਕੀਜ਼ਗੀ ਅਤੇ ਪਕਿਆਈ ਦੀਆਂ ਬੂਟੀਆਂ ਪਾਵੇ। ਰੂਹ ਜਦ ਕਿਸੇ ਕਿਰਤ ਦੀਆਂ ਰਗਾਂ ਵਿਚ ਰਮਾਵੇ ਤਾਂ ਕਿਰਤ ਦੀ ਸੁੱਚਮ

ਡਾ. ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਭੰਡਾਲ ਆਪਣੀ ਨਿਵੇਕਲੀ ਸ਼ੈਲੀ ਵਿਚ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਪਰਤਾਂ ਫਰੋਲਦੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਨਾਦ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਾਰਤਕ ਵਿਚ ਕਾਵਿ-ਰੰਗ ਇੰਨਾ ਭਾਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਈ ਵਾਰ ਤਾਂ ਭੁਲੇਖਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਵਾਰਤਕ ਹੈ ਜਾਂ ਕਵਿਤਾ। ਪਿਛਲੇ ਲੇਖ ਵਿਚ ਡਾ. ਭੰਡਾਲ ਨੇ ਧਰਮ ਦੀ ਧਾਰਮਕਤਾ ਦੀ ਪੁਣਛਾਣ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਸੀ, “ਧਰਮ ਤਾਂ ਆਸ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ, ਦੁੱਖ ਤੇ ਸੁੱਖ, ਹੌਂਸਲੇ ਤੇ ਹਾਰੇ ਅਤੇ ਬੱਕਿਆਂ ਤੇ ਹਿੰਮਤੀਆਂ ਦਾ ਵੀ ਹੁੰਦਾ। ਪਰ ਇਸ ਦੀ ਅਰਾਧਨਾ ਅਤੇ ਆਸਥਾ ਦਾ ਫਰਕ ਹੀ ਹੁੰਦਾ, ਜੋ ਧਰਮ ਜਾਂ ਅਧਰਮ ਦਾ ਆਧਾਰ ਬਣਦਾ।” ਹਥਲੇ ਲੇਖ ਵਿਚ ਡਾ. ਭੰਡਾਲ ਨੇ ਰੂਹ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, “ਰੂਹ, ਜਿਸਮ ਦੀ ਕੈਦ ਤੋਂ ਮੁਕਤ, ਸਮਾਜਕ ਬੰਦਨਾਂ ਤੋਂ ਬੇਫਿਕਰੀ, ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੇ ਦੰਡ ਨੂੰ ਅਪਨਾਉਣ ਤੋਂ ਆਕੀ ਅਤੇ ਖੁਦ ਲਈ ਖੁਦ ਦੀ ਬਣਦੀ ਸਾਕੀ...ਜਿਸਮ ਤਾਂ ਵਿਕਾਊ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਰੂਹ ਨਹੀਂ।” ਉਹ ਝੁਰਦੇ ਹਨ, “ਰੂਹ ਦੀ ਕੋਹੀ ਤ੍ਰਾਸਦੀ ਕਿ ਅਜੋਕਾ ਮਨੁੱਖ ਰੂਹ-ਹੀਣ ਰਹਿ ਕੇ, ਜਿਸਮ ਵਿਚ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੀ ਕਬਰ ਪੁੱਟਣ ਲਈ ਕਾਹਲਾ। ਬਸਤਰਹੀਣ ਹੋ ਕੇ ਤਾਂ ਜੀਵਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਪਰ ਰੂਹ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਜਿਉਣ ਨੂੰ ਕੋਈ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਦਿਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ।” -ਸੰਪਾਦਕ

ਤੇ ਸਾਰਥਕਤਾ, ਸਮਿਆਂ ਦਾ ਸੁਲੱਗ ਭਾਗ ਬਣ ਜਾਵੇ। ਰੂਹ ਜਦ ਹਰਫਾਂ ਦਾ ਰੰਗ ਲਗਾਵੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦੂਰ-ਰਸ ਅਤੇ ਰੰਗਰੇਜ਼ਤਾ ਵਿਚੋਂ ਅਰਬਾਂ ਦੀਆਂ ਕਣੀਆਂ ਦੀ ਸਿੱਲ ਆਵੇ। ਰੂਹ ਜਦ ਪੋਟਿਆਂ ਨੂੰ ਛੁਹਾਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਦੀ ਤਰੰਗ-ਤਾਜ਼ਗੀ ਮਰਨਹਾਰੀ ਰੂਹ ਨੂੰ ਜਿਉਣ ਦਾ ਸਲੀਕਾ ਦੱਸ ਜਾਵੇ।

“ਰੂਹ ਲੈ ਗਿਆ ਦਿਲਾ ਦਾ ਜਾਨੀ ਕਿ ਹੱਡ ਸਾਨੂੰ ਚੱਕਣਾ ਪਿਆ” ਦੀ ਹੂਕ ਜਦ ਗੂੰਜਦੀ ਤਾਂ ਮਨ ਦੀ ਪਤਿੱਖਣੇ ਲੱਗਦਾ ਖਾਰੇਪਣ ਦਾ ਡੋਰਾ। ਦਿਲਜਾਨੀ ਦੇ ਰਾਹਾਂ ਵਿਚ ਵਿਛਾਈਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵੀ

ਰੂਹ ਦੀਆਂ ਰਮਜ਼ਾਂ, ਸਮਝੋ ਕੋਈ। ਰੂਹ ਦੇ ਹਾਣ ਦੀ ਰੂਹ ਜਦ ਹੋਈ, ਤਾਂ ਰੂਹ ਦੀ ਪਰਵਾਜ਼ ਅੰਬਰਾਂ ਜੋਡੀ ਹੋਈ। ਤਾਰਿਆਂ ਦੀ ਬਗਲੀ ਮੋਢੇ ਪਾ ਕੇ, ਚਾਨਣ ਦੀ ਤੰਦ ਛੋਹੀ। ਫਿਜ਼ਾ ਨੂੰ ਰੁਮਕਣ ਦਾ ਵਲ ਸਿਖਾਵੇ, ਪੌਣ-ਕੰਧਾੜੀ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਰਾਗ-ਰਤਨ ਗਾਵੇ ਅਤੇ ਸਮਿਆਂ ਦੀ ਵਹਿੰਗੀ 'ਚ ਜਿਉਣ-ਜਾਚ ਟਿਕਾਵੇ।

ਅੱਥਰੂਆਂ ਤੋਂ ਸੱਖਣੀਆਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ। ਭਲਾ! ਕੀਹਦੇ ਆਸਰੇ ਰੂਹ ਮੁੜ ਸਜੀਵ ਹੋਵੇ?

ਰੂਹ, ਸਦਾ ਚਿਰੰਜੀਵ। ਹਰ ਪਲ ਅਤੇ ਪਹਿਰ ਇਸ ਦੀ ਹੋਂਦ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਮਰਨ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਜਿਸਮ ਮਰ ਜਾਂਦੇ ਪਰ ਰੂਹ ਸਦਾ ਜਿਉਂਦੀ ਰਹਿੰਦੀ।

ਰੂਹ ਦੀ ਕੋਹੀ ਤ੍ਰਾਸਦੀ ਕਿ ਅਜੋਕਾ ਮਨੁੱਖ ਰੂਹ-ਹੀਣ ਰਹਿ ਕੇ, ਜਿਸਮ ਵਿਚ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੀ ਕਬਰ ਪੁੱਟਣ ਲਈ ਕਾਹਲਾ। ਬਸਤਰਹੀਣ ਹੋ ਕੇ ਤਾਂ ਜੀਵਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਪਰ ਰੂਹ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਜਿਉਣ ਨੂੰ ਕੋਈ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਦਿਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ।

ਰੂਹਾਂ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਦੁਰਲੱਭ ਜੀਵ, ਭਾਲਿਆਂ ਨਹੀਂ ਖਿਆਉਂਦੇ। ਅਜਿਹੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਬੋਲ, ਬੋਲੇ ਕੰਨ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਨਾਬਰ। ਸਮਿਆਂ ਦੀ ਕੋਹੀ ਤ੍ਰਾਸਦੀ ਕਿ ਅੱਜ ਕੱਲ ਰੂਹਾਂ ਦੀ ਕਬਰ-ਬੋਲੀ ਲੱਗਦੀ ਤੇ ਲੋਕ ਰੋਬੋਟ ਬਣ ਕੇ ਜਿਉਣ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੰਦੇ।

ਰੂਹ-ਹੀਣਤਾ ਦਾ ਇਹ ਕੋਰਾ ਕੋਝਾ ਰੂਪ ਕਿ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦਾ ਰੰਗ ਪਲਿੱਤਣਾਂ ਵਿਚ ਡੁੱਬ ਗਿਆ ਏ, ਸਬੰਧਾਂ ਵਿਚਲੀ ਖੇਟ ਨੇ ਇਹਨੂੰ ਦਾਗੀ ਕਰ ਦਿਤਾ ਏ ਅਤੇ ਮੋਹ ਨੂੰ ਮਾਇਆ ਦੇ ਤਰਾਜੂ ਵਿਚ ਤੋਲ ਕੇ ਪਰਖਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਜਦ ਜਿਸਮ, ਰੋਟੀ ਦੀ ਮੁਥਾਜੀ ਲਈ ਵਿਕਾਊ ਹੋ ਜਾਣ, ਚੁੰਨੀਆਂ ਦੀ ਚੁਰੱਸਤੇ ਵਿਚ ਨਿਲਾਮੀ ਹੋਵੇ, ਰੰਗਲੇ ਚੂੜਿਆਂ ਨੂੰ ਤਿੜਕਣ ਦੀ ਸਜਾ ਮਿਲੇ ਅਤੇ ਮਹਿੰਦੀ ਦਾ ਉਦਾਸ ਰੰਗ ਸਮਿਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਮਸ਼ਾਰ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਰੂਹ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਕਿੰਜ, ਕਿਵੇਂ ਅਤੇ ਕਿਥੋਂ ਕਰੇਗੇ? ਫਿਰ ਖੁਦ ਹੀ ਚੁਲੀ ਭਰ ਪਾਣੀ 'ਚ ਡੁੱਬ ਮਰੇਗੇ। ਰੂਹ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਮਰਨ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਹੀਂ ਪਾਉਣੇ ਵੇਣ ਅਤੇ ਕਿਹੜੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣਾਂ ਨਾਲ ਤੁਰ ਗਿਆਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ?

ਰੂਹਾਂ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਰੂਹਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲ, ਜੋ ਹੁੰਦਾ ਕਿਸਮਤ ਦਾ ਖੇਲ। ਜੀਵਨ ਦੇ ਸੋਕੇ 'ਤੇ ਪੈਂਦੀ ਤੁਲ ਅਤੇ ਅੰਬਰ ਦਾ ਧਰਤੀ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਸੁਮੇਲ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਬੀਰੀ ਵਿਚ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਮੇਲੇ ਅਤੇ ਚਾਵਾਂ ਦੀ ਨਗਰੀ 'ਚ ਸਾਹ-ਸੁਹੇਲੇ।

ਰੂਹ ਵਾਲੇ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਵਿਕਦੇ। ਸਿਰਫ ਜਿਸਮਾਂ ਦੀ ਬੋਲੀ ਲੱਗਦੀ। ਰੂਹਾਂ ਵਾਲੇ ਰੂਹ ਦਾ

ਸੌਂਦਾ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਨਾ ਹੀ ਉਹ ਪਲ ਪਲ ਰੂਹ ਵਟਾਉਣ ਦੇ ਆਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਜਾਣਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਹੁੰਦੀ ਸਮੁੱਚ ਦੀ ਬਰਬਾਦੀ।

ਰੂਹਾਂ ਦਾ ਸੰਗ, ਜੀਵਨ ਦਾ ਸੰਦਲੀ ਪਹਿਰ। ਰੂਹ-ਰਾਗਣੀ, ਤਿੱਖਤ ਦੁਪਹਿਰ। ਰੂਹ-ਲਬਰੇਜ਼ਤਾ, ਢਲਦੀ ਦੁਪਹਿਰ। ਰੂਹਾਂ ਦਾ ਵਿਛੋੜਾ, ਉਤਰੀ ਗਹਿਰ। ਰੂਹਾਂ ਦਾ ਤੁਰ ਜਾਣਾ, ਜੀਵਨ-ਹਨੇਰ।

ਰੂਹਾਂ ਵਾਲੇ ਰੂਹਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਪਿਆਰੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੋਲ, ਸ਼ਹਿਦੀ ਛੁਹਾਰੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੁਸਕਣੀ, ਅਦਲੀ ਨਜ਼ਾਰੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤੱਕਣੀ, ਅਕਾਸ਼ੀ ਹੁਲਾਰੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਰਫ, ਭਾਂਵੀਂ ਦੁਲਾਰੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜੀਵਨ-ਇਬਾਦਤ, ਟਿਮਟਿਮਾਉਂਦੇ ਤਾਰੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਬਰ 'ਚ ਤਾਰੇ ਹੀ ਤਾਰੇ। ਹਰ ਰਾਹ ਤੇ ਪੈੜ 'ਚ ਚਾਨਣ-ਲਿਸ਼ਕਾਰੇ।

ਰੂਹ ਨਾਲ ਜਿਉਣਾ, ਵਿਰਲਿਆਂ ਦਾ ਨਸੀਬ। ਰੂਹਾਂ ਵਾਲੇ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਗਰੀਬ। ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਮਾਨਵਤਾ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਕਰੀਬ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਰਕੀਬ ਅਤੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਹਰਦਿਲ ਅਜ਼ੀਜ਼।

ਰੂਹ ਦੇ ਨੈਣਾਂ ਵਿਚ ਅੱਥਰੂ ਜੰਮ ਜਾਂਦੇ, ਸਿਸਕੀਆਂ ਵਿਚ ਸਾਹ ਅੰਤਰ ਜਾਂਦੇ ਅਤੇ ਸਾਜ਼-ਤਾਰ 'ਚ ਕੰਬਣੀ ਛਿੜਦੀ ਜਦ ਕੁਝ ਅਜਿਹਾ ਅਣਕਿਆਸਿਆ, ਅਣਚਾਹਿਆ ਅਤੇ ਅਣਬਿਆਨਿਆ ਵਾਪਰਦਾ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਗਰੀਬ, ਮਜ਼ਲੂਮ ਜਾਂ ਨਿਰੱਬੇ ਲਈ ਹੰਝੂਆਂ ਦਾ ਸੈਲਾਬ ਸਿਰਜ ਜਾਂਦਾ। ਇਹ ਰੂਹਾਂ ਵਾਲੇ ਹੀ ਨੇ, ਜੋ ਭੁੱਖਿਆਂ ਲਈ ਲੰਗਰ ਲਾਉਂਦੇ, ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਲਈ ਹਰ ਸਾਧਨ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਘਟਾ ਕੇ ਕਿਸੇ ਦੀ ਕੁੱਲੀ, ਗੁੱਲੀ ਜਾਂ ਜੁੱਲੀ ਦੀ ਲੋੜ-ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਹੰਝਲਾ ਮਾਰਦੇ।

ਰੂਹ ਦਾ ਰੰਗੇ ਜਾਣਾ, ਵਿਰਲਿਆਂ ਦਾ ਭਾਗ। ਰੂਹ ਦੀ ਜਰਖੇਜ਼ਤਾ 'ਚ ਸੁੱਚੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਖੇਤੀ ਕਰਨੀ, ਕਰਮੀਆਂ ਦਾ ਕਿੱਤਾ। ਰੂਹ ਦੇ ਖੂਹ 'ਚੋਂ ਪਿਆਸੇ ਹੋਠੀ ਘੁੱਟ ਕੁ ਲਾਉਣਾ, ਪੁੰਨ ਦਾ ਕਾਰਜ। ਰੂਹ ਦੀ ਨਗਰੀ 'ਚ ਦਸਤਕ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਸੁਆਗਤ ਕਰਨਾ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਦਿਲ ਦਾ ਪੀਹਤਾ ਡਾਹੁਣਾ, ਨੇਕ ਕਰਮੀਆਂ ਦੀ ਸੁੱਚੀ ਅਰਾਧਨਾ।

ਰੂਹ ਮਰਦੀ ਤਾਂ ਜ਼ਮੀਰ ਮਰਦੀ ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਰ ਮਰਨ ਨਾਲ ਬੰਦਾ ਮਰ ਜਾਂਦਾ। ਅੱਜ ਕੱਲ ਤਾਂ ਮਰੇ ਹੋਏ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦਾ ਹੀ ਯੁੱਗ ਏ।

ਰੂਹ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣ ਕੇ ਆਪਣੇ ਸੋਚ-ਧਰਾਤਲ ਨੂੰ ਵਿਉਂਤਣ ਅਤੇ ਕਰਮ ਸ਼ੈਲੀ ਨੂੰ ਸੋਧ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਹੀ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਲਾਭਲੇ ਬੱਚੇ। ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਕੀਰਤੀ ਲਈ ਕੁਦਰਤ ਸਦਾ ਰਿਣੀ। ਇਹ ਰਿਣ ਲਾਹੁੰਦਿਆਂ ਹੀ ਜਦ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਆਖਰੀ ਪਹਿਰ ਆਉਂਦਾ ਤਾਂ ਉਹ ਸਮਿਆਂ ਦੇ ਸਦਕੇ ਜਾਂਦੇ।

ਰੂਹ, ਪਾਕ ਤੇ ਪਾਕੀਜ਼, ਸੁਹਜ ਤੇ ਸਹਿਜ, ਸੁੰਦਰ ਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਅਤੇ ਸਮਰੂਪ ਤੇ ਸਮਸੋਚ ਵਾਲੇ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਰਹਿਬਰੀ ਕਰੇ ਤਾਂ ਰੂਹ, ਰੂਹ ਹੋਣ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਨਿਭਾਵੇ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਰੂਹ ਅਖਵਾਉਣ ਤੋਂ ਹੀ ਤੋੜਾ ਕਰ ਜਾਵੇ। ਅੱਜ ਕੱਲ ਦਾਗੀ ਅਤੇ ਗਲੀਜ਼ ਰੂਹਾਂ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆਂ ਵੀ ਘਿਣਾ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ। ਕਮੀਨੇ, ਕੁਕਰਮੀ ਅਤੇ ਕਮਦਿਲਿਆਂ ਲਈ ਰੂਹ ਦੀ ਕੋਈ ਹੋਂਦ ਨਹੀਂ।

ਰੂਹ ਵਾਲੇ ਕਦੇ ਕੰਗਾਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਅਜਿਹੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਅਮੀਰੀ ਸੋਚ, ਕਰਮ ਅਤੇ ਕੀਰਤੀ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੀ ਜੋ ਸਮਿਆਂ ਦਾ ਸੁੱਚਾ ਮੁਹਾਂਦਰਾ ਬਣਦੀ।

ਰੂਹਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਹੋਠਾਂ 'ਤੇ ਮੋਹ-

ਮੁਹਾਰਨੀ, ਸਿਰ 'ਤੇ ਚਾਅ-ਚੰਦੋਆ, ਮੁੱਖ 'ਤੇ ਮੁਸਕਰਾਹਟ-ਮਹਿੰਦੀ, ਪੋਟਿਆਂ 'ਚ ਮਿਕਨਾਤੀਸੀ ਛੋਹ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੀਦਿਆਂ ਦੇ ਦਰਪਣ 'ਚ ਕੁਝ ਵੀ ਅਛੋਪਲਾ ਜਾਂ ਲੁਕਿਆ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਰੂਹ-ਹੀਣਾਂ ਤੋਂ ਤੁਸੀਂ ਖੁਦ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਬਚਾਵੋਗੇ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਦਾ ਕਿਹੜਾ ਪਰਚਮ ਸਮਾਜਕ ਦਾਇਰਿਆਂ ਵਿਚ ਲਹਿਰਾਉਗੇ?

ਰੂਹ ਦਾ ਚੀਰ-ਹਰਨ, ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਪਾਪ। ਇਹ ਕੋਰਾ ਦੌਰ ਕਿ ਕਈ ਵਾਰ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖ ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਵੀ ਸਿਰ ਸ਼ਰਮ ਨਾਲ ਝੁੱਕ ਜਾਂਦਾ। ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਜਿਸਮਾਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਾਰਨਾ, ਸਭ ਤੋਂ ਅਸਾਨ। ਪਰ ਜਦ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਰੂਹ ਨੂੰ ਸੂਲੀ 'ਤੇ ਲਟਕਾਉਂਦੇ ਹੋ, ਹਾਅ-ਹੁਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਆਸਦੇ ਹੋ ਪਰ ਖੁਦ ਦੀ ਰੂਹ ਦੇ ਖਾਲੀਪਣ ਦਾ ਪੂਰਨ ਹੋਣਾ ਲੋਚਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਗਲਤ-ਫਹਿਮੀ ਵਿਚ ਹੋ। ਯਾਦ ਰਹੇ! ਰੂਹ ਦੀ ਮੌਤ ਨੂੰ ਕਿਆਸਣਾ, ਮਾਨਸਿਕ ਦੀਵਾਲੀਆਪਣ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਚਣਾ, ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਪਹਿਲਕਦਮੀ।

ਰੂਹ ਦੀਆਂ ਬਾਤਾਂ ਪਾਈਏ ਸੱਜਣਾ, ਬਣੀਏ ਹਾਕ-ਹੁੰਗਾਰਾ। ਰੂਹ ਦੀ ਗਜ਼ਾ ਕਰੋਦੇ-ਕਰੋਦੇ, ਮੱਲੀਏ ਰੂਹ-ਦੁਆਰਾ। ਰੂਹਾਂ ਦੇ ਉਜੜੇ ਖੂਹਾਂ ਤੋਂ, ਰਲ ਕੇ ਕੱਢੀਏ ਗਾਰਾ। ਤਾਂ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਮਲੀਨਤਾ ਮਿੱਟ-ਜੋ, ਉਗਮੇ ਨਿਰਮਲ-ਧਾਰਾ। ਰੂਹ ਦੇ ਸੁੱਕੇ ਬਾਗੀਂ ਜਾ ਕੇ, ਨੈਣੋਂ ਨੀਰ ਵਹਾਈਏ। ਇਸ ਦੇ ਹਰ ਬਿਰਖ ਦੀ ਝੋਲੀ, ਬਹਾਰ ਦਾ ਨਿਉਂਦਾ ਪਾਈਏ। ਰੂਹ ਦੇ ਖੰਡਰੀਂ ਚੱਲ ਕੇ ਦੇਖੀਏ, ਕੀ ਵਰਤਿਆ ਭਾਣਾ। ਕਿਉਂ ਪੱਥਰਾਂ ਵਿਚ ਪੱਥਰ ਹੋ ਕੇ, ਬੰਦੇ ਨੇ ਮਰ ਜਾਣਾ। ਰੂਹ ਦੀ ਲੋਈ ਤਨ ਹੰਢਾਈਏ, ਰੂਹ ਦਾ ਪਾਈਏ ਬਾਣਾ। ਫਿਰ ਦੇਖੀਂ ਕਿੰਜ ਰੂਹ-ਹੀਣਾਂ ਨੇ, ਰੂਹ-ਰਾਜ਼ ਬਣ ਜਾਣਾ। ਰੂਹ ਦੇ ਪੀਲੇ ਰੰਗ ਉਤਾਰ ਕੇ, ਸੰਦਲੀ ਦੇਈਏ ਭਾਅ। ਤਾਂ ਕਿ ਮਨ-ਚਮਨ ਵਿਚ ਚਹਿਕੇ, ਅਜ਼ਲੀ ਜ਼ਿੰਦ-ਅਦਾ। ਰੂਹ ਦੇ ਚੌਕੇ ਵਿਚ ਛਿੜਕਾਈਏ, ਸੁੱਚੇ ਜਲ ਦਾ ਪਾਣੀ। ਤਾਂ ਕਿ ਕਦੇ ਨਾ ਹੰਝੂ ਬਣ ਜੇ, ਘਰ ਦੀ ਧੀ-ਧਿਆਣੀ। ਰੂਹ-ਪਲੰਘ 'ਤੇ ਰਲ ਵਿਛਾਈਏ, ਮਾਂ ਦੀ ਕੱਢੀ ਫੁੱਲਕਾਰੀ। ਤਾਂ ਕਿ ਘਰ ਨੂੰ ਮੱਤਾਂ ਦੇਣੀ, ਕਦੇ ਨਾ ਰਹੇ ਦੁਰਕਾਰੀ। ਰੂਹ-ਰੱਜ ਨੂੰ ਮਾਣਨ ਦੀ, ਜੇ ਆ ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਜਾਚ। ਤਾਂ ਜੀਵਨ ਦੇ ਦਿੱਸਹੱਦੇ 'ਤੇ, ਸੁਣੁ ਸੁਹੰਢਣੀ ਚਾਪ।

ਰੂਹ ਜਦ ਬੋਲ-ਬਾਣੀ ਵਿਚੋਂ ਬੋਲਦੀ, ਕਲਾ-ਕਿਰਤ ਵਿਚੋਂ ਹੁੰਗਾਰੇ ਭਰਦੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਕਲਮ 'ਤੇ ਮੌਲਦੀ ਤਾਂ ਸਮਿਆਂ ਦੀ ਸੁੱਚਮਤਾ ਪਲੀਤ ਪੋਣਾਂ ਅਤੇ ਪਹਿਰਾਂ ਨੂੰ ਮਣਸੀ ਜਾਂਦੀ।

ਰੂਹ ਦੀਆਂ ਬਾਤਾਂ ਪਾਈਏ ਸੱਜਣਾ, ਬਣੀਏ ਹਾਕ-ਹੁੰਗਾਰਾ। ਰੂਹ ਦੀ ਗਜ਼ਾ ਕਰੋਦੇ-ਕਰੋਦੇ, ਮੱਲੀਏ ਰੂਹ-ਦੁਆਰਾ। ਰੂਹਾਂ ਦੇ ਉਜੜੇ ਖੂਹਾਂ ਤੋਂ, ਰਲ ਕੇ ਕੱਢੀਏ ਗਾਰਾ। ਤਾਂ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਮਲੀਨਤਾ ਮਿੱਟ-ਜੋ, ਉਗਮੇ ਨਿਰਮਲ-ਧਾਰਾ। ਰੂਹ ਦੇ ਸੁੱਕੇ ਬਾਗੀਂ ਜਾ ਕੇ, ਨੈਣੋਂ ਨੀਰ ਵਹਾਈਏ। ਇਸ ਦੇ ਹਰ ਬਿਰਖ ਦੀ ਝੋਲੀ, ਬਹਾਰ ਦਾ ਨਿਉਂਦਾ ਪਾਈਏ। ਰੂਹ ਦੇ ਖੰਡਰੀਂ ਚੱਲ ਕੇ ਦੇਖੀਏ, ਕੀ ਵਰਤਿਆ ਭਾਣਾ। ਕਿਉਂ ਪੱਥਰਾਂ ਵਿਚ ਪੱਥਰ ਹੋ ਕੇ, ਬੰਦੇ ਨੇ ਮਰ ਜਾਣਾ। ਰੂਹ ਦੀ ਲੋਈ ਤਨ ਹੰਢਾਈਏ, ਰੂਹ ਦਾ ਪਾਈਏ ਬਾਣਾ। ਫਿਰ ਦੇਖੀਂ ਕਿੰਜ ਰੂਹ-ਹੀਣਾਂ ਨੇ, ਰੂਹ-ਰਾਜ਼ ਬਣ ਜਾਣਾ। ਰੂਹ ਦੇ ਪੀਲੇ ਰੰਗ ਉਤਾਰ ਕੇ, ਸੰਦਲੀ ਦੇਈਏ ਭਾਅ। ਤਾਂ ਕਿ ਮਨ-ਚਮਨ ਵਿਚ ਚਹਿਕੇ, ਅਜ਼ਲੀ ਜ਼ਿੰਦ-ਅਦਾ। ਰੂਹ ਦੇ ਚੌਕੇ ਵਿਚ ਛਿੜਕਾਈਏ, ਸੁੱਚੇ ਜਲ ਦਾ ਪਾਣੀ। ਤਾਂ ਕਿ ਕਦੇ ਨਾ ਹੰਝੂ ਬਣ ਜੇ, ਘਰ ਦੀ ਧੀ-ਧਿਆਣੀ। ਰੂਹ-ਪਲੰਘ 'ਤੇ ਰਲ ਵਿਛਾਈਏ, ਮਾਂ ਦੀ ਕੱਢੀ ਫੁੱਲਕਾਰੀ। ਤਾਂ ਕਿ ਘਰ ਨੂੰ ਮੱਤਾਂ ਦੇਣੀ, ਕਦੇ ਨਾ ਰਹੇ ਦੁਰਕਾਰੀ। ਰੂਹ-ਰੱਜ ਨੂੰ ਮਾਣਨ ਦੀ, ਜੇ ਆ ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਜਾਚ।

ਡਾ. ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਭੰਡਾਲ
ਫੋਨ: 216-556-2080

ਤਾਂ ਜੀਵਨ ਦੇ ਦਿੱਸਹੱਦੇ 'ਤੇ, ਸੁਣੁ ਸੁਹੰਢਣੀ ਚਾਪ।

ਜਦ ਰੂਹ 'ਚ ਰੂਹ ਉਤਰਦੀ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਪੀੜ-ਸੰਵਾਦ ਨਾਲ, ਖੁਦ ਦੇ ਦਰਦ ਨੂੰ ਵੀ ਦਰਦ ਹੋਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੁੰਦਾ। ਅਜਿਹੇ ਦਰਦ ਨੂੰ ਜ਼ੀਰਨਾ ਕਈ ਵਾਰ ਰੂਹ ਦੇ ਵੱਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਰੂਹ-ਹੀਣ ਚਿਹਰਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਤੁਸੀਂ ਕਿਹੜੇ ਨਕਸ਼ ਪਛਾਣੋਗੇ? ਕਿਹੜੀ ਤਸਵੀਰ ਨੂੰ ਚਿਤਰੋਗੇ? ਕਿਹੜੇ ਬਿੰਬੂ ਪਛਾਣ ਦਾ ਨਾਂ ਦਿਓਗੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਰੂਹ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਤਾਂ ਕੋਈ ਚਿਹਰਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਰੂਹ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ, ਬੋਲਾਂ ਤੇ ਹਰਫਾਂ ਦਾ ਮੁਥਾਜ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਉਹ ਤਾਂ ਫਿਜ਼ਾ ਵਿਚ ਖਿੰਡਰੀ ਮਹਿਕ, ਜੋ ਸਾਹਾਂ ਲਈ ਸੁਗੰਧ-ਸੰਧਾਰਾ। ਇਸ ਰਿਸ਼ਤੇ ਦਾ ਕੋਈ ਨਾਮਕਰਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਸ ਦੀ ਬੇਲਾਗਤਾ ਨੂੰ ਮਾਪਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਰੂਹ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜਿਸਮੀ ਲੋੜਾਂ ਦੀ ਮੁਥਾਜੀ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਜਿਸਮ ਤਾਂ ਮੰਡੀਆਂ 'ਚ ਵੀ ਵਿਕਦੇ ਨੇ ਜਦ ਕਿ ਰੂਹਾਂ ਦੀ ਕਦੇ ਬੋਲੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦੀ।

ਰੂਹ ਵਿਚ ਰਮ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲਦੇ, ਕਦੇ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਰੋਚਿਆਂ ਦੀ ਚੰਗੇਰ ਨੂੰ ਖਾਲੀਪਣ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਣ ਦਿੰਦੇ। ਉਹ ਤਾਂ ਹਰ ਪਲ ਜੀਵਨ-ਲੰਗਾਰ ਸਿਉਂਦੇ, ਜਿਉਣ ਦਾ ਅਦਬ ਸਿਖਾਉਂਦੇ।

ਰੂਹ 'ਤੇ ਲੱਗੇ ਜਖਮ, ਚਸਕਦਾ ਤੇ ਰਿਸਦਾ ਫੋੜਾ। ਨਾਸੂਰ ਬਣਿਆ ਦਰਦ ਜਿਸ ਦੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਦਵਾ ਅਤੇ ਅਉਧ ਉਮਰਾਂ ਤੋਂ ਵਡੇਰੀ। ਜਿਸਮਾਂ ਦੇ ਜਖਮ ਤਾਂ ਭਲੇ ਹੀ ਭਰ ਜਾਂਦੇ ਅਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਦਾਗ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੇ, ਪਰ ਰੂਹ ਦੇ ਜਖਮ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਭਰਦੇ।

ਰੂਹ ਦੀਆਂ ਬਾਤਾਂ, ਰੂਹਾਂ ਵਾਲੇ ਜਾਣਨ। ਉਹ ਹੀ ਹੁੰਗਾਰਾ ਭਰਦੇ, ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਸਾਰਥਕ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਰੂਹ-ਬਨੇਰਿਆਂ 'ਤੇ ਜਗਦੇ ਚਿਹਰਾ ਧਰਦੇ। ਰੂਹ ਨਾਲ ਸਮਝਣ ਤੇ ਸਮਝਾਉਣ, ਪੜ੍ਹਨ ਤੇ ਪੜ੍ਹਾਉਣ, ਲਿਖਣ ਤੇ ਲਿਖਾਉਣ, ਖੇਡਣ ਤੇ ਖਿਡਾਉਣ, ਮੰਨਣ ਤੇ ਮਨਾਉਣ, ਹੱਸਣ ਤੇ ਹਸਾਉਣ ਅਤੇ ਜੀਣ ਤੇ ਜੀਵਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਨਸਲਕੁਸ਼ੀ ਹੀ ਹੋ ਗਈ। ਕੌਣ ਨੇ ਇਸ ਲਈ ਕਸੂਰਵਾਰ? ਕਿਵੇਂ ਰੂਹ ਦੇ ਬੀਜ-ਨਾਸ਼ ਨੂੰ ਰੂਹ-ਜਰਖੇਜ਼ਤਾ 'ਚ ਤਬਦੀਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ? ਇਹ ਸਮਿਆਂ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਸਵਾਲ।

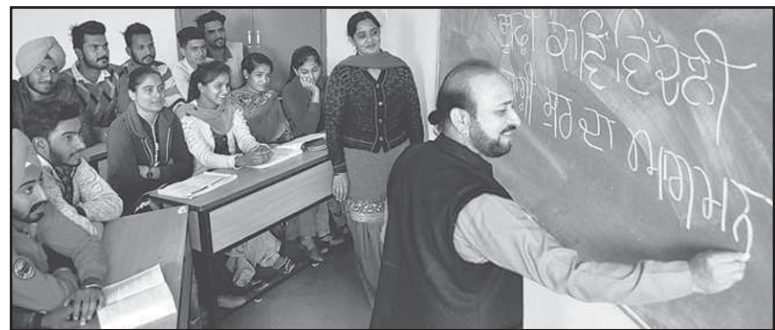
ਸੂਖਮਤਾ, ਸਹਿਜ ਅਤੇ ਸੰਵੇਦਨਾ ਮਰ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਰੂਹ ਦਾ ਮਰਨਾ ਨਿਸ਼ਚਿਤ। ਇਸ ਲਈ ਖੁਦ ਨੂੰ ਬਦਲਣਾ ਪਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਬਦਲਾਅ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਖੁਦ ਤੋਂ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ।

ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਸੁਚਾਰੂ, ਸੇਧਮਈ ਅਤੇ ਸੁਹਜਮਈ ਤਬਦੀਲੀ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ? ਆਮੀਨ!

ਮਾਸਟਰ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ

ਪਿਛਲੇ ਇੱਕ ਲੇਖ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਅਧਿਆਪਕ ਦੀ ਖੱਲ ਲਾਉਂਦਿਆਂ ਸੰਕੋਤ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਸਾਡੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਇਸ ਕਿੱਤੇ ਲਈ ਆਮ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਸ਼ਬਦ ਮਾਸਟਰ ਹੀ ਹੈ। ਕਈ ਬਾਲਕ ਸੰਬੰਧਨ ਵਜੋਂ ਮਾਹਰ ਤੇ ਹੋਰ ਸੌਖਾ ਮਾਤਰੀ ਵੀ ਬੋਲਦੇ ਹਨ। ਮਹਿਲਾ ਮਾਸਟਰਾਂ ਨੂੰ ਸੰਬੰਧਨ ਵਜੋਂ ਭੈਣੀ ਪਰ ਆਮ ਵਰਤੋਂ ਵਜੋਂ ਮਾਸਟਰਨੀ ਜਾਂ ਮਾਸਟਰਾਈ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦਾ ਏਨਾ ਬੋਲਬਾਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਮੇਂ ਦੇ ਗੋਤ ਨਾਲ ਦੋਹਾਂ ਲਈ ਸੰਬੰਧਨੀ ਸ਼ਬਦ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਸਰ ਅਤੇ ਮੈਡਮ ਚੱਲ ਪਏ ਹਨ। ਮਾਸਟਰੀ ਇੱਕ ਮਾਣਯੋਗ ਕਸਬ ਹੈ, ਪਰ ਅਜੋਕੇ ਦੌਰ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੀ ਕਾਫੀ ਬੇਕਦਰੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।

ਮਾਸਟਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ, ਜੋ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਤਰਜਮਾ ਦੀ ਵਿਦਿਆ-ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਸਾਡੀਆਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਵਾਤਿਆ। ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੇ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਅਧਿਆਪਕ ਲਈ ਮਾਸਟਰ ਸ਼ਬਦ ਹੀ

ਚਲਦਾ ਸੀ। ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਮਾਸਟਰ ਦਾ ਮੁੱਖ ਅਰਥ ਅਧਿਆਪਕ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਇੱਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਹਰ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਅਜਿਹਾ ਵਿਅਕਤੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਸਿਰੇ ਚਾੜ੍ਹਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਹੋਵੇ। ਪੁਰਾਣੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਰੂਪ Maegster ਦਾ ਅਰਥ ਵੀ ਅਧਿਆਪਕ, ਮਾਲਕ ਅਤੇ ਅਧਿਆਪਕ ਸੀ। ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਹੋਰ ਅੱਗੇ ਲਾਤੀਨੀ ਦੇ Magister ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਪਰਿਵਰਤਿਤ ਹੋ ਕੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਗਿਆ। ਲਾਤੀਨੀ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਮੁਖੀਆ, ਅਧਿਆਪਕ, ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਅਧਿਆਪਕ ਵੀ ਸੀ। ਮਾਲਕ ਹੋਣ ਤੋਂ ਭਾਵ ਨਿਰਾ ਭੌਤਿਕ ਸੰਪੱਤੀ ਦਾ ਸਵਾਮੀ ਹੋਣਾ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਸਵਾਮੀ ਵੀ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਵਿਅਕਤੀ ਹੀ ਕਾਸੇ ਦਾ ਮਾਹਰ, ਅਧਿਆਪਕ ਅਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਿਆਨ ਦਿਉ ਉਸਤਾਦ ਦਾ ਅਰਥ ਵੀ ਅਧਿਆਪਕ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਮਾਹਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਅਸੀਂ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨਾਲ ਵੀ ਕਰ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਪਿਛੋਕੜ ਵੀ ਉਹੋ ਲਾਤੀਨੀ ਮੂਲ ਹੀ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਰੂਪ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਹੈ। ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਲਾ ਅਧਿਆਪਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਲਾਤੀਨੀ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸ਼ਬਦ Magister ਤੋਂ ਬਣਿਆ, ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਮੁਖੀਆ, ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ, ਚਾਲਕ ਸੀ। ਪਰ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਬਣ ਕੇ ਇਸ ਦੇ ਅਰਥ ਸੰਕੁਚਿਤ ਹੋ ਕੇ ਕਾਨੂੰਨ ਲਾਗੂ

ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਅਧਿਆਪਕ ਹੀ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਆਮ ਤੋਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੋਂ ਆਮ ਅਰਥ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਦੀ ਰੁਚੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਆਮ ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਵਿੱਚ ਮਾਸਟਰ ਸ਼ਬਦ ਵੀ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਧਿਆਪਕ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਾਲਾ ਸ਼ਬਦ ਹੀ ਹੈ।

ਦੱਸ ਆਏ ਹਾਂ ਕਿ ਮਾਸਟਰ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਦਰਜੇ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਹੈ, ਜੋ ਭਾਰੋਪੀ ਮੂਲ Mag-yos ਤੋਂ ਵਿਗਸਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਮੂਲ ਦਾ ਦੂਸਰਾ ਅੰਸ਼ Yos ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਨੂੰ ਦੂਸਰੀ ਡਿਗਰੀ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਸੂਚਕ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਪੰਜਾਬੀ ਵਧੇਰਾ, ਸੁਹਣੇਰਾ ਆਦਿ ਵਿੱਚ 'ਏਰਾ'। ਇਸ ਅੰਸ਼ ਦੀ ਚਰਚਾ ਹਾਲ ਦੀ ਘੜੀ ਛੱਡ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਅਸਲੀ ਭਾਰੋਪੀ ਮੂਲ Meg ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮਹਾਨਤਾ,

ਵੱਡਪਣ, ਪ੍ਰਬਲਤਾ ਆਦਿ ਦੇ ਭਾਵ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਬਹੁ-ਉਤਪਾਤਕ ਮੂਲ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਵਿਕਸਿਤ ਹੋਇਆ ਲਾਤੀਨੀ ਸ਼ਬਦ Magister ਇੱਕ ਦੂਜੀ ਡਿਗਰੀ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਸਾਬਦਿਕ ਅਰਥ ਬਣਦਾ ਹੈ, 'ਵੱਡੇਰਾ ਜਾਂ ਮਹਾਨਤਰ' ਦੂਜਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਡੇਰੇ ਮਨੁੱਖ ਵਿੱਚ ਭੌਤਿਕ ਸੰਪੱਤੀ ਦੇ ਸਵਾਮੀ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਹੋਰ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਹੋਣ ਵਾਲਾ, ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਅਧੀਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਜਿਹੇ ਅਰਥ ਵੀ ਵਿਕਸਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

Meg ਮੂਲ ਨਾਲ ਜੁੜਦਾ ਇੱਕ ਸ਼ਬਦ ਹੈ, Major. ਇਹ ਵੱਡਾ, ਮਹਾਨ, ਵਿਰਾਟ, ਵਡ-ਆਕਾਰੀ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਾਲੇ Magnus ਤੋਂ ਬਣਿਆ। Major ਵੀ ਮਾਸਟਰ ਵਾਂਗ ਦੂਜੀ ਡਿਗਰੀ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਲਾਤੀਨੀ ਰੂਪ ਪਹਿਲਾਂ Magios ਸੀ ਤੇ ਫਿਰ Maior. ਸੋ, ਸਾਬਦਿਕ ਅਰਥ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਵੱਡੇਰਾ, ਪਰ ਵਰਤੀਦਾ ਅਰਥ ਹੈ, ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੋਤ ਜਾਂ ਬਾਲਗ। ਤੁਲਨਾ ਕਰੋ, ਸਾਡੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਵੱਡੇਰਾ ਸ਼ਬਦ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਪੁਰਖਾ, ਬਜ਼ੁਰਗ ਦਾ ਬੋਧਕ ਹੈ। ਸੈਨਾ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ੀਕ੍ਰਿਤ ਅਰਥ ਹੋਇਆ, ਅਜਿਹਾ ਅਫਸਰ ਜੋ ਕੈਪਟਨ ਤੋਂ ਵੱਡੇਰਾ ਪਰ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ-ਕਰਨਲ ਤੋਂ ਛੋਟਾ ਹੈ। ਮੇਜਰ ਤੋਂ ਬਣੇ ਮੈਜੋਰਿਟੀ ਤੋਂ ਭਾਵ ਵੱਡੀ ਜਾਂ ਪ੍ਰੋਤ ਉਮਰ ਵੀ ਹੈ ਤੇ ਬਹੁ-ਗਿਣਤੀ ਵੀ। ਉਪਰੋਕਤ Magnus ਤੋਂ ਇੱਕ

ਤੀਜੀ ਡਿਗਰੀ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਬਣਦਾ ਹੈ, Majesty. ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ ਸਰਵਉਚਤਾ, ਮਹਿਮਾ, ਵਡਿਤਣ, ਸ਼ਾਨੋ-ਸ਼ੌਕਤ ਹੋਣ ਦੇ ਭਾਵ ਸਮਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਗੁਣ ਕਿਸੇ ਰਾਜੇ-ਮਹਾਰਾਜੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਪਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਵੱਡੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੰਬੰਧਨੀ ਸ਼ਬਦ ਹੈ। ਜਰਮਨੀ ਵਿਖੇ ਸੱਤਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਇੱਕ ਸੰਤ ਦਾ ਨਾਂ ਮੈਗਨਸ ਸੀ।

ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਮਿਸਟਰ (ਅਤੇ ਮਿਸਟਰੈਸ) ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ ਵੀ ਮੁਢਲੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੱਡੇ ਹੋਣ ਦਾ ਭਾਵ ਹੀ ਹੈ, ਕੁਝ ਕੁਝ ਮਿਰਜ਼ਾ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ। ਇਹ ਵੀ ਮਾਸਟਰ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਹੀ ਇੱਕ ਭੇਦ ਹੈ। ਚਰਚਿਤ ਮੂਲ ਤੋਂ ਬਣੇ ਕੁਝ ਸ਼ਬਦ ਹੋਰ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਰਾਹੀਂ ਵੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਆਏ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ, Maestro. ਇਸ ਦਾ ਮੁੱਖ ਅਰਥ 'ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਉਸਤਾਦ' ਹੈ, ਪਰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਲਾ 'ਚ ਨਿਪੁੰਨ ਲਈ ਵੀ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਜਾਣ ਲੱਗਾ ਹੈ। ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਵੀ ਲਾਤੀਨੀ ਵਾਲਾ Magister ਹੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਇਤਾਲਵੀ ਰਾਹੀਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਗਿਆ, ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਦੇ ਸ਼ਬਦ-ਜੋੜ ਬਦਲ ਗਏ। ਇਸ ਦੇ ਅਰਥ ਇਸ ਲਈ ਸੰਕੁਚਿਤ ਹੋ ਗਏ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਇਤਾਲਵੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਵੱਡੇ ਸੰਗੀਤ ਆਚਾਰੀਆ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਣ ਲੱਗਾ ਸੀ।

ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਮੁਖੀਏ ਨੂੰ Mayor ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਵੀ ਮੈਗਨਸ ਤੋਂ ਬਣੇ ਮੇਜਰ ਦਾ ਹੋਰ ਅੱਗੇ ਵਿਕਾਸ ਹੈ। ਪੁਰਾਣੀ ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਰੂਪ ਹੋਇਆ ਸੀ, Maire, ਸੋ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਇਸ ਨੇ ਇਸ ਜਿਹੇ ਸ਼ਬਦ-ਜੋੜ ਧਾਰੇ। ਇਸੇ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਹਾਲੈਂਡ ਦਾ ਇੱਕ ਉਪ-ਨਾਂ ਹੈ, Meijer. ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪਾਠਕ ਜਾਣਦੇ ਹੋਣਗੇ ਕਿ ਮਧ-ਪੱਛਮੀ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੁਪਰਸਟੋਰ ਲੜੀ ਦਾ ਇਹੀ ਨਾਂ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਹਾਲੈਂਡ ਤੋਂ ਆਏ ਪਰਵਾਸੀ ਹੈਂਡਰਿਕ ਮਾਇਯਰ ਨੇ 1934 ਵਿੱਚ ਚਲਾਇਆ ਸੀ।

ਉਪਰੋਕਤ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇੱਕ ਤਾਂ ਇਹ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰੇ ਸ਼ਬਦ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਜਾਣੇ ਤੇ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਦੂਜਾ ਇਹ ਕਿ ਸਾਡੀਆਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਢੇਰ ਸਾਰੇ ਸਜਾਤੀ ਸ਼ਬਦ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਦਿਲਚਸਪ ਸਮਾਨਤਾ ਹੈ। ਭਾਰੋਪੀ ਮੂਲ Meg ਦੇ ਟਾਕਰੇ 'ਤੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਧਾਤੂ 'ਮਹ' ਅਤੇ 'ਮੰਹ' ਹਨ। ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਅਲੱਗ ਅਲੱਗ ਨਜਿੱਠਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਰੂਪਾਂ ਅਤੇ ਅਰਥਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਧਾਤੂ ਦਾ ਮੁਢਲਾ ਰੂਪ 'ਮਘ' ਹੀ ਸੀ। ਇਸ ਧਾਤੂ ਵਿੱਚ Meg ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੱਡਪਣ, ਪ੍ਰਬਲਤਾ ਆਦਿ ਦੇ ਭਾਵ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਆਮ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ, ਮਹਾਂ/ਮਹਾਨ, 'ਮਹਾ ਪੁਨੀਤ ਭਏ ਸੁਖ ਸੈਲੁ॥' (ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ)। ਇਸ ਤੋਂ ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ

ਸ਼ਬਦ ਬਣਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਪਿਛੇ ਚਰਚਾ ਵਿੱਚ ਲਿਆਏ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਟਾਕਰੇ ਵਾਲੇ ਕੁਝ ਪੰਜਾਬੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਹੀ ਉਲੇਖ ਕਰਾਂਗੇ।

ਸਫਾਈ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਜਾਂ ਜਮਾਦਾਰਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਆਮ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ, ਮਿਹਤਰ ਜੋ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦੇ ਇੱਕ ਸ਼ਬਦ 'ਮਹਤਰ' ਨਾਲ ਜਾ ਜੁੜਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ, ਪਿੰਡ ਦਾ ਮੁਖੀਆ, ਦਰਬਾਰੀ ਆਦਿ। ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਮਹ ਤੋਂ ਮਹਤ ਤੇ ਫਿਰ ਅੱਗੇ ਇਸ ਤੋਂ ਦੂਜੀ ਡਿਗਰੀ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਾ 'ਤਰ' ਪਿਛੇਤਰ ਲੱਗ ਕੇ ਬਣਿਆ ਹੈ। ਸੋ, ਸਾਬਦਿਕ ਅਰਥ ਵੱਡੇਰਾ ਹੋਇਆ। ਸਾਡਾ ਸਮਾਜ ਅਖੌਤੀ ਨੀਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਤੁਸ਼ਟੀਕਰਣ ਲਈ ਸਨਮਾਨਜਨਕ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਣ ਪ੍ਰਤੀ ਰੁਚਿਤ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਘੁਮਾਰ ਲਈ ਪਰਜਾਪਤੀ ਅਤੇ ਨਾਈ ਲਈ ਰਾਜਾ। ਇਸ ਲਿਹਾਜ਼ ਕਰਕੇ ਸਫਾਈ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੂੰ ਮਿਹਤਰ ਨਾਲ ਨਿਵਾਜਿਆ ਗਿਆ। ਇੱਕ ਰਾਏ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਹਮਲਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਸਵਰਨ ਜਾਤੀ ਦੇ ਕਈ ਲੋਕ ਜੁਲਮ ਤੋਂ ਡਰਦੇ ਆਪਣੇ ਮੂਲ ਸਥਾਨ ਤੋਂ ਭਜ ਕੇ ਹੋਰ ਥਾਂ 'ਤੇ ਫਿਰਦੇ ਮਜਬੂਰੀ ਵਿੱਚ ਨੀਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਪਰ ਮੁਢਲੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਚੀ ਜਾਤੀ ਦੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮਿਹਤਰ ਕਹਾਏ।

ਉਂਜ ਫਾਰਸੀ ਵਿੱਚ ਵੀ ਮੋਹਤਰ ਸ਼ਬਦ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਵੱਡੇਰਾ, ਸਰਦਾਰ ਹੈ, "ਮੋਹਤਰ ਨੂਹ ਦਿਆਂ ਬੇਟਿਆਂ ਜਿਦ ਕੀਤੀ, ਡੁਬ ਮੋਏ ਨੇ ਛੱਡ ਮੁਹਾਨਿਆਂ ਨੂੰ।" (ਹੀਰ ਵਾਰਸ)। ਟਰਨਰ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਫਾਰਸੀ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਵੀ ਅਸਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮਿਹਤਰ ਦਾ ਇੱਕ ਰੁਪਾਂਤਰ ਮਹਿਰ ਹੈ, "ਮਹਰ ਮਲੂਕ

ਕਹਾਈਐ॥" (ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ)। ਖੱਤਰੀਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਜਾਤੀ/ਗੋਤ ਮਹਿਰਾ ਹੈ। ਗੌਰਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਜਮਾਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮਿਹਤਰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਝੀਵਰਾਂ ਨੂੰ ਮਹਿਰੇ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਚਮਾਰਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਗੋਤ ਵੀ ਮਹਿਰਾ ਜਾਂ ਮਹਿਰਤਾ ਹੈ। ਮਾਤਾ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਮਹਤਰੀਆ ਸ਼ਬਦ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਮੂਲ ਅਰਥ ਵੱਡੇਰੀ ਉਮਰ ਦੀ ਸਨਮਾਨਤ ਔਰਤ, "ਸਾਜਨ ਮੀਤ ਪਿਤਾ ਮਹਤਰੀਆ॥" (ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ)। ਇਸ ਦਾ ਇੱਕ ਰੁਪਾਂਤਰ ਮਹਤਾਰੀ ਵੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਟਾਕਰੇ 'ਤੇ ਲਾਤੀਨੀ ਸ਼ਬਦ Magistra ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਵੱਡੀ ਉਮਰ ਦੀ ਇਸਤਰੀ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ। 'ਮਹ' ਧਾਤੂ ਤੋਂ ਇੱਕ ਸ਼ਬਦ ਬਣਦਾ ਹੈ,

**ਸ਼ਬਦ
ਝਰੋਖਾ**

ਬਲਜੀਤ ਬਾਸੀ

ਫੋਨ: 734-259-9353

ਮਹਤ ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਵੱਡਾ, ਵਿਸ਼ਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, "ਮਾਤਾ ਧਰਤ ਮਹਤੁ॥" (ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ)। ਇਸੇ ਦਾ ਰੁਪਾਂਤਰ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਡੇਰੇ ਜਾਂ ਸਾਧੂ-ਮੰਡਲੀ ਦੇ ਮੁਖੀ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸ਼ਬਦ ਮਹੰਤ। ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੇ ਕਰਤਾ ਧਰਤਾ ਮਹੰਤ ਕਹਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਮੂਲ ਅਰਥ ਵੀ ਵੱਡਾ ਆਦਮੀ ਹੀ ਹੈ। ਜਰਮਨੀ ਦੇ ਸੰਤ ਮੈਗਨਸ ਦੇ ਟਾਕਰੇ ਤੇ ਸ਼ਿਵ ਦਾ ਇੱਕ ਨਾਂ 'ਮਹੇਸ਼' (ਮਹਾ+ਈਸ਼) ਅਤੇ 'ਮਹਿੰਦਰ' (ਮਹਾ+ਇੰਦਰ) ਰੱਖੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਮਹਤ ਤੋਂ ਹੀ ਹੋਰ ਅੱਗੇ ਇੱਕ ਸ਼ਬਦ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਮਹਿਤਾ। ਇਹ ਮੁਢਲੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਲਈ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸਨਮਾਨਬੋਧਕ ਉਪਾਧੀ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇ ਪਿਤਾ ਪਟਵਾਰੀ ਸਨ, ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਨਮਾਨ ਵਜੋਂ ਮਹਿਤਾ ਕਾਲੂ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਮਹਿਤਾ ਹਿੰਦੂ, ਸਿੱਖਾਂ, ਜੈਨੀਆਂ, ਖੱਤਰੀਆਂ, ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਗੋਤ ਵੀ ਹੈ, "ਮੋਹਣ ਰਾਮ ਮਹਿਤਿਆ॥" (ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ

ਦੀ ਵਾਰ 'ਚੋਂ)। ਗੁਜਰਾਤੀ ਵਿੱਚ ਅਧਿਆਪਕ ਲਈ ਸੰਬੰਧਨਕਾਰੀ ਸ਼ਬਦ ਮਹਿਤਾ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸਤਰੀ ਲਈ ਇੱਕ ਵਡਿਆਈ ਸੂਚਕ ਸ਼ਬਦ ਹੈ, ਮਹਿਲਾ। ਮਹਾ ਤੋਂ ਬਣੇ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ ਇਸਤਰੀ ਦੀ ਜਨਨੀ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਾਨਤਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਸੰਭਵ ਹੈ, ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਮਾਤਾ-ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਮਾਜ ਦੀ ਉਪਜ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਦਾ ਹੋਰ ਰੂਪ ਹੈ, ਮਹੇਲੀ, "ਕੰਤਾਂ ਨਾਲਿ ਮਹੇਲੀਆ॥" (ਗੁਰੂ ਅਮਰ ਦਾਸ)। ਹਿੰਦੀ ਦੀਆਂ ਬੋਲੀਆਂ ਵਿੱਚ ਪਤਨੀ, ਘਰ ਵਾਲੀ ਲਈ ਇਸ ਦਾ ਇੱਕ ਰੂਪ ਮਹਿਰਾਰੁ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕੁਝ ਕੁਝ ਨਿਰਦਾਰ ਸੂਚਕ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਘਰੇਲੂ ਕੰਮ ਕਾਰਨ ਵਾਲੀ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਘਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਭਾਰਤੀ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਦਮੀ ਅਵਾਰਡ: ਇਸ ਸਾਲ

ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਰਤੀ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਦਮੀ ਦੇ ਦਫਤਰ ਫੋਨ ਆਇਆ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਸਾਲ ਦੇ ਅਵਾਰਡ ਲਈ ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਹੋਇਆ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਕਿਸੇ ਅਦਾਰੇ ਵਿੱਚ ਹਾਲੇ ਵੀ ਏਨੀ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਬਚੀ ਹੋਈ ਹੈ! ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਜਾਣੇ ਨਾ ਬੁੱਝੇ; ਇਹ ਭਾਣਾ ਕਿਵੇਂ ਵਾਪਰ ਗਿਆ? ਸੁਣਿਆ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਿ ਕਈ ਰੂਤੀ ਦੀ ਵੀ ਸੁਣੀ ਗਈ ਹੋਵੇ? ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਬਾਰਾਂ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਸੁਣੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ; ਪਰ ਹੁਣ ਤਾਂ ਉਮਰਾਂ ਬੀਤ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ (ਪ੍ਰੋ.)
ਫੋਨ: 91-94175-18384

ਬੈਰ, ਚਾਰ ਦਿਨਾਂ ਪਿਛੋਂ ਮੈਨੂੰ 5 ਕਿਤਾਬਾਂ ਦਾ ਪਾਰਸਲ ਮਿਲਿਆ। ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੇਖੀਆਂ ਤੇ ਲੇਖਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲੇ ਦਿਮਾਗ ਤੱਕ ਅੱਪੜਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਕਲਾ ਕਲਾਤਮਕਤਾ ਪੱਖੋਂ ਸਭ ਇੱਕੋ ਰੰਗ ਕਪਾਹੀ ਦਾ; ਜੋ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ। ਪਰ, ਜੋ ਚਾਹੀਦਾ, ਉਹ ਕਿੱਥੇ! ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤੀ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਦਮੀ ਅਵਾਰਡ ਦਾ ਜੋ ਅਕਸ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਢੁਕਵੀਂ ਕੋਈ

ਪੁਸਤਕ ਵੀ ਨਜ਼ਰ ਨਾ ਆਈ। ਫਿਰ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਦੂਜੇ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਲੇਖਕ-ਮਨੋਰਥ ਟੋਹੇ ਤਾਂ ਕਿਤੇ ਕੁਝ ਕੁਝ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਰਾਹ ਦਿਸਣ ਲੱਗਾ। ਹੋਰ ਘੱਖ ਪੜਤਾਲ ਕੀਤੀ, ਤਾਂ ਕਿਤੇ ਤਿੰਨ ਕਿਤਾਬਾਂ ਨਿੱਤਰ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈਆਂ। ਹੋਰ ਦੀਰਘ ਵਿਚਾਰ ਅਤੇ ਬਾਰੀਕੀ ਨਾਲ ਹਾਥ ਪਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਬੇਹੱਤ ਤਰਲ ਜਿਹੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਮਸਾਂ ਇੱਕ ਕਿਤਾਬ ਤੱਕ ਪੁੱਜਿਆ।

ਦਿਮਾਗ ਵਿੱਚ ਕਈ ਦਿਨ ਹੱਲਚਲ ਮਚੀ ਰਹੀ; ਹੇਠਲੀ ਉਤੇ ਤੇ ਉਤਲੀ ਹੇਠਾਂ ਸਰਕਦੀ ਰਹੀ। ਦਿਮਾਗ ਨੇ ਕਈ ਪੌੜੀਆਂ ਦਾ ਰੂਪ ਵਟਾ ਲਿਆ। ਕੋਈ ਕਿਤਾਬ ਕਿਸੇ ਪੌੜੀ 'ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋ ਕੇ ਉਪਰ ਜਾ ਬੈਠੇ ਤੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪੌੜੀ ਰਾਹੀਂ ਹੇਠਾਂ ਜਾ ਉਤਰੇ। ਮਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕੀ ਦਿਨ ਲਗਾਤਾਰ ਲੱਭੋ ਦੀ ਸੱਪ-ਸੀੜੀ ਚੱਲਦੀ ਰਹੀ। ਅਖੀਰ ਮੈਂ ਦਿੱਲੀ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਰਿਹਾਇਸ਼ਗਾਹ 'ਤੇ ਗੱਡੀ ਆਈ ਤੇ ਭਾਰਤੀ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਦਮੀ ਵਿਖੇ ਲੈ ਗਈ। ਅਕਾਦਮੀ ਦੇ ਵੱਡੇ ਹਾਲ ਵਿੱਚ ਦੂਜੇ ਦੋ ਜੱਜ ਤੇ ਕਨਵੀਨਰ ਸਾਹਿਬਾ ਮੇਰੀ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਸਭ ਨੇ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਮਨ ਮਸਤਕ ਦੀਆਂ ਸੱਪ-ਸੀੜੀਆਂ ਮੇਜ਼ 'ਤੇ ਖਿਲਾਰ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਨਰ ਚਾਹਤ ਕਛੁ ਅਉਰ

ਅਉਰੈ ਕੀ ਅਉਰੈ ਭਈ॥
ਚਿਤਵਤ ਰਹਿਓ ਨਗਉਰ
ਨਾਨਕ ਫਾਸੀ ਗਲਿ ਪਰੀ॥
ਮੈਂ ਖੁਦ ਨੂੰ ਇਤਨਾ ਸ਼ਸ਼ੋਪੰਜ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦੇਖਿਆ। ਮਨੋ-ਮਨੀ ਘਮਸਾਨ ਚੱਲਦੀ ਰਹੀ ਤੇ ਕਨਵੀਨਰ ਸਾਹਿਬਾ ਨਿਰਪੱਖ ਅੱਖ ਨਾਲ ਨਿਰਣਾ ਉਡੀਕਦੀ ਰਹੀ। ਉਸ ਦੀ ਹਾਲਤ ਉਹੀ ਜਾਣੇ। ਮਨ ਦੇ ਖੋਲ੍ਹਦੇ ਸਾਗਰ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋਏ ਤਾਂ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਦਮੀ ਦੇ ਅਵਾਰਡ ਦਾ ਮੌਕਾ ਖਾਲੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਜਾਂ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਨਿਰਣੇ 'ਤੇ ਮੈਂ ਖੁਦ ਏਨਾ ਸਪਸ਼ਟ ਅਤੇ ਪਰਪੱਕ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜਿਨੇ ਦੀ ਤਵੱਕੋ ਸੀ।

ਕਿਸੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਉਨੀ-ਇੱਕੀ, ਕਿਸੇ 'ਤੇ ਉਨੀ-ਬਾਈ, ਕਿਸੇ 'ਤੇ ਉਨੀ-ਤੇਈ, ਇੱਕ 'ਤੇ ਉਨੀ-ਸਤਾਈ ਅਤੇ ਇੱਕ 'ਤੇ ਉਨੀ-ਸੈਤੀ। ਸੈਤੀ ਵਾਲਾ ਮੇਰੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਸੰਤਾਲੀ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ। ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਮਨ ਦੀ ਲੁੱਡੋ ਕਬੱਡੀ ਤੋਂ ਵੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਖੇਡ ਬਣ ਗਈ। ਫੈਸਲਾ ਕਾਰਦਾ! ਮੁੱਠ ਦੀ ਰੇਤ ਵਾਂਗ ਕਿਰ ਕਿਰ ਜਾਵੇ ਤੇ ਹੱਥ ਕੁਝ ਵੀ ਨਾ ਆਵੇ। ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਮਹਾਭਾਰਤ ਜਿਹੀ ਘਮਸਾਣ ਹੋਈ ਕਿ ਅੰਤਰੀਵ ਉਧੇਤ-ਬੁਣ

ਅਤੇ ਦਲੀਲਾਂ ਦੇ ਘੱਟੇ ਨਾਲ ਦੋ ਤਿੰਨ ਖੂਹੀਆਂ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਭਰ ਗਈਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਕਨਵੀਨਰ ਸਾਹਿਬਾ ਦੇ ਜ਼ਬਤ ਦੀ ਬੇਅੰਤਤਾ, ਇੰਤਜਾਰ ਦੀ ਅਮੁੱਕਤਾ, ਸਲੀਕੇ ਦੇ ਸਹਿਜ ਅਤੇ ਨਿਰਲੇਪਤਾ ਦੇ ਕਮਾਲ ਦਾ ਮੈਂ ਪੁੱਜ ਕੇ ਕਾਇਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਅਜਿਹੇ ਇਤਮਿਨਾਨ ਨੂੰ ਸਲਾਮ!
ਬੈਰ! ਗੱਲ ਮੁਕਾਉਣੀ ਸੀ, ਮੁੱਕ ਗਈ। ਜਮੀਨ ਅਸਮਾਨ ਦੇ ਫਰਕ ਨਾਲ ਨਹੀਂ; ਬੱਸ ਉਨੀ, ਵੀਹ, ਇੱਕ 'ਚੋਂ ਉਨੀ ਜਿੱਤ ਗਈ। ਕੋਈ ਵੀ ਜਿੱਤ ਜਸਨ ਦਾ ਮੁਕਾਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਇਹ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਸਮਾਂ ਕਿਸੇ ਨਾਂ ਦੀ ਯੂ ਘੜੀਸ ਜਾਂ ਇਨਾਮ ਦੀ ਖਿੱਦੋ-ਖੁੱਡੀ ਦਾ ਅਖਾੜਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਇਹ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ ਤੇ ਚਿੰਤਕਾਂ ਤੋਂ ਸਹਿਜਮਈ ਚਿੰਤਨ ਅਤੇ ਮੰਥਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ।
ਆਓ, ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਸੋਚੀਏ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤਕਾਰੀ ਦੀ ਸੱਪ-ਸੀੜੀ ਖੇਡ ਵਿੱਚ ਸੀੜ੍ਹੀ ਬਣ ਅਰਸ਼ਾਂ ਵੱਲ ਉਪਰ ਚੜ੍ਹ ਰਹੇ ਹਾਂ ਜਾਂ ਸੱਪ ਬਣ ਬਣ ਰਸਾਤਲ ਵੱਲ ਹੇਠਾਂ ਖਿਸਕ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਆਓ, ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤਕਾਰੀ ਦੀ ਲੁੱਡੋ ਦੇ ਸੱਪਾਂ ਤੋਂ ਨਿਜਾਤ ਹਾਸਲ ਕਰੀਏ ਤੇ ਪੌੜੀਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਜਾਂ ਸਦਉਪਯੋਗ ਕਰਨਾ ਸਿੱਖੀਏ ਤਾਂ ਜੋ ਅਸੀਂ ਭਾਰਤੀ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਦਮੀ ਅਵਾਰਡ ਦੇ

ਹਾਣ ਦੇ ਰਹਿ ਜਾਂ ਬਣ ਸਕੀਏ।
ਚੇਤੇ ਰੱਖੋ, ਭਾਰਤੀ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਦਮੀ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਅਵਾਰਡ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਸੀ। ਭਾਰਤੀ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਦਮੀ ਦੇ ਅਵਾਰਡ ਦਾ ਮੀਟਰ ਹਰ ਸਾਲ ਬੋਣਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬੋਣਾ ਹੋਈ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਸਾਡੀ ਸਾਹਿਤਕਾਰੀ ਦਾ ਕੱਦ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਹਾਣ ਦਾ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਅਸੀਂ ਹਰੇਕ ਪਿਛਲਾ ਇਨਾਮ ਅਗਲੇ ਇਨਾਮ ਲਈ ਪੈਮਾਨਾ ਬਣਾ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਡਾ ਪੈਮਾਨਾ ਘਟਦਾ ਘਟਦਾ ਇਸ ਕਦਰ ਘਟ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਭਾਰਤੀ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਦਮੀ ਦੇ ਇਨਾਮ ਲਈ ਕੋਈ ਪੈਮਾਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਸਾਡਾ ਪੈਮਾਨਾ ਬੇਮਾਇਨਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।
ਹਰ ਇਨਾਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸ਼ਖਸ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਲਈ ਬਾਇ ਡਿਫਾਲਟ ਜਿਉਰੀ ਮੈਂਬਰ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਮੈਂਬਰ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਬਿਹਤਰ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਦੀ ਚੋਣ ਕਿਉਂ ਕਰੇਗਾ? ਹਰ ਹਾਲ ਉਹ ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਹੇਠਲੇ ਨੂੰ ਚੁਣੇਗਾ, ਤਾਂ ਜੋ ਖੁਦ ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਵੱਕਾਰ ਬਣਿਆ ਰਹਿ ਸਕੇ। ਕਮ ਸੋ ਕਮ ਇਸ ਇਨਾਮ ਦਾ ਪੈਮਾਨਾ ਹੀ ਸਹੀ ਰਹੇ।
ਆਓ, ਇਸ ਅਵਾਰਡ ਦੇ ਪ੍ਰਥਮ ਅਤੇ ਸਰਬੋਤਮ ਪੈਮਾਨੇ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਸਾਹਿਤਕ ਕੱਦ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾਈਏ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਿੱਥੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹਾਂ ਜਾਂ ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਪਾਣੀ 'ਚ ਹਾਂ? ਡੁੱਬੇ ਹੋਏ ਹਾਂ, ਗੋਤੇ ਖਾ ਰਹੇ ਹਾਂ ਕਿ ਤਰ ਰਹੇ ਹਾਂ?
ਆਓ, ਸੱਚ ਅਤੇ ਚੁੱਪ ਵੱਲ ਪਰਤੀਏ।

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਪਿਛਲਾ ਅੰਕ ਦੇਖੋ)

ਤੁਸੀਂ ਪੜ੍ਹ ਚੁਕੇ ਹੋ...

ਇਰਾਕ ਦੇ ਇਕ ਹਿੱਸੇ ਉਤੇ ਆਈ. ਐਸ. ਆਈ. ਐਸ. ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਾਜ਼ੀਦੀ ਕਬੀਲੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਲੋਕ ਉਜੜ-ਪੁੱਜੜ ਗਏ। ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਦੇ ਹੱਥ ਆਈਆਂ ਜਾਜ਼ੀਦੀ ਕੁੜੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਥਾਂਈਂ ਚੁਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਕੁੜੀ ਆਸਮਾ ਨੂੰ ਸੀਰੀਆ ਭੇਜਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚੁੰਗਲ ਵਿਚੋਂ ਬਚ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਅਤੇ ਘਰ ਦੇ ਜੀਆਂ ਦਾ ਚੇਤਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਚੇਤਿਆਂ ਵਿਚ ਹੀ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਜਾ ਵੜਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਉਹ ਸਮਾਂ ਹੈ ਜਦੋਂ ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਸੱਦਾਮ ਹੁਸੈਨ ਦਾ ਤਖਤਾ ਪਲਟਣ ਲਈ ਇਰਾਕ ਉਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਸੱਦਾਮ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ। ਨਵੀਂ ਹਕੂਮਤ ਆ ਗਈ ਪਰ ਉਦੋਂ ਹੀ ਸੁੰਨੀ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਕੁਝ ਧੜੇ ਦਹਿਸ਼ਤਪਸੰਦ ਬਣ ਗਏ ਅਤੇ ਸ਼ੀਆ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਤੇ ਜਾਜ਼ੀਦੀਆਂ 'ਤੇ ਕਹਿਰ ਢਾਹੁਣ ਲੱਗੇ। ਇਹ ਲੋਕ ਆਈ. ਐਸ. ਆਈ. ਐਸ. ਵਜੋਂ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੋਏ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਾਜ਼ੀਦੀਆਂ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਲ ਵਧਣ ਦੀਆਂ ਸੂਹਾਂ ਮਿਲਣ ਲੱਗੀਆਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਸਮਾ ਦੇ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਘੇਰਾ ਪਾ ਲਿਆ। ਹੁਣ ਪੜ੍ਹੋ ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ...

(8)

ਮਾਂ ਨੇ ਕਣਕ ਉਬਾਲੀ ਅਤੇ ਅੱਧੀ-ਅੱਧੀ ਕੜਕੀ ਸਭ ਨੂੰ ਪਾ ਦਿੱਤੀ। ਮੈਂ ਪਲੇਟ 'ਚੋਂ ਚਮਚਾ ਭਰ ਕੇ ਮੂੰਹ ਨੂੰ ਲਾਇਆ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਬੀਹੀ ਵਲੋਂ ਇਸਲਾਮਕ ਸਟੇਟ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਬੋਲ-ਬੁਲਾਰਾ ਜਿਹਾ ਸੁਣਿਆ। ਉਹ ਸਪੀਕਰ ਰਾਹੀਂ ਪਿੰਡ 'ਚ ਹੋਕਾ ਦਿੰਦੇ ਘੁੰਮ ਰਹੇ ਸਨ। ਮੈਂ ਉਧਰ ਧਿਆਨ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਆਵਾਜ਼ ਕੰਨੀ ਪਈ, "ਸੁਣੋ ਸਭ ਪਿੰਡ ਵਾਲੇ! ਇਸਲਾਮਕ ਸਟੇਟ ਦੇ ਕਮਾਂਡਰ ਦਾ ਹੁਕਮ ਐ ਕਿ ਪਿੰਡ ਦੇ ਲੋਕ ਸਕੂਲ 'ਚ ਇਕੱਠੇ ਹੋਣ। ਹਰ ਕੋਈ ਤੁਰੰਤ ਘਰੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਗਲੀ 'ਚ ਆ ਜਾਵੇ। ਸਾਡੇ ਲੜਾਕੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਕੂਲ ਤੱਕ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣਗੇ। ਚਲੋ ਛੇਤੀ ਤੁਰੋ।"

ਸੁਣਦਿਆਂ

ਹਰਮਿੰਦਰ ਚਹਾਲ
ਫੋਨ: 703-362-3239
chahals57@yahoo.com

ਹੀ ਮੇਰੇ ਹੱਥੋਂ ਚਮਚਾ ਡਿੱਗ ਪਿਆ। ਬਾਕੀਆਂ ਦਾ ਵੀ ਇਹੋ ਹਾਲ ਸੀ। ਹਰ ਕੋਈ ਘਬਰਿਆ ਉਠ ਖੜੋਤਾ। ਖਾਣਾ ਵਿਚੇ ਹੀ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਤੰਦੂਰ ਕੋਲ ਖੜ੍ਹੀ ਮਾਂ ਨੇ ਹੱਥਾਂ 'ਚ ਚੁੱਕਿਆ ਬਾਲਣ ਥਾਂ 'ਤੇ ਹੀ ਸੁੱਟ ਸਿਰ ਦੀ ਚੁੰਨੀ ਠੀਕ ਕੀਤੀ ਤੇ ਲੰਬਾ ਸਾਹ ਲੈਂਦਿਆਂ ਬੋਲੀ, "ਹੋਣੀ ਨਾ ਟਲੀ... ਹਾਏ ਰੱਬਾ ਸਾਥੋਂ ਕੀ ਕਸੂਰ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ... ਬੱਚਿਉ...?" ਇੰਨਾ ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਮਾਂ ਨੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰੀ। ਸਾਰੇ ਜਣੇ ਛੇਤੀ ਦੇਣੇ ਉਸ ਦੇ ਨੇੜੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਗਏ। ਫਿਰ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਸਾਰੇ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਸੁਣੋ। ਜੋ ਵੀ ਸਮਾਨ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਐ, ਚੁੱਕ ਲਵੋ। ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਐ, ਉਦੋਂ ਕਰੋ। ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਕੁੜੀਓ...!" ਮਾਂ ਨੇ ਗੱਲ ਵਿਚਾਲੇ ਛੱਡਦਿਆਂ ਸਾਡੇ ਵਲ ਵੇਖਿਆ। ਸ਼ਾਇਦ ਪੱਕ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸੱਭੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਣ ਰਹੀਆਂ ਹਾਂ। ਉਹ ਬੋਲੀ, "ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੀਆਂ ਆਪਣੇ ਪਹਿਨੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਦੇ ਉਤੋਂ ਦੀ ਜਿੰਨੇ ਹੋ ਸਕਦਾ ਐ, ਹੋਰ ਪਾ ਲਵੋ। ਖਿਆਲ ਰੱਖਿਉ, ਤੁਹਾਡਾ ਸਾਰਾ ਸਰੀਰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਢਕਿਆ ਹੋਵੇ। ਫਿਰ ਤੇ ਡਰ ਛੱਡੋ, ਹੁਣ ਛੇਤੀ ਦੇਣੇ ਤੁਰਨ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰੋ।"

ਅਸੀਂ ਸਮਝ ਗਈਆਂ ਸਾਂ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪਹਿਨੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਦੇ ਉਤੋਂ ਦੀ ਤਿੰਨ ਜੋੜੇ ਹੋਰ ਪਾ ਲਏ। ਇਵੇਂ ਹੀ ਬਾਕੀਆਂ ਨੇ ਕੀਤਾ। ਖੈਰੀ ਹੋਰੀ ਵੀ ਸਭ ਛੇਤੀ ਛੇਤੀ ਚੋਕੇ ਨੇੜੇ ਮਾਂ ਕੋਲ ਆ ਗਏ। ਇੰਨੇ ਨੂੰ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਪਟਾਕ ਦੇਣੇ ਖੁੱਲ੍ਹਿਆ ਤੇ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ, "ਚਲੋ ਬਾਹਰ

ਕਿਆਮਤ

ਹਰਮਿੰਦਰ ਚਹਾਲ ਦਾ ਨਾਵਲ 'ਕਿਆਮਤ' ਇਰਾਕ ਦੇ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਅਕੀਦੇ/ਕਬੀਲੇ ਜਾਜ਼ੀਦੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕੁੜੀ ਆਸਮਾ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੁਆਲੇ ਬੁਣਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਇਸਲਾਮਕ ਸਟੇਟ ਆਫ ਇਰਾਕ ਐਂਡ ਸੀਰੀਆ (ਆਈ. ਐਸ. ਆਈ. ਐਸ.) ਦੇ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦਾਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿਆਦਤੀਆਂ ਦਾ ਚਿੱਠਾ ਫਰੋਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਰਾਕ ਵਿਚ ਸੱਦਾਮ ਹੁਸੈਨ ਦੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਕਹਿਰ ਵਾਪਰਿਆ, ਪਰ ਆਈ. ਐਸ. ਆਈ. ਐਸ. ਦੇ ਉਭਾਰ ਪਿਛੋਂ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਕਹਿਰ ਦੀ ਹੱਦ ਹੋ ਗਈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ-ਸੁਣ ਕੇ ਕਾਲਜਾ ਮੂੰਹ ਨੂੰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਦੇ ਪਾਠਕ ਕੁਝ ਅਰਸਾ ਪਹਿਲਾਂ ਚਾਹਲ ਦੀ ਇਕ ਹੋਰ ਲਿਖਤ 'ਆਫੀਆ ਸਿੱਦੀਕੀ ਦਾ ਜਹਾਦ' ਪੜ੍ਹ ਚੁਕੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਅਲ-ਕਾਇਦਾ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਦੀ ਕੁੜੀ ਆਫੀਆ ਸਿੱਦੀਕੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਹਾਣੀ ਬੁਣੀ ਸੀ। ਆਫੀਆ ਨੂੰ 2010 ਵਿਚ 86 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਕੈਦ ਹੋਈ ਸੀ, ਉਹ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਅਮਰੀਕੀ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਬੰਦ ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਨਿਕਲੋ। ਛੇਤੀ ਕਰੋ।" ਇਹ ਇਸਲਾਮਕ ਸਟੇਟ ਦੇ ਮਿਲੀਟੈਂਟ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗਲੀ ਰਾਈਫਲਾਂ ਲਟਕ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਸਭ ਨੇ ਕਾਲੇ ਕੱਪੜੇ ਪਹਿਨੇ ਹੋਏ ਸਨ ਤੇ ਮੂੰਹ ਢਕੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਢਕੇ ਚਿਹਰਿਆਂ 'ਚੋਂ ਸਿਰਫ ਵਹਿਸ਼ੀ ਅੱਖਾਂ ਦਿਸ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਸਰੀਰ 'ਚੋਂ ਸੀਤ ਲਹਿਰ ਲੰਘ ਗਈ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਗਏ ਤਾਂ ਮਾਂ ਨੇ ਤੁਰਨ ਲੱਗਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, "ਜੋ ਰੱਬ ਦੀ ਰਜ਼ਾ ਐ, ਉਹ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿਣਾ ਐ। ਉਸ ਦੇ ਭਾਣੇ ਨੂੰ ਮੰਨਿਉ, ਕਿਸੇ ਨੇ ਹੋਸਲਾ ਨੂੰ ਹਾਰਨਾ ਪਰ ਯਾਦ ਰੱਖਿਉ, ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਬੁਰਾ ਵੀ ਵਾਪਰ ਸਕਦਾ ਐ। ਚਲੋ ਤੁਰੋ।"

ਮਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਾਲਜੇ 'ਚ ਤੀਰ ਵਾਂਗ ਖੁੰਭ ਗਈ। ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਕੁਝ ਵੀ ਵਾਪਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਮਾਂ ਨੇ ਵਿਚੋਂ 'ਚ ਖੜ੍ਹੋ ਕੇ ਚਾਰ-ਚੁਫੇਰੇ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰਦਿਆਂ ਹਉਕਾ ਭਰਿਆ ਤੇ ਘਰੋਂ ਨਿਕਲ ਪਈ। ਬਾਕੀ ਸਭ ਉਸ ਦੇ ਮਗਰ ਤੁਰ ਪਏ। ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਗਿਆਰਾਂ ਜੀਆਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾ, ਬਾਕੀਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਾ ਕੇ ਗਿਣਤੀ ਪੰਝੀ ਦੇ ਕਰੀਬ ਸੀ। ਘਰੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਦਿਆਂ ਮੈਂ ਪਿੱਛੇ ਮੁੜ ਕੇ ਵੇਖਿਆ। ਤੰਦੂਰ 'ਚੋਂ ਧੂੰਆਂ ਉਠ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਸਭ ਦਾ ਪਾਇਆ ਖਾਣਾ ਉਦੋਂ ਹੀ ਪਿਆ ਸੀ। ਕਾਹਲ 'ਚ ਇਕ ਕਮਰੇ ਦਾ ਬੂਰਾ ਵੀ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਰਹਿ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਹੁਣ ਪਿੱਛੇ ਮੁੜਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇੰਨੇ ਨੂੰ ਇਸਲਾਮਕ ਸਟੇਟ ਦੇ ਲੜਾਕੇ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਕੰਨੀ ਪਈ। ਉਸ ਨੇ ਕਾਹਲੀ ਤੁਰਨ ਲਈ ਦਬਕਾ ਮਾਰਿਆ ਸੀ। ਮੈਂ ਛੇਤੀ ਦੇਣੇ ਬਾਕੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਰਲ ਗਈ। ਬੀਹੀ 'ਚ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਪਿਛਾਂਹ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰੀ। ਮੇਰੀ ਸਹੇਲੀ ਫੌਜੀਆ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਸਮੇਤ ਉਧਰੋਂ ਵੀ ਕਈ ਜਣੇ ਸਾਡੇ ਵਾਂਗ ਤੁਰੇ ਆਉਂਦੇ ਸਨ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਸ਼ਾਮੀ ਅੰਮਾ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਖਰੌਤੀਆਂ ਘੜੀਸਦੀ ਆ ਰਹੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਹੌਲੀ ਹੋ ਜਾਵਾਂ ਤਾਂ ਕਿ ਉਹ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਆ ਰਲੇ ਪਰ ਬਰਾਬਰ ਤੁਰ ਰਹੇ ਲੜਾਕੇ ਦੇ ਡਰੋਂ ਮੈਂ ਉਦੋਂ ਹੀ ਤੁਰੀ ਗਈ। ਅਗਾਂਹ ਜਾ ਕੇ ਵੱਡੀ ਬੀਹੀ 'ਚ ਪੈਰ ਰੱਖਿਆ ਤਾਂ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਪਿੰਡ ਵਾਲੇ ਪਾਸਿਉਂ ਗਲੀ, ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਭਰੀ ਆ ਰਹੀ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਸਮਾਨ ਦੀ ਗਠੜੀ ਚੁੱਕੀ ਹੋਈ ਸੀ ਤੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਗਲ ਬੈਗ ਲਟਕ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਵਡੇਰੀ ਉਮਰ ਦੇ ਕਈ ਲੋਕ ਬਹੁਤ ਔਖੇ ਤੇ ਪੈਰ ਘੜੀਸਦੇ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਤੁਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਕਈਆਂ ਨੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਨੂੰ ਵੁੱਲਚੇਅਰ 'ਤੇ ਬਿਠਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਬਿਰਧ ਮਾਪੇ ਮੋਢਿਆਂ 'ਤੇ ਚੁੱਕੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਲੋਕ ਧੀਮੀ ਤੌਰ ਤੁਰਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਕੋਈ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬੋਲ ਰਿਹਾ। ਸਭ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਉਡੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਦੀ ਪੈਛੜ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਖੜਕਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਘਾਬਰੀਆਂ ਮਾਂ ਨੇ ਨਿੱਕੇ ਨਿਆਣਿਆਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵੀ ਬੰਦ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਸਨ ਤਾਂ ਕਿ ਕੋਈ ਮਿਲੀਟੈਂਟ ਚਿੜ ਕੇ ਕਿਸੇ ਜੁਆਕ ਨੂੰ ਹੀ ਨਾ ਮਾਰ ਸੁੱਟੇ। ਦਸ ਪੰਦਰਾਂ ਮਿੰਟਾਂ 'ਚ ਅਸੀਂ ਸਕੂਲ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਅਗਾਂਹ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਇਕੱਠ ਸੀ। ਮੈਂ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਖੜ੍ਹੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਚਿਹਰਿਆਂ ਵਲ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰੀ। ਸਭ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ 'ਚ ਡਰ ਦਾ ਸਾਇਆ ਸੀ। ਕਈ ਕੰਥ ਰਹੇ ਸਨ। ਕਈ ਹੰਝੂ

ਵਹਾ ਰਹੇ ਸਨ ਪਰ ਇਸਲਾਮਕ ਸਟੇਟ ਦੇ ਲੜਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਡਰਦੇ ਉਚੀ ਸਾਹ ਨਹੀਂ ਸਨ ਕੱਢ ਰਹੇ। ਹਰ ਪਾਸੇ ਦਹਿਸ਼ਤ ਸੀ। ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਇਸਲਾਮਕ ਸਟੇਟ ਦੇ ਸੈਂਕੜੇ ਮਿਲੀਟੈਂਟ ਘੁੰਮ ਰਹੇ ਸਨ। ਰਾਤ ਵੇਲੇ ਗੱਡੀਆਂ ਦੇ ਆਉਣ ਦਾ ਜੋ ਖੜਕਾ ਸੁਣਦਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਸ਼ਾਇਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਲੋ ਕੇ ਆਈਆਂ ਸਨ।

ਅਗਾਂਹ ਵੇਖਿਆ, ਕੁਝ ਲੋਕ ਸਕੂਲ ਅੰਦਰ ਦਾਖਲ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਬਾਕੀ ਅਜੇ ਪਿੱਛੇ ਹੀ ਲਾਈਨ 'ਚ ਸਨ। ਸਕੂਲ ਦੇ ਗੇਟ 'ਤੇ ਅੱਪੜੇ ਤਾਂ ਇਸਲਾਮਕ ਸਟੇਟ ਦਾ ਵੱਡਾ ਕਮਾਂਡਰ ਹਾਜ਼ੀ ਮੁਰਤਜ਼ਾ ਮੂਹਰੇ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ। ਸਾਡਾ ਮੁਖਤਾਰ, ਅਹਿਮਦ ਜਾਸੋ ਵੀ ਉਸ ਦੇ ਕੋਲ ਸੀ। ਮੈਂ ਸਮਝ ਗਈ ਕਿ ਕਮਾਂਡਰ ਨੇ ਸਾਡੇ ਮੁਖਤਾਰ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਦਾ ਮੁਖੀਆ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਕੋਲ ਖੜ੍ਹਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਸਾਡਾ ਗਰੁੱਪ ਗੇਟ ਦੇ ਨੇੜੇ ਪੁੱਜਾ ਤਾਂ ਕਮਾਂਡਰ ਮੂਹਰੇ ਆ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਉਚੀ ਆਵਾਜ਼ 'ਚ ਕਿਹਾ, "ਜਿਹੜੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਣਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨੇ, ਉਹ ਇਧਰ ਖੱਬੇ ਹੱਥ ਦੇ ਪਾਰਕ 'ਚ ਆ ਜਾਣ।" ਇੰਨਾ ਆਖ ਉਹ ਸਭ

ਆਈ.ਐਸ.ਆਈ.ਐਸ. ਦੇ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਲੜਾਕੇ

ਵਲ ਵੇਖਣ ਲੱਗਾ ਪਰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਨਾ ਉਸ ਨਾਲ ਅੱਖ ਮਿਲਾਈ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਪਾਰਕ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਜਾਣ ਲਈ ਨਿਕਲਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਮੁੜ ਕਿਹਾ, "ਜੋ ਕੋਈ ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਣ ਜਾਵੇਗਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਘਰ ਪਰਤ ਜਾਣ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਹੋਵੇਗੀ। ਉਹ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਇਸੇ ਪਿੰਡ 'ਚ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਿਤਾ ਸਕੇਗਾ। ਅਜੇ ਮੌਕਾ ਐ ਸੋਚ ਲਵੋ।"

ਪਰ ਸੋਚਣ ਵਿਚਾਰਨ ਵਾਲੀ ਤਾਂ ਗੱਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸਭ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਧਰਮ ਬਦਲਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਖੈਰ! ਕੁਝ ਦੇਰ ਉਡੀਕਣ ਪਿੱਛੋਂ ਵੀ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਮਾਂਡਰ ਦੀ ਗੱਲ ਨਾ ਮੰਨੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਗੁੱਸੇ 'ਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਚਲੋ ਫਿਰ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਚੱਲੋ। ਅਸੀਂ ਸਭ ਅੰਦਰ ਤੁਰ ਪਏ। ਅਗਾਂਹ ਦੂਸਰੇ ਮਿਲੀਟੈਂਟ ਸਭ ਨੂੰ ਵੱਖ ਵੱਖਰੇ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਇਕ ਪਾਸੇ ਤੇ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ। ਅਣਦਾੜੀਏ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਔਰਤਾਂ ਵਲ ਭੇਜ ਰਹੇ ਸਨ। ਬੰਦੇ ਸਕੂਲ ਦੇ ਗਰਾਊਂਡ ਵਲ ਚਲੇ ਗਏ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਸਕੂਲ ਦੇ ਕਮਰਿਆਂ 'ਚ ਜਾਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੋਇਆ। ਅਸੀਂ ਉਧਰ ਤੁਰ ਪਈਆਂ ਅਤੇ

ਇਕ ਕਮਰੇ ਦੇ ਕੋਨੇ 'ਚ ਜਾ ਬੈਠੀਆਂ। ਮੈਂ ਵੇਖਿਆ, ਹਰ ਕੋਈ ਮਾਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਬੈਠਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮਾਂ ਨੇ ਛੋਟਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਬਿਠਾ ਲਿਆ। ਉਦੋਂ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸ਼ਾਮੀ ਅੰਮਾ ਆ ਬੈਠੀ ਤਾਂ ਕਈ ਜਣੇ ਉਸ ਨਾਲ ਲੱਗ ਕੇ ਬਹਿ ਗਏ। ਵਾਲਿਦ, ਖਾਲਿਦ ਅਤੇ ਹਾਜ਼ਮ ਵੀ ਔਰਤਾਂ ਨਾਲ ਉਧਰ ਹੀ ਆ ਗਏ। ਮੇਰੇ ਖੱਬੇ ਹੱਥ ਫੌਜੀਆ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਸੀ। ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਕੋਲ ਦੇ ਮਿਲੀਟੈਂਟ ਬੰਦੂਕਾਂ ਲਈ ਪਹਿਰੇ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹੇ ਸਨ। ਇਕ ਪਾਸਿਉਂ ਕਈਆਂ ਦੇ ਰੋਣ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ ਤਾਂ ਮਿਲੀਟੈਂਟ ਦੂਰੋਂ ਗੁੱਸੇ 'ਚ ਬੋਲਿਆ, "ਕਿਸੇ ਦੀ ਵੀ ਆਵਾਜ਼ ਨਾ ਆਵੇ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਤੁਹਾਡੀ ਵਾਰੀ ਨੂੰ ਆਉਂਦੀ, ਚੁੱਪ ਕਰਕੇ ਬੈਠੋ।"

ਇੰਨੇ ਨਾਲ ਹੀ ਰੋਂਦਿਆਂ ਦੀਆਂ ਹਿਚਕੀਆਂ ਵਿਚ ਦਬ ਗਈਆਂ। ਵਾਰੀ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਅਜੇ ਕੁਝ ਦੇਰ ਇਵੇਂ ਹੀ ਬੈਠਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਬੈਠਣਾ ਵੀ ਸੌਖਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਹੁੰਮਸ ਬਹੁਤ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਤੀਹਰੇ-ਚਹੁਰੇ ਕੱਪੜੇ ਪਾਏ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਵੀ ਗਰਮੀ ਵੱਟ ਕੱਢ ਰਹੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਉਠ ਕੇ ਤਾਕੀ ਵਿਚੋਂ ਪਿੰਡ ਵਲ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰੀ। ਸਾਡੇ ਘਰ ਦੀ ਛੱਤ ਦਿਸ ਰਹੀ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਘਰ ਦੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚਲੇ ਦਰਖਤ ਦੀ ਟੀਸੀ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੀ ਸੀ। ਦੂਰ ਪਿੰਡ ਵਲੋਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਘਰਾਂ 'ਚੋਂ ਧੂੰਆਂ ਉਠ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਕਈਆਂ ਦੀਆਂ ਛੱਤਾਂ ਤੋਂ ਟੀ. ਵੀ. ਐਨਟੀਨੇ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੇ ਸਨ। ਪਿੰਡ ਖਾਮੋਸ਼ ਪਿਆ ਸੀ। ਬਸ ਕਦੇ ਕਦੇ ਭੌਂਕਦੇ ਕੁੱਤਿਆਂ ਦੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਇਸ ਖਾਮੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਤੋੜ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਪਲ ਦੀ ਪਲ ਮੇਰੇ ਮਨ 'ਚੋਂ ਵਿਚਾਰ ਲੰਘ ਗਿਆ ਕਿ ਮੁੜ ਕੇ ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਪਿੰਡ 'ਚ ਪੈਰ ਪਾਉਣਾ ਨਸੀਬਾਂ 'ਚ ਨਾ ਹੋਵੇ।

ਫਿਰ ਮੈਂ ਬਾਹਰ ਸਕੂਲ ਦੇ ਗਰਾਊਂਡ ਵਲ ਵੇਖਿਆ। ਇਸਲਾਮਕ ਸਟੇਟ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਇਕ ਪਾਸੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰ ਲਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਹ ਸਭ ਨੀਵੀਂ ਪਾਈ ਖੜ੍ਹੇ ਸਨ। ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਕਮਾਂਡਰ ਦੀ ਉਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਫਿਰ ਸੁਣੀ। ਉਸ ਨੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਣ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਦੁਹਰਾਈ ਸੀ ਪਰ ਨੀਵੀਂ ਪਾਈ ਖੜ੍ਹੇ ਬੰਦਿਆਂ 'ਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਉਸ ਦੀ ਗੱਲ ਦਾ ਉਤਰ ਨਾ ਦਿੱਤਾ। ਫਿਰ ਉਸ ਨੇ ਮੁਖਤਾਰ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਆਪ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛੇ। ਮੁਖਤਾਰ ਨੇ ਕਮਾਂਡਰ ਦੀ ਗੱਲ ਕਹਿ ਸੁਣਾਈ। ਉਸ ਦਾ ਵੀ ਕਿਸੇ ਨੇ ਜੁਆਬ ਨਾ ਦਿੱਤਾ। ਕਮਾਂਡਰ ਨੇ ਗੁੱਸੇ 'ਚ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਵੇਖਿਆ ਤੇ ਫਿਰ ਮੁਖਤਾਰ ਨੂੰ ਬੋਲਿਆ,

ਲੜੀਵਾਰ ਨਾਵਲ ਕਿਸਤ ਸੱਤਵੀਂ

ਬੈਗ 'ਚ ਸੁੱਟ ਦਿੰਦਾ। ਫਿਰ ਉਹ ਅਗਲੇ ਜਣੇ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੌਜ਼ੀ ਅਤੇ ਖੈਰੀ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੈਲ ਫੋਨ, ਬੁਟੀਆ ਬਗੈਰਾ ਲੈ ਲਿਆ। ਅਗਾਂਹ ਉਹ ਦਾਊਦ ਮੂਹਰੇ ਜਾ ਖਲੋਤੇ ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਅੱਖ ਨਾ ਮਿਲਾਈ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਮੁਤਾਬਕ ਆਪਣੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕੀਤੀਆਂ। ਮੇਰਾ ਕਾਲਜਾ ਡੁੱਬ ਗਿਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਦਾਊਦ ਦੇ ਗੁੰਮਲ ਅਤੇ ਮਾਣਮੱਤੇ ਸੁਭਾਅ ਨੂੰ ਜਾਣਦੀ ਸਾਂ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਬਕਾ ਮਾਰਿਆ ਤਾਂ ਦਾਊਦ ਨੇ ਗੁੱਸੇ 'ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲ ਵੇਖਿਆ। ਇੰਨੇ ਨੂੰ ਇਕ ਜਣੇ ਨੇ ਦਾਊਦ ਦਾ ਘੜੀ ਵਾਲਾ ਹੱਥ ਮਰੋੜ ਕੇ ਘੜੀ ਉਤਾਰਨੀ ਚਾਹੀ। ਇਸ 'ਤੇ ਦਾਊਦ ਦਾ ਗੁੱਸਾ ਫਟ ਗਿਆ। ਉਹ ਮਿਲੀਟੈਂਟ ਨੂੰ ਧੱਕਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਉਸ ਦੇ ਗਲ ਨੂੰ ਪੈ ਗਿਆ। ਦੂਸਰੇ ਮਿਲੀਟੈਂਟ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਬੰਦੂਕ ਦਾ ਬੱਟ ਮਾਰਿਆ। ਫਿਰ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਉਸ ਦੇ ਕੁੱਟ ਪੈਣ ਲੱਗ ਪਈ। ਇਹ ਵੇਖ ਕੇ ਮੇਰੀ ਚੀਕ ਨਿਕਲਣ ਲੱਗੀ ਸੀ ਪਰ ਮਾਂ ਵਲ ਵੇਖਦਿਆਂ ਮੈਂ ਦਰਦ ਅੰਦਰੇ ਦਬਾ ਲਿਆ। ਉਦੋਂ ਨੂੰ ਮਿਲੀਟੈਂਟਾਂ ਨੇ ਦਾਊਦ ਦੇ ਹੱਥ ਪਿੱਛੇ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਟਰੱਕ 'ਚ ਚੜ੍ਹਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਧਰੋਂ ਨਜ਼ਰ ਹਟਾ ਕੇ ਮੈਂ ਪਿੰਡ ਵਲ ਵੇਖਣ ਲੱਗੀ। ਅਜੇ ਲੋਕ ਆ ਰਹੇ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਪਿੰਡ ਦੇ ਲੋਕ ਆਉਣੋਂ ਬੰਦ ਹੋ ਗਏ ਤਾਂ ਪਿੱਛੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮਿਲੀਟੈਂਟ ਨਜ਼ਰ ਆਏ। ਮੈਂ ਸਮਝ ਗਈ ਕਿ ਇਹ ਸਭ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਘਰਾਂ 'ਚੋਂ ਕੱਢਣ ਲਈ ਗਏ ਸਨ। ਹੁਣ ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਪਿੰਡ ਖਾਲੀ ਕਰ ਆਏ ਹਨ।

ਬਾਹਰ ਸਕੂਲ ਦੇ ਗਰਾਊਂਡ ਵਿਚ ਮਿਲੀਟੈਂਟ ਸਭ ਤੋਂ ਸਮਾਨ ਇਕੱਠਾ ਕਰ ਹਟੇ। ਫਿਰ ਕਮਾਂਡਰ ਨੇ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਬਾਹਰੋਂ ਟਰੱਕ ਬੈਕ ਹੋਣ ਲੱਗੇ। ਟਰੱਕ ਅੰਦਰ ਆ ਗਏ ਤਾਂ ਕਮਾਂਡਰ ਨੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਵਾਰੇ-ਵਾਰੀ ਟਰੱਕ 'ਚ ਚੜ੍ਹਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ, "ਚਲੋ ਛੇਤੀ ਸਵਾਰ ਹੋਵੋ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਹਾੜਾਂ 'ਤੇ ਛੱਡ ਆਈਏ।" ਉਸ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਬੰਦੇ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਟਰੱਕਾਂ ਵਲ ਖਿਸਕਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਪਿੱਛੋਂ ਮਿਲੀਟੈਂਟ ਬੰਦੂਕਾਂ ਦੇ ਬੱਟ ਮਾਰਨ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਸਭ ਕਾਹਲੀ ਨਾਲ ਟਰੱਕਾਂ 'ਚ ਚੜ੍ਹਨ ਲੱਗੇ। ਬਹੁਤੇ ਭੋਲੇ ਹਾਲੇ ਵੀ ਇਸੇ ਉਮੀਦ 'ਚ ਸਨ ਕਿ ਉਹ ਸਿੰਜਾਰ ਪਹਾੜਾਂ 'ਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਇਕ ਟਰੱਕ ਭਰ ਗਿਆ ਤਾਂ ਪਿੱਛੋਂ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਉਹ ਬਾਹਰ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਫਿਰ ਦੂਸਰਾ ਟਰੱਕ ਭਰਨ ਲੱਗਿਆ।

ਮੈਂ ਵੇਖਿਆ, ਖੈਰੀ ਅਤੇ ਹੌਜ਼ੀ ਅੱਗੜ-ਪਿੱਛੜ ਟਰੱਕ 'ਚ ਚੜ੍ਹ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਹ ਡਰ ਨਾਲ ਕੰਥ ਰਹੇ ਸਨ। ਜਿਉਂ ਹੀ ਖੈਰੀ ਨੇ ਟਰੱਕ ਦੀ ਆਖਰੀ ਪੌੜੀ 'ਤੇ ਪੈਰ ਰੱਖਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਪਿੱਛਾਂਹ ਮੁੜ ਕੇ ਵੇਖਿਆ। ਉਸ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਪੀਲਾ ਜ਼ਰਦ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਸਾਨੂੰ ਭਾਲ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਮੈਂ ਤਾਕੀ 'ਚੋਂ ਉਸ ਵਲ ਹੌਲੀ ਜਿਹੀ ਹੱਥ ਹਿਲਾਇਆ ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰ ਨਾ ਆਇਆ ਤੇ ਉਹ ਉਦਾਸ ਜਿਹਾ ਟਰੱਕ 'ਚ ਵੜ ਗਿਆ। ਇਵੇਂ ਹੀ ਹੌਜ਼ੀ ਨੇ ਕੀਤਾ। ਉਹ ਆਖਰੀ ਪੌੜੀ 'ਤੇ ਤੁਰਕਦਾ ਪਿੱਛੇ ਮੁੜ ਕੇ ਵੇਖਣ ਲੱਗਾ। ਉਹ ਇਧਰ ਉਧਰ ਝਾਕੀ ਗਿਆ ਪਰ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਡੇ 'ਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਨਾ ਦਿਸਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਹਰਾਸਿਆ ਜਿਹਾ ਉਥੇ ਹੀ ਖੜ੍ਹੇ ਗਿਆ। ਉਦੋਂ ਹੀ ਪਿੱਛੇ ਖੜ੍ਹੇ ਮਿਲੀਟੈਂਟ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਧੱਕਾ ਮਾਰਿਆ। ਹੌਜ਼ੀ ਬੁਢਾੜ ਪਰਨੇ ਟਰੱਕ 'ਚ ਜਾ ਡਿੱਗਿਆ। ਮੇਰੀ ਭੁੱਭ ਨਿਕਲੀ ਪਰ ਮੈਂ ਮੂੰਹ 'ਤੇ ਹੱਥ ਧਰਦਿਆਂ ਰੋਣਾ ਅੰਦਰੇ ਦਬਾ ਲਿਆ। ਇਹ ਟਰੱਕ ਵੀ ਭਰ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਵੀ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਕੇ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਫਿਰ ਹੋਰ ਟਰੱਕ ਭਰਨ ਲੱਗੇ।

ਜਦੋਂ ਸਾਰੇ ਟਰੱਕ ਭਰ ਗਏ ਤਾਂ ਕਮਾਂਡਰ ਦੇ ਹੁਕਮ 'ਤੇ ਇਕ-ਇਕ ਕਰ ਕੇ ਅੱਗੜ-ਪਿੱਛੜ ਟਰੱਕ ਤੁਰ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਗਰ ਕਮਾਂਡਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜੀਪ ਲਾ ਲਈ। ਸਭ ਔਰਤਾਂ ਉਚੀ ਸਿਰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਆਪਣੇ ਮਰਦਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂਦਿਆਂ ਵੇਖਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ। ਟਰੱਕ ਸੜਕ ਛੱਡ ਕੇ ਖੇੜਾਂ ਵਲ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਖੇੜੀ ਦੇਰ 'ਚ ਅੱਖਾਂ ਤੋਂ ਉਝਲ ਹੋ ਗਏ। ਕੋਈ ਪੰਦਰਾਂ ਕੁ ਮਿੰਟਾਂ ਬਾਅਦ

(ਅਗਲੇ ਸਫੇ 'ਤੇ ਜਾਰੀ)

ਲਗਾਤਾਰ ਗੋਲੀਆਂ ਚੱਲਣ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਾਲਜਾ ਰੁੱਗ ਭਰ ਕੇ ਬਾਹਰ ਖਿੱਚ ਲਿਆ ਹੋਵੇ। ਜੇ ਡਰ ਸੀ, ਉਹ ਸੱਚ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਅੰਦਰ ਚੀਕ ਚਿਹਾੜਾ ਮੱਚ ਗਿਆ। ਸਭ ਔਰਤਾਂ ਉਚੀ-ਉਚੀ ਰੋਣ-ਕੁਰਲਾਉਣ ਲੱਗੀਆਂ। ਮਿਲੀਟੈਂਟ ਦਬਕੇ ਮਾਰਦੇ ਚੁੱਪ ਕਰਵਾ ਰਹੇ ਸਨ ਪਰ ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਰੋਣਾ ਉਚਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਫਿਰ ਅਗਲਿਆਂ ਨੇ ਬੰਦੂਕਾਂ ਦੀਆਂ ਹੁੱਡਾਂ ਮਾਰ-ਮਾਰ ਕੇ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਚੁੱਪ ਕਰਵਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ ਫਿਰ ਵੀ ਚੁੱਪ ਨਾ ਹੋਈਆਂ ਤਾਂ ਇਕ ਮਿਲੀਟੈਂਟ ਨੇ ਬੰਦੂਕ ਦੇ ਫਾਇਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਇਸ ਨਾਲ ਇਕਦਮ ਚੁੱਪ ਪਸਰ ਗਈ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਇਹ ਵੇਖਣ ਲਈ ਸਿਰ ਉਚਾ ਵੀ ਨਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਗੋਲੀ ਕਿਸ ਦੇ ਲੱਗੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਿਰਫ ਹਵਾਈ ਫਾਇਰ ਸਨ। ਮੈਂ ਵੇਖਿਆ, ਮਾਂ ਚੁੱਪ 'ਚ ਮੂੰਹ ਕਰ ਕੇ ਕੁਰਲਾ ਰਹੀ ਸੀ, "ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੇਰੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਸੁੱਟਿਆ ਵੇ ਲੋਕੇ, ਹਾਏ ਮੈਂ ਮਰ ਗਈ ਵੇ..."

ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦਿਆਂ ਵੇਖ ਕੇ ਸ਼ਾਮੀ ਔਮਾ ਨੇ ਹੌਲੀ ਦੇਣੇ ਕਿਹਾ, "ਸਾਇਰਾ ਬੀਬੀ, ਜੇ ਹੋ ਗਿਆ, ਉਸ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਸੋਚੋ ਕਿ ਇਸ ਵੇਲੇ ਜੋ ਕੁਛ ਪਿੱਛੇ ਰਹਿ ਗਿਆ ਐ, ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਬਚਾਉਣਾ ਐ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਜਿੰਦਾ ਰੱਖਣਾ ਐ।"

ਮਾਂ ਨੇ ਹੰਝੂ ਪੂੰਝੇ ਤੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਬੈਠੇ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਚਿਹਰਿਆਂ ਵਲ ਵੇਖਿਆ। ਹਰ ਦੀ ਨਿਗਾਹ ਉਸੇ 'ਤੇ ਜੰਮੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਨਜ਼ਰਾਂ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਭ ਨੂੰ ਹੌਸਲਾ ਰੱਖਣ ਨੂੰ ਕਿਹਾ। ਸੜਕ ਵਲੋਂ ਖੜਕਾਂ ਸੁਣਿਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਧਰ ਨਜ਼ਰ ਘੁਮਾਈ। ਸਾਰੇ ਟਰੱਕ ਅਤੇ ਕਮਾਂਡਰ ਦੀ ਜੀਪ ਮੁੜੇ ਆਉਂਦੇ ਦਿਸੇ। ਉਹ ਖੂਨੀ ਖੇਡ, ਖੇਡ ਕੇ ਵਾਪਸ ਪਰਤ ਆਏ ਸਨ। ਹੋਣ ਤੋਂ ਕੰਮ ਨਬੜ ਕੇ ਕਮਾਂਡਰ ਅੰਦਰ ਔਰਤਾਂ ਵਲ ਤੁਰ ਪਿਆ। ਕੋਲ ਆ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਹੁਕਮ ਸੁਣਾਇਆ, "ਚਲੋ ਸਭ, ਟਰੱਕਾਂ 'ਚ ਸਵਾਰ ਹੋਵੋ। ਉਠੋ ਛੇਤੀ।"

ਉਸ ਦੇ ਹੁਕਮ 'ਤੇ ਸਭ ਉਠ ਕੇ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲੱਗੀਆਂ। ਉਹ ਤੇਜ਼ ਤੁਰਨ ਦਾ ਕਹਿ ਰਹੇ ਸਨ ਪਰ ਦੁੱਖ ਦੀਆਂ ਝੰਬੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲ ਕੋਈ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਉਦੋਂ ਹੀ ਪੈਰ ਘੜੀਸਦੀਆਂ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਤੁਰੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਮਿਲੀਟੈਂਟ ਸਭ ਨੂੰ ਟਰੱਕਾਂ 'ਚ ਚੜ੍ਹਾਉਣ ਲੱਗੇ। ਪਹਿਲਾ ਟਰੱਕ ਭਰ ਗਿਆ। ਮੈਂ, ਜਾਹਰਾ, ਜੀਨਤ ਅਤੇ ਫੌਜੀਆ ਟਰੱਕ 'ਚ ਚੜ੍ਹ ਚੁੱਕੀਆਂ ਸਾਂ ਪਰ ਮਾਂ ਅਜੇ ਪਿੱਛੇ ਹੀ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮਾਂ ਨੂੰ ਅਗਾਂਹ ਲੈ ਆਈਏ ਪਰ ਮਿਲੀਟੈਂਟਾਂ ਨੇ ਸਾਡੀ ਇਕ ਨਾ ਚੱਲਣ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਟਰੱਕ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਅਸੀਂ ਮਨ ਮਸੇਸ ਕੇ ਰਹਿ ਗਈਆਂ। ਟਰੱਕ ਤੁਰ ਪਿਆ। ਡਰਾਈਵਰ ਨੇ ਇਕਦਮ ਟਰੱਕ ਤੇਜ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਬੜ-ਖਾਬੜ ਰਸਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਇਕ ਦੂਜੀ ਦੇ ਉਤੋਂ ਦੀ ਇੱਧਰ-ਉਧਰ ਡਿਗਦੀਆਂ ਚੀਕਾਂ ਮਾਰਨ ਲੱਗੀਆਂ ਪਰ ਡਰਾਈਵਰ ਨੇ ਕੋਈ ਪਰਵਾਹ ਨਾ ਕੀਤੀ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਸੜਕ ਨਾ ਆ ਗਈ, ਅਸੀਂ ਉਦੋਂ ਹੀ ਇੱਧਰ-ਉਧਰ ਡਿਗਦੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਫਿਰ ਥੋੜ੍ਹਾ ਸੁੱਖਾ ਸਾਹ ਆਇਆ ਤਾਂ

ਭੁੱਖ ਪਿਆਸ ਵਲ ਧਿਆਨ ਗਿਆ। ਭੁੱਖ ਲਈ ਤਾਂ ਕੋਲ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਬੋਤਲ ਕੱਢ ਕੇ ਕੁਝ ਘੁੱਟਾਂ ਪਾਣੀ ਦੀਆਂ ਪੀ ਲਈਆਂ।

ਬਾਹਰ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰੀ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਟਰੱਕ ਸਿੱਜਾਰ ਪਹਾੜਾਂ ਵਲ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮਨ 'ਚ ਉਮੀਦ ਜਿਹੀ ਜਾਗੀ ਕਿ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੇ ਮਰਦ ਮੈਂਬਰ ਨਾਲ ਤਾਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਵਾਪਰਿਆ, ਚਲੇ ਕਮ ਸੇ ਕਮ ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਉਥੇ ਲਿਜਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਟਰੱਕ, ਪਹਾੜ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਖੱਬੇ ਹੱਥ ਮੁੜ ਗਿਆ ਤਾਂ ਸਭ ਉਮੀਦਾਂ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਕੋਈ ਘੰਟੇ ਭਰ ਪਿੱਛੇ ਟਰੱਕ ਸਿੱਜਾਰ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਹੱਦ 'ਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਸ਼ਹਿਰ 'ਚ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਵੇਖਿਆ, ਸਭ ਕੁਝ ਆਮ ਵਾਂਗ ਹੀ ਦਿਸ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਇਸ ਸ਼ਹਿਰ 'ਚ ਬਹੁਤ ਵਾਰ ਆਏ ਸਾਂ। ਸ਼ਹਿਰ 'ਚ ਕੋਈ ਖਾਸ ਤਬਦੀਲੀ ਨਾ ਦਿਸੀ, ਸਿਰਫ ਇਕ ਗੱਲ ਦੇ ਕਿ ਹਰ ਪਾਸੇ ਇਸਲਾਮਕ ਸਟੇਟ ਵਾਲੇ ਹਰਲ-ਹਰਲ ਕਰਦੇ ਫਿਰਦੇ ਸਨ। ਫਿਰ ਉਮੀਦ ਹੋਈ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਸਾਨੂੰ ਸ਼ਹਿਰ 'ਚ ਹੀ ਛੱਡ ਦੇਣ ਪਰ ਟਰੱਕ ਸ਼ਹਿਰ 'ਚੋਂ ਲੰਘਦਾ ਅਗਾਂਹ ਤੁਰ ਗਿਆ। ਅੱਧੇ ਕੁ ਘੰਟੇ ਬਾਅਦ ਟਰੱਕ ਰੁਕਿਆ ਤਾਂ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਇਹ ਕਿਸੇ ਵਿਦਿਅਕ ਅਦਾਰੇ ਦੀ ਬਿਲਡਿੰਗ ਸੀ। ਸਾਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਉਤਾਰਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਸੁਲਾਘ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਹੈ। ਕਾਲਜ ਖਾਲੀ ਸੀ ਤੇ ਵੱਡੇ ਕਮਰੇ ਵਿਹਲੇ ਪਏ ਸਨ। ਸਾਨੂੰ ਉਤਾਰ ਕੇ ਵੱਡੇ ਹਾਲ ਕਮਰੇ ਅੰਦਰ ਬਿਠਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਹੀ ਹੋਈ ਸੀ ਕਿ ਦੂਸਰੇ ਟਰੱਕ ਦੇ ਸਵਾਰ ਵੀ ਆ ਗਏ। ਮੈਂ ਉਤਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਵਲ ਵੇਖ ਰਹੀ ਸਾਂ। ਜਦੋਂ ਮਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਸਮੇਤ ਨਜ਼ਰ ਆਈ ਤਾਂ ਮਨ ਨੂੰ ਸਕੂਨ ਜਿਹਾ ਆ ਗਿਆ। ਉਸ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਸ਼ਾਮੀ ਔਮਾ ਸੀ। ਸਭ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਕਮਰੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਅਸੀਂ ਮਾਂ ਨੂੰ ਚੰਬੜ ਗਈਆਂ ਪਰ ਮਾਂ ਚੁੱਪ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਭਾਵ ਰਹਿਤ ਸੀ।

ਸਾਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਮਾਂ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਬਹਿ ਗਿਆ। ਆਸੇ ਪਾਸੇ ਹੋਰ ਕਈ ਔਰਤਾਂ ਸਨ। ਸਭ ਰੋ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਕੁਝ ਤਾਂ ਉਚੀ-ਉਚੀ ਕੀਰਨੇ ਪਾਉਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀਆਂ ਤੇ ਫਿਰ ਇਸਲਾਮਕ ਸਟੇਟ ਵਾਲੇ ਬੰਦੂਕਾਂ ਦੀਆਂ ਹੁੱਡਾਂ ਮਾਰ ਮਾਰ ਕੇ ਚੁੱਪ ਕਰਵਾਉਂਦੇ। ਇੰਨੇ ਨੂੰ ਖਾਣ ਲਈ ਚੌਲ ਤੇ ਚਿਪਸ ਵਗੈਰਾ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਇਕ-ਇਕ ਬੋਤਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਪਰ ਕੁਝ ਵੀ ਅੰਦਰ ਨਾ ਲੰਘਿਆ। ਐਵੇਂ ਇਕ-ਅੱਧ ਬੁਰਕੀ ਖਾ ਕੇ ਬਾਕੀ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ। ਪਾਣੀ ਦੀਆਂ ਬੋਤਲਾਂ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਰੱਖ ਲਈਆਂ। ਸ਼ਾਮ ਪੈ ਗਈ ਸੀ, ਇਕ ਮਿਲੀਟੈਂਟ ਆਇਆ। ਉਸ ਨੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਵੇਖਦਿਆਂ ਹਾਲ ਕਮਰੇ ਦਾ ਜਾਇਜ਼ਾ ਲਿਆ ਤੇ ਫਿਰ ਕੁਰੱਖਤ ਆਵਾਜ਼ 'ਚ ਬੋਲਿਆ, "ਮੇਰਾ ਨਾਂ ਅਬੂ ਬਾਤ ਐ। ਹੁਣ ਤੁਹਾਡੀ ਸਭ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਮੇਰੀ ਐ। ਅੱਜ ਦੀ ਰਾਤ ਇਥੇ ਈ ਰੁਕਣਾ ਐ। ਖਬਰਦਾਰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕੋਈ ਚੁੱ-ਚਾਂ ਕੀਤੀ ਤਾਂ।"

ਗੱਲ ਸੁਣਦਿਆਂ ਹੀ ਇਕ ਵਾਰ ਤਾਂ ਚੁੱਪ ਪਸਰ ਗਈ। ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਧਰਵਾਸਾ ਵੀ ਮਿਲਿਆ ਕਿ ਚਲੋ ਅੱਜ ਦੀ ਰਾਤ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਇਕੱਠੇ ਗੁਜ਼ਾਰਾਂਗੇ। ਉਹ ਫਿਰ ਬੋਲਿਆ, "ਇਸ ਹਾਲ

ਕਮਰੇ ਦੇ ਬਾਹਰ ਬਾਬਰੂਮ ਨੇ। ਵੱਡੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਬੰਦ ਰਹਿਣਗੇ ਪਰ ਬਾਹਰ ਸਾਡਾ ਪਹਿਰਾ ਰਹੇਗਾ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਭੱਜਣ ਨੱਸਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਖੜ੍ਹੀ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਸਿਰ 'ਚੋਂ ਦੀ ਗੋਲੀ ਕੱਢ ਦੁੱ।"

ਇੰਨਾ ਆਖ ਉਹ ਹਾਲ ਕਮਰੇ 'ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਗਿਆ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਕਮਰੇ ਨੂੰ ਜੰਦਰਾ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਅੰਦਰ ਅੰਤਾਂ ਦੀ ਗਰਮੀ ਸੀ, ਉਪਰੋਂ ਚਾਰ-ਚਾਰ ਜੋੜੀ ਕੱਪੜੇ ਪਾਏ ਹੋਏ ਸਨ। ਛੱਤ ਵਾਲੇ ਪੱਖੇ ਚੱਲ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਹ ਵੇਖ ਕੇ ਹੈਰਾਨੀ ਹੋਈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਪਿੱਛਾਂ ਵਲ ਤਾਂ ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਹਫਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਗਈ ਮੁੜ ਕੇ ਨਹੀਂ ਆਈ ਸੀ। ਹੁਣ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਹ ਸ਼ਾਇਦ ਇਸਲਾਮਕ ਸਟੇਟ

ਜਾਜ਼ੀਦੀ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਕੋਹਣ ਲਈ ਲਿਜਾ ਰਹੇ ਆਈ.ਐਸ.ਆਈ.ਐਸ. ਲੜਾਕੇ

ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਜਾਣ ਬੁੱਝ ਕੇ ਬੰਦ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇਗੀ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਤੰਗ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਦਬਾਅ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਗਰਮੀ ਭਾਵੇਂ ਕਾਫੀ ਸੀ ਪਰ ਪੱਖਿਆਂ ਕਰਕੇ ਕੁਝ ਆਰਾਮ ਮਿਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰੀ। ਛੋਟੇ ਜੁਆਕ ਤਾਂ ਟੁਲੇ ਲੈ ਰਹੇ ਸਨ ਪਰ ਵੱਡੇ ਨਿੱਮੋਝੂਣੇ ਹੋਏ ਨੀਵੀਆਂ ਪਾਈ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਮਾਂ ਉਦੋਂ ਜਿਵੇਂ ਗੁੰਮ-ਸੁੰਮ ਸੀ। ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੀ ਧਰਵਾਸਾ ਦੇ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਹਰ ਕੋਈ ਤਾਂ ਖੁਦ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਸੀ, ਟੁੱਟਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਫਿਰ ਮੈਂ ਸ਼ਾਮੀ ਔਮਾ ਵਲ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰੀ। ਉਹ ਅੱਖਾਂ ਮੀਚੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਠ ਕੇ ਬਾਹਰ ਵੇਖਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਪਰ ਸਫਲਤਾ ਨਾ ਮਿਲੀ ਕਿਉਂਕਿ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਬਾਰੀਆਂ, ਕਾਗਜ਼ ਲਾ ਕੇ ਢਕੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਰਾਤ ਬੀਤਣ ਲੱਗੀ, ਪਰ ਨੀਂਦ ਅੱਖਾਂ ਤੋਂ ਕੋਹਾਂ ਦੂਰ ਸੀ। ਦਿਨ ਵੇਲੇ ਪਿੱਛੇ ਦੇ ਸਕੂਲ 'ਚ ਹੋਇਆ ਬੀਤਿਆ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਅੱਖਾਂ ਮੁਹਰਿਉਂ ਲੰਘ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਬਿੰਦੇ ਝੱਟੇ ਖੋਰੀ, ਹੈਜ਼ੀ ਤੇ ਦਾਉਦ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਲਾਂ ਅੱਖਾਂ ਮੁਹਰੇ ਆ ਜਾਂਦੀਆਂ ਤਾਂ ਹੰਝੂ ਡੁੱਲ੍ਹਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੇ। ਮਨ ਪਿੱਛੇ ਦੀਆਂ ਗਲੀਆਂ 'ਚ ਹੀ ਘੁੰਮ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਦੂਰੋਂ ਕਿਧਰੋਂ ਮਸਜਿਦ 'ਚੋਂ ਫਜ਼ਰ ਦੀ ਨਮਾਜ਼ ਲਈ ਬਾਂਗ ਸੁਣੀ ਤਾਂ ਖਿਆਲਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਭੰਗ ਹੋਈ। ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਵੱਡਾ ਤੜਕਾ ਹੋ ਚੁਕਾ ਹੈ। ਦਿਨ ਚੜ੍ਹਿਆ ਤਾਂ ਤਾਕੀਆਂ ਦੇ ਬਾਹਰ ਚਾਨਣ ਦਿਸਣ ਲੱਗਾ। ਅੱਠ ਕੁ ਵਜੇ ਮਿਲੀਟੈਂਟ ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਉਬਲੇ ਚੌਲ ਲੈ ਕੇ ਆ ਗਏ। ਉਹ ਥੋੜ੍ਹੇ-ਥੋੜ੍ਹੇ ਚੌਲ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਇਕ-ਇਕ ਬੋਤਲ

ਸਭ ਨੂੰ ਦੇ ਗਏ। ਜਾਂਦੇ ਹੋਏ ਕਹਿ ਗਏ ਕਿ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ 'ਚ ਵਾਪਸ ਆਉਣਗੇ। ਫਿਰ ਕਈ ਘੰਟੇ ਲੰਘ ਗਏ ਪਰ ਕੋਈ ਮੁੜ ਕੇ ਨਾ ਆਇਆ। ਸਾਰਾ ਦੁਪਹਿਰਾ ਕਮਰਿਆਂ ਅੰਦਰ ਤੜੇ ਮੱਚਦੇ ਰਹੇ। ਆਖਰ ਦਿਨ ਢਲੇ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੁੱਲ੍ਹਿਆ ਅਤੇ ਕਈ ਮਿਲੀਟੈਂਟ ਅੰਦਰ ਦਾਖਲ ਹੋਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵੱਡਾ ਕਮਾਂਡਰ ਵੀ ਸੀ। ਕਮਾਂਡਰ ਨੇ ਹੁਕਮ ਚਾੜ੍ਹਿਆ, "ਜੁਆਕਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਇਕ ਪਾਸੇ ਹੋ ਜਾਣ।"

ਉਸ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਨਾ ਉਠੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਦਬਕਾ ਮਾਰਿਆ। ਔਰਤਾਂ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਉਠਦੀਆਂ ਜੁਆਕਾਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਲੱਗੀਆਂ। ਮਾਂ ਨੇ ਨੂਰੀ ਨੂੰ ਗੋਦੀ ਚੁੱਕ ਲਿਆ

ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਗੋਦੀ ਚੁੱਕੀ ਮਾਂ ਹੋਰਾਂ ਮਗਰ ਚਲੀ ਗਈ ਸੀ। ਕਮਾਂਡਰ ਦਾ ਅਗਲਾ ਹੁਕਮ ਆਇਆ, "ਸਭ ਜੁਆਕ ਕੁੜੀਆਂ ਬਾਹਰ ਚੱਲੋ।" ਅਸੀਂ ਸਭ ਕੰਬ ਗਈਆਂ। ਡਾਢਿਆਂ ਅੱਗੇ ਕੋਈ ਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮੈਂ, ਜਾਹਰਾ, ਜੀਨਤ ਅਤੇ ਮੇਰੀ ਸਹੇਲੀ ਫੌਜੀਆ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਰਹਿਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ 'ਚ ਇਕ ਦੂਜੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਰਹੀਆਂ। ਬਾਹਰ ਨਿਕਲੀਆਂ ਤਾਂ ਗਰਾਊਂਡ 'ਚ ਬੈਠਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੋਇਆ। ਬਾਹਰ ਗਰਮੀ ਬਹੁਤ ਸੀ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰੀ ਤਾਂ ਵੇਖਿਆ, ਵਾਲਿਦ ਹੋਰੀ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਫਿਰ ਬਾਹਰੋਂ ਵੱਡੀਆਂ ਬੱਸਾਂ ਆ ਕੇ ਰੁਕੀਆਂ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਵਾਲੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਬੱਸਾਂ 'ਚ ਚੜ੍ਹਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਤੇ ਫਿਰ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੂੰ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲ ਵੇਖਦਿਆਂ ਮੈਨੂੰ ਇਕਦਮ ਸੁਣੀ ਹੋਈ ਗੱਲ ਯਾਦ ਆ ਗਈ। ਸਰੀਰ ਕੰਬ ਉਠਿਆ। ਸੁਣਦੇ ਸਾਂ ਕਿ ਇਸਲਾਮਕ ਸਟੇਟ ਵਾਲੇ ਇਸ ਉਮਰ ਦੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਆਤਮਘਾਤੀ ਦਸਤੇ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਯਕੀਨ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਵਾਲਿਦ ਅਤੇ ਖਾਲਿਦ ਹੋਰੀ ਵੀ ਇਕ ਦਿਨ ਖਤਰਨਾਕ ਆਤਮਘਾਤੀ ਬੰਬ ਬਣਨਗੇ। ਇਹ ਖਿਆਲ ਚੱਲ ਹੀ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੱਸ ਤੁਰ ਪਈ ਪਰ ਗੇਟ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਿਆਂ ਹੀ ਬੱਸ ਰੁਕੀ। ਉਦੋਂ ਨੂੰ ਦੂਸਰੀ ਬੱਸ ਵੀ ਤੁਰ ਪਈ ਤੇ ਪਹਿਲੀ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਜਾ ਕੇ ਖੜ੍ਹ ਗਈ। ਫਿਰ ਸਾਡੀ ਵਾਰੀ ਆਈ। ਦਿਨ ਤਕਰੀਬਨ ਛੁਪ ਚੁਕਾ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਹੀ ਅਬੂ ਬਾਤ ਸਾਡੇ ਵਲ ਆਇਆ। ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਹੋ ਗਈ, ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਾ ਕਿ ਉਹ ਮੇਰੇ ਵਲ ਹੀ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਮੈਥੋਂ ਅੱਗੇ ਖੜ੍ਹੀ ਫੌਜੀਆ ਕੋਲ ਜਾ ਖੜ੍ਹੇਤਾ। ਕੁਝ ਪਲ ਉਸ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਵਲ ਵੇਖਿਆ, ਫਿਰ ਬੋਲਿਆ, "ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਬੜੀ ਪਸੰਦ ਐ। ਚਾਹੇ ਤਾਂ ਤੂੰ ਤੇ ਤੇਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਸਭ ਇਥੇ ਰਹਿ ਸਕਦੇ ਨੇ। ਬਸ ਤੂੰ ਇਕੋ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਐ।"

ਫੌਜੀਆ ਅੱਖਾਂ ਪੁੱਟ ਕੇ ਸੁਆਲੀਆ ਨਜ਼ਰਾਂ ਨਾਲ ਉਸ ਵਲ ਝਾਕੀ ਤਾਂ ਉਹ ਬੋਲਿਆ, "ਤੂੰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੋ ਜਾ। ਫਿਰ ਤੈਨੂੰ ਮੌਜਾਂ ਹੀ ਮੌਜਾਂ।" ਇੰਨਾ ਆਖ ਉਹ ਉਸ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਵਲ ਵੇਖਣ ਲੱਗਾ। ਫੌਜੀਆ ਬੋਲੀ ਕੁਝ ਨਾ, ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਚਿਹਰੇ ਦੇ ਭਾਵਾਂ ਨੇ ਨਾਂਹ ਕਹਿ ਦਿੱਤੀ। ਇਹ ਵੇਖ ਕੇ ਉਹ ਬੋਲਿਆ, "ਦਫਾ ਹੋ ਪਰ੍ਹੇ।"

ਫਿਰ ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਬੱਸ 'ਚ ਚੜ੍ਹਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੋਇਆ। ਅਸੀਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਨਾਲ ਦੀਆਂ ਸੀਟਾਂ 'ਤੇ ਬੈਠੀਆਂ। ਬੱਸ ਦੇ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਕਾਗਜ਼ ਨਾਲ ਢਕੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦਿਸਦਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਬਹਿ ਗਈ। ਮੇਰੇ ਖੱਬੇ, ਵਿਚਕਾਰ ਵਲ ਫੌਜੀਆ ਬੈਠੀ ਸੀ। ਪਿੱਛੇ ਦੀ ਸੀਟ 'ਤੇ ਜਾਹਿਰਾ ਅਤੇ ਜੀਨਤ ਸਨ। ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਦੀ ਸੀਟ 'ਤੇ ਨਫੀਸਾ ਬੈਠੀ ਸੀ। ਉਹ ਮੇਰੇ ਗੁਆਂਢ ਤੋਂ ਮੇਰੀ ਸਹੇਲੀ ਸੀ। ਨਫੀਸਾ ਅਤੇ ਮੈਂ ਇਕੋ ਕਲਾਸ 'ਚ ਪੜ੍ਹਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਸਾਂ। ਖੈਰ! ਜਦੋਂ ਬੱਸ ਬਿਲਡਿੰਗ 'ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲੀ ਤਾਂ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਤਿੰਨੇ ਬੱਸਾਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਸਾਡੀ ਬੱਸ ਦੇ ਤੁਰਦਿਆਂ ਹੀ ਅਗਲੀਆਂ ਬੱਸਾਂ ਮੂਹਰੇ-ਮੂਹਰੇ ਚੱਲ ਪਈਆਂ।

(ਚਲਦਾ)

ਇਹ ਦੁਨੀਆਂ ਅਤੇ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ

ਕਿਸੇ ਸਿਆਣੇ ਨੇ ਸੱਚ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਆਰੀ ਨੂੰ ਦੰਦੇ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਤੇ ਜਹਾਨ ਨੂੰ ਦੰਦੇ ਦੋਹੀਂ ਪਾਸੇ। ਸੱਚ ਹੀ ਬੜੀ ਸਿਆਣੀ ਗੱਲ ਆਖੀ ਹੈ। ਇਹ ਦੁਨੀਆਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਿਸੇ ਪਾਸੇ ਨਹੀਂ ਛੱਡੇਗੀ, ਨਾ ਰੱਜਿਆਂ ਨੂੰ, ਨਾ ਭੁੱਖਿਆਂ ਨੂੰ, ਨਾ ਅਮੀਰ ਹੋਇਆਂ ਨੂੰ, ਨਾ ਗਰੀਬੀ ਆਇਆਂ

ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ
ਫੋਨ: 91-98559-64276

ਨੂੰ, ਨਾ ਚੰਗੇ ਕੰਮ ਕਰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਤੇ ਨਾ ਮਾੜੇ ਕੰਮ ਕਰਦਿਆਂ ਨੂੰ। ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਹਲੇ ਨੁਕਤਾਚੀਨੀ ਕਰਨ, ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਦਾਅਵੇ ਕਰਨ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਰਨ ਦੀ ਆਦਤ ਪਈ ਹੋਈ ਹੈ, ਉਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਬਖਸ਼ਣਗੇ! ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਕਹਿੰਦੇ-ਕਰਦੇ ਹੀ ਰਹਿਣਗੇ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਦੇ ਨਾ ਕਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ

ਨੁਕਤਾਚੀਨੀ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਣਾ ਹੀ ਪੈਣਾ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਚੰਗੇ ਪੱਖ ਤੋਂ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਮਾੜੇ ਪੱਖ ਤੋਂ। ਜੇ ਕੋਈ ਆਦਮੀ ਬੜੇ ਸਾਊ ਸੁਭਾਅ ਦਾ ਹੋਵੇ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮੰਦਾ ਜਾਂ ਚੰਗਾ ਨਾ ਬੋਲਦਾ ਹੋਵੇ ਤੇ ਕਿਤੇ ਕਦੇ ਰੱਬ ਨਾ ਕਰੇ, ਉਸ ਤੋਂ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਜਾਂ ਕੋਈ ਗਲਤ ਕੰਮ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਲੋਕ ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਹੀ ਉਸ 'ਤੇ ਸੂਈ ਰੱਖ ਦੇਣਗੇ ਕਿ ਬੰਦਾ ਤਾਂ ਸਿਆਣਾ ਸੀ, ਇਹ ਕੰਮ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਗਿਆ ਇਹਦੇ ਤੋਂ? ਕੀ ਪਤਾ ਉਤੋਂ ਹੀ ਸ਼ਰੀਫ ਬਣਦਾ ਹੋਵੇ! ਹੋ ਸਕਦਾ ਚੋਰੀ ਛੁਪੇ ਕੀ-ਕੀ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੋਣਾ, ਕਿਉਂ? ਕੀ ਗੱਲ?

ਸਿਆਣੇ ਤੋਂ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਪਰ ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਐਨਾ ਸਿਆਣਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਹ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਹੀ ਨਾ ਕਰੇ ਅਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਤਾਂ ਆਦਮੀ ਗਲਤੀ ਕਰ ਕੇ ਹੀ ਸਿਆਣਾ ਬਣਦਾ ਹੈ।

ਜਿਹੜੇ ਆਦਮੀ ਦਾ ਕੰਮ ਮਾੜਾ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਅਚਾਨਕ ਸਿਆਣਾ ਕੰਮ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕਹਿਣਗੇ ਕਿ ਉਸ ਤੋਂ ਉਮੀਦ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਜਿਹੇ ਕੰਮ ਦੀ, ਜੇ ਇਹਨੇ ਕਰ ਤਾ। ਮਤਲਬ

ਲੋਕ ਇਹ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁਣਗੇ ਕਿ ਕੋਈ ਗਲਤ ਰਾਹ 'ਤੇ ਤੁਰਨ ਵਾਲਾ ਕਿਸੇ ਚੰਗੇ ਰਸਤੇ ਤੁਰੇ। ਸਭ ਤੋਂ ਖਾਸ ਗੱਲ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਬਿਨਾ ਵਜ੍ਹਾ ਤੋਂ ਰਾਏ ਦੇਣੀ, ਕਿਸੇ ਦੀ ਹਾਲਤ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਹੋਏ ਬਿਨਾ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਕਰਨੀਆਂ-ਇਹ ਗੱਲ ਆਮ ਦੇਖਣ-ਸੁਣਨ ਨੂੰ ਮਿਲਦੀ ਹੈ।

ਜਿੱਥੇ ਚਾਰ ਜਣੇ ਰਲ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ, ਬਸ ਹੋ ਗਏ ਸ਼ੁਰੂ ਕਿ ਫਲਾਣੇ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜਮੀਨ ਵੇਚ 'ਤੀ, ਘਰ ਵੇਚ 'ਤਾ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ ਵੇਚ ਦਿੱਤੀ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਵਾਦ ਲੈ ਕੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਕਦੇ ਇਹ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਕੋਈ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਹੋਊ, ਆਰਥਕ ਪੱਖੋਂ ਤੰਗ ਹੋਣਾ ਜਾਂ ਕਰਜ਼ਾ ਐਨਾ ਹੋਣਾ ਕਿ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜਮੀਨ, ਘਰ ਜਾਂ ਹੱਡ-ਭੰਨਵੀਂ ਮਿਹਨਤ ਕਰਕੇ ਬਣਾਈਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵੇਚਣੀਆਂ ਪਈਆਂ?

ਭਲੇਮਾਣਸਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਪੁੱਛੇ, ਜੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਐਨਾ ਹੀ ਤਰਸ ਆਉਂਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਮਸਲਾ ਤੁਸੀਂ ਹੱਲ ਕਰ ਦਿੰਦੇ, ਤਾਂ ਉਹ ਕੁਝ ਵੀ ਨਾ ਵੇਚਦਾ। ਇੱਕ ਗੱਲ ਹੋਰ, ਕਈ ਵਾਰ ਕਿਸੇ ਇਨਸਾਨ ਨੇ ਰੱਬ ਨਾ ਕਰੇ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਕਰਜ਼ਾ ਲਿਆ

ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਉਹ ਕਰਜ਼ਾ ਨਾ ਮੋੜ ਹੋਵੇ। ਜਿਸ ਤੋਂ ਕਰਜ਼ਾ ਲਿਆ, ਉਹ ਆ ਕੇ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਉਸ ਦੀ ਬੇਇੱਜਤੀ ਕਰੇ, ਦਸ ਜਣੇ ਖੜ੍ਹੇ ਤਮਾਸ਼ਾ ਦੇਖਦੇ ਹੋਣ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਤਾਂ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਾ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਈ ਇਹ ਬੰਦਾ ਰੋਜ਼ ਤੇਰੀ ਬੇਇੱਜਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਦੱਸ ਤੇਰੇ ਕਿੰਨੇ ਪੈਸੇ ਆ, ਅਸੀਂ ਇੱਕਠੇ ਕਰ ਕੇ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਆਖਰ ਤੂੰ ਸਾਡੇ ਵਿਚ ਰਹਿਣ, ਪਰ ਨਹੀਂ! ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਤਮਾਸ਼ਾ ਵੇਖਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਲੋਕ ਤੁਹਾਡੇ ਵਾਸਤੇ ਸਿਵਾਏ ਗੱਲਾਂ ਤੋਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ।

ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਅਜਿਹੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕਰਨੀ ਛੱਡ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਾਡੇ ਬਾਰੇ ਕੀ ਕਹਿਣਗੇ? ਕਹੀ ਜਾਣ ਜੇ ਕੁਝ ਕਹਿਣਾ, ਬਸ ਲੋੜ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਮਿੱਥ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ।

ਇੱਕ ਸਿਆਣੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲ ਨਾ ਦੇਖੋ, ਸਗੋਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇਖੋ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕਿਵੇਂ ਸੁਖੀ ਰਹਿ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਾਂ

ਗੁਰੂਆਂ, ਪੀਰਾਂ, ਫਕੀਰਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਬਖਸ਼ਿਆ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਹੋ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਰਗੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਜੇ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਬਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੀ ਹਰ ਗੱਲ, ਆਦਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਮੇਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਬੋਧਿਆਂ ਨੂੰ ਫੱਟ 'ਤੇ ਲੱਗੀਆਂ ਮਿਰਚਾਂ ਵਾਂਗ ਲੱਗਣੀਆਂ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਾਰੀਫ ਕੁਝ ਵਧੇਰੇ ਹੀ ਹੋ ਗਈ।

ਇਸ ਲਈ ਜੇ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਲਈ ਕੁਝ ਕਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੁਝ ਦੇ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ਤਾਂ ਬਸ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜਿਉਣ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਿਸੇ ਬਾਰੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੋਚ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਰਹਿੰਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਹੋ। ਜੇ ਕੱਲ ਨੂੰ ਰੱਬ ਨਾ ਕਰੇ ਕੋਈ ਘਟਨਾ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਵਾਪਰ ਗਈ ਤਾਂ ਬਖਸ਼ਣਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਉਂਗਲਾਂ ਨਾ ਚੁੱਕੋ ਕਿਉਂਕਿ ਚਾਰ ਉਂਗਲਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਵੱਲ ਵੀ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ।

###

ਲਾਹੌਰ ਦੀਆਂ ਪਿਕਨਿਕਾਂ

‘ਲਾਹੌਰ: ਏ ਸੈਂਟੀਮੈਂਟਲ ਜਰਨੀ’ ਵਰਗੀ ਜਾਨਦਾਰ ਕਿਤਾਬ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਾਣ ਨਿਵੇਲ (22 ਅਕਤੂਬਰ 1922-11 ਅਕਤੂਬਰ 2018) ਨੂੰ ਵੰਡ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਲਾਹੌਰ ਬਾਰੇ ਅਥਾਰਟੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਕਿਤਾਬਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਮਸ਼ਹੂਰ ਗਾਇਕ-ਅਦਾਕਾਰ ਕੇ. ਐਲ. ਸਹਿਗਲ ਬਾਰੇ ਕਿਤਾਬ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ‘ਲਾਹੌਰ ਦੀਆਂ ਪਿਕਨਿਕਾਂ’ ਲੇਖ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਾਹੌਰ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਯਾਦਾਂ ਸਾਂਝੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਪ੍ਰਾਣ ਨਿਵੇਲ

ਬਾਹਰ ਖੇਡਣ ਲਈ ਲਿਜਾਇਆ ਜਾਂਦੇ। ਅਸੀਂ ਦੋ-ਦੋ ਦੀਆਂ ਕਤਾਰਾਂ ‘ਚ ਤੰਗ ਗਲੀਆਂ ਤੇ ਭੀੜ ਭਰੇ ਬਾਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘਦਿਆਂ ਕਿਲ੍ਹੇ ਵਾਲੇ ਇਲਾਕੇ ਵੱਲ ਅੱਗੇ ਵਧਦੇ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਹਜ਼ੂਰੀ ਬਾਗ ਪੁੱਜਦੇ ਤਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਹਰੇ-ਭਰੇ ਦਰਖਤ, ਫੁੱਲ ਅਤੇ ਫੁਹਾਰੇ ਦੇਖ ਕੇ ਦਿਲ ਗਦਗਦ ਹੋ ਉਠਦਾ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਆਪ-ਮੁਹਾਰੇ ਹੀ ਆਪਣੀ ਉਰਦੂ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਮਸ਼ਹੂਰ ਕਵਿਤਾ ਉਚੀ ਉਚੀ ਗਾਉਣ ਲੱਗਦੇ, ਜੋ ਅਸੀਂ ਦਿਲੋਂ ਚੇਤੇ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਇਹ ਕੁਝ ਇੰਜ ਸੀ:

ਸੁਬਾ ਕਾ ਬਾ ਵਕਤ ਔਰ ਠੰਢੀ ਹਵਾ,
ਪਰਿਦੋਂ ਕਾ ਬਾ ਹਰ ਤਰਫ ਚਹਿਚਹਾ,
ਜੇਹੀ ਜੀ ਮੈਂ ਆਈ ਕਿ ਘਰ ਸੇ ਨਿਕਲ
ਟਹਿਲਤਾ ਟਹਿਲਤਾ ਜਰਾ ਬਾਗ ਚਲ
ਛਤੀ ਹਾਥ ਮੇਂ ਲੇ ਕੇ ਘਰ ਸੇ ਚਲਾ,
ਔਰ ਏਕ ਬਾਗ ਕੇ ਸੀਧਾ ਰਾਸਤਾ ਲੀਆ,
ਵਹਾਂ ਜਾ ਕੇ ਦੇਖੀ ਕੁਛ ਔਰ ਹੀ ਬਹਾਰ,
ਪਰਿਦੋਂ ਕੀ ਥੀ ਹਰ ਤਰਫ ਏਕ ਕਤਾਰ,
ਕਹੀਂ ਆਮ ਬੇ ਔਰ ਕਹੀਂ ਬੇ ਅਨਾਰ,
ਕਹੀਂ ਖੱਟੇ ਮੀਠੇ ਬੇ ਦੇਤੇ ਬਹਾਰ।

(ਸਵੇਰ ਦਾ ਵੇਲਾ ਸੀ ਅਤੇ ਠੰਢੀ ਹਵਾ ਵਗ ਰਹੀ ਸੀ। ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਪੰਛੀਆਂ ਦੀ ਚਹਿਚਹਾਟ ਸੀ। ਇਸ ਮਾਰੋਲ ‘ਚ ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਘਰੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਕਿਸੇ ਬਾਗ ਵਿਚ ਜਾਣ ਨੂੰ ਕੀਤਾ। ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਛਤੀ ਫਤੀ ਅਤੇ ਸਿੱਧਾ ਬਾਗ ਵੱਲ ਹੋ ਤੁਰਿਆ। ਉਥੇ ਪੁੱਜ ਕੇ ਮੈਂ ਕੁਦਰਤੀ ਨਜ਼ਾਰਾ ਦੇਖਦਾ ਹੀ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਉਥੇ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਦਰਖਤਾਂ ਉਤੇ ਕਤਾਰਾਂ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਪੰਛੀ ਚਹਿਚਹਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਰੁੱਖ ਵੀ ਫਲਾਂ ਨਾਲ ਲੱਦੇ ਖੜ੍ਹੇ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੱਗੇ ਅੰਬ, ਅਨਾਰ, ਸੰਗਤਰੇ ਤੇ ਲਿੰਬੂ ਆਦਿ ਮਾਰੋਲ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ਗਵਾਰ ਬਣਾ ਰਹੇ ਸਨ।)

ਇਕ ਵਾਰ ਪਾਰਕ ਵਿਚ ਅਧਿਆਪਕ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਟੀਮਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡ ਕੇ ਕ੍ਰਿਕਟ, ਫੁਟਬਾਲ ਅਤੇ ਰੱਸਕਸੀ ਆਦਿ ਖੇਡਾਂ ਖਿਡਾਈਆਂ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੇ ਕਬੱਡੀ ਖੇਡਣ ਦਾ ਮਜ਼ਾ ਲਿਆ, ਜਿਹੜੀ ਮਕਬੂਲ ਪੰਜਾਬੀ ਖੇਡ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਭੱਜ-ਦੌੜ, ਉਚੀ-ਉਚੀ ਬੋਲਣਾ ਸਭ ਕੁਝ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਵਿਚੋਂ ਕਈ ਜਣਿਆਂ ਨੇ ਸੌਖੀ ਖੇਡ ਗੁੱਲੀ-ਡੰਡਾ ਵੀ ਖੇਡੀ। ਅਧਿਆਪਕ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਸੀਟੀਆਂ ਲਈ, ਸਾਡੇ ਸੇਧਗਾਰਾਂ ਤੇ ਰੈਫਰੀਆਂ ਦਾ ਕਿਰਦਾਰ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਰਹੇ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਪੂਰਾ ਜ਼ਾਬਤਾ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਗਤਬਤ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਫੌਰੀ ਖੇਡ ਤੋਂ

ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਜਾਂਦੀ।

ਖੇਡਾਂ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਕਹਾਣੀਆਂ ਸੁਣਾ ਕੇ ਸਾਡਾ ਮਨਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ। ਸਾਡੇ ਵਰਗੇ ਜਿਹੜੇ ਖੇਡਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨਹੀਂ ਸਨ ਰੱਖਦੇ, ਲਈ ਇਹ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵਾਲਾ ਸਮਾਂ ਪਿਕਨਿਕ ਦਾ

ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਵੱਡੇ ਹੋਏ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਸਾਈਕਲਾਂ ‘ਤੇ ਘੁੰਮ-ਘੁੰਮ ਕੇ ਸ਼ਾਲੀਮਾਰ ਬਾਗ, ਜਹਾਂਗੀਰ ਦਾ ਮਕਬਰਾ, ਬਾਰਾਂਦਰੀ ਅਤੇ ਨਹਿਰ ਦੇ ਕੰਢੇ ਆਦਿ ਸੁੰਦਰ ਨਜ਼ਾਰਿਆਂ ਵਾਲੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਦੀ ਸ਼ਨਾਖਤ ਕਰ ਲਈ। ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਚਲਾਉਣ ਜਾਂਦਿਆਂ ਅਸੀਂ ਦਰਿਆ ‘ਤੇ ਵੀ ਕੁਝ ਦਿਲਕਸ਼ ਥਾਵਾਂ ਦੀ

ਰਹੇ ਸਾਂ ਕਿ ਅਚਾਨਕ ਕਿਸ਼ਤੀ ਛਿਛਲੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਫਸ ਗਈ, ਜੋ ਉਥੇ ਪਾਣੀ ਹੇਠ ਰੇਤ ਦੇ ਉਭਾਰ ਕਾਰਨ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਸਾਡੇ ਗਰੁਪ ਦੇ ਦੋ ਜਣੇ ਸਈਦ ਅਤੇ ਰਾਜਿੰਦਰ, ਜੋ ਤੈਰਨਾ ਜਾਣਦੇ ਸਨ, ਨੇ ਦਰਿਆ ਵਿਚ ਛਾਲਾਂ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਤਾਂ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸ਼ਤੀ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਲਈ ਧੱਕਾ ਦੇ ਸਕਣ। ਮੈਂ ਤੈਰਨਾ ਨਹੀਂ ਸਾਂ ਜਾਣਦਾ, ਪਰ ਇਹ ਦੇਖ ਕੇ ਕਿ ਉਸ ਥਾਂ ਪਾਣੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਡੂੰਘਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਮੈਂ ਭੁਲਾਵੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਪਾਣੀ ‘ਚ ਉਤਰ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਕੁਝ ਫੁੱਟ ਹੀ ਅਗਾਂਹ ਵਧਿਆ ਹੋਵਾਂਗਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੈਰਾਂ ਹੇਠੋਂ ਦਰਿਆ ਦਾ ਤਲ ਖਿਸਕਦਾ ਜਾਪਿਆ। ਉਥੇ ਕਾਫੀ ਡੂੰਘਾਈ ਸੀ ਅਤੇ ਮੈਂ ਡੁੱਬਣ ਲੱਗਾ। ਮੈਨੂੰ ਉਹ ਪਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੇਤੇ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤੇ ਮੌਤ ਦਰਮਿਆਨ ਝੁਲ ਗਿਆ ਸਾਂ। ਮੈਂ ਪਾਣੀ ਦੇ ਉਪਰ ਰਹਿਣ ਲਈ ਹੱਥ-ਪੈਰ ਮਾਰਦਿਆਂ ਮਦਦ ਲਈ ਦੁਹਾਈ ਦਿੱਤੀ। ਰਾਜਿੰਦਰ ਮੇਰੇ ਬਚਾਅ ਲਈ ਬਹੁਤਿਆ, ਪਰ ਉਹ ਵੀ ਮੇਰੀ ਪਕੜ ਵਿਚ ਜਕੜਿਆ ਗਿਆ। ਅਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਇਕ ਭੰਵਰ ਵਿਚ ਫਸ ਕੇ ਡੁੱਬਣ ਲੱਗੇ।

ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਸਾਡੇ ਦੋਸਤਾਂ ਸਈਦ ਅਤੇ ਨਰੋਤਮ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਮਦਦ ਲਈ ਉਚੀ-ਉਚੀ ਪੁਕਾਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਚੰਗੀ ਕਿਸਮਤ ਨੂੰ ਦਰਿਆ ਕੰਢੇ ਮੌਜੂਦ ਇਕ ਪਹਿਲਵਾਨ ਫੌਰੀ ਕਿਸ਼ਤੀ ਲੈ ਕੇ ਸਾਡੇ ਬਚਾਅ ਲਈ ਪੁੱਜਾ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕੰਢੇ ਤਕ ਲੈ ਆਇਆ। ਇਹ ਮੌਤ ਨਾਲ ਬੜਾ ਨੇੜਿਓਂ ਸਾਹਮਣਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਭਿਆਨਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਚੇਤੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਧੁਰ ਤਕ ਕੰਬ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਮੈਂ ਤੈਰਨਾ ਤਾਂ ਸਿੱਖ ਲਿਆ, ਪਰ ਕਦੇ ਵੀ ਮੇਰਾ ਰਾਵੀ ਦੇ ਪਾਣੀ ‘ਚ ਉਤਰਨ ਦਾ ਹੀਆ ਨਾ ਪਿਆ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਹੋਰ ਵੱਡੇ ਹੋਏ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਚੰਨ

ਆਦਿ ਮੁੱਖ ਦੇਖਣ ਵਾਲੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ। ਮੁੜ ਪਿਕਨਿਕਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਮਜ਼ਹੀਬਾ ਘਟਨਾ ਚੇਤੇ ਹੈ। ਸਾਡਾ ਇਕ ਸੀਨੀਅਰ ਸਹਿਕਰਮੀ ਮਲਿਕ ਰਿਆਜ਼ ਹੁਸੈਨ ਜੋ ਕਿੰਗਜ਼ ਕਮਿਸ਼ਨਡ ਅਫਸਰ ਸੀ, ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੀ ਕਾਰ ਰਾਹੀਂ ਪੇਂਡੂ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਘੁਮਾਉਣ ਲੈ ਗਿਆ। ਅਸੀਂ ਉਸ ਨਾਲ ਛੇਤਖਾਨੀ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਦੂਰ-ਦੁਰਾਡੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਚੱਲਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਤਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪੇਂਡੂ ਮੁਟਿਆਰਾਂ ਦੇਖ ਸਕੀਏ, ਜਿਵੇਂ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਦਿਖਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ।

ਪੇਂਡੂ ਮੁਟਿਆਰਾਂ ਦੀ ਸ਼ਹਿਰੀ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨਾਲ ਇਸ਼ਕਬਾਜ਼ੀ ਫਿਲਮਾਂ ਦਾ ਆਮ ਵਿਸ਼ਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਕੁੜੀਆਂ ਨਾਲ ਮੇਲ-ਮਿਲਾਪ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੀ ਉਮਰ ਦੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਨ ਦੇ ਮੌਕੇ ਘੱਟ ਹੀ ਮਿਲਦੇ। ਅਸੀਂ ਪੰਜਾਬਣ ਮੁਟਿਆਰਾਂ ਨੂੰ ਬੜੇ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਦੇਖਦੇ, ਜੋ ਬੜੀਆਂ ਸੋਹਣੀਆਂ ਤੇ ਦਗਦੇ ਚਿਹਰਿਆਂ ਵਾਲੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ। ਸਾਈਕਲਾਂ ਉਤੇ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੁੜੀਆਂ ਦੀਆਂ ਚੁੰਨੀਆਂ ਹਵਾ ਵਿਚ ਉਡਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਦਿਲਕਸ਼ ਲੱਗਦੀਆਂ। ਅਸੀਂ ਪੇਂਡੂ ਨੱਢੀਆਂ ਨੂੰ ਕਰੀਬ ਤੋਂ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਾਂ, ਜੋ ਫਿਲਮੀ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਨਿੱਘੇ ਸੁਭਾਅ, ਤਕੜੇ ਜੁੱਸੇ, ਕਸਵੀਆਂ ਗੱਲਾਂ, ਗੁਲਾਬੀ ਬੁੱਲ੍ਹਾਂ ਲਈ ਜਾਣੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ।

ਰਿਆਜ਼ ਸਾਨੂੰ ਗੁੱਜਰਵਾਲਾ ਤੋਂ ਵੀ ਅਗਾਂਹ ਹਾਫਿਜ਼ਾਬਾਦ ਵੱਲ ਲੈ ਗਿਆ ਅਤੇ ਅਖੀਰ ਅਸੀਂ ਇਕ ਡਾਕ ਬੰਗਲੇ ਵਿਚ ਪੁੱਜੇ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਾਰ ਉਥੇ ਖੜ੍ਹਾਈ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਫੁੱਟ-ਫੁੱਟ ਧੂੜ-ਮਿੱਟੀ ਵਾਲੇ ਰਸਤੇ ਰਾਹੀਂ ਇਕ ਪਿੰਡ ਵੱਲ ਲੈ ਤੁਰਿਆ। ਰਾਹ ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ ਧੂੜਾਂ ਪੁੱਟਦੀ ਆਉਂਦੀ ਬੈਲ ਗੱਡੀ ਮਿਲੀ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਘੱਟੇ ਨਾਲ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਰ ਗਏ। ਅਸੀਂ ਇਕ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਪੁੱਜੇ, ਪਰ ਉਥੇ ਕਿਤੇ ਵੀ ਕੋਈ ਪੇਂਡੂ ਮੁਟਿਆਰ ਨਜ਼ਰੀ ਨਾ ਪਈ। ਫਿਰ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਘੱਟੇ ਨਾਲ ਭਰੇ ਚਿਹਰੇ ਧੋਣ ਲਈ ਨੇੜਲੇ ਖੂਹ ‘ਤੇ ਪੁੱਜੇ। ਉਥੇ ਸਾਨੂੰ ਦੋ ਬਜ਼ੁਰਗ ਔਰਤਾਂ ਮਿਲੀਆਂ, ਜੋ ਖੂਹ ਵਿਚੋਂ ਪਾਣੀ ਕੱਢ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਫਿਰ ਸਾਨੂੰ ਨੇੜਲੇ ਖੇਡਾਂ ਵੱਲ ਜਾਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਕਿ ਉਥੇ ਅਸੀਂ ਕੰਮ ਕਰਦੀਆਂ ਸੋਹਣੀਆਂ-ਸੁਨੱਖੀਆਂ ਮੁਟਿਆਰਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਸਕੀਏ, ਪਰ ਉਥੇ ਵੀ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਹੀ ਪੱਲੇ ਪਈ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਇਸ ਗੱਲੋਂ ਹੀ ਹੈਰਾਨ-ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਸਾਂ ਕਿ ਆਖਰ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸੋਹਣੀ ਮੁਟਿਆਰ ਕਿਉਂ

ਲਾਹੌਰ ਦਾ ਇਕ ਦ੍ਰਿਸ਼

ਬਿਹਤਰੀਨ ਹਿੱਸਾ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਚੇਤੇ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਅਕਬਰ ਮਹਾਨ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਬੀਰਬਲ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰ ਜਵਾਬੀ ਅਤੇ ਸਿਆਣਪ ਦੇ ਕਿੱਸੇ ਸੁਣ-ਸੁਣ ਕੇ ਕਿਵੇਂ ਹੱਸ-ਹੱਸ ਕੇ ਲੋਟ-ਪੋਟ ਹੋਏ ਸਾਂ। ਹੁਣ ਤੱਕ ਸਮਾਂ ਹੋ ਚੱਲਾ ਸੀ ਕਿ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਦੀ ਮੁਹਿੰਮ ਵਿੱਚੀ ਜਾਂਦੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਦੀਆਂ ਵੰਨ-ਸੁਵੰਨੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ, ਖਾਸਕਰ ਛੋਲੇ-ਕੁਲਚੇ ਲੈ ਕੇ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਫੜੀਆਂ ਵਾਲੇ ਸਾਡੇ ਦੁਆਲੇ ਇਕੱਤਰ ਹੋ ਚੁਕੇ ਸਨ। ਆਖਰ ਬਾਹਰ ਘੁੰਮਣ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋਇਆ। ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲਈ ਤੇ ਫਿਰ ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਸਕੂਲ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਚਾਲੇ ਪਾ ਦਿੱਤੇ। ਕਈ ਦਿਨ ਇਹ ਪਿਕਨਿਕ ਸਾਡੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਣੀ ਰਹੀ। ਅਸੀਂ ਉਥੇ ਜੋ ਵੀ ਮੌਜ-ਮਸਤੀ ਕੀਤੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਚੇਤੇ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਪਿਕਨਿਕ ‘ਤੇ ਜਾਣ ਦੇ

ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਕਰ ਲਈ। ਸਰਦੀਆਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਤਾਂ ਕਿਸਮਤ ਦੀਆਂ ਛੁੱਟੀਆਂ ਮੌਕੇ ਪਿਕਨਿਕ ਦਾ ਮਾਰੋਲ ਸਿਖਰਾਂ ‘ਤੇ ਰਹਿੰਦਾ। ਉਦੋਂ ਸਾਡਾ ਇਕ ਹੋਰ ਕੰਮ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਖਾਣਾ ਪਕਾਉਣ ਦੇ ਤਜਰਬੇ ਕਰਨਾ, ਖਾਸ ਕਰ ਬੱਕਰੇ ਜਾਂ ਮੁਰਗੇ ਦੇ ਮਾਸ ਦੀ ਤਰਕਾਰੀ

ਅੱਜ ਦੇ ਲਾਹੌਰ ਦੀ ਝਲਕ।

ਅਗਲੇ ਮੌਕੇ ਦੀ ਬੇਤਾਬੀ ਨਾਲ ਉਡੀਕ ਕਰਦੇ। ਲਾਹੌਰ ਅਜਿਹਾ ਸ਼ਹਿਰ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਚਾਰ ਮੁਗਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਇਤਿਹਾਸਕ ਯਾਦਗਾਰਾਂ ਅਤੇ ਬਾਗ ਮੌਜੂਦ ਹਨ। ਉਥੇ ਪਿਕਨਿਕ ਲਈ ਅਨੇਕਾਂ ਵਧੀਆ ਥਾਵਾਂ ਸਨ।

ਪਕਾਉਣਾ। ਖਾਣਾ ਪਕਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਵੰਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਸਾਡੇ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਪਿਆਜ਼ ਛਿਲਦਾ ਤੇ ਚੀਰਦਾ, ਕੋਈ ਟਮਾਟਰ ਕੱਟਦਾ ਅਤੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਦਹੀਂ ਰਿੜਕਦਾ ਅਤੇ ਮਸਾਲੇ ਮਿਲਾਉਂਦਾ। ਕੋਈ ਹੋਰ ਅੱਗ ਮਚਾਉਣ ਲਈ ਲੱਕੜਾਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਕਰਦਾ। ਮੁੱਖ ਰਸੋਈਆ ਯਕੀਨਨ ਉਹ ਹੁੰਦਾ ਜੋ ਅੱਗ ਦੇ ਨੇੜੇ ਬਹਿੰਦਾ ਅਤੇ ਪਕਾਉਣ ਦੇ ਕੰਮ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕਰਦਾ। ਇਹ ਕੰਮ ਕਰਦਿਆਂ ਅਸੀਂ ਮੂਲੀਆਂ ਜਾਂ ਗਾਜਰਾਂ ਵੀ ਖਾਈ ਜਾਂਦੇ। ਆਖਰ ਕਈ ਅਜਮਾਇਸ਼ਾਂ, ਗਲਤੀਆਂ ਅਤੇ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਸੁਆਦ ਚੱਖ ਕੇ ਦੇਖਣ ਮਗਰੋਂ ਤਰਕਾਰੀ ਰੋਟੀਆਂ ਨਾਲ ਵਰਤਾਉਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੁੰਦੀ। ਕਈ ਵਾਰ ਸੌਖੀ ਅਤੇ ਘੱਟ ਭੱਜ-ਦੌੜ ਵਾਲੀ ਪਿਕਨਿਕ ਵੀ ਮਨਾਈ ਜਾਂਦੀ, ਜਦੋਂ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਸੈਦ ਮਿੰਨਾ ਦੇ ਹਲਵਾਈ ਨਿੱਕੂ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਮਸ਼ਹੂਰ ਦੁਕਾਨ ਤੋਂ ਪੂਰੀਆਂ, ਆਲੂ ਤੇ ਹਲਵਾ ਲਿਆ ਕੇ ਖਾ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ।

ਮੈਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਕਿਸੇ ਪਿਕਨਿਕ ਵੇਲੇ ਦਾ ਇਕ ਹੌਲਨਾਕ ਹਾਦਸਾ ਚੇਤੇ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਰਾਵੀ ਵਿਚ ਡੁੱਬਣ ਤੋਂ ਵਾਲ ਵਾਲ ਬਚਿਆ। ਅਸੀਂ ਪਾਣੀ ਦੇ ਵਹਾਅ ਦੇ ਉਲਟ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿਚ ਕਿਸ਼ਤੀ ਚਲਾ

ਚਾਨਣੀ ਰਾਤ ਵੇਲੇ ਦੀਆਂ ਪਿਕਨਿਕਾਂ ਉਤੇ ਜਾਣ ਲੱਗੇ। ਅਸੀਂ ਆਮ ਕਰਕੇ ਨਹਿਰ ਕੰਢੇ ਜਾਂਦੇ। ਅੱਬਾਂ ਦੀਆਂ ਟੋਕਰੀਆਂ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਹੁੰਦੀਆਂ। ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ ਮਜ਼ੇ ਕਰਦੇ। ਟੋਕਰੀਆਂ ਨੂੰ ਨਹਿਰ ਦੇ ਠੰਢੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਲਮਕਾ ਦਿੰਦੇ ਤੇ ਖੁਦ ਨਹਿਰ ਦੇ ਰਵਾਂ ਵਗ ਰਹੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਤਾਰੀਆਂ ਲਾਉਂਦੇ। ਜਦੋਂ ਤਕ ਅਸੀਂ ਪਰਤਦੇ, ਅੰਬ ਠੰਢੇ ਤੇ ਤਾਜ਼ਾ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਮਜ਼ੇ ਲੈ-ਲੈ ਕੇ ਚੁਪਦੇ। ਸਮਾਂ ਗੁਜ਼ਰਨ ਨਾਲ ਅੱਬਾਂ ਦੀ ਬਾਂ ਬੀਅਰ ਦੀਆਂ ਬੋਤਲਾਂ ਨੇ ਲੈ ਲਈ ਅਤੇ ਪਿਕਨਿਕਾਂ ਹੋਰ ਵੱਧ ਸੰਜੀਦਾ ਬਣ ਗਈਆਂ।

ਕਈ ਵਾਰ ਪਿਕਨਿਕਾਂ ਨੂੰ ਲਾਹੌਰ ਦੀਆਂ ਇਤਿਹਾਸਕ ਥਾਵਾਂ ਦੀ ਫੇਰੀ ਨਾਲ ਜੋੜ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ, ਖਾਸ ਕਰ ਜਦੋਂ ਬਾਹਰਲੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਤੋਂ ਮਹਿਮਾਨ ਆਏ ਹੁੰਦੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਸੈਰ ਕਰਾਉਣੀ ਹੁੰਦੀ। ਅਜਿਹੇ ਮੌਕਿਆਂ ‘ਤੇ ਆਮ ਕਰਕੇ ਦਿਨ ਭਰ ਲਈ ਤਾਂਗਾ ਭਾੜੇ ‘ਤੇ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਸ਼ਹਿਰ ਘੁੰਮਣ ਨਿਕਲ ਤੁਰਦੇ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਮਸਜਿਦ, ਹਜ਼ੂਰੀ ਬਾਗ, ਪੁਰਾਣਾ ਕਿਲ੍ਹਾ, ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਮਾਧ, ਸਾਹਦਰਾ ਵਿਚ ਜਹਾਂਗੀਰ ਦਾ ਮਕਬਰਾ

ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੱਸਦੀ-ਖੇਡਦੀ ਦਿੱਸ ਰਹੀ। ਰਿਆਜ਼ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਕਰੀਬ ਤਿੰਨ ਮੀਲ ਦੂਰ ਇਕ ਹੋਰ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਮੇਲਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਬਹੁਤੀ ਨੌਜਵਾਨ ਪੀੜ੍ਹੀ ਉਥੇ ਗਈ ਹੋਈ ਸੀ। ਸਾਡੇ ਵਿਚ ਇਸ ਯੁੱਝ ਭਰੇ ਰਾਹ ਉਤੇ ਅਗਾਂਹ ਹੋਰ ਇਕ ਕਦਮ ਵੀ ਚੱਲਣ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤੇ ਅਸੀਂ ਬੰਗਲੇ ਨੂੰ ਪਰਤਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ।

ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਰਿਆਜ਼ ਹਾਜ਼ਤ ਲਈ ਜਾਣ ਦੀ ਆਖ ਕੇ ਸਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਡਾਕ ਬੰਗਲੇ ‘ਤੇ ਹੀ ਮਿਲੇਗਾ।

ਇਕ ਘੰਟਾ ਤੁਰਦੇ ਤੇ ਮਿੱਟੀ ਘੱਟਾ ਫੱਕਦੇ ਅਸੀਂ ਬੰਗਲੇ ‘ਤੇ ਪੁੱਜੇ, ਪਰ ਅੱਗੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਨਾ ਉਥੇ ਰਿਆਜ਼ ਸੀ ਤੇ ਨਾ ਉਸ ਦੀ ਕਾਰ। ਕਰੀਬ ਘੰਟਾ ਭਰ ਦੁਖੀ ਮਨ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਦੇ-ਕਰਦੇ ਅਸੀਂ ਹੋਰ ਅੱਕ ਤੇ ਬੱਕ ਗਏ। ਫਿਰ ਅਸੀਂ ਡਾਕ ਬੰਗਲੇ ਦੇ ਚੌਕੀਦਾਰ ਨੂੰ ਆਉਂਦਾ ਦੇਖਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਾਹਬ ਤਾਂ ਕਾਰ ਲੈ ਕੇ ਜੀ.ਟੀ. ਰੋਡ ਵੱਲ ਚਲੇ ਗਏ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਵੀ ਬੱਕੋ-ਟੁੱਟੇ ਪੈਰ ਘੜੀਸਦੇ ਹਾਫਿਜ਼ਾਬਾਦ ਵੱਲ ਨੂੰ ਤੁਰ ਪਏ ਤਾਂ ਕਿ ਲਾਹੌਰ ਜਾਣ ਲਈ ਬੱਸ ਫੜ ਸਕੀਏ। ਜਿਉਂ ਹੀ ਅਸੀਂ ਬੱਸ ਸਟਾਪ ਉਤੇ ਪੁੱਜੇ ਤਾਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਰਿਆਜ਼ ਉਥੇ ਲਾਲ ਸੂਹੇ ਮਾਲਟੇ ਖਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਵੱਲ ਦੇਖ ਕੇ ਸ਼ਰਾਰਤ ਨਾਲ ਮੁਸਕੁਰਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਦੇਖ ਅਸੀਂ ਰਤਾ ਰਾਹਤ ਦੀ ਸਾਹ ਲਈ।

ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਉਸ ਦੀ ਕਾਰ ਵਿਚ ਲਾਹੌਰ ਵੱਲ ਪਰਤ ਰਹੇ ਸਾਂ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਹਾਂ ਫਿਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਲਾਹੌਰ ਦੀਆਂ ਨੱਢੀਆਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਉਹ ਪੇਂਡੂ ਮੁਟਿਆਰਾਂ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਲੱਗੀਆਂ?” ਅਸੀਂ ਸ਼ਰਮ ਦੇ ਮਾਰੇ ਚੁੱਪ ਰਹਿਣਾ ਹੀ ਬਿਹਤਰ ਸਮਝਿਆ।

ਲਾਹੌਰ ਨੇੜਲੇ ਇਕ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਵਿਆਹ ਦਾ ਨਜ਼ਾਰਾ।

‘ਭੱਜੋ ਵੀਰੋ ਵੇ’ ਨਾਲ ਪੈਰ ਜਮਾਂ ਰਿਹਾ ਅੰਬਰਦੀਪ

ਫਿਲਮ ‘ਲੌਂਗ ਲਾਚੀ’ ਨਾਲ ਲੇਖਕ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਪਿਛੋਂ ਨਾਇਕ ਬਣ ਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਪਰਦੇ ‘ਤੇ ਆਉਣਾ ਅੰਬਰਦੀਪ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਸੁਪਨਾ ਸੀ, ਜੋ ਉਸ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ ਬੀਏਟਰ ਵਿਭਾਗ ‘ਚ ਪੈਰ ਧਰਦਿਆਂ ਕਈ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਲਿਆ ਸੀ। ਫਿਲਮ ਲੇਖਕ ਹੋਣ ਨਾਤੇ ਅੰਬਰਦੀਪ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ‘ਤੇ ਕਿਰਦਾਰ

ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ ਤੋਂ ਬੀਏਟਰ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕੀਤੀ ਤੇ ਫਿਰ ਆਪਣੀ ਕਿਸਮਤ ਅਜਮਾਉਣ ਫਿਲਮ ਨਗਰੀ ਮੁੰਬਈ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਉਥੇ 10 ਪੰਜਾਬੀ-ਹਿੰਦੀ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਜਦ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਚੰਗਾ ਕੰਮ ਹੋਣ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਅੰਬਰਦੀਪ ਨੇ ਆਪਣਾ ਰੁਖ ਪੰਜਾਬ ਵੱਲ ਕਰ

ਗੇ ਹੈਪੀ, ‘ਗੋਰਿਆਂ ਨੂੰ ਦਫਾ ਕਰੋ’, ‘ਅੰਗਰੇਜ਼’, ‘ਲਵ ਪੰਜਾਬ’, ‘ਸਰਵਣ’, ‘ਡਿਸਕੋ ਸਿੰਘ’ ਆਦਿ ਫਿਲਮਾਂ ਲਈ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ‘ਗੋਰਿਆਂ ਨੂੰ ਦਫਾ ਕਰੋ’ ਤੇ ‘ਅੰਗਰੇਜ਼’ ਫਿਲਮਾਂ ਲਈ ਤਾਂ ਅੰਬਰਦੀਪ ਨੂੰ ਬੈਸਟ ਲੇਖਕ ਦਾ ਐਵਾਰਡ ਵੀ ਮਿਲਿਆ। ‘ਲਵ ਪੰਜਾਬ’, ‘ਸਰਵਣ’, ‘ਹਰਜੀਤ’ ਅਤੇ ‘ਲਾਹੌਰੀਏ’ ਫਿਲਮਾਂ ਦਾ ਲੇਖਕ

ਲੇਖਕ ਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਉਸ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਫਿਲਮ ‘ਲਾਹੌਰੀਏ’ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦਾ ਚੰਗਾ ਪਿਆਰ ਮਿਲਿਆ। ਇਸ ਪਿਛੋਂ ‘ਲੌਂਗ ਲਾਚੀ’ ਅਤੇ ‘ਅਸਕੇ’ ਫਿਲਮਾਂ ਨਾਲ ਅੰਬਰਦੀਪ ਚਾਰ ਕਦਮ ਅੱਗੇ ਹੀ ਵਧਿਆ। ਹੁਣ ਨਵੀਂ ਫਿਲਮ ‘ਭੱਜੋ ਵੀਰੋ ਵੇ’ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਲੋਕ ਗੀਤਾਂ ਵਿਚਲੇ ਤਰਸ ਦੇ ਪਾਤਰ

ਫਿਲਮੀ ਦੁਨੀਆਂ

ਸੁਰਜੀਤ ਜੱਸਲ
ਫੋਨ: 91-98146-07737

ਲਿਖ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਖੇਡਿਆ। ਪਾਰਖੂ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਅਦਾਕਾਰੀ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕੀਤੀ। ਨਵੀਂ ਫਿਲਮ ‘ਭੱਜੋ ਵੀਰੋ ਵੇ...’ ਵਿਚ ਉਹ ਲੇਖਕ, ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਤੇ ਨਾਇਕ ਬਣ ਕੇ ਆਇਆ ਹੈ। ‘ਲੌਂਗ ਲਾਚੀ’ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਹੀਰੋਇਨ ਨੀਰੂ ਬਾਜਵਾ ਸੀ ਜਦਕਿ ਇਸ ਨਵੀਂ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਸਿੰਮੀ ਚਾਹਲ ਹੈ। ਅਬੋਹਰ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਜੰਮੇ-ਪਲੇ ਅੰਬਰਦੀਪ

ਲਿਆ ਤੇ ਸਹੀ ਸਮੇਂ ਇਸ ਨਾਲ ਜੁੜ ਕੇ ਆਪਣੀ ਕਲਾ ਨੂੰ ਨਿਖਾਰਿਆ। ਅੰਬਰਦੀਪ ਪਿਛਲੇ ਸੱਤ ਕੁ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮ ਇੰਡਸਟਰੀ ਵਿਚ ਸਰਗਰਮ ਹੈ। ਫਿਲਮ ‘ਜੱਟ ਐਂਡ ਜੂਲੀਅਟ’ ਨਾਲ ਕਹਾਣੀ ਤੇ ਸਕਰੀਨ ਪਲੇਅ ਲੇਖਕ ਵਜੋਂ ਆਪਣੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰਦਿਆਂ ਅੰਬਰਦੀਪ ਨੇ ‘ਵਿਆਹ 70 ਕਿੱਲੋਮੀਟਰ’, ‘ਡੈਡੀ ਕੂਲ ਮੁੰਡੇ ਫੂਲ’, ‘ਹੈਪੀ

ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਅਦਾਕਾਰੀ ਵੀ ਕੀਤੀ। ਭਾਵੇਂ ਦੁਨੀਆਂ ਘੁੰਮ ਆਇਆ ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਸਰਹੱਦੀ ਬੋਲੀ ਉਸ ਦਾ ਫਿਲਮੀ ਅੰਦਾਜ਼ ਬਣ ਚੁਕੀ ਹੈ।

ਇੱਕ ਲੇਖਕ ਹੋਣ ਨਾਤੇ ਅੰਬਰਦੀਪ ਵਿਚ ਫਿਲਮ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਵਿਚ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਸਾਲਾ ਭਰਨ ਦੀ ਮੁਹਾਰਤ ਹੈ। ਉਹ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਪਰਦੇ ਤੋਂ ਪਾਸੇ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੰਦਾ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਫਿਲਮੀ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵਿਚ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਸਰਹੱਦੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਵੇਦਨਾ ਝਲਕਦੀ ਹੈ। ਬਤੌਰ ਅਦਾਕਾਰ,

ਰਹੇ ‘ਛਤਿਆਂ’ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਾਰੇ ਚਿੰਤਤ ਹੁੰਦਿਆਂ ਇਹ ਫਿਲਮ ਲਿਖੀ ਹੈ, ਜੋ 1960 ਦੇ ਸਮਿਆਂ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਬਿਆਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਵਿਆਹ ਕਲਚਰ ਦੇ ਸਿਨੇਮੇ ਤੋਂ ਵੱਖ ਹੁੰਦਿਆਂ ਇਹ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਫਿਲਮ ਵਿਆਹ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਆਹ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਮਤਲਬ ਛੁੱਟੇ ਬੰਦੇ ਦੀ ਜੂਨ ਹੰਦਾਉਂਦੇ ਲੋਕਾਂ ‘ਤੇ ਕੀ ਬੀਤਦੀ ਹੈ, ਬੰਦੇ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਤੀਵੀਂ ਦੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ? ਇਹੋ ਹੀ ਫਿਲਮ ਦਾ ਅਹਿਮ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ।

ਦੇਵ ਖਰੌੜ ਦੀ ਨਵੀਂ ਰੁਮਾਂਟਿਕ ਤੇ ਐਕਸ਼ਨ ਫਿਲਮ ‘ਯਾਰ ਬੇਲੀ’

14 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਫਿਲਮ ‘ਯਾਰ ਬੇਲੀ’ ਵਿਚ ਦੇਵ ਖਰੌੜ ਐਕਸ਼ਨ ਵੀ ਦਿਖਾਏਗਾ ਤੇ ਰੁਮਾਂਸ ਵੀ। ‘ਰੁਪਿੰਦਰ ਗਾਂਧੀ-1’, ‘ਰੁਪਿੰਦਰ ਗਾਂਧੀ-2’ ਅਤੇ ‘ਭਾਰੂਆਂ ਦਾ ਮੁੰਡਾ’ ਫਿਲਮਾਂ ਨਾਲ ਸੁਰਖੀਆਂ ਵਿਚ ਆਇਆ ਦੇਵ ਅੱਜ ਪੰਜਾਬੀ ਸਿਨੇਮੇ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਚੁੱਝਿਆ ਅਦਾਕਾਰ ਹੈ। ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ‘ਬਲੈਕੀਆ’, ‘ਕਾਕਾ ਜੀ’ ਤੇ ‘ਸਰਾਭਾ’ ਵਿਚ ਵੀ ਦੇਵ ਨਜ਼ਰ ਆਵੇਗਾ। ਨਿਰਮਾਤਾ ਵਿਨੋ ਜ਼ਿੰਦਲ ਵਲੋਂ ਲਿਵਿੰਗ ਡਰੀਮਜ਼ ਐਂਟਰਟੇਨਮੈਂਟ ਬੈਨਰ ਹੇਠ ਲੇਖਕ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਸੁਖਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਇਸ ਫਿਲਮ ਦਾ ਟਰੇਲਰ ਬੀਤੇ ਦਿਨੀਂ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਇਆ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੇ ਚੰਗਾ ਪਸੰਦ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਦੇਵ ਖਰੌੜ ਦੀ ਪਛਾਣ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮਾਂ ਦੇ ਹੀਮੇਨ ਵਜੋਂ ਬਣ ਚੁਕੀ ਹੈ। ਇਸ ਫਿਲਮ ‘ਚ ਦੇਵ ਦੀ ਜੋੜੀ ਖੁਬਸੂਰਤ ਅਦਾਕਾਰਾ ਸੈਭੀ ਸੂਰੀ ਨਾਲ ਹੈ। ਸੈਭੀ ਦੀ ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਪਿੱਛਾਂ

ਵਾਲੀ ਠੇਠ ਪੰਜਾਬਣ ਕੁੜੀ ਦਾ ਕਿਰਦਾਰ ਨਿਭਾਇਆ ਹੈ। ਕੁਝ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਆਈ ਫਿਲਮ ‘ਮਿੱਟੀ’ ਵਿਚ ਯਾਦਗਾਰੀ ਕਿਰਦਾਰ ਨਿਭਾਉਣ ਵਾਲਾ ਲਖਵਿੰਦਰ ਕੰਦੋਲਾ ਖਤਰਨਾਕ ਵਿਲੇਨ ਦੇ ਕਿਰਦਾਰ ‘ਚ ਪਰਦੇ ‘ਤੇ ਮੁੜ ਨਜ਼ਰ ਆਵੇਗਾ। ਫਿਲਮ ਦੇ ਨਿਰਮਾਤਾ ਵਿਨੋ ਜ਼ਿੰਦਲ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਦੇਵ ਖਰੌੜ ਦੀ ਇਹ ਫਿਲਮ ਉਸ ਦੀਆਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਹਿੱਟ ਫਿਲਮਾਂ ਵਾਂਗ ਐਕਸ਼ਨ ਅਤੇ ਪਿਆਰ ਦੀ ਜਬਰਦਸਤ ਕਹਾਣੀ ਹੈ, ਜੋ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦਾ ਭਰਪੂਰ ਮਨੋਰੰਜਨ ਕਰੇਗੀ। ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਸੂਟਿੰਗ ਇਸੇ ਸਾਲ ਅਪਰੈਲ-ਮਈ ਵਿਚ ਮਲੇਟ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਫਿਲਮ ਦੀ ਕਹਾਣੀ, ਡਾਇਲਾਗ ਅਤੇ ਸਕਰੀਨ ਪਲੇਅ ਸੁਖਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਲਿਖੇ ਹਨ। ਦੇਵ ਖਰੌੜ, ਸੈਭੀ ਸੂਰੀ, ਕਰਮਜੀਤ ਅਨਮੋਲ, ਨਿਸ਼ਾ ਬਾਨੋ, ਸੁਖਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਭੰਗੂ, ਬੀ. ਐਨ. ਸ਼ਰਮਾ, ਲਖਵਿੰਦਰ ਕੰਦੋਲਾ, ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਢਿੱਲੋਂ ਆਦਿ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨੇ ਅਹਿਮ ਰੋਲ

ਨਿਭਾਏ ਹਨ। ਫਿਲਮ ਦਾ ਸੰਗੀਤ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਦੇਸੀ ਕਰੀਉ ਨੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਹੈਪੀ ਰਾਏਕੋਟੀ ਦੇ ਲਿਖੇ ਗੀਤ ਨਛੱਤਰ ਗਿੱਲ, ਗੁਰਨਾਮ ਭੁੱਲਰ, ਜੌਰਡਨ ਸੰਧੂ, ਹੈਪੀ ਰਾਏਕੋਟੀ, ਅੰਗਰੇਜ਼ ਅਲੀ ਅਤੇ ਮੰਨਤ ਨੂਰ ਨੇ ਗਾਏ ਹਨ। ਫਿਲਮ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਸੁਖਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਫਿਲਮ ਅੱਜ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਫਿਲਮ ਹੈ, ਜੋ ਸੁੱਚੀਆਂ ਮੁਹੱਬਤਾਂ ਦੀ ਬਾਤ ਪਾਉਂਦੀ ਅਤੇ ਸਮਾਜਕ ਕਦਰਾਂ ਕੀਮਤਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਰਾਹੀਂ ਮਨੋਰੰਜਨ ਦੀ ਸੁੱਧਤਾ ਅਤੇ ਧਰਾਤਲ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਮਿਆਰੀ ਸਿਨੇਮਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਦੇ ਟਰੇਲਰ ਅਤੇ ਗੀਤਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਵਲੋਂ ਕਾਫੀ ਹੁੰਗਾਰਾ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਕਰਮਜੀਤ ਅਨਮੋਲ ਦੀ ਸਾਰਥਕ ਕਾਮੇਡੀ ਵੀ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦਾ ਚੰਗਾ ਮਨੋਰੰਜਨ ਕਰੇਗੀ। ਮੌਜੂਦਾ ਦੌਰ ਦੇ ਸਿਨੇਮਾ ਲਈ ਇਹ ਇੱਕ ਨਿਰੋਲ ਪਰਿਵਾਰਕ, ਐਕਸ਼ਨ ਤੇ ਰੁਮਾਂਸ ਭਰਪੂਰ ਸੰਗੀਤਕ ਫਿਲਮ ਹੈ, ਜੋ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦਾ ਹਰ ਪੱਖੋਂ ਮਨੋਰੰਜਨ ਕਰੇਗੀ।

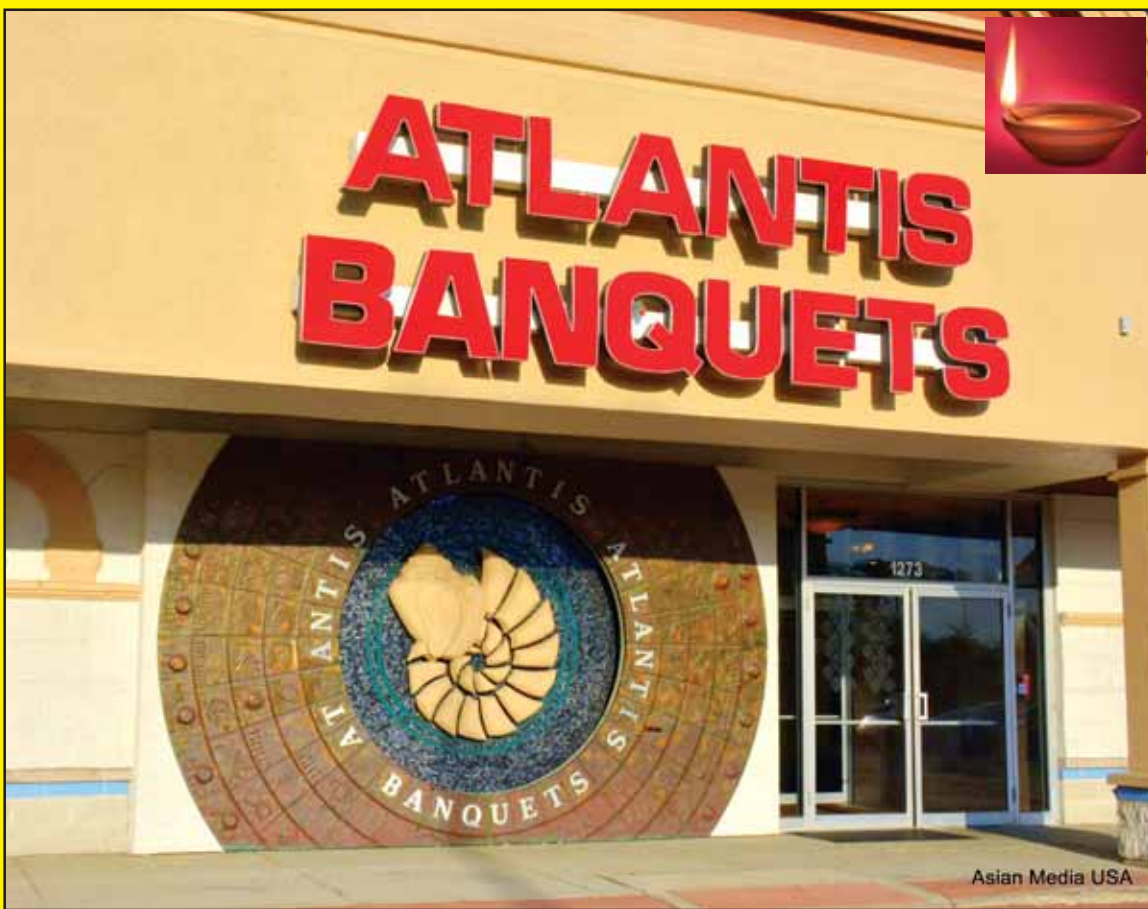
ਸਿਸਟਮ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਤ੍ਰਾਸਦੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਫਿਲਮ

‘ਟਾਈਟੈਨਿਕ’

ਕਾਮੇਡੀ ਤੇ ਵਿਆਹ ਕਲਚਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੁਣ ਪੰਜਾਬੀ ਸਿਨੇਮਾ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਹਾਲਾਤ ਅਤੇ ਨੌਜਵਾਨ ਵਰਗ ਦੀ ਤ੍ਰਾਸਦੀ ਵੱਲ ਆਇਆ ਹੈ। ਫਿਲਮ ‘ਟਾਈਟੈਨਿਕ’ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਇੱਕ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰ ਨੌਜਵਾਨ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਹੈ, ਜੋ ਨੇਵੀ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਸੁਪਨੇ ਸਾਕਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਫਲ ਹੋਣ ਲਈ ਅਨੇਕਾਂ ਯਤਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਹਰ ਵਾਰ ਖ਼ਿਸਟ ਸਿਸਟਮ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪੱਲੇ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਹੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਅੱਜ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨ ਦੀਆਂ ਦਿਲੀ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੀ ਤਰਜਮਾਨੀ ਕਰਦੀ ਇਹ ਫਿਲਮ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਕੌੜੇ-ਮਿੱਠੇ ਤਜ਼ਰਬੇ ਨੂੰ ਪਰਦੇ ‘ਤੇ ਪੇਸ਼ ਕਰੇਗੀ। ‘ਦਾ ਟਾਈਟੈਨਿਕ ਫਿਲਮਜ਼ ਪ੍ਰੋਡਕਸ਼ਨ’ ਦੇ ਬੈਨਰ ਹੇਠ ਬਣੀ ਇਸ ਫਿਲਮ ‘ਟਾਈਟੈਨਿਕ’ ਦੇ ਲੇਖਕ ਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਰਵੀ ਪੁੰਜ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਚਰਚਿਤ ਹਾਲੀਵੁੱਡ ਫਿਲਮ ਟਾਈਟੈਨਿਕ ਨਾਲ ਇਸ ਫਿਲਮ ਦਾ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਫਿਲਮ ਲਵ ਸਟੋਰੀ ‘ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਸੀ, ਜਦਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਨੌਜਵਾਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ‘ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਮਾਪੇ ਬੜੀ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਾ ਕੇ ਡਿਗਰੀਆਂ, ਡਿਪਲੋਮੇ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਨੌਕਰੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ ਤੇ ਅਖੀਰ ਲੇਬਰ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਹਰ ਰੰਗ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਾਲਜੀ ਜੀਵਨ ਵਾਲਾ ਪਿਆਰ, ਉਚੀਆਂ ਸੋਚਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦਾ

ਜਜ਼ਬਾ, ਆਪਣੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ‘ਤੇ ਪੁੱਜਣ ਦਾ ਨਿਸ਼ਚੈ ਤੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। 21 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋ ਰਹੀ ਇਸ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਰਾਜ ਸਿੰਘ ਝਿੰਜਰ, ਕਮਲ ਖੰਗੂੜਾ, ਗੌਰਵ ਮੋਦਗਿੱਲ, ਹੋਬੀ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਮਲਕੀਤ ਚੌਣੀ, ਤਰਸੇਮ ਪੌਲ, ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਭੰਗੂ, ਸਤਵਿੰਦਰ ਕੌਰ, ਸਤਵੰਤ ਕੌਰ, ਸੰਨੀ ਗਿੱਲ, ਸਿਮਰਨ ਸਹਿਜਪਾਲ, ਅਕਾਸ਼ ਗਿੱਲ ਅਤੇ ਨਿਹਾਲ ਪੁਰਬਾ ਆਦਿ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨੇ ਅਹਿਮ ਰੋਲ ਨਿਭਾਏ ਹਨ। ਫਿਲਮ ਦੇ ਸਿਨੇਮੇਟੋਗ੍ਰਾਫਰ ਕੇ. ਸੁਨੀਲ ਹਨ। ਫਿਲਮ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਸਕਰੀਨ ਪਲੇਅ ਤੇ ਡਾਇਲਾਗ ਲਿਖਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ ਵੀ ਰਵੀ ਪੁੰਜ ਨੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸਹਾਇਕ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਕਰਮਪ੍ਰੀਤ ਸਮਰਾ ਹਨ। ਨਿਰਮਾਤਾ ਹੈਰੀ ਪੁੰਜ ਤੇ ਬਲਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸਹਿ ਨਿਰਮਾਤਾ ਸੁਖਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਸਮਰਾ ਹਨ। ਫਿਲਮ ਦਾ ਸੰਗੀਤ ਡੀ. ਜੇ. ਨਰਿੰਦਰ ਨੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਫਿਲਮ ‘ਚ ਜੰਗ ਸੰਧੂ, ਤੇਜਿੰਦਰ ਕਿਸ਼ਨਗੜ੍ਹ ਤੇ ਰਮਨ ਸੇਖੋਂ ਦੇ ਲਿਖੇ ਗੀਤ ਗੁਰਨਾਮ ਭੁੱਲਰ, ਫਿਰੋਜ਼ ਖਾਨ, ਨਿੰਜਾ, ਅਲੀ ਬੁਦਰਜ਼, ਦੀਪਕ ਢਿੱਲੋਂ, ਆਰਤੀ ਗਿੱਲ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਮਾਨ ਨੇ ਗਾਏ ਹਨ। ਯਕੀਨਨ ਇਹ ਫਿਲਮ ਮੌਜੂਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਸਿਨੇਮੇ ‘ਤੇ ਭਾਰੂ ਹੋਣੇ ਕਾਮੇਡੀ ਤੇ ਵਿਰਾਸਤੀ ਕਲਚਰ ਤੋਂ ਵੱਖਰੇ ਰੰਗ ਦੀ ਫਿਲਮ ਹੈ।

ਜਜ਼ਬਾ, ਆਪਣੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ‘ਤੇ ਪੁੱਜਣ ਦਾ ਨਿਸ਼ਚੈ ਤੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। 21 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋ ਰਹੀ ਇਸ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਰਾਜ ਸਿੰਘ ਝਿੰਜਰ, ਕਮਲ ਖੰਗੂੜਾ, ਗੌਰਵ ਮੋਦਗਿੱਲ, ਹੋਬੀ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਮਲਕੀਤ ਚੌਣੀ, ਤਰਸੇਮ ਪੌਲ, ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਭੰਗੂ, ਸਤਵਿੰਦਰ ਕੌਰ, ਸਤਵੰਤ ਕੌਰ, ਸੰਨੀ ਗਿੱਲ, ਸਿਮਰਨ ਸਹਿਜਪਾਲ, ਅਕਾਸ਼ ਗਿੱਲ ਅਤੇ ਨਿਹਾਲ ਪੁਰਬਾ ਆਦਿ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨੇ ਅਹਿਮ ਰੋਲ ਨਿਭਾਏ ਹਨ। ਫਿਲਮ ਦੇ ਸਿਨੇਮੇਟੋਗ੍ਰਾਫਰ ਕੇ. ਸੁਨੀਲ ਹਨ। ਫਿਲਮ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਸਕਰੀਨ ਪਲੇਅ ਤੇ ਡਾਇਲਾਗ ਲਿਖਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ ਵੀ ਰਵੀ ਪੁੰਜ ਨੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸਹਾਇਕ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਕਰਮਪ੍ਰੀਤ ਸਮਰਾ ਹਨ। ਨਿਰਮਾਤਾ ਹੈਰੀ ਪੁੰਜ ਤੇ ਬਲਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸਹਿ ਨਿਰਮਾਤਾ ਸੁਖਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਸਮਰਾ ਹਨ। ਫਿਲਮ ਦਾ ਸੰਗੀਤ ਡੀ. ਜੇ. ਨਰਿੰਦਰ ਨੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਫਿਲਮ ‘ਚ ਜੰਗ ਸੰਧੂ, ਤੇਜਿੰਦਰ ਕਿਸ਼ਨਗੜ੍ਹ ਤੇ ਰਮਨ ਸੇਖੋਂ ਦੇ ਲਿਖੇ ਗੀਤ ਗੁਰਨਾਮ ਭੁੱਲਰ, ਫਿਰੋਜ਼ ਖਾਨ, ਨਿੰਜਾ, ਅਲੀ ਬੁਦਰਜ਼, ਦੀਪਕ ਢਿੱਲੋਂ, ਆਰਤੀ ਗਿੱਲ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਮਾਨ ਨੇ ਗਾਏ ਹਨ। ਯਕੀਨਨ ਇਹ ਫਿਲਮ ਮੌਜੂਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਸਿਨੇਮੇ ‘ਤੇ ਭਾਰੂ ਹੋਣੇ ਕਾਮੇਡੀ ਤੇ ਵਿਰਾਸਤੀ ਕਲਚਰ ਤੋਂ ਵੱਖਰੇ ਰੰਗ ਦੀ ਫਿਲਮ ਹੈ।

ਐਟਲਾਂਟਿਸ ਬੈਂਕੁਇਟਸ

ਵਿਆਹ-ਸ਼ਾਦੀ
ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ
ਕੋਈ ਹੋਰ ਮੌਕਾ

ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਹਾਲ
ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਮਾਹੌਲ

1273 N Rand Rd, Arlington Heights, IL 60004

100 ਤੋਂ 600 ਬੰਦਿਆਂ ਲਈ
ਪਾਰਟੀ ਹਾਲ

ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਹੋਰ
ਭਾਰਤੀ ਸਵਾਦੀ ਖਾਣੇ

ਕੇ ਕੇ ਪੰਮਾ

ਫੋਨ: 847-219-7432
847-259-0013